

JOVITA NIŪNIAVAITĖ-LESIENĖ
ANTANAS LESYS

FANATIKAS

Skiriama Politiniam kaliniui, kovotojui dėl tikėjimo ir Lietuvos laisvės,
Garbės kanauninkui VYTAUTUI JUOZUI VAIČIŪNUI

Jovitos Niūniavaitės-Lesienės ir istoriko Antano Lesio knyga apie garbės kanau-
ninko Vytauto Juozo Vaičiūno gyvenimą, jo
pagrindinę disidentinę ir dabartinę veiklą.
Leidinyje skelbiama daug medžiagos iš jo at-
siminimų (VJV), asmeninio archyvo (VJVA)
ir Lietuvos archyvų, publicistinės bei perio-
dinės spaudos, knygos autorių asmeninio ar-
chyvo (AJLA). Knyga iliustruota nuotrauko-
mis, pateikta dokumentinė medžiaga.

*Pirmame viršelyje - kalėjęs Bakalo lageryje
V. J. Vaičiūnas 1983 m. buvo išleistas į laisvę
(nuotr. iš VJVA)
Kitos nuotraukos - iš www.I23rf.com*

JOVITA NIŪNIAVAITĖ-LESIENĖ
ANTANAS LESYS

FANATIKAS

S k i r i a m a

Politiniam kaliniui, kovotojui dėl tikėjimo
ir Lietuvos laisvės, Garbės kanauninkui

VYTAUTUI JUOZUI VAIČIŪNUI

Vilnius
2017

UDK 27-722.5 (474.5)(092)+323.28 (474.5) (092)
Ni-182

ISBN 978-609-420-541-5

Turinys

Pratarmė/	7
Gyvenimo kelias /	9
Disidentinė veikla	
KGB pinklėse/	11
Bendradarbiavimas su kun. Juozu Zdebskiu /	15
KGB spec. priemonė/	17
Helsinkio grupės narys/	20
Maldininkų eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą/	22
Vilniaus Lukiškių kalėjimas/	24
Teismas/	26
Bakalo kalėjimas/	28
Politinio kalinio sugrįžimas/	32
Kunigystė	
Pogrindinė kunigų seminarija /	34
Kunigystės 10 - metis/	36
Kunigystės 20 - metis /	39
Kunigystės 25 - metis /	40
Pamokslai, straipsniai ir atsiminimai	
Neregys /	43
Sėjėjas/	46
Šventoji Dvasia /	47
Šventoji Trejybė /	49
Mato pašaukimas/	52

Apie šetoną su raudona žvaigžde /	53
Sapnas/	54
Diogenas/	55
Pamokslas, skirtas kunigystės 25-mečiui /	56
Darbas ir malda /	61
Nepasakyti žodžiai /	63
Apmąstymai apie Fatimos trečiąją paslaptį/	67
Kas užgydys mūsų nuodėmių žaizdas /	70
Garbės kan. V. J. Vaičiūno atsiminimai /	74
Bendradarbiavimas su kun. J. Zdebskiu /	91
Atsiminimai apie partizaną, politkalinį A. Slaniną /	106
Atsiminimai apie mons. A. Svarinską /	119
Petro Plumpos kalba /	122
Mintys apie V. J. Vaičiūno asmenybę /	127
Eilėraštis Mylimam broliui /	131
Dokumentai, foto dokumentai, iliustracijos	
Katalikų bažnyčios ir tikinčiųjų padėtis sovietinės okupacijos metais /	132
Helsinkio grupės dokumentų sąrašas /	141
Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika (LKBK) apie V J. Vaičiūno veiklą ir KGB persekiojimą :	
Nr. 9. Kratų audra /	143
Nr. 13. P. Petronio ir kitų disidentų teismas /	145
Nr. 15. Įstatymas ir tikinčio žmogaus sąžinė /	145
Nr. 17. Atsisakymas saugume pasirašyti jį kaltinantį perspėjimą/	149
Nr. 23. Laiškas LSSR MT, vysk. L. Poviloniui /	150

Nr. 45. KGB sulaikomas Šiluvos bažnyčioje /	152
Nr. 46. Šlavantų parapijos tikinčiųjų pareiškimas SSRS prokuratūrai /	152
Nr. 47. Pasisakymas apie laikraščiuose spausdintą str. „Atviras pokalbis su jaunimu“ /	153
Nr. 48. Teismas /	155
Nr. 49. Teismas, paskutinis žodis, nuosprendis /	160
Nr. 50. Laiškas iš Bakalo kalėjimo (1981) /	169
Nr. 54. Laiškas iš Bakalo kalėjimo (1982.07)/	170
Nr. 54. Pasimatymas su žmona ir broliu Justinu /	170
Nr. 55. Laiškas iš Bakalo kalėjimo (1982.10.27) /	171
Nr. 55. Pasimatymas su žmona (1982.10.29) /	172
Nr. 55. Perkėlimas į Čeliabinsko centrinę ligoninę /	172
Nr. 60. Paleidimas iš Bakalo kalėjimo /	173
Nr. 76. Saugumiečio R. apsilankymas /	173
Faksimilė (LSSR KGB/dabar LVA/, f. K-30, ap.1, b.884, l.236, 237)/	174
Ar Lietuvos Respublika pasiruošusi po 30 metų įminti kunigo Juozo Zdebskio žūties mįslę?	176
Vyskupo J. Borutos pareiškimas dėl kun. J. Zdebskio žūties (2015.12.02)/	189
Kunigo A.Gražulio pareiškimas (2015.11.25) /	190
Kauno apygardos prokuratūros raštas (2016.01.12) /	192
V. J. Vaičiūno pareiškimas (2011.08.30) /	194
Generalinės prokuratūros atsakymas ((2011.09.05) /	195
Varėnos apylinkės prokuratūros raštas (2011.09.12) /	196
Generalinės prokuratūros raštas (2011.09.21) /	198
V. J. Vaičiūno pareiškimas (2011.10.17) /	199

Generalinės prokuratūros raštas (2011.11.14)/	200
V. J. Vaičiūno pareiškimas (2011.11.25) /	201
Generalinės prokuratūros raštas (2011.12.22) /	202
Liudytojo apklausos protokolas (2012.05.03) /	203
V. J. Vaičiūnas, A. Svarinskas ir N. Sadūnaitė. Pareiškimas-Prašymas (2013.04.23) /	205
Generalinės prokuratūros raštas (2013.05.09) /	215
Vilniaus apygardos prokuratūros raštas (2013.05.16)/	217
LR Prezidento kanceliarijos raštas (2013.08.13) /	219
Generalinės prokuratūros raštas (2013.08.14) /	220
Vilniaus apygardos prokuratūros raštas (2013.08.26) /	221
Prašymas dėl postulatoriaus (2016.03.08) /	222
Nuotraukos/	224
Trumpai apie knygos autorius /	234
Literatūra /	236
Santrumpos /	238

Pratarmė

Garbės kanauninko Vytauto Juozo Vaičiūno kunigystės 25-mečio sukakčiai paminėti išleista knyga „Viešpaties pakviestas“ (J. Niūniavaitė-Lesienė, A. Lesys, Vilnius, 2013). Knygoje nušviečiamas V. J. Vaičiūno gyvenimas, jo disidentinė veikla sovietiniais metais ir dabartinė kova už žmogiškąsias vertybes. Leidinyje spausdinami V. J. Vaičiūno (VJV) atsiminimai, publikuojama medžiaga iš jo asmeninio archyvo (VJVA), Lietuvos ypatingojo archyvo (LYA), Lietuvos centrinio valstybės archyvo (LCVA), publicistinės bei periodinės spaudos, knygos autorių asmeninio archyvo (LAJA). Knyga iliustruota nuotraukomis, pateikta dokumentinė medžiaga.

A. Lesys domėjosi žuvusio (galimai nužudyto) kun. J. Zdebskio asmenybe, rinko archyvinę medžiagą, užrašė liudininkų prisiminimus (Bažnyčios riteris, Vilnius, 2012). Šios knygos santrauka išversta į anglų kalbą (The Knight of Church, Vilnius, 2014). Knygoje spausdinamas ir J. Lesienės straipsnis „The special Measures of the KGB“. Visų knygų rėmėjas yra garbės kanauninkas V. J. Vaičiūnas. Šiuo metu Lietuvoje gyvena du kunigai, turintys tą patį vardą ir pavardę, todėl garbės kanauninko pageidavimu knygoje jį vadinsime Vytautu Juozu Vaičiūnu.

Sulaukęs garbaus amžiaus garbės kan. Vytautas Juozas Vaičiūnas 2013 m. pasitraukė iš Šlienavos klebono pareigų. KGB bandymai susidoroti (spec. priemonės panaudojimas), kalėjime praleisti metai padarė savo - susilpnėjo sveikata, bet kunigas ir toliau nepailstamai eina savo pašaukimo ke-

liu. Radęs laisvą minutę ėmė rašyti prisiminimus, kuriuos patikėjo šios knygos autoriams. Kartu su monsinjoru A. Svarinsku, sese N. Sadūnaite yra parašęs ne vieną prašymą-pareiškimą valstybinėms instancijoms dėl kun. J. Zdebskio žūties bylos tyrimo atnaujinimo. Jis dalyvauja visuomeniniuose renginiuose (kun. A. Keinios mirties metinių minėjimas Kaune; atsiminimų knygos monsinjoro A. Svarinsko „Nepataisomasis“ 1 d. pristatymas Vilniuje; susitikimai su buvusiais kovos bendražygiais ir pan.). Jis teigia: „senieji dvasininkai buvo kovotojai, turėjo senoviškos dvasios, statė bažnyčias, buvo Kronikos steigėjai ir platintojai, dalyvaudami Lietuvos Helsinkio grupėje ar TTGKK, aktyviai rašė pareiškimus ne tik Lietuvos sovietinėms valdžios struktūroms, bet ir Maskvos valdininkams, jie nuo pat pradžios kovojo su blogiu. Dabar mes, dvasininkai, daugiau teoretikai nei kovotojai, sumodernėjome, sumaterialėjome, ne tiek kovojame su blogiu, kiek jam lankstomės. Praradę kovos dvasią, tapome ištižę... Baisiausia yra tai, kad daugelis susižavėję materializmu prarado moralinę pusiausvyrą, kurią galima atgauti tik per labai didelį sukrėtimą“.

Autoriai

Gyvenimo kelias

V. J. Vaičiūno tėvai Antanas Vaičiūnas (g. 1899 m.) ir Ona Liepuonytė (g. 1906 m.) susituokė 1927 m. Busimasis kunigas gimė 1930 m. kovo 9 d. Šakių apskrities Žvirgždaičių valsčiuje, Tupikų kaime. Būdamas mažametis berniukas tapo našlaičiu - neteko mamos. Jis turėjo du brolius - Justiną (1928-1994) ir Joną (1933-1981) bei seserį Ramutę (1941-2009).

Vytautas Juozas 1945 m. įstojo į saleziečių išlaikomą Vytėnų gimnaziją, kurioje jau mokėsi brolis Justinas. Joje veikė penkios klasės, bet jis spėjo baigti tik dvi, nes 1947 m. gimnazija buvo uždaryta. Vėliau jis mokėsi Kėdainių rajono Šlapaberžės dvare įkurtoje Žemės ūkio mokykloje, gyveno bendrabutyje, 1951 m. buvo pašauktas į sovietinę kariuomenę. Po trejų tarnybos metų jis nusprendė pasilikti Rusijoje, uždarbiavo Krasnojarsko srities šiaurėje, Norilsko mieste, ten praleido trejus metus. 1958 m. susituokė su politinio kalinio dukra Leonora, baigė Kauno statybos technikumą, o 1972 m. - Kauno Politechnikos institutą.

Nuo 1972 m. V. J. Vaičiūnas pateko į KGB akiratį, nes su kun. J. Zdebskiu, P. Petroniu, P. Plumpa ir kitais spausdino bei platino religinę literatūrą. KGB pareigūnai operatyviniuose dokumentuose jį vadino „fanatiku“, „inžinieriumi“, „Vladu“. Siekdami susidoroti su kun. J. Zdebskiu KGB pareigūnai 1980 m. spalio 3 d. panaudojo jam specialią priemonę - nudegino nežinomomis medžiagomis, tokiu būdu priversdami jį laikinai pasitraukti iš aktyvios veiklos. V. J. Vaičiūnas buvo nudegintas nežinomomis medžiagomis kartu su kun. J. Zdebskiu.

1980 m. pabaigoje V. J. Vaičiūnas tapo Helsinkio grupės nariu, dalyvavo maldininkų procesijoje iš Tytuvėnų į Šiluvą, buvo suimtas. Tris dienas jį laikė Kauno areštinėje, po to nuvežė į Vilniaus Lukiškių kalėjimą ir patalpino į kriminalinių nusikaltėlių kamerą.

V. J. Vaičiūnas apie 1957 m.
(nuotr. iš VJVA)

1981 m. birželio 25-26 d. Širvintų mieste įvyko V. J. Vaičiūno teismas. Po teismo jis buvo nugabentas į Pravieniškių lagerį, po to - į Vilniaus Lukiškių kalėjimą, o po kelių mėnesių išvežtas į Rusijos gilumą, Čeliabinsko sritį, ir įkalintas Bakalo mieste esančiame kalėjime. V. J. Vaičiūnas į Lietuvą grįžo 1983 m. rugsėjo 24 d.

Sulaukęs 53-ejų metų V. J. Vaičiūnas kreipėsi į vysk. V. Sladkevičių ir vysk. J. Steponavičių, prašydamas priimti jį į pagrindinę Kunigų seminariją. Seminarijoje jis mokėsi 1983-1988 m. Iš Vatikano leidimą būti kunigu jam atvežė Kaišiadorių vysk. V. Sladkevičius. Žmona Levutė priėmė skaistybės įžadą.

V. J. Vaičiūnas baigė pagrindinę Kunigų seminariją 1988 m., 1989 m. pavasarį Kybartų Eucharistinio Išganytojo bažnyčioje buvo vikaru, o po trijų mėnesių jis buvo paskirtas į Dzūkiją, Krikštonių Kristaus Karaliaus bažnyčios parapiją (Lazdijų r.). Vėliau kunigavo Vištytyje. Jam praverstė turimi statybininko ir elektriko įgūdžiai, jis remontavo bažnyčias, projektavo pastatus ir pats dalyvavo statybose. Nuo 1993 m. kun. V. J. Vaičiūnas paskirtas Šlienavos bažnyčios klebonu.

Kunigo V. J. Vaičiūno nuopelnai įvertinti - Vilkaviškio vyskupas J. Žemaitis jam suteikė Garbės kanauninko titulą, 1999 m. jis apdovanotas Vyčio Kryžiaus IV laipsnio ordinu, 2014 m. jam suteiktas laisvės kovų dalyvio (LKD) teisinis statusas.

Disidentinė veikla

KGB pinklėse

Prasidėjus sovietų okupacijai Bažnyčia buvo atskirta nuo valstybės, konfiskuotas jos turtas. Vyko prievartinė ateizacija, griežta religinio gyvenimo kontrolė. Tikinčiųjų persekiojime dalyvavo LSSR prokuratūra, LSSR Religijų reikalų įgaliotiniai, gyvenamosios vietos administracijos pareigūnai, sovietinė žiniasklaida, KGB agentai ir kt. KGB pareigūnai nustatydavo įtariamo užsiimančiu antisovietine veikla asmens draugus bei pažįstamus, tikrindavo korespondenciją, tiesiogiai sekdamo, fiksuodavo kelionių maršrutus, tam tikslui naudodavo specialiąsias priemones (plačiau apie tai: J. Lesienė „KGB specialiosios priemonės“, <https://lajarchyvas.wordpress.com/straipsniai>). Iš sukauptos informacijos būdavo formuojamos stebėjimo, tikrinimo ir parengimo operatyvinės bylos.

„Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“ (toliau - LKB kronika, LKBK) buvo leista 1972-1989 m. LSSR KGB pareigūnai ieškojo leidėjų. Pradėjus leisti LKB kroniką V. J. Vaičiūnas, nebodamas kylančio pavojaus šeimai, aktyviai įsijungė į labai pavojingą veiklą ir netrukus buvo įtrauktas į KGB persekiojamųjų sąrašus, jam buvo pradėtos operatyvinės, o vėliau - ir baudžiamoji byla. V. J. Vaičiūno bute KGB buvo įrengusi pasiklausymo aparatūrą. Apie jo persekiojimą galima spręsti iš LSSR KGB sudarytų agentūrinių operatyvių planų bei kitų dokumentų, kurių ištraukos pateikiamos šioje knygoje.

KGB sudarytose bylose apie Vytautą Juozą Vaičiūną rašoma, kad jis įrenginėja ir prižiūri pagrindžio spaudos aparatūrą; jis vadinamas slapyvardžiais: „Fanatikas“, „Vladas“, „Inžinierius“.

1973 10 30 dokumente teigiama, jog 1972 m. kovo mėn. priešišškai nusiteikę asmenys organizavo nelegalaus leidinio - LKB kroni-

kos gaminimą ir platinimą. Pažymima, kad agentūrinių-operatyvinių priemonių pagalba nustatyta, jog LKB kronikos ir kitos religinės literatūros gaminimu bei platinimu užsiėmė organizuota ir užsikonspiravusi grupė (nurodyta 15 asmenų), į kurią įėjo Juozas Zdebskis, Vytautas Juozas Vaičiūnas ir kt. Siekiant surasti daiktinius įrodymus, numatoma pradėti tirti bylą ir atlikti kratas pas asmenis, tarp kurių paminėti ir Vytautas Juozas Vaičiūnas. Pažymima, kad telefoninių pokalbių pasiklausymo metu užfiksuota, kad V. J. Vaičiūnas pasisavino iš savo darbovietės nurašyto aparato ERA pagrindines dalis. Numatoma aktyviai klausytis telefoninių pokalbių ir pokalbių asmens gyvenamosiose patalpose (*LYA, f K- 40, ap. 1, b. 199, l. 104-134*).

Kauno m. sk. 2 psk. pažymoje apie operatyvinę padėtį ir naudojamąs priemones rašoma, kad 1972 m. rugsėjo mėn. buvo pradėta operatyvinė parengimo byla „Izdateli“ (liet. „leidėjai“). Už gaminimą, dauginimą ir platinimą 8 asmenys patraukti baudžiamojon atsakomybėn, 10-iai jų artimų ryšininkų buvo pareikšti oficialūs perspėjimai, 15 asmenų profilaktuoti. Teigiama, kad dauguma iš profilaktuotojų suprato, kad neteisingai elgėsi ir atsisakė kenkėjiškos veiklos, tačiau giliai tikintis (dokumente vadinamas religiniu fanatiku) V. J. Vaičiūnas savo pažiūrų nepakeitė, toliau palaikė ryšius su LKBK leidėjais, perdavė jiems žinias ir platino Kroniką, teikė pagalbą aprūpindamas dauginimo aparatūra. Jam pradėta operatyvinė parengimo byla „Fanatik“, jo veikla buvo aktyviai tiriamą, siekiant nustatyti spausdinimo vietas (*LYA, f K-18, ap. 1, b. 177, l. 51-55, 63-66, 70-71*).

Norisi plačiau paaiškinti profilaktavimo prasmę: asmenims, įvykdžiusiems antivalstybinius veiksmus, prieštaraujančius SSRS valstybės saugumo interesams, bet nepatrauktiems baudžiamojon atsakomybėn, KGB turėjo teisę pareikšti oficialų įspėjimą ir surašyti protokolą, apie tai būdavo pranešama prokurorui. Asmuo, neatėjęs išklausti jam reikiamo oficialaus įspėjimo, galėjo būti atvesdinamas. Jeigu asmuo, kuriam pareikštas oficialus įspėjimas, būtų įvykdęs nusikaltimą, keliantį grėsmę valstybės saugumui, tai protokolą turėjo būti prijungtas prie baudžiamosios bylos. Oficialaus įspėjimo

priežastimi būdavo KGB surinktos žinios apie asmenų esamą ar numatomą vykdyti veiklą, prieštaraujančią SSRS KGB interesams.

Telefoninių pokalbių pasiklausymo metu nustatyta, kad 1972 m. spalio mėn. Petronis, kurio veikla tiriama KGB byloje „Izdateli“, informavo V. J. Vaičiūną, jog jau du metus gaminama ERA, kurią bus galima įdėti į lagaminą (*LYA, f. K-40, ap. 1, b. 223*).

1973 m. lapkričio mėn. pasirašytas nutarimas daryti kratą V. J. Vaičiūno bute, ūkiniuose ir kolektyvinio sodo pastatuose. Per kratą saugumiečiai suėmė bute buvusį Petronį, rado prietaiso popieriui pjaustyti dalis, popieriaus lapus su įvairių detalių schemomis, aukštos įtampos bloko „Era-M- 15“ techninį aprašymą ir kt. Tardymo metu nustatyta, jog 1973 10 01 buvo sunaikintas kaip netinkamas naudojimui elektrografinis kopijavimo aparatas „Era - 2“, pagamintas 1966 m., supjaustant jį į gabalus, o metalo atliekas panaudojant įrengimų remontui. „Era“ procesorius, fiksavimo vonelė ir objektyvas buvo perduoti į sandėlį. Sandėlyje šios dalys nebuvo užpažamuotos ir V. Vaičiūnas tuo pasinaudojęs jas perdavė asmenims, kurie ruošėsi dauginti antisovietinę literatūrą. Remiantis LSSR BK str. 159 prašoma imtis atitinkamų priemonių dokumentų kopijavimo technikos bei kitų materialinių vertybių apsaugos sustiprinimui bei nubausti V. Vaičiūną, kurio neteisėti veiksmai padėjo kitiems asmenims nusikalsti (*LYA, f. K- 6, ap. 3, b. 284, l. 43, b. 285, l. 103-104*).

Iš tardymo protokolų paaiškėjo V. J. Vaičiūno EROS įsigijimo istorija. Trūkstamas dalis jis pagamino savo darbovietėje, o ERA galutinai buvo sumontuota padedant P. Plumpai. V. J. Vaičiūnui teko pakeisti darbovietę, jis pradėjo dirbti Statybos derinimo darbų valdyboje. Nors ir persekiojamas, Vytautas Juozas tęsė pagrindinę veiklą, gamino kopijavimo aparatus, kuriuos vežiojo po visą Lietuvą.

1974 m. liepos 22 d. V. J. Vaičiūnas buvo tardomas, jis paneigė kitų tardomųjų liudijimus, kad iš jų gavęs skaityti pagrindinę literatūrą. Papasakojo, kad P. Petronį pažįstas nuo 1944 m., neneigė, kad Petronį vežiojęs savo motociklu po įvairias Lietuvos vietas, bet kur - neprisimenąs. Tąsyk KGB nepavyko jo patraukti kaltinamuoju (*Kronika, Nr. 13*).

KGB agentas „Petras“ 1976 01 09 pranešė, kad kelis kartus buvo susitikęs su Vaičiūnu, kuris pasakojo, kad bendradarbiauja leidžiant LKB kroniką (*LYA.f. K-30, ap. 1, b. 886, l. 137*).

Kauno m. 1976 m. priemonių plane rašoma, kad pradėta operatyvinė parengimo byla V. J. Vaičiūnui, kuris anksčiau teikė aktyvią pagalbą nuteistiesiems Plumpai ir Petroniui leidžiant bei platinant LKBK. Tiriant Vaičiūno veiklą pagrindinį dėmesį numatoma sutelkti ieškant tiesioginių LKBK leidėjų, taip pat rasti galimybių jį kompromituoti aplinkinių akyse arba patraukti jį baudžiamojon atsakomybėn už buitinius nusikaltimus. Nurodoma tai įvykdyti iki 1977 m. spalio mėn. (*LYA.f. K-1, ap. 10, b. 470, l. 20-39*).

Kauno m. priemonių plane 1977 12 30 rašoma, kad pradėtoje operatyvinėje parengimo byloje tiriama V. J. Vaičiūno veikla, nes įtariama, kad jis dalyvavo leidžiant ir platinant LKB kroniką. Numatyta tirti jo veiklą leidžiant ir platinant leidinį bei kitus kūrinius, nustatyti ryšius ir pan. (*LYA.f. K-1, ap. 10, b. 760, l. 1, 22, 23*).

„Fanatikas“ V. J. Vaičiūnas
(KGB seklių nuotr.)

Bendradarbiavimas su kunigu Juozu Zdebskiu

KGB agentas „Mykolas“ 1978 05 15 pranešė KGB ltn. Gyliui, kad Šlavantų bažnyčioje buvo Zdebskis ir inžinierius, kuris pas Zdebskį atvažiuoja dažnai, jie kažkur važinėjasi Zdebskio arba inžinieriaus mašina. Pažyma: parodytoje nuotraukoje agentas atpažino, kad inžinieriumi vadinamas vyras yra Vaičiūnas Vytautas, Antano, g. 1930 m. (*LYAJ.K-30, ap. 1, b. 880, l. 22*).

KGB agentas „Donatas“ 1979 06 04 pranešė KGB vyr. operatyviniui įgaliotiniui mjr. Kriščiukui: 1979 06 04 Šlavantuose buvo tėvelis (aut. past. - kun. J. Zdebskis), inžinierius ir kiti. Inžinierius pasirodė įdomus žmogus, jeigu visi su tėveliu kalba jam labai palankiai, tai inžinierius, kaip sakoma, paduoda toną. Jaučiasi, kad jis yra kaip lygus su lygiu. „Donatas“ 1979 06 18 pranešė, kad Šlavantuose vėl sutiko inžinierių, kuris buvo draugiškas ir iškalbus, jis „Donatui“ paaiškino, kodėl taip girtuokliaujama: girtą avių bandą lengviau suvaryti į aptvarą; jeigu žmonės dabartiniu metu negertų nors savaitę, tarybų valdžiai Lietuvoje būtų galas (*LYAJ.K 30, ap. 1, b. 880, l. 80, 82*).

LSSR KGB Lazdijų r. sk. rašte dėl pagrindžio spausuvių paieškos teigiama, kad Lazdijų r. gyvenantis asmuo kun. J. Zdebskis (KGB dok. jis įvardijamas kaip „Naglec“ - liet. „Akiplėša“) palaikė artimus ryšius su „Fanatiku“. Gauti duomenys liudijo, kad „Fanatikas“ techniškai įrengdavo nelegalių leidinių spausdinimo ir dauginimo „taškus“. KGB Lazdijų r. sk. stengėsi išsiaiškinti ir nustatyti galimas

Kunigas Juozas Zdebskis.
1981 m. (*nuotr. iš VJVA*)

spausdinimo vietas. Paieškos vykdomos glaudžiai bendradarbiaujant su LSSR KGB 5 tarnybos 3 sk. bei su KGB Kauno m. sk., pasitelkiant OTO ir išorinio stebėjimo tarnybas. Apie „Fanatiką“ turimų techninių duomenų analizė leidžia spėti, kad vienas iš nelegalių leidinių dauginimo vietų rengiamas Lazdijų r. ir gali būti Babrų kaime.

KGB agentas „Mykolas“ 1985 03 27 pranešė, kad 1985 02 03 Šlavantų bažnyčioje kun. Zdebskis laikė atsisveikinimo Mišias, kuriose dalyvavo iš Veisiejų ir Kapčiamiesčio atvykęs jaunimas, o iš Kauno atvažiavo Vaičiūnas. Po pamaldų kalbėjo T. Papkevičius, R. Grigas. Vaičiūnas pasisakė paskutinis, jis išaukštino kun. Zdebskį kaip gerą Bažnyčios gynėją (*LYA, f. K-30, ap. 1, b. 887, l. 61*).

KGB spec. priemonė - nudeginimas

SSRS KGB 5 tarnybos viršininkui Bobkovui 1980 06 19 buvo išsiųstas raštas „Apie kunigo Zdebskio kompromitavimą“, kurį pasirašė LSSR KGB pirmininkas Petkevičius. Teigiama, kad kunigo Juozo Zdebskio atžvilgiu buvo naudojamos perspėjamosios-profilaktinės ir administracinės-baudžiamosios priemonės. LSSR KGB paruoštais ir išplatintais laiškais siekė sukompromituoti „Akiplėšą“ tarp dvasininkų vadovų, kunigų ir vienuolių, bet nesėkmingai. Siekiant sustiprinti neigiamą nuomonę apie „Akiplėšą“, prašoma leisti jam panaudoti spec. priemonę (*LYA.fK-30, ap. 1, b. 880, l. 133,134*).

1981 08 11 šifruotoje telegramoje SSRS KGB Operatyvinės techninės valdybos (toliau - OTU) viršininkui Diominui rašoma, kad gavus SSRS KGB vadovybės sankciją ir dalyvaujant SSRS KGB OTU specialistams 1980 10 03 kun. Juozui Zdebskiui, Vinco, g. 1929 m., buvo įvykdyta spec. priemonė. Šios ir kitų susijusių priemonių pagalba pavyko tarp dvasininkų ir tikinčiųjų sukompromituoti J. Zdebskį (*LYA.fK-30, ap. 1, b. 885, l. 102*).

Šlavantų parapijos tikintieji dėl kun. J. Zdebskio ir V. J. Vaičiūno SSRS Prokuratūrai parašė pareiškimą, kurį pasirašė 684 asmenys (*žr. Kronika, Nr. 46*).

Nuo 1980 09 01 6 val. ryto iki 1980 09 06 10 val. KGB pareigūnai sekė V. J. Vaičiūną, kuris suvestinėse vadinamas „Vladu“, sekimas vyko visą parą. Jo žmona Levutė suvestinėse vadinama „Vera“ (*LYA.fK-30, ap. 1, b. 885, l. 82-84*).

Nuo 1980 10 02 16 val. iki 1980 10 06 buvo sekamas kun. J. Zdebskis, kuris suvestinėse vadinamas „Zdenek“, sekimas vyko visą parą. 1980 10 03 1 val. nakties užfiksuota, kad sekamasis grįžo į namus, t. y. į Šlavantus. 10 val. „Zdenek“ (mašina „Žiguli“ Nr.40-31 LLC) buvo pastebėtas Veisiejų - Lazdijų plente, pažymima, kad jo išvykimas iš Šlavantų nebuvo užfiksuotas. „Zdenek“ aplankė keletą vienkimių, ir kryžkelėje jį sustabdė KGB pareigūnas, persirengęs autoinspektoriaus (GAI) uniforma. Po 5 - 7 min. „Zdenek“ nuvažiavo Veisiejų kryptimi ir aplankė dar keletą vienkimių, 12 val. 25

min. jis grįžo į namus. 13 val. 20 min. jis išvažiavo iš Šlavantų ir iki 15 val. 10 min. lankė arti esančius vienkiemius, po to grįžo į namus. 16 val. 15 min. „Vladas“ su savo mašina, kurioje buvo kažkoks vyras (ranka prirašyta - „D“), išvažiavo iš Šlavantų ir atvyko į Alytų, sustojo prie karinio komisariato. Praeidamas žvalgas nustatė, kad mašinoje „Zdenek“ nėra, todėl sekimas buvo nutrauktas. 18 val. 15 min. „Vladas“ atvažiavo į Šlavantus. 18 val. 35 min. „Zdenek“ ir 70-75 metų pagyvenęs vyriškis „Zdenek“ mašina išvažiavo Veisiejų kryptimi. Nuvažiavęs apie 3,5 km sustojo, vyras atsisveikino ir nuėjo į vienkiemį. 18 val. 45 min. „Zdenek“ atvyko į vienkiemį, esantį apie 3 km iki Veisiejų. Ten buvo dar viena raudonos spalvos „Žiguli“ mašina. 18 val. 55 min. jis atvyko į Veisiejus, Pievų g. Nr. <...>, 19 val. 5 min. „Zdenek“ Rūdės gatve išvažiavo iš Veisiejų. Nuvažiavęs apie 6,5 km jis užvažiavo į vienkiemį, esantį 100 m nuo kelio. 20 val. jis išvažiavo iš vienkiemio, grįžo į Šlavantus ir užsuko į vieno namo kiemą. Po 3-4 min. išvažiavo iš ten ir nuvyko savo namų kryptimi. 22 val. 30 min. „Zdenek“ savo mašina, kurioje buvo dar keletas žmonių, išvažiavo iš Šlavantų ir pasuko Lazdijų kryptimi. Nuvažiavę 4 km apsisuko ir grįžo į Šlavantus, pažymima, kad iki kitos paros „Zdenek“ niekur nevažiavo (*LYA, f. K-30, ap. 1, b. 885, l. 85*).

1980 10 04 8 val. 10 min. užfiksuoti „Zdenek“ ir „Vladas“, kurie „Zdenek“ mašina važiavo link Seirijų. Nuvažiavę nuo kryžkelės Šlavantai - Veisiejai 300-400 m, apsisuko ir sustojo. Pastovėję 1-2 min. jie lėtai nuvažiavo Šlavantų kryptimi. 9 val. 5 min. „Zdenek“ savo mašina išvažiavo iš Šlavantų, 9 val. 45 min. jis buvo prie Kapsuko (dabar Marijampolė) bažnyčios. 9 val. 50 min. sekamasis išėjo iš bažnyčios, sėdo į mašiną ir atvyko į Rugių g. Nr. <...>, po 20-25 min. priėjo moteris, pasišnekėjo, paėmę trilitrinį ir keletą pilnų butelių jie abu nuėjo į minėtą namą. 10 val. 5 min. sekamasis išėjo iš namo, sėdo į mašiną ir atvyko į degalinę, įsipylė kuro. Po to jis per Vinčius, Pilviškius atvyko į Griškabūdį. Užvažiavęs už bažnyčios apsisuko ir 10 val. 55 min. atvažiavo į Šakių r. Palubių mstl., užėjo į namą, esantį už bažnyčios. 12 val. 50 min. „Zdenek“ savo mašina, kurioje buvo vyras, vadinamas „Sanovnik“- Sladkevičius ir moteris, išvyko iš Palubių ir nuvažiavo Kapsuko kryptimi. Vinčiuose jie užsuko į namo, stovinčio

apie 300 m nuo kelio į Pilviškius, kiemą. Po 1 min. išvažiavo ir 13 val. 55 min. atvyko prie Kapsuko bažnyčios, visi išlipo ir nuėjo į bažnyčią. 14 val. 1 min. „Zdenek“ ir „Sanovnik“ išėjo iš bažnyčios ir su mašina nuvyko į namo kiemą adresu Laukaitytės g. Nr. <...>. 15 val. 25 min. užfiksuota, kad namo kieme buvo „Sanovnik“, 3 jauni vaikinai, 2 pagyvenę vyrai ir pagyvenusio moteris. Po 2 min. „Zdenek“ ir „Sanovnik“ sėdo į mašiną ir atvyko prie bažnyčios. Į mašiną atsisėdo minėta moteris ir visi 16 val. 35 min. atvyko į Kapsuką, Partizanų g. Nr. <...>. „Zdenek“ ir „Sanovnik“ išlipo iš mašinos, pasiėmė lagaminą ir 40x30x40 cm dydžio dėžutę, nuėjo į minėto namo <...> butą. Mašinoje liko moteris. 16 val. 45 min. „Zdenek“ išėjo vienas, sėdo į mašiną ir atvyko į Cvirkos g. Nr. <...>. Po 5 min. moteris išlipo iš mašinos ir nuėjo į minėtą namą, o „Zdenek“ atvyko į Donelaičio g. Nr. 18 val. „Zdenek“ išėjo iš namo, sėdo į mašiną ir atvyko į Basanavičiaus g. Nr. <...>, butas <...>. 18 val. 15 min. „Zdenek“ sėdo į mašiną ir atvyko pas asmenį „Vladas“. 20 val. 25 min. objektas lėtai išėjo, sunkiai sėdo į savo mašiną, išvažiavo iš Kauno ir važiavo Kapsuko kryptimi. Veiverių mstl. sustojo ir 21 val. 25 min. atvyko į Kapsuką, Rugių g. Nr. <...> (LYA, f. K-30, ap. 1, b. 885, l. 86).

Iš pateiktų KGB dokumentų matyti, kad 1980 m. spalio 3 d. V. J. Vaičiūnas nebuvo įlipęs į kun. J. Zdebskio mašiną. 1980 m. spalio 4 d. 8 val. 10 min. užfiksuoti „Zdenek“ ir „Vladas“, kurie „Zdenek“ mašina važiavo link Seirijų, tačiau ši jų kelionė buvo labai trumpa, todėl V. J. Vaičiūnui cheminių medžiagų poveikis buvo žymiai silpnėsnis.

1984 04 25 KGB Lazdijų r. sk. viršininko pplk. Z. Galiausko sudarytame operatyvinio tyrimo bylos Nr. 242 (kun. J. Zdebskio) agentūrinių operatyv. priemonių plane rašoma, kad „Naglec“ kartu su „Fanatiku“ įrengė spausdinimo „taškus“, rinko informaciją LKB kronikai. Suėmus Svarinską ir Tamkevičių, „Naglec“ suaktyvino priešišką veiklą, gauti duomenys, kad jis dalyvavo LKBK leidime. Rašoma, kad jo gyvenamojoje vietoje reikia vykdyti priemones „T“ ir „D“, o jo mašinoje įrengti priemonę „Tranzit“ (LYA, f. K-30, ap. 1, b. 887, l. 3, 4).

Helsinkio grupės narys

Lietuvos grupės Helsinkio susitarimų vykdymui remti manifestas buvo paskelbtas 1976 11 25, jį pasirašė Tomas Venclova, kun. Karolis Garuckas, Ona Lukauskaitė Poškienė, Viktoras Petkus ir Eitanas Finkelšteinas (*Lietuvos Helsinkio grupė, V, 1999*). Helsinkio grupei priklausantys (ir prijaučiantys) kilnūs žmonės pasiaukojamai dirbo, jie siekė apginti žmogaus, tautos teises. Helsinkio grupės narių gretos retėjo, jie buvo persekiojami, suimami, šmeižiami: V. Petkus suimtas 1977 m., kun. K. Garuckas mirė 1979 m., E. Finkelšteinas pasitraukė iš veiklos 1979 m. Suimtus, mirusius, nusišalinusius nuo Helsinkio grupės veiklos pakeitė kun. B. Laurinavičius ir gyd. A. Statkevičius, kuris 1980 m. buvo suimtas. Tada V. J. Vaičiūnui buvo pasiūlyta įstoti į šią grupę, ir jis sutiko.

1981 02 15 KGB Vaičiūnų bute įrašė pokalbį tarp Vytauto Juozo ir jo žmonos:

- Matai, jau skaitosi, kad nuo šiandien aš jau tas narys. Dabar visi dokumentai turės eiti su mano parašu.

- (atsiduso) Ai, tu Dieve, Dieve.

Suvestinėje (objektui 40-2-81), atspausdintoje rašomąja mašinėle, KGB pareigūno ranka parašyta: „*matomai, jis tapo Helsinkio grupės nariu, dabar jau būtina kelti bylą ir traukti atsakomybėn. Tegul jaučia, kad kiekvienam šios grupės nariui skirtas toks likimas*“.

1981 03 26 kito KGB pareigūno ranka parašyta: „*iš suvestinės visiškai aišku, kad Vaičiūnas ir Stašaitis užsiima dauginimo aparatų gamyba, ir kad tam reikalui vadovauja Tamkevičius. Būtina po Vaičiūno arešto aktyviai sekti Stašaitį*“ (*LYA, f. K-30, ap. I, b.885, l. 123, 184-186*).

Pirmajame V. J. Vaičiūno pasirašytame Helsinkio konferencijos susitarimų įvykdymui remti Lietuvos visuomeninės grupės 1981 02 11 dokumente Nr. 28 rašoma, kad Helsinkio pasitarimo baigiamajame akte, kurį pasirašė 35 valstybių vadovai, kalbama, jog dalyvaujančių pasitarime valstybių visiems piliečiams garantuojamos pagrindinės teisės ir laisvės: minties, sąžinės, religijos, įsitikinimų;

1984 03 24, V. J. Vaičiūnas (dešinėje) pasitiko iš galėjimo sugrįžusį M. Jurevičių (*nuotr. iš VJVA*).

pabrėžiama, kad žmogaus teisių gerbimas yra taikos, teisingumo ir gerovės pagrindinis faktorius. SSKP CK polit, biuras, SSRS AT Prezidiumas, SSRS MT pareiškė, kad tuo vadovausis, kaip ir kitos pasitarime dalyvavusios šalys („*Tiesa*“, 1975 08 07). Tačiau faktai rodo, kad SSRS piliečiams neleidžiama naudotis pagrindinėmis teisėmis, o tie, kurie bando jomis naudotis, griežtai baudžiami: 1980 12 22 LSSR Aukščiausiasis teismas Vilniaus m. nuteisė V. Skuodį, G. Iešmantą, P. Pečeliūną; 1980 m. - A. Statkevičių, J. Gimbutą, J. Sasnauską, A. Terlecką, P. Bužą, A. Janulį, O. Vitkauskaitę, G. Navickaitę, L. Kazakevičių, V. Abrutį, J. Stanelytę. Būtina viską daryti, kad teismo nuosprendžiai, prieštaraujantys SSSR tarptautiniams įsipareigojimams, būtų anuliuoti ir nuteisti asmenys išlaisvinti (*LYAJ. K-6, ap. 3, b. 344, l. 171-173*).

Maldininkų eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą

(žr. *Kronika*, Nr. 45, 47 ir *VJVU*)

Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas (TTGKK) 1981 07 08 LSSR CK KP, LSSR MT skirtame rašte Nr. 49 teigė, kad 1981 06 25, 26 įvyko du teismo procesai, kuriuose nuteisti Mečislovas Jurevičius ir Vytautas Vaičiūnas už 1979-1980 m. dalyvavimą religinėse eisenose iš Tytuvėnų į Šiluvą. Pažymima, jog abu nuteistieji - geri katalikai ir aukštos moralės žmonės, negalėjo šių eisenų organizuoti, nes kasmet tikintieji niekieno neraginami į jas renkasi, pasirašė TTGKK nariai: S. Tamkevičius, A. Svarinskas, V. Vėlavičius, L. Kalinauskas, V. Stakėnas, J. Kauneckas, A. Keina (*LYA*, f. K-1, ap. 46, b. 1755, l. 84).

Helsinkio konferencijos susitarimų įvykdymui remti LSSR visuomeninės grupės 1981 07 16 dokumente Nr. 30, kurį pasirašė rašytoja O. Poškienė ir kun. B. Laurinavičius, rašoma, kad „1981 06 27 LSSR Aukščiausiasis teismas nuteisė Mečislovą Jurevičių 3 metams, o Vytautą Vaičiūną - 2 su puse metų kalėjimo. Abu jie yra Helsinkio susitarimų įvykdymui remti LSSR visuomeninės grupės nariai. Jie apkaltinti ir nuteisti už dalyvavimą religinėje eisenoje pagal LSSR BK str. 199. Pažymėtina, kad eisenos buvo ramios ir nesutrukdė eismo, kairė kelio pusė buvo laisva. Eisenos dalyviai nepažeidė viešosios tvarkos, rėmėsi SSRS konstitucijos str. 50 ir LSSR konstitucijos str. 48, šie straipsniai garantuoja piliečiams eitynių laisvę, be to, valstybės, pasirašiusios Helsinkio konferencijos baigiamąjį aktą, garantuoja savo piliečiams teisę ir laisvą tikybos išpažinimą bei praktikavimą. Taigi, M. Jurevičiaus ir V. Vaičiūno nuteisimas liudija, kad SSRS tikintieji persekiojami be jokio pagrindo. Pasiremdami suminėtais faktais mes protestuojame prieš neteisėtą nuteisimą, prašome anuliuoti neteislingą LSSR Aukščiausiojo teismo nutarimą ir nedelsiant juos išleisti. Pasirašė rašytoja O. Poškiene ir kun. B. Laurinavičius, 1981 07 16“ (*LYA*, f. K-6, ap. 2, b. 193, l. 43).

Vatikano radijas 1981 11 24 21 val. „Kunigą Laurinavičių prisiiminus“ pranešė, kad 1981 11 24 Vilniuje pasamdytų piktadarių buvo nužudytas - pastumtas po sunkvežimio ratais Adutiškio kle-

bonas, Lietuvos Helsinkio grupės narys kunigas Bronius Laurinavičius. Pažymima, kad jis materialiai ypač rėmė politinių kalinių šeimas (*LYAJ.K-30, ap. 1, b. 887, l. 210*).

LSSR KGB sk. viršininkas J. Radzevičius 1981 12 24 pranešė KGB Tyrimo priežiūros sk. viršininkui J. Bakučioniui, kad suderinus su LSSR CK KP nuo 1981 09 23 iki 1981 09 25 KGB ir MVD vykdė priemones siekiant nutraukti kunigų planuojamas masines eitynes iš Tytuvėnų į Šiluvą (*LYAJ.K-6, ap. 3, b. 342, l. 198*).

LSSR prokurorui skirtame A. R. skunde rašoma, kad jis 1981 09 15 nuvyko į Šiluvos švč. M. Marijos atlaidus. Vos tik išėjęs už šventoriaus vartų jį griebė milicijos uniforma apsirengę vyrai, iš jų vienas užspaudė ranka bumą, kitas laikė užlaužęs rankas. Atvykus į būstinę paaiškėjo, kad yra daugiau suimtųjų, už stalo sėdintis vyras klausinėjo jų pavardžių, adresų, darboviečių. Susidarė įspūdis, kad norima žmones įbauginti, ir kad jie, bijodami saugumiečių teroro, daugiau nevyktų į Šiluvos atlaidus. Saugumiečiai grubiai tyčiojosi iš tikinčiųjų, nepadoriai kalbėjo. Jį išlaikė nuo 15 val. iki 17 val. 45 min., ir paleido. Prašoma patraukti baudžiamojon atsakomybėn 1981 08 15 nuo 15 val. iki 18 val. Šiluvoje siautėjusius saugumiečius, kad jie neužpuldinėtų į Šiluvą atvykstančių maldininkų (*LYAJ.K-6, ap. 3, b. 287, l. 65*).

LSSR KGB tyrimo priežiūros sk. viršininko J. Bakučionio pažymoje 1982 09 01 „Apie LSSR Prokuratūros religinių kultų įstatymų vykdymo priežiūrą“ teigiama, kad įstatymus dėl religinių kultų vykdymo dažniausiai pažeidė Lietuvos katalikų Bažnyčios dvasininkai, kurie dokumente vadinami ekstremistais, kitos religinės bendruomenės respublikos visuomenės gyvenimui žymesnės įtakos neturėjo. Katalikų dvasininkams reikalaujant pilnos niekuo neapribotos Bažnyčios veikimo laisvės - religinių kultų įstatymų pakeitimo, galimybe naudotis masinėmis informacijos priemonėmis, ateistinės propagandos nevykdymu ir pan., vyko religinių kultų įstatymų pažeidimai, kurie pasireiškė bandymais kolektyviai mokyti vaikus religijos ir draudžiamų religinių eisenų organizavimu. Dėl religinių kultų įstatymų pažeidimų prokuratūra įspėjo: 1979 m. - 2 asmenis;

1980-1981 m. - 8 asmenys; 1982 m. - 2 kunigus. Pažymima, kad kai kurie asmenys ruošė, daugino bei platino antisovietinio turinio leidinius: LKB kronika, „Aušra“, „Dievas ir Tėvynė“, kurie užsienyje naudojami propagandai prieš SSRS. 1979 m. ir 1980 m. asmenys, priklausantys katalikų Bažnyčiai, organizavo eisenas į Šiluvą ir Kryžių kalną. Eisena sutrukdė transporto darbą, jos organizatoriai ir aktyvūs dalyviai nepakluso valdžios atstovų reikalavimams. Už šių eisenų organizavimą ir aktyvų dalyvavimą 1980 m. pagal LSSR BK str. 199³ nuteista J. Stanelytė, 1981 m. - M. Jurevičius ir V. Vaičiūnas (*LYAJ.K-6, ap. 2, b. 193, l. 10-12*).

Eisena iš Tytuvėnų į Šiluvą 1980 m. (nuotr. iš VJVA).

Vilniaus Lukiškių kalėjimas

Suimtą V. J. Vaičiūną iki teismo pasodino Lukiškių kalėjime į kriminalinių nusikaltėlių kamerą. V. J. Vaičiūnas pasakojo:

„Kai pravėriau kameros duris, ten sėdėję kaliniai (jų buvo apie 80) ėmė staugti įvairiais balsais, kad išsigąščiau. Po to ėmė klausinėti, už ką patekau. Kai sužinojo, kad už antitarybinę veiklą, iškart priėmė į Kauno chuliganų būrį kaip garbės narį, nes H. Daktaras, sužinojęs, kad esu prieš valdžią, savo draugams įsakė manęs neliesti. Lukiškėse kaliniai buvo pasiskirstę į Kauno, Vilniaus ir kaimiečių būrius. Didžiausias teises turėjo kauniečiai. Jie iš kaimiečių atiminėjo maistą, versdavo juos valyti kameras, įvairiai tyčiojosi. O mane visi gerbė, nors saugumiečiai tikėjosi, kad žūsiu nuo nusikaltėlių rankos. Tačiau kaliniai prieš teisimą man padėjo nusiprausti, nuskuto. Po penkių dienų mane pakvietė tardytojas ir tikėjosi, kad išgąsdintas chuliganų imsiu prašyti malonės, bet nustėro iš nuostabos, pamatęs, kad atrodo tvarkingai, švariai nuskustas. „Jie tik jėgą pripažįsta, kaip čia su tavim skaitosi?“ - stebėjosi tardytojas.

Paskui mane perkėlė į mažesnę kamerą su informatoriumi. Bet jam nieko nepavyko sužinoti. O kadangi su įkalčiais nesugavo (per 7 pagrindinio darbo metus išmokau viską gerai paslėpti), tai man bausmę skyrė neva už saugaus eismo pažeidimą - transporto sustabdymą organizuojant maldininkų kelionę į Šiluvos atlaidus. Pustrečių metų kalėjau Praveniškėse, o kadangi vietiniai kaliniai manęs nesunaikino, išvežė į vieną baisiausių kalėjimų Čeliabinsko srityje“ (VJV).

1981 m. birželio 27 d. V. J. Vaičiūnas parašė laišką savo žmonai Levutei: „*Laišką rašau iš Lukiškio kalėjimo. Buvai mano teisme ir matei kaip tai, kas vieną dieną buvo atmesta, kitą dieną vėl priimta ir apkaltinta... taip reikėjo! Priimk kaip auką. Sėdžiu kameroje, kurioje žmonės renkami į tolimesnius etapus. <...> Čia asmeniniai pasimatymai neleidžiami. Skiriami bendri per stiklo sieną ir kalbamasi telefonu. Turbūt reikia, kad Kūrėjas būtų pagarbintas ir tose vietose, kur jis labiausiai užmirštas. Kartoju Gemos (Stanelytės - aut. past.) žodžius: „Priimk, Viešpatie, mano mažą auką“ (VJV).*

Teismas

(*žr. Kronika, Nr. 48, 49*)

1983 02 16 LSSR KGB Tardymo skyriaus poskyrio viršininkas M. tarnybiniame kabinete Nr.166, esant kviestiniams, vadovaudamasis LSSR BPK 199, 200 ir 203 str., ryšium su baudžiamosios bylos Nr. 09-2-003-83 tyrimu, apžiūrėjo Vytauto Vaičiūno, Antano, archyvinę baudžiamąją bylą Nr. 8-4/81, saugomą LSSR Aukščiausiojo Teismo archyve. Apžiūros metu nustatyta: 1981 03 16 LSSR Prokuratūra iškėlė baudžiamąją bylą ir 1981 03 25 patraukė baudžiamojon atsakomybėn Vytautą Vaičiūną, Antano, gim. 1930 m. Šakių r. Tupikų k., lietuvi, nepartinį, su aukštuoju išsilavinimu, neteistą, vedusį, iki suėmimo dirbusį Kauno Paleidimo - derinimo valdyboje inžinieriumi, gyvenusį Kaune, Hipodromo g. 46-35.

1981 06 26 LSSR Aukščiausiojo Teismo teisminės baudžiamųjų bylų kolegijos nuosprendžiu Vytautas Vaičiūnas pripažintas kaltu padaręs nusikaltimą, numatytą LSSR BK 199³ str. ir nuteistas laisvės atėmimu 2-iems metams ir 6-iems mėnesiams atliekant bausmę bendrojo režimo pataisos darbų kolonijoje. Parengtinio ir teisminio tardymo metu nustatyta, kad Vytautas Vaičiūnas 1980 08 24 prisiėdė organizuojant grupinius veiksmus, susijusius su aiškiu neklausymu valdžios atstovų teisėtų reikalavimų, kuriais buvo šurkščiai pažeista viešoji tvarka ir sukeltas transporto pažeidimas. Taip, be atitinkamo valdžios organų leidimo, piktnaudžiaudamas tikinčiųjų religiniais jausmais, skatino dalyvauti ir organizavo tikinčiųjų, atvykusių į Tytuvėnų bažnyčią, eiseną į Šiluvą ir pats aktyviai dalyvavo, neklausydamas valdžios atstovų teisėto reikalavimo nutraukti tokius veiksmus. V. Vaičiūnas, laikydamas rankoje vėliavėlę kaip organizatorius, Tytuvėnų miesto Tarybų gatvėje nutraukė kuriam laikui transporto eismą, nurodė procesijai kelią ir kurstė savo aktyviais veiksmais tęsti procesiją, kuria buvo pažeidžiama viešoji tvarka ir transporto darbo ritmas.

Nuosprendis: LSSR vardu 1981 06 26 Širvintų m. LSSR Aukščiausiojo Teismo teisminė baudžiamųjų bylų kolegija nusprendė V.

A.Teresius (dešinėje) atvyko pasitikti išleistą kalinį V. J. Vaičiūną. 1983 m. , Bakalo lageris (nuotr. iš VJVA).

Vaičiūną pripažinti kalto padarius nusikaltimą, numatytą LSSR BK 199³ str. ir nuteisti laisvės atėmimu 2-iems metams ir 6-iems mėnesiams atliekant bausmę bendrojo režimo pataisos darbų kolonijoje. Iškaičius kardomąjį kalinimą į bausmės laiką, jos pradžią skaičiuoti nuo 1981 03 25. Daiktinius įrodymus palikti prie bylos, vėliavėlę sunaikinti (*LYA.f. K-l, ap. 58, b. P-14241, t. 7, l. 228-233*).

Bakalo kalėjimas

(žr. Kronika Nr. 50, 54, 55, 60 ir VJVU)

V. J. Vaičiūnas po teismo buvo nugabentas į Pravieniškių lagerį, po to į Vilniaus Lukiškes, po kelių mėnesių ištremtas į Rusijos gilumą, Čeliabinsko sritį, ir įkalintas Bakalo mieste esančiame kalėjime.

Kalėjime siautėjo ne tik vagys, narkomanai ir plėšikai, bet ir utėlės, ligos, badas. Sąlygos buvo žiaurios. „Kaptiorkoje“ - sandėlyje, skirtame kalinių daiktams laikyti, viešpatavo vagys, kurie darydavo tvarką: „Nusirenk, padėk rūbus, imk skudurą ir plauk grindis“. Jei kas su tokia tvarka sutikdavo - pasirašydavo amžinai vergystei, jei ne - mušdavo. Tačiau aš buvau politinis, apie mane žinojo užsienio organizacijos, todėl mane išgelbėjo kalėjimo viršininkas. Tiesa, jis visus perspėjo, kad manimi ir mano byla domisi pasaulis, ir reikia saugotis, nes kitaip gali sulaukti nemalonumų. Su manimi buvo elgiamasi padoriau. Kaip „geresniam“, iš karto surado gultą apačioje, kad nereikėtų ropštis į antrą aukštą. Turėdamas tokią „padėtį“ nelabai tų chuliganų bijojau. Nenusileidau ir valdžiai, vis aiškindavau, kad pažeidinėjamos žmogaus teisės: negalima buvo skaityti lietuviškos spaudos, rašyti lietuviškai laiškus, bet aš su tuo nesutikau, rašiau namo tik lietuviškai. Man leido rašyti. Bet ligos, utėlės, niežai taip mane sugraužė, kad būdamas 182 cm ūgio nuo 120 kg nukritau iki 70 kg (VJV).

Vytauto Juozo Vaičiūno laišakai iš Bakalo kalėjimo:

1981 m. rugpjūčio 10 d. mane išvežė iš Pravieniškių į Vilniaus kalėjimą. Rugpjūčio 15 d. išvežė iš Vilniaus į Smolensko kalėjimą, kur išbuvau visą mėnesį, o rugsėjo 15d., išdavę sauso maisto davinį, t. y. kepaluką duonos, lyg iš sėlenų keptos, ir sūrios žuvies. Aš žuvies nevalgiau, nes labai sūri, o tie, kurie valgė, po to turėjo labai daug gerti. Kareiviai, kurie mus saugojo, buvo labai žiaurūs, keikėsi ir koliojo kalinius necenzūriniais žodžiais. Po dienos kelionės atvykome į Voronežą, kur visą parą nedavė nieko valgyti. Iš čia, beveik be sustojimo, rugsėjo 19 d. atvykome į Čeliabinską, iš kur vėl rugsėjo 21d. išvežė ir rugsėjo 22 d. atvežė į Bakalo miestą,

kuris yra pietiniame Urale, 200-250 km į vakarus nuo Čeliabinsko. Būdamas Vilniuje du kartus kritau be sąmonės. Labai susimušiau ranką. Virš plaštakos atsirado, nežinau nuo ko, žaizda, kuri negijo. Į mano prašymą suteikti medicininę pagalbą, niekas nekreipė dėmesio. Tik po ilgoko laiko ir jau be mano prašymo ėmė gydyti, ir žaizda užgijo. Lageris, kuriame esu, skirtas 700-750 žmonių, o jų čia yra 1500, dauguma jų - narkomanai. Šį lagerį nori padaryti tik dėl narkomanų. Aplinka labai slegianti. Viską tvarko „blatnieji“, kurie geriau apsirengusį nurengia, o jei pasipriešina - sumuša ir, atėmę jo rūbus, aprenkia savo skarmalais, ir niekam nepasiskusi, nes niekas nepadės, o jie dar žiauriau po to sumuša, kad bijotų skųstis. Iš manęs taip pat pavogė pagalbę, paklodę, rankšluostį, kojines, nosines. Dabar miegu po galva pasidėjęs šimtasiūlę (kalinio viršutinis drabužis). Į mėnesį duoda nusipirkti už 7 rub., iš kurių dar išskaito už pražudytus daiktus. Yra parduotuvė, kurioje galima nusipirkti tik paprastų saldainių ir margarino. Dirbu elektriku. Reikalauja, kad rašyčiau ir man rašytų laiškus rusiškai, o jei lietuviškai - nepraleis. Laiškus man rašykite tik lietuviškai, registruotus su laiško įteikimo pranešimais, o jei negausiu, apsieisiu be laiškų; V. Vaičiūnas (LKBK, 1981 m., Nr. 50, t. 7).

* * *

Jau antri metai nešioju kalinio pančius, bet laisvos dvasios skrydžio niekas negali surakinti, todėl džiaukimės Viešpatyje ir gyvenime susitikimo viltimi, kuri mums, tikintiesiems, šviečia, ir net mirties šešėliai negali jos užtemdyti. Man Dievas leido eiti aukos keliu, todėl už Jūsų paramą, bendradarbiavimą, aukas ir maldas nuoširdžiai dėkoju. Perduokite mano nuoširdžiausius linkėjimus visiems mylimiems Lietuvoje. Sakykite, kad mano medžiaginės dalies beliko tik pusė (jo buvusio svorio - red.), bet dvasia laisvai jau pakyla į dangaus žydrynę. Esu pasiruošęs viską iškęsti, viską pernešti bei išsaugoti Kristų. Dėkoju Jums už paramą. Aš gyvenu Viešpaties atneštoje ramybėje. 1982 m. liepos mėn. (LKBK, 1982 m., Nr. 54, t. 7).

* * *

Liepos mėnesį parašiau pareiškimą lietuviškai spaudai, o rugsėjo 20 d. pranešė, kad mano prašymas atmestas. Rugsėjo 21 d. parašiau maždaug tokio turinio pareiškimą: „Šį uždraudimą laikau tolygiu atėmimui teisės skaityti gimtąją lietuvių kalbą, todėl prašau leisti mano žmonai per sąjunginę spaudą užsakyti man lietuviškus laikraščius bei žurnalus. Satkos prokuroro sankciją lietuviškiems laikraščiams ir žurnalams gauti laikau neteisėta“. Laikraščiai ir žurnalai buvo užsakyti per sąjunginę spaudą, o įstatymai, kuriais jie rėmėsi, uždrausdami spaudą, įpareigoja administraciją, kad ši rūpintųsi, jog kaliniai neliktų be spaudos. Uždraudimas skaityti laikraščius ir žurnalus gimtąją kalbą yra diskriminacinis aktas... Laiškai mane pasiekia labai nereguliariai. Atėję į Bakalą, jie po mėnesį laiko išguli štabo seifuose, o po to grąžinami atgal į Lietuvą, ten, vėl netrumpai išlaikyti, laimingieji, padarę 9000 km, po dviejų mėnesių pastekia mane. Dėkoju už maldas, kurių dėka mane lydi Viešpaties atnešotoji ramybė, ši ramybė erzina mūsų gyvenimo tvarkytojus, bet ji ne iš pasaulio ir pasaulis negali jos atimti. 1982-10-27 (LKBK, 1982 m., Nr. 55, t. 7).

* * *

1982 m. spalio 29 d. V. J. Vaičiūnas turėjo galimybę pasimatyti su savo žmona Levute. Kalėjimo administracija jai sakė, kad jos vyrą jau galėtų išleisti, tik jis pats to nenori - neprisipažįsta kaltu.

„Laisvė man labai brangi, bet iš jūsų malonės neprašysiu ir kaltu neprisipažinsiu. Išbuvau tiek, išbūsiu ir likusį kalinimo laiką, šiuos nelaisvės metus skiriu kaip auką už savo tautą“ (LKBK, 1982 m., Nr. 55, t. 7).

Įkalinimo įstaigoje V. J. Vaičiūnas susirgo dizenterija, vos nenumirė. Susirgęs jis pateko į kalėjimo ligoninę, kurioje ligonius maitindavo riebiu maistu, kas dar labiau apsunkino jo būklę, jis vos nenumirė. Apie tai sužinojusi Levutė, bijodama, kad vyrą numarins, rašė skundus į įvairias instancijas. Tik tada politinis kalinys buvo perkeltas į Čeliabinsko centrinę ligoninę.

„Kai buvo labai sunku, meldžiausi, sakydavau, Viešpatie, jei

pagysiu, eisiu į kunigus. Pagijau. Reikėjo pažadą tęsėti. Iš lagerio sugrįžau 1983 m. “ (VJV)

1982 m. gegužės 29 d. Vytautas Vaičiūnas, kalinamas Čeliabinsko srityje, Bakalo mieste, turėjo pasimatymą su broliu ir žmona, o rugpjūčio 11 d. pasimatymo metu per stiklo pertvarą galėjo 1,5 val. kalbėti su žmona. V. Vaičiūno sveikata smarkiai pablogėjusi. Neseniai gulėjo ligoninėje, iš kurios buvo išrašytas dar pilnai nepasveikęs, mat lageryje siautė epidemija ir ligoninėje nebuvo pakankamai vietų. Jį beria votys, kojoje didelė žaizda, smarkus viso kūno niežėjimas, o ilgiau pavaikščiojus, tinsta kojos. Pastaruoju metu Vytautas sveria 73 kg (laisvėje svėrė 115 kg).

Atlikęs trečdalį bausmės, V. Vaičiūnas prašėsi išleidžiamas į laisvas statybas (ši lengvata yra taikoma beveik visiems bendro režimo lagerio kriminalistams). Kalėjimo administracija nesutiko išleisti, tvirtindama, jog per daug silpna sveikata. „Tuomet duokite papildomo maisto“, - kreipėsi Vaičiūnas. „Nepriklauso!“ - susilaukė atsakymo. Kriminaliniuose lageriuose, praėjus pusei bausmės laiko, peržiūrimos kalinių bylos, ir jei kalinys nėra prasižengęs, lagerio teismo yra teisiamas ir išleidžiamas į laisvę. V. Vaičiūno byla nebuvo peržiūrėta. Jam rašomi laiškai jo beveik nepasiekia, iš 12-os žmonos rašytų laiškų gavo tik 2. Lagerio administracija tvirtina, jog ji atiduodanti visus jam skirtus laiškus. Vaičiūnienei parašius skundą TSRS generaliniam prokurorui, kad jos vyras negauna jam užsakytos lietuviškos spaudos, faktus tirti buvo perduota Satko miesto prokuratūrai. Po skundo Satko miesto prokuratūra uždraudė V. Vaičiūnui atiduoti net „Komjaunimo tiesą“, vienintelį laikraštį, kurį retkarčiais dar gaudavo. Lagerio administracija teigia, kad jie lietuviškos spaudos aplamai negauna. Reiškia, tiek laiškai, tiek periodinė lietuviška spauda V. Vaičiūno nepasiekia kažkieno spec. įsakymu. Kartą į mėnesį lagerio parduotuvėje už 7 rub. galima nusipirkti maisto (žinoma, jei kalinys nėra prasižengęs), tačiau parduotuvėje be prasčiausios rūšies karamelių, duonos ir seno margarino, nuo kurio kaliniai dažnai suserga, nieko nėra (*LKBK, 1982 m., Nr. 54, t. T*).

Politinio kalinio sugrįžimas

Vytautas J. Vaičiūnas - Sibiro lageriuose išvargęs kalinys grįžo į okupuotą Lietuvą š. m. rugsėjo 24 d. (paleistas iš Bakalo lagerio). Prie lagerio garbingą kalinį pasitiko jo brolis ir jaunimas, atvažiuavęs iš Lietuvos. Tėvynėje sugrįžusį šiltai pasveikino jaunimas ir bičiuliai. V. J. Vaičiūnas grįžo pavargęs, bet stipria dvasia. Lageris buvo bendro režimo, dėl nešvaros ir gausybės parazitų nuolat kildavo dezinterijos epidemijos, kurių metu inžinierius vos išliko gyvas. (*LKBB, 1983 m., Nr 60, t. 8*).

Iš lagerio sugrįžusio V. J. Vaičiūno KGB nepaliko ramybėje, tardė, kaltino, kad lapkričio 7 d. buvo Viduklėje ir dalyvavo M. Gavėnaitės bute jo iš lagerio sugrįžimo proga surengtame susitikime. KGB pareigūnai labiausiai niršo už tai, kad Viduklės gyventojai „išniekino“ lapkričio 7 d. šventę - suorganizavo pamaldas už kun. A. Svarinską ir suruošė grįžusio kalinio pagerbimą.

1988 m. sausio 23 d. pas kaunietį V. Vaičiūną apsilankė saugumo darbuotojas R. Savickas ir perspėjo, kad jis nedalyvautų vasario 16 d. minėjime. Saugumietį domino, ar V. Vaičiūnas pažįsta vilnietį P. Cidziką, ar žino, kad pas jį buvo padaryta krata ir kas buvo paimta, ar pasirašė po pareiškimu dėl leidimo švęsti vasario 16 d., ar skaitęs „LKB Kroniką“ ir t.t. Išeidamas pareiškė: „Kuo jūs mažiau veiksite, tuo mes mažiau jus varginsime“ (*LKBB, 1988 m., Nr. 76, t. 10*).

V. J. Vaičiūnas toliau dalyvavo pagrindinėje veikloje. 1984 m. vasario 7 d. KGB agentas „Laura“ KGB pareigūnui Gardauskui pranešė, kad pabendravus su M. Gavėnaite, R. Teresiute ir kitais sužinojo, jog A. Juška kartu su V. Vaičiūnu ir R. Teresiute važinėjo po respublikos įvairias vietas, kur buvo švenčiamos šv. Kalėdos ir Trys Karaliai, Juška vaidino karalių, o Vaičiūnas - Kalėdų senelį (*LYA,fK-30, ap. 1, b. 886, l. 35*).

1984 m. kovo 29 d. KGB Lazdijų r. psk. pplk. Galiausko sudarytame sąraše asmenų, įrašytų į J. Zdebskio operatyvinę stebėjimo bylą Nr. 1789, pateko ir Vaičiūnas Vytautas, dirbantis inžinieriumi, telef. Nr. 4-18-57. Pažymima, kad jis palaiko artimus ryšius su kun.

Šlavantai. Iš kairės: Levutė (pirma), kun. J. Zdebskis (penktas), ir V. J. Vaičiūnas (šeštas) (*nuotr. iš VJVA*).

J. Zdebskiu, jie dažnai važinėja vienas pas kitą, turi mašiną „Žiguli“, Nr. 35-57. Grįžus V. Vaičiūnui iš lagerio, J. Zdebskis jam suorganizavo sutikimą (*LYA, f. K-30, ap. 1, b. 886, l. 81, 88*).

Slapto pasiklausymo (KGB spec. priemonės „T“) suvestinėje užfiksuota, kaip 1985 m. gruodžio 2 d. atėjęs nenustatytas vyriškas tyliai kalbasi su V. J. Vaičiūnu apie KGB sekimo priemones: rūbų apipurškimą, kažkokių miltelių mašinoje pribarstymą - net ant vairo. Tie milteliai gali sukelti pavojingą ligą. Vyriškis teiraujasi: „Kaip nustatyti, jei KGB kažką įrengia, norėdama sekti?“ Vaičiūnas atsako: „Tėvas Juozas (kun. J. Zdebskis - aut. past.) nustato“. Toliau jie kalba apie KGB kažkokį agentą ir V. J. Vaičiūnas sako: „Na va, dabar jie mus čia kalbant išklausys. Gal jam pasakys, tas namas toks, kad baisu ką kalbėti“ (*LYA, f. K-30, ap. 1, b. 885, l. 214-217*).

Nekreipdamas dėmesio į KGB pareigūnų perspėjimus, V. J. Vaičiūnas tęsė veiklą. 1988 m. birželio 24 d. TSRS Aukščiausiosios tarybos prezidentui buvo pasiųstas pareiškimas, kuriame buvo prašoma grąžinti iš žurnalisto G. Iešmanto kratos metu paimtus apie 1500 eilėraščių ir 10 poemų. Tuo metu G. Iešmantas buvo tremtyje. Pasirašė Lietuvos Helsinkio grupės nariai: kun. G. Gudanavičius, M. Jurevičius, V. J. Vaičiūnas (*LYA, f. K-6, ap. 3, b. 344, l. 265, 266*).

Kunigystės metai

Pagrindinėje kunigų seminarijoje

1985 11 18 KGB agentas „Arvydas“ pranešė KGB 5 tarnybos 3 sk. vyr. oper. įgaliotiniui Pietariui, kad po vakarinių mišių pas jį atėjo veikėjas Vaičiūnas, pasiūlė LKB Kronikos 68 numerį, išleistą 1985 10 16. Patarė agentui perskaityti, bet niekam nerodyti. Vaičiūnas agentui pasakojo, kad Kybartų bažnyčios klebonas pasiruošęs sugriauti viską, ką buvo padaręs kun. Tamkevičius: terorizuoja bažnyčios komitetą, nori iš bažnyčios choro išvartyti Bryliutę. Agentas leido Vaičiūnui išklausyti prezidento Reigano kalbos, įrašytos į juostą. Vaičiūnas sakė agentui, kad palaiko gerus ryšius su vysk. Stepovavičiumi ir pasiūlė kartu jį aplankyti. Vaičiūnas priminė agentui problemą, kurią prašė laikyti paslapyje, t. y., kad jis Telšių vysk. A. Vaičiui padedant tikisi gauti dispensą bažnytinės santuokos nutraukimui ir po to tikisi tapti dvasininku (*LYA, f K-30, ap. 1, b. 887, l. 174, 175*).

1988 m. V. J. Vaičiūnas baigė Pagrindinę kunigų seminariją. 1989 m. pavasarį Kybartų Eucharistinio Išganytojo bažnyčioje buvo vikaru, o po trijų mėnesių kun. V. J. Vaičiūnas buvo paskirtas į Dzūkiją, Krikštonių Kristaus Karaliaus bažnyčios parapiją (Lazdijų r.). Po to jis kunigavo Vištytyje. Čia taip pat pravertė kunigo turimi statybininko ir elektriko profesijų įgūdžiai. Nuo 1993 m. kun. V. J. Vaičiūnas paskirtas Šlienavos bažnyčios klebonu.

Šlienavos gyvenvietė - 1,5 km į pietryčius nuo Kauno marių, 7 km į rytus nuo Aukštosios Panemunės Švč. Mergelės Marijos bažnyčios. Gyvenvietė turi tikro miestelio požymių (apie 2000 gyventojų, bažnyčia, aktyvi bendruomenė), tačiau priklauso nedidelio kaimo - Samylių seniūnijai.

Kun. K. J. Ambrasas savo knygoje apie Šlienavą (joje buvo 2004 m. liepos 4 d.) rašė:

„Palei kelią nusidriekusi Šlienavos gyvenvietė iš tolo atrodo vienaaukštė, gal kai kur ir dviaukštė, bet neatrodo, kad čia galėtų kur nors būti maldos namai. Jokio aukštesnio bokšto ar stambesnio pastato visiškai nematyti. Tik arčiau privažiavus viena gatvele, pagaliau pamatai gal daugiau į didesnę 1959 m. pastatytą tradicinį gyvenamą medinį namą su neaukštu bokšteliu, negu į kokią didelę bažnyčią panašų pastatą. Maždaug už 10 km nuo Kauno Aukštosios Panemunės pusės išsidėstęs spygliuočių tarpumiškyje bažnytkaimis, anksčiau buvusi kryžiuočių žygių aprašuose minima Slowiso vardu vietovė. Ją Jogaila, 1387 m. savo dokumente pavadinęs Slavaišuva, atidavęs Skirgailai. XVI a. čionai buvęs dvarelis. 1582 m. birželio 17 d. Kauno apskr. karužas Jonas Jonaitis Ūdra, mirusio savininko daktaro Finko vaikų globėjas, dalį turto perdavė Simui Motiejaičiui. Ta proga surašytame inventoriuje galima rasti, kad dvarelyje būta medinių namų su plytine asla, dvylika bičių avilių, tvenkinių be vandens, sugriautas malūnas ir kitokio turto. Kampiškiuose, Panemunėje, buvo kaimas, bet jį ir Šlienavos kaimo kapines užliejo Kauno marios. Ten XIX a. antrojoje pusėje stovėjusi koplyčia, bet ji nuo 1895 m. neminima. Koplyčia rūpinosi Aukštosios Panemunės vikaras kun. J. Bridžius. 1959 m. iš Kampiškių perkelta bažnyčia gavo Kampiškių parapijos teises, bet jau vadinosi Šlienavos parapijos bažnyčia, kurią šiandien juosia rūpestingai prižiūrimi gėlynai, dekoratyviniai krūmai, keli visokiomis progomis atsiradę kryžiai, dailiai išvedžioti po šventorių takeliai, savo tvarka ir dailiai naujais pastatais traukia į čia žmones “ (K. Ambrasas, Amerikos Lietuvoje, K, 2007).

Kunigystės 10-metis

Šlienavos klebonas V. J. Vaičiūnas kunigystės 10-mečio proga buvo pagerbtas tuo metu, kai parapija šventė savo 50-metį, t. y. 2007 m. gegužės 13-ą dieną. 1997 m., kai jis čia atvyko iš Vištyčio parapijos, daugelis šlienaviškių nė neįtarė, kad jų klebonas turi auksines rankas, moka staliaus, skardininko, mūrininko darbus. Jau nuo pirmų dienų kun. V. J. Vaičiūnas aktyviai ėmėsi šventoriaus ir pačios bažnytelės gražinimo darbų. Sukvietęs parapijiečius į talką, visų pirma, iškapojęs plačiai išsikerojusius krūmynus, išlygino šventorių, aptvėręs jį gražia tvora (dabartiniu metu tvora gelžbetoninė su metalu ornamentuotais vartais).

Vėliau klebonas restauravo bažnyčią iš lauko pusės: apkalė ją lentelėmis, perdažė, pakeitė jau baigiantį sutrūnyti bažnyčios stogą. Aptvarkius išorę buvo pradėtas svarbiausias darbas bažnyčioje viduje - pasenusių grindų keitimas bei parketo klojimas. 1999 m. vasarą kun. V. J. Vaičiūnas pradėjo naujo bažnyčios bokšto statybą. Per vasarą buvo padėti pamatai bei pastatytos kolonos, o 1999 m. rugpjūčio 19 d. sumontuotas 19 metrų aukščio metalinių konstrukcijų bokštas ir per kokių tris mėnesius šis bokštas buvo apkaltas lentelėmis iš išorės bei pilnai įrengtas bokšto vidus. Bokštą sudarė du nemaži kambariai, o pačioje bokšto viršūnėje buvo padarytas balkonėlis, į kurį įkelta Mergelės Marijos statula. 2000 m. balandžio 30 d. naujojo bokšto patalpose buvo įkurtas ir pašventintas bažnytinis muziejus. Į bažnyčią per ilgus dešimtmečius vietiniai gyventojai nešė ir dovanojo įvairias relikvijas - vienos buvo padovanotos kaip auka, o kitos, anksčiau neturėjusios prieglobsčio ar smarkiai nukentėjusios, čia atrado namus ir ramybę.

Šlienavos parapijos bažnyčios šventoriuje 2000 metais pradėti statyti ir tais pačiais metais baigti parapijos namai. Tai gana didelis trijų aukštų pastatas, kurio pagrindinių salių plotas sudaro apie 100 m². Šis pastatas skirtas parapijos reikalam: čia gali susirinkti jaunimas, švenčiama Kalėdinė eglutė, vyksta įvairūs koncertai, susitikimai ir susirinkimai. Pastate įkurtas lietuvių liaudies buities ir

istorijos muziejus, kuriame galima rasti įvairių Šlienavos parapijiečių paaukotų senovinių buities rakandų. Viską Šlienavos parapijoje projektavo, elektros instaliacijas vedžiojo pats klebonas. Daug padėjo parapijiečiai - inžinieriai, agronomai, mokytojai ir kiti tikintieji, kurie drauge statė bei remontavo pastatus.

Laikraštyje „XXI amžius“ rašoma: „*Apie 40 metų medinė Švč. M. Marijos bažnyčia atrodė gana varganai, ir tik atvykus kun. Vytautui Juozui Vaičiūnui įvyko esminiai pasikeitimai. <...>. Per tą laiką bažnyčia ir jos aplinka pasikeitė neatpažįstamai. Gražiai sutvarkytas šventorius, varpinė, naujai pastatyta parapijos salė, bažnyčią juosianti daili lengvos konstrukcijos tvora. Nauji kryžiai, taip pat pernai vykusio Vilkaviškio vyskupijos Eucharistiniam kongresui atminti kryžius, Švč. M. Marijos, šventųjų Petro ir Povilo skulptūros - visa tai išdėstyta bažnyčios išorėje ir įvairiomis gėlėmis, dailiais takeliais, žalia veja padabintame šventoriuje; tai kelia žmonių susižavėjimą. Išradingas, darbštus, nagingas kunigas dirba nepavargdamas. <...>. V. J. Vaičiūnui ypač padeda ir kasdieniniame gyvenime pagelbsti katalikiška Bieliausų šeima. <...> Dabar jie globoja gerbiamą kanauninką, padeda įgyvendinti jo sumanymus, puošti bažnyčios aplinką. Todėl čia viskas taip gražu, suderinta, patrauklu. Ir štai šiai šventei (parapijos 50-mečio minėjimui) buvo įrengtos gražios, meniškos Kryžiaus kelio stotys, neįprastai, bet išradingai sudėstytos ant tvoros, skiriančios šventoriaus ir kapinių ribą. Stotys priderintos prie tvoros reljefo ir aplinkos, piešiniai piešti ant organinio stiklo, lakuoti, taip apsaugant nuo atmosferos poveikio. Viskas gražiai ir sumaniai suderinta. Bet tai dar ne visi kan. V. J. Vaičiūno darbai. Parapijos namuose klebonas įkūrė kelis muziejus: senųjų buities daiktų, bažnytinio meno kūrinių, taip pat fotografo A. Sadecko nuotraukų nuolatinę parodą apie lietuvių amžinojo poilsio vietas Sibire. Naujame bažnyčios bokšte įrengtas muziejus, kuriame saugomos bažnyčiai dovanotos relikvijos, sunėštos parapijiečių. Čia yra daug eksponatų, kuriuos žmonės atnešė iš tų vietų, kur dabar tyvuliuoja Kauno Marios. Tarp unikalių muziejaus eksponatų yra drožėjo Kazio Škėmos kryžius, 1742 metais drožta*

šventojo statulėlė ir kiti eksponatai, kurių dalis buvo sukurti net XVIII amžiaus viduryje. Po šv. Mišių ir Kryžiaus kelių pašventinimo bei jų apėjimo parapijiečiai ir svečiai nuoširdžiai sveikino darbštą jį kanauninką. Kan. V. J. Vaičiūną sveikino parapijos pastoracinio komiteto pirmininkas Steponas Džiugys, kiti parapijiečiai, Kauno r. meras V. Makūnas, mero pavaduotoja Nijolė Kliučienė, Samylių seniūnas Saulius Banionis, Kauno tautinės kultūros centro bendruomenė - direktorė Rima Jarušauskienė, Kauno „Pilėnų“ vidurinės mokyklos mokytoja Jūratė Dailydėnienė ir centrui priklausančios dvi Aleksoto darželio pedagogės bei A. Žarskaus Savęs pažinimo kursų klausytojai. Sveikinimai tęsėsi ir parapijos salėje prie vaišių stalo, kur apsilankė valdžios atstovai, parapijos choristai, parapijiečiai, svečiai iš Kauno ir kitur. Čia vėl nenuilstamai sveikinimus dainomis ir eilėmis (gitara pritariant J. Dailydėnienėi), įvertinant didelius ir reikšmingus kanauninko darbus parapijai, tęsė minėto Kultūros centro bendruomenės atstovės, dainuodamos gražias lietuviškas dainas ir sakydamos eiles (beje, ir pats klebonas prisiminė ne vieną eilėraštį), kiti svečiai. O išsamiausiai gražius kan. V. Vaičiūno darbus apibendrino gydytoja Agutė Grubienė. Ji konkrečiais pavyzdžiais parodė, kad kanauninko darbų dėka šioje grožio oazėje susitelkė daug palaimos, darnos ir meilės. Ir išties, kaip prieš tai kalbėjo KTKC atstovės, šį rojus kampelį aplankyti, darbai tikriausiai skatins ir kitas kaimo bažnytėles Lietuvoje gražiai tvarkytis “ . (XXI amžius, 2007 m., Nr. 38).

Kai Šlienavos Švenčiausiosios Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčios šventoriuje buvo šventinamas ažuolinis kryžius Eucharistiniam kongresui atminti, daugelis parapijiečių ir svečių tik tada sužinojo, kad jį padirbdino, išdrožė, dailiai sukomponavo šios parapijos klebonas. Pašventino kryžių Kauno Šilainių Šventosios Dvasios bažnyčios kun. Alfonsas Bulota. Parapijiečiai ne pirmą kartą stebėjosi savo klebono meniniais sugebėjimais. Sulaukęs komplimentų iš seniūnijos atstovų, parapijiečių, kanauninkas tik kukliai šypsojosi, tarsi čia būtų ne jo paties darbas.

Kunigystės 20-metis

Per Šlienavos parapijos klebono kan. V. J. Vaičiūno kunigystės 20-metį Šv. Mišias aukojo pats sukaktuvininkas ir kun. A. Bulota. Pamokslą sakė Aukštosios Panemunės klebonas garbės kan. D. Brogys. Pamokslininkas džiaugėsi kun. Vytauto pasirinktu keliu:

„Jau 20 metų - ne visada tinkamai įvertintas, ne visada padėkotas. Nepaisant visų išgyvenimų jis sakė ne „esu pavargęs“, bet „esu Viešpaties pakviestas“, jis įsijungė į tarnystę Dievui. Ir darbuojasi taip, kad mums, jaunesniems, net ausys rausta. <...> Bet reikia ir nenualinti savęs, todėl paprašykime Viešpaties sveikatos kanauninkui Vytautui. Prašykime ir naujų pašaukimų, kurie bręsta ir jūsų parapijoje“, baigdamas pamokslą sakė dekanas kan. D. Brogys.

Pabaigoje jis perskaitė Vilkaviškio vyskupo atsiųstą nuoširdų sveikinimą kan. V. Vaičiūnui. Po šv. Mišių kanauninką sveikino parapijiečiai ir svečiai: Seimo narys D. Jankauskas, „XXI amžiaus“ redaktorius E. Šiugžda, „Naujojo amžiaus“ leidyklos direktorė L. Šiugždienė, Šlienavos pagrindinės mokyklos direktorius V. Ravka, parapijos choras, „Gimtinės“ choras (vad. P. Jurkonis), parapijos pastoracinio komiteto pirmininkas S. Džiugys ir kt.

Kauno „Gimtinės“ choras sudainavo daug gražių lietuviškų dainų. Minėjimo organizatoriai - Bieliauskų keturių asmenų šeima, kuri padeda jo dideliuose darbuose, globoja ir remia kanauninką.

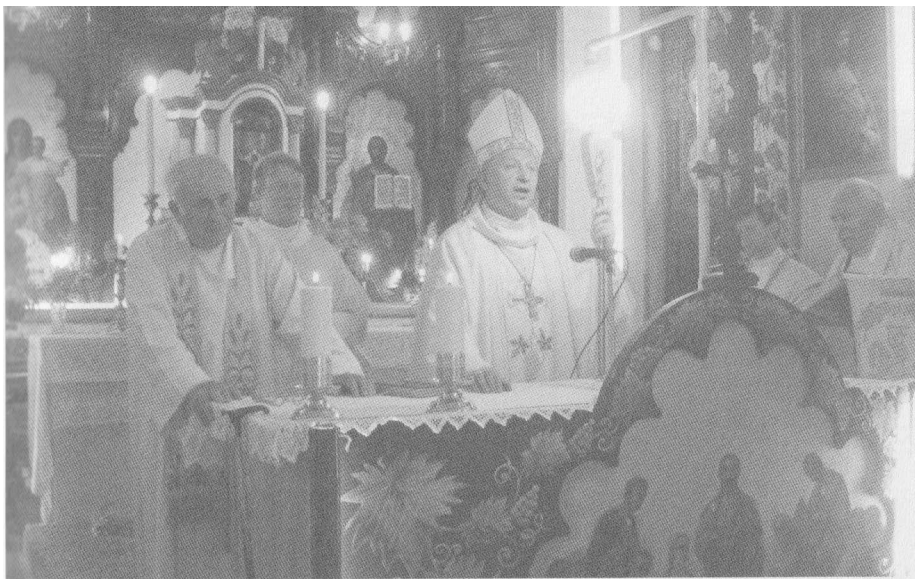
Nuo 2006 metų bažnyčios šventoriuje savo sparnus suka malūnėlis su gražiai išdėliotu alpinariumu. V. J. Vaičiūnas po sveikinimų dėkodamas parapijiečiams ir svečiams už gražų jo pagerbimą, juokavo, kad už kunigystę jis labiausiai turėtų dėkoti sovietinei valdžiai, kuri uždarė jį į lagerį ir ten subrandino tikėjimą.

Kunigystės 25-metis

2013 m. birželio 2 d. nuo 12 vai. Šlienavos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčioje vyko ypatingos Devintinių iškilmės. Šv. Mišias aukojo Vilkaviškio vyskupas R. Norvila. Jis pasveikino garbės kan. V. J. Vaičiūną su kunigystės 25-mečiu.

Svečiams ir parapijiečiams vyskupas kalbėjo: *„Šiandien gražioje sidabrinėje sukaktyje jūsų klebono kunigystės, t. y. Švenčiant 25-metį, labai gražu ir tinka prisiminti tuos brandžius turtingus metus, kai kažkada dar iki kunigystės, ir jau jai besiruošiant, ir kunigystės laiku buvo tikrai daug drąsos, daug pastangų iš jūsų klebono pusės, nebijant to didžiojo slibino, drakono, kuris gali bet ką praryti. Ir visų sudėtos tos aukos: drąsa, kančia, mums atnešė didelių pasikeitimų, kuriais šiandien galime džiaugtis. Ne visi tuos pasikeitimus tinkamai įvertino, ne visi toliau stengėsi skleisti gėrį, tačiau kviečiu Jus, dėkodami už tą gražų 25 metų kunigystės, tarnystės visą darbą Jūsų mielo klebono, kartu pasimelsti už Jį, meldsimės ir už savo kraštą, prašydami Viešpaties reikiamų malonių. Kartu šia proga noriu perduoti vyskupo Juozo Žemaičio pačius nuoširdžiausius sveikinimus Jubiliatui. Mielieji, tiek metų ir Jums tarnavęs Jūsų klebonas, taip pat čia gražių dalykų nuveikė, ir kai tik atėję jau pasidairome į tą išpuoselėtą bažnyčios kiemą - šventorių, matome, kiek čia triūso įdėta. Be abejo yra daug nuostabių talkininkų ir talkininkių, bet kažkas turi viską sužiūrėti, sumąstyti, surinkti. Taigi ir dabartiniais laikais gražiai ir prasmingai Jūsų klebonas savo visas galimybes išnaudoja, ir galite, ypač vasaros metu, džiaugtis tokia nuostabia šventa vieta, kuri liudija tą gražų, uolų triūną. Už visą Jūsų pasišventimą ir darbą visi kartu dėkojame, meldžiamės už Jus šiandieną*

Garbės kan. V. J. Vaičiūnas savo pamoksle dėkojo vysk. R. Norvilai ir visiems svečiams bei parapijiečiams. Jubiliatą sveikino Vilkaviškio vysk. R. Norvilą, mons. A. Svarinskas, ses. N. Sadūnaitė, teisininkė R. Gajauskaitė, Samylų seniūnijos seniūnas Banionis, Šlienavos bažnyčios bendruomenės pirmininkas S. Džiugys, Šlienavos pagrindinės mokyklos direktorius V. Ravka, kultūros centro direktorė J. Sidabrienė, laikraščio „XXI amžius“ vyr. redaktorius E.

Šv. Mišias aukojo Vilkaviškio vysk. R. Norvila, garb. kan. V. J. Vaičiūnas (pirmas iš kairės), busimasis kunigas Deividas Baumila (antroje eilėje), (pirmas iš dešinės) mons. A. Svarinskas (*nuotr. iš LAJA*).

Šiugžda ir L. Šiugždienė, laikraščio „Voruta“ redaktorius ir žurnalistas A. Lesys ir J. Niūniavaitė-Lesienė bei parapijiečiai. Po sveikinimų vyko koncertas. Giedojo Šlienavos bažnyčios jaunimo choras „Arfa“, vadovaujamas I. Salatinskajos. Giedojo ir Šlienavos kultūros centro ansamblio „Senolės“ dalyvės (vad. G. Gutmanienė). B. Brazdžionio eiles skaitė Šlienavos mokyklos mokiniai. Saksofonu ir fleita grojo J. Strupinskas, o pianinu skambino 4-erių metukų G. Gaubaitė ir 12-kos metų E. Vilimas (tarptautinių konkursų laureatas, prizininkas, be to, ilgamečio Šlienavos parapijos vargonininko L. Kepežinsko proanūkis). Dainavo Marių ligoninės ansamblio „Lyra“ duetas E. Bakšienė ir L. Maciulevičienė. Šventės organizatoriai - S. Džiugys ir I. Salatinskaja.

Parapijos salėje iškilmingų vaišių metu skambėjo lietuviškos dainos. Pats Jubilatas garsiai užtraukė dzūkišką dainą, susirinkusiems pasakojo savo prisiminimus ir mėgiamus anekdotus, deklamavo Maironio eiles. Ilgam prisiminimui jis dovanojo svečiams ir parapijiečiams knygas „Viešpaties pakviestas“ (*Vilnius, 2013 m.*).

2013 m., Šlienavos bažnyčios šventorius. Garb. kan. V.J.Vaičiūnas prie Švč. Megelės Marijos skulptūros (*nuotr. iš LAJA*).

Dvasininko pamokslai

Neregys

Šios dienos Evangelijoje minimas neregys, kuriam Viešpats atvėrė akis. Neregio kančios ir vargai labai gražiai apdainuoti poeto Bernardo Brazdžionio eilėraštyje „Neregio elegija“:

*Aš pasaulio šviesios karalijos
nemačiau niekada, niekada -
juodos rožės ir juodos lelijos,
ir daina vyturėlio juoda.*

*Juodos vyšnios apkrito man veidą,
juodos dienos man širdį apkris,
kol iš sutemų tolimas aidas
pasigirs veriant nakčiai duris.*

*O naktie, o stebuklų pasauli,
per tave, per tave aš einu,
per tave aš nešu juodą saulę,
ją iškėlęs iš skausmo dienų!*

*Nematysiu saulėleidžių aukso,
nematysiu akių mylimos ir aušros,
ir aušros nesulauksiu
šituos aklo likimo namuos.*

*Žydi obelys jaunos ir gražios,
o žvaigždės kažkas keikia - girdžiu,
o rankas kažkas alpdamas grąžo:
- “Niekada neregėsiu žvaigždžių ...”*

*Kur tos žvaigždės, kur jos, sidabrinės,
kur mirgėjimas jų nuostabus,
ar ir jūs neregėjot žydrynės,
kad suklupot prieš žemės stabus? ..*

*Prieš vaivorykštės šventę nepuolat,
nesimeldžiate žiedui baltam -
prieš stabus, nepažįstami broliai,
pasiklydot pasauly šviesiam ...*

*Man pasaulio šviesios karalijos
neregėt niekada, niekada, -
ne stabam: žvaigždėm, rožėm,
lelijom tegu skamba ši mano malda.*

Brazdžionio neregys, neregėdamas pasaulio šviesios karalijos, žvaigždžių spindėjimo ir lelijos grožio, tikriausiai laimingesnis už daugelį, nes dvasinės šviesos apšviestas, net tamsoje pažino Kūrėjo didybę ir nusilenkė Jam. Nors neturėdamas vilties regėti žemišką šviesą ir veidą mylimosios, išsaugojo tikėjimą po žemiškos kelionės regėti Dievišką aušrą ir dangišką šviesą apšviestą mylimosios veidą.

*prieš stabus, nepažįstami broliai,
pasiklydot pasauly šviesiam...*

Todėl ir nematote lauko žiede, žvaigždžių spindėjime Dieviškos išminties ir neklausiat, kas rodo kelią iš tolimos šalies į savąjį lizdą grįžtančiam paukščiui. Iš tikro Brazdžionio neregys laimingesnis už daugelį, nes save paaukojęs ne stabams, o dangui, rožėms, lelijoms, išsaugojo viltį Kristaus broliui sugrįžti į dangiško Tėvo namus, ir jam skaudu matyti brolius, kurie, pamilę stabus, prarado šią viltį. Sakoma, kad puikybė yra visų nuodėmių motina. Tai labai gerai matosi iš Evangelijoje minimo neregio istorijos, kurioje aprašoma, kaip Dieviška galia aklu gimęs atgavo regėjimą. Atrodo, kad kartu su buvusiu neregium galima nusilenkti Kristaus Dieviškam autoritetui, bet fariziejai ir rašto aiškintojai savojo „aš“ didybe stengėsi uždengti net Dievišką saulę. Kai kas panašaus vyksta ir su mūsų dienų pažengusiu mokslu, tikriaus, mokslininkais. Sakoma, kad šių dienų mokslas išaiškino visatos atsiradimą (ne sukūrimą, bet atsiradimą). Sakoma, kad prieš keliolika milijardų metų žvaigždynų visiškai nebuvo, o buvo labai tanki materija, didis atomas tėvas, kuris sprogo. Visiškai nutyliama, gal jis buvo susprogdintas? Iš kur

atsirado tokia galinga energija jam susprogdinti? Galop ir tas didžiulis atomas tėvas taip pat savaime neatsirado. Kodėl bijoma apie tai kalbėti? Manau, kad bijoma, kad netektų pripažinti aukštesnę už save būtybę, t. y. Dievą. Šių dienų žmogus savąjį „aš“ matyti mato, bet regėti nepajėgia, apanka dvasia. Todėl ir sako - atomui tėvui sprogus - ir jo dalelytės sklisdamos iš centro į visas puses sudarė visatą - žvaigždynus, žvaigždžių sistemas, galaktikas. Viskas vyksta savaime, nei proto, nei plano nematoma. Visatos Kūrėjas šių dienų žmogui per paukščių taką žvaigždėtą parodė savo išminties didybę ir galybę. Atrodo, beliko su Brazdžioniu sutikti:

*Garbė tau, Viešpatie, už išmintį plačiuos takuos žvaigždynų,
Už menką rūbą rudenio gėlės,
Už žemės viešpačiui vėjelio blaškomo likimą,
Už tvirtą šaknį daigo pakeles.*

(Bernardas Brazdžionis „Garbės himnas“)

Bet, deja, žmogus, kuris plačiuos takuos žvaigždynų, rudenio gėlėje, lakšutės suokime ir pats savyje nepajėgia išvysti dieviškos išminties ir prieš amžius Jo sukurto plano, yra aklas dvasia. Todėl kartu su Brazdžionio neregium jam galima tarti „*prieš stabus, nepažįstami broliai, pasiklydot pasauly šviesiam*“. Pagydęs neregį Jėzus prabilo: „Aš atėjau į šį pasaulį daryti teismo, - kad neregiai praregėtų, o regintys apaktų“. Prie jo esantys fariziejai, tai išgirdę, paklausė: „Tai gal ir mes akli?“, Jėzus atsakė: „Jei būtumėt akli, neturėtumėt nuodėmės, bet dabar sakote: „Mes regime!“ - Todėl jūsų nuodėmė pasilieka“. (Jono 9,39-41).

Iš tikro Viešpats leido šių dienų žmogui pažinti Jo sukurtus gamtos dėsnius, kurių pagalba žmogus pasigamino kompiuterius, internetą, mobiliuosius telefonus ir kt. Tik gaila, kad žmogus, nusigręžęs nuo Dievo, moderniosios technikos vaisius deda ne ant tiesos ir meilės altoriaus, bet ant turto, garbės ir nedoro gyvenimo, t. y. ant šėtono altoriaus. Duok, Viešpatie, pranašu būt neteisingu. Bijau, kad dangiškasis Tėvas, techniką, kuria mes didžiuojamės sėdami blogi, gali iš mūsų atimti.

Sējējas

Pažvelgus ī Evangelijas matome, kad Kristus, skelbdamas Palestinoje Karalystēs Evangelijā, nesinaudojo to meto susisieķimo priemonēmīs, o kartu su apaštalais vaikšċiojo pēsċias. Mūsū dienu, net kai kuriū Dievo žodžio skelbēju, akimis žvelģiant, Kristus be reikalo varģino save ir apaštalus. Jie sakytų, ar sunku buvo Kristui nueiti pas Karalių, nusilenkti jam, tikriausiai būtų gavęs modernius veģimus, gal net raitelių palydā ir be varģo būtų skelbēs Evangelijā. Bet kam? Farizieģams, rašto aišķintoģams ir to meto kunigams, nes paprasti žmonēs nebūtų drįsę net prisiartinti prie Kristaus.

Kristus kalbėjo apie sējējā, kad dalis jo sėjamų grūdų nukrito pakelėje ir atlēķę dangaus pauķšċiai sulesē juos... Sēķla, nukritusi pakelėje, tai tie, kurie su džiaugsmu priima žodį, bet jis negali juose prigyti, nes atēģēs velnias - jų didybē „aš“ - išrauna žodį, todēļ jie negali būtī išģanyti. Išvada - jeigu Kristus būtų iešķoģēs pagalbos to meto didžiųjų kabinetuose, jo sėjamā sēķlā būtų sulesē dangaus pauķšċiai - šētonas, o mes nebūtume išģanyti. Ar nereikia susimāstyti?.. O ta gera dirva - pasaulio nuskriaustieģi - maģutēliai, beturċiai, akli, kurti, raiši, raupsuoti, atģailaujantys nusidējēliai, t. y. visi, kuriuos pasaulis atmetē. Kristus - „Žmogaus sūnus, neturintis kur galvos priglausti“ - pasidarē panašus ī juos (ģinoma, išģyrus nuodēmę). Kristus atēģo, kad visi pasaulio nuskriaustieģi išdrįstų ateiti pas Jį, atverti savo sielos ir kūno žaizdas, kad tikēdami ī Jį aklieģi regētų, kurtieģi girdētų, raišieģi vaikšċiotų, o nusidējēliams atģailaujantiems būtų atleistos nuodēmēs. Sakysite, laimingi tie, kurie turēģo galimybę matyti Kristų ir bendrauti su Juo. Jo galia aklieģi regēģo, kurtieģi girdēģo, raupsutieģi buvo apvalyti, ką ģi mums daryti? Mes Jo nematēme, negirdēģome. Kas mus apvalys nuo raupų, grāģins regēģimā, klausā... Neliūdēķime, paliko Jis mums viltį regėti, girdėti, būtī kartu su juo amģinoje Dievo karalystēs šviesoje. Nepamiršķi-
me, kad Dievo sūnus savo varģingo gyvenimo aukā, sujungtā su

nekaltosios Motinos auka, kaip atsiteisimo raštą dangiškam Tėvui, už pasaulio nuodėmių gausybę prisegė prie Kryžiaus, kad mes, Jo broliai ir seserys, per Jį ir Jame, turėdami amžino gyvenimo viltį savyje, bet matydami pasaulį skęstantį nuodėmių liūne, savo mažus kryželius sujungę su Kristaus kryžiumi pratęstume jo atperkamąjį darbą. Tai kalbu matydamas ne vien per 2000 metų išlietą kankinių kraują, bet ir paprastų žmonių, gerai atlikusių savo luomo pareigas, paaukotą gyvenimą Viešpačiui, kaip auką už savo ir pasaulio nuodėmes. Angelai taip pat norėtų dalyvauti pasaulio atpirkimo darbe, bet negalėdami kentėti, neturi ką aukoti, nes tik kančia nuodėmes naikina. Todėl jie su pagarba žvelgia į dalyvaujančius pasaulio atpirkimo darbe ir stengiasi jiems padėti.

Šventoji Dvasia

Ruošdamas Sekminių pamokslą naudojausi kun. Vytauto Pikturinos „Šviesa ir gyvenimas“ pamokslų rinkiniu. Dievo malonė gauta krikšto metu sunkioje kovoje gana lengvai prarandama. Lengva sutripti per krikštą gautą antgamtinės gyvybės daigą. Išganytojas tai žinojo, todėl ir įsteigė sutvirtinimo Sakramentą, kuris sutvirtina krikšto metu gautą antgamtinės gyvybės daigą. Jau pats Sakramentas rodo, kad jis sutvirtina - „duoda jėgos“, „duoda stiprybės“. Katalikų Bažnyčia moko, kad sutvirtinimo Sakramentas - Jėzaus įsteigtas ženklas, kuris mumyse sustiprina dievišką gyvenimą gautą per krikštą, duoda mums Šventosios Dvasios dovanų ir padaro mus tobulais krikščionimis, Kristaus kariais...

Kristui mirus apaštalai drebėjo iš baimės, kad įsiutę fariziejai, rašto žinovai nesugrūstų jų į kalėjimą, todėl jie slapstėsi be jokios vilties. Tačiau viskas staiga pasikeitė, kai Sekminėse ant apaštalių nužengė Šventoji Dvasia: jų širdys užsidegė drąsa, pasiryžimu skelbti Kristaus mokslą, jų protas suprato Kristaus skelbtas tiesas, suprato Kristaus jiems uždėtas pareigas, sugebėjo visiems prieina-

mu budu skelbti „linksmąją naujieną“, skelbti visoms tautoms be jokios baimės ir visiškai nesigailint savęs.

Šv. Augustinas sako, kad apaštalai ir pirmieji krikščionys į kankinystę ėjo kaip į šventę. Šventoji Dvasia sustiprino tikėjimą, uždegė meile veikti ir atnešė meilės dovanų. Kristaus mokiniai pasaulį laimėjo savęs išsižadėdami. Mes taip pat Sutvirtinimo Sakramentu įrašyti į Kristaus karių eiles, turime trokšti Šventosios Dvasios dovanų sau ir kitiems. Turime liudyti Kristų savo nepriekaištinga meile, gražiu pavyzdžiu, žodžiu, malda ir auka. Turime skelbti Kristaus karalystę žemėje, kovoti, kad jo įsteigta Bažnyčia augtų nuopelnais ir didėtų skaičiumi ne vien mūsų tėvynėje, bet ir visame pasaulyje. Jeigu toks gausus būrys, gavęs Sutvirtinimo Sakramentą, kovotų už Kristaus Bažnyčią taip, kaip kovojo apaštalai ir pirmieji krikščionys, tikrai velnio ragus sulaužyti pajėgtų. Bet, deja, mes pralaimime. Kodėl? Atsakymą radau 2014 m. birželio 7 d. „Valstiečių laikraštyje“ arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus straipsnyje „Ateik, Šventoji Dvasia“. Noriu pacituoti straipsnio pagrindinę mintį: *„Tikėjimas ir Dievo meilė lieka gyvi, kai mes šiomis dovanomis dalijamės su kitais. Dievas mus apdovanojo, bet kartu ir įpareigojo gautomis dovanomis dalintis su kitais*

Deja, skaičiuodami Kristaus karius tik pagal įteiktų šaukimų skaičių be meilės ir pareigos, mes pralaimime. Kai valstybė šaukia jaunuolius į kariuomenę, tikrina sveikatą, sergančius gydo, o netinkančius kariuomenei reabilituoja. Mes šaukimus į Kristaus kariuomenę įteikiame visiems, net ir tokių šeimų jaunuoliams, kuriems šis Sakramentas vertinamas tik kaip eilinė šeimos šventė (varduvės, susitikimas su giminėmis) ir baigiasi prie vaišių stalo, dažnai palaistomos šėtono džiaugsmo ašaromis (svaigalais). Kyla klausimas, kodėl į Kristaus kariuomenę šaukimai įteikiami visiems, o kovotojų nėra. Atsakymas paprastas: parapijų klebonų darbas įvertinamas pašauktųjų skaičiumi, bet ne sugebėjimu kovoti už Kristaus bažnyčią. Ar taip nenuvertinamas pats Sutvirtinimo Sakramentas?

Šventoji Trejybė

Visada žmonės tikėjo Dievą. Tik Jėzus Kristus aiškiai išdėstė, kad Dievas yra amžinas, begalinė tobulybė, kad Jis yra vienas trijuose tos pačios prigimties asmenyse: Dievas Tėvas, Dievas Sūnus ir Dievas šventoji Dvasia. Šios paslapties žmogaus protas negali suprasti, todėl ir Senajame Testamente ši paslaptis nebuvo apreikšta, nes buvo bijoma, kad išrinktoji tauta, gyvendama pagonių apsuptyje, nepradėtų garbinti daugelį dievų. Bet apie Švenčiausią Trejybę yra užsiminta sen. Testamente, pvz., I-oje švento Rašto knygoje pasakyta: „Dievas tarė: padarykime žmogų panašų į mūsų paveikslą ir panašumą“. Bažnyčia moko, kad šiuos žodžius Dievas tarė ne dangaus angelams, bet Sūnui ir šventajai Dvasiai.

Pranašas Izaijas rašo apie turėtą regėjimą, kur girdėjo, kaip angelai garbina Dievą giedodami: šventas, šventas, šventas galybių Dievas, giedama tris kartus, garbinama švenčiausioji Trejybė. Naujajame Testamente apie šventą Trejybę kalbama jau nuo pat pradžių, angelui Gabrieliui apreikšiant Marijai, kad ji taps Dievo sūnaus Motina, ir Marijai paklausus, kaip tai įvyks, jeigu aš nepažįstu vyro, angelas paaiškino: apgaubs tave šventoji Dvasia savo šešėliu, todėl ir Sūnus, kuris gims iš tavęs, bus vadinamas Dievo Sūnumi. Kai Kristus leido Jonui pakrikštyti jį atgailos krikštu simbolinėje Jordano upėje, tai, apaštalo Mato liudijimu, atsivėrė dangus ir jis pamatė Dievo Dvasią, nusileidžiančią tarsi balandį ir plevenančią virš jo, o balsas iš dangaus prabilo: „šitas yra mano mylimasis Sūnus, kuriuo aš gėriusi“. Čia vėl apsieiškė visi trys Švenčiausios Trejybės asmenys.

Siųsdamas apaštalus skelbti Evangeliją, Kristus sakė: „Eikite ir mokykite visas tautas krikštydami vardan Tėvo ir Sūnaus ir Šventosios Dvasios, mokydami laikykitės visko, ką esu jums įsakęs. Sakoma, kad šv. Augustinas vaikščiojo jūros krantu ir norėjo suprasti šią paslaptį. Beeidamas pamatė mažą vaikutį, kuris išsikasęs ranku-

temis nedidelę duobutę, paėmęs stiklinę nešė jūros vandenį ir pylė į ją. „Ką tu darai?“, - paklausė šv. Augustinas. „Aš noriu į šią duobutę perpilti jūros vandenį“, - atsakė vaikas. Šv. Augustinas tarė: „Be reikalo vargsti, vaikuti, to niekada nepadarysi“, vaikas pažvelgė į šv. Augustiną ir pranyko. Šv. Augustinas pažvelgė į mažą duobutę ir jūros platybę, ir tarė pats sau: ne žmogui suprasti Kūrėjo vidinio gyvenimo paslaptis, tai tikėjimo paslaptis, kuri iš meilės apreiskiamama kūriniams...

Kadangi šiandien švenčiami ir šv. Antano atlaidai, noriu keletu minčių su jumis pasidalinti. Šv. Antanas Paduvietis gimė 1195 m., mirė 1231 m., išgyvenęs vos 36-ius metus. Jis buvo garsus misionierius, pamokslininkas. Sulaukęs 15 m. įstojo į Augustinų vienuolyną, vėliau tapo pranciškonu. Buvo šv. Pranciškaus Asyžiečio mokinys ir sekėjas. Su didžiuliu pasisekimu sakė pamokslus Italijoje ir Prancūzijoje, daugelį patraukė į tikrąjį tikėjimą. Šv. Pranciškaus pavedimu mokė brolius teologijos. Šv. Antanas buvo paskelbtas šventuoju 1232 m., o 1946 m. - Bažnyčios mokytoju. Lietuvoje labai mėgstamas šventasis - šv. Pranciškus. Kadangi mes patys paskelbtų šventųjų mažai teturime, tik vieną Kazimierą, ir tai karališkos kilmės, todėl į šv. Antaną kreipiamės vargų spaudžiami, ypatingai kažką pametę prašome jo pagalbos. Kad jis padeda - tikra tiesa. Štai pavyzdys, apie 1972 m. mes su kun. Juozu Zdebskiu ir gausiu jaunimo būreliu apžiūrinėjome Šlavantų apylinkių gražias vietas - paežerius. Vaikščiodami iš vienos vietos į kitą, nuo vieno ežero prie kito apie 16 val. (buvo vasara) grįžome namo. Sugrįžę pamatėme, kad viena mergaitė verkia. „Kas gi tau nutiko?“, - klausėme. Mergaitė paaiškino, kad močiutė vardo dienos proga jai dovanojo žiedelį, kurį ji ir pametė... Kun. Zdebskis patarė melstis į šv. Antaną. Taip padarę grįžome į tas pačias vietas ir ieškojome žiedelio. Kai saulė jau buvo arti laidos vienas jaunuolis pamatė žolėje kažką blizgant, tai buvo mergaitės pamestas žiedelis. Grįžome namo dainuodami.

Pradėjęs kalbėti apie Šlavantus, noriu prisiminti vieną atsitikimą iš kun. J. Zdebskio gyvenimo. Jis už vaikų ruošimą pirmajai komunijai sėdėjo kalėjime, ir jam teko su kareivio palyda išnešioti maistą nuteistiesiems mirties bausmė. Į mirtininkų kameras nei sargybinis, nei Zdebskis neturėjo teisės įeiti, maistas buvo paduodamas per langelį (kalinių vadinamą „karmuška“). Sužinojęs, kad po poros dienų vienam iš nuteistųjų bus įvykdytas teismo nuosprendis (sušaudymas), kun. J. Zdebskis pagalvojo apie jo sielą. Sugrįžęs į savo kamerą kunigas parašė jam raštelį: „Aš - katalikų kunigas, rytoj tave išklausyčiau“. Duodamas kaliniui maistą, tą raštelį įmetė pro langelį. O kaip kalinį išklausti? Atrodė, kad tai neįmanoma, bet Dievui nėra negalimų dalykų... Atėjus rytojui, maistą vėl nešiojo kun. Zdebskis ir sargybinis mongolas. Priėjęs prie langelio kunigas sargybiniui tarė: „Šį žmogų rytoj sušaudys. Aš turiu išklausti jo išpažinties“. Sargybinis suriko: „Tai negalima!“. Kun. Zdebskis atsakė: „Žinau, bet tu mane todėl ir pasaugok!“. Kalinys, padėjęs maistą, sugrįžo prie langelio, suklupo, atliko išpažintį ir gavo nuodėmių atleidimą. Sargybinis su didele baime akyse saugojo kunigą apie 10 min., o kai sulaukė pabaigos, kunigas pastebėjo nušvitusį jo veidą. Baigęs savo pasakojimą kun. Zdebskis man pasakė: „Vien dėl to verta buvo sėsti į kalėjimą, nes Dievui brangi kiekviena siela, kiekvienas žmogus“.

Mato pašaukimas

Turkaus aikštėje Matas tvarkė surinktus pinigus, o Jėzus jam girdint tarė: „Nėra tokios nuodėmės, kuri nebūtų nuplauta atgaila. Nėra tokio nusidėjėlio, kuris negalėtų pakelti nulenktos galvos ir nusišypsoti išganymo vilčiai. Užtenka tik tvirtai tikėti ir vengti nuodėmės, didvyriškai atsispirti pagundai“. Pasakysiu, kad angelai - tyros tobulos dvasios, džiūgaujančios Šv. Trejybės šviesoje. Nors ir būdami tobuli, jie neturi to, ką jūs, žmonės, turite. Nors žmonėms dar toli iki dangaus, bet žmonės turi galimybę kentėti, kad prisidėtų prie žmonių atpirkimo. Dievas nesiuntė angelo atpirkti žmonių, o savo Sūnų atsiuntė, kurio dieviška kančia begalinės vertės. Todėl dangiškasis Tėvas sako žmonėms: kentėkite, aukokitės ir būkite panašūs į mano avinėlių, būkite bendri išganytojai.

Kristus sako, kad būti bendru išganytoju gali kiekvienas, nors jis būtų buvęs nusidėjėlis. Matas, kuris nedrįso prisitarti prie Kristaus, klausėsi susijaudinęs. Priėjęs priėjo Jėzus sustojo ir tarytum laimindamas visus, palaimino Matą, ir pradingo minioje. Praėjus keletai dienų Jėzus vėl pasirodė aikštėje, priėjo prie Mato, skaičiuojančio pinigus ir žvelgė į jį pilnu meilės žvilgsniu. Kristus sako: „Matai, išmušė valanda, sek paskui mane“. Matas verkdamas paliko stalą ir pinigus ir klausė: „Kur mes eisime, Viešpatie, kur Tu mane vesi?“ Viešpats atsakė: „Į tavo namus. Ar priimsi Žmogaus sūnų, bet ką pasakys tie, kurie tavęs nekenčia?“ Tėvas sako: „Per amžius gailestingumas ir tobula meilė kils į dangų ir plevens virš žemės. Kadangi myliu tave amžina ir tobula meile, būsiu ir tau gailestingas. Eikime savo atėjimu. Aš pašventinsiu ne tik tavo širdį, bet ir tavo namus“.

Visi suėjo į didingus Mato namus ir sėdosi prie stalo. Matas sakė Jėzui, kad jis daugiau nebešvęs pasaulio švenčių... Liks tik vidinis džiaugsmas, kad Kristus priėmė Matą, apaštalų karį ir liepė viens kitą mylėti. Jėzus kalbėjo susirinkusiems: „Matas nuo šiandien jau nebe nusidėjėlis ir papiktintojas. Nušausi Izraelio avis pasveiko. Džiaukitės! Sekdamos juo pasveiks ir kitos nuodėmingos avys ir jūsų miestai, kurio šventumu taip rūpinatės, patiks Dievui“.

Apie šėtoną su raudona žvaigžde

Vienas pažįstamas jaunuolis mokėsi Vilkaviškio gimnazijoje. Būdamas labai gabus per metus baigdavo po dvi klases. Tarnaudamas kariuomenėje sužinojau, kad jis Kaune dirba vienos gamyklos vyr. inžinieriaus pareigose. Susižavėjęs eks. kunigo R. knyga „Ite, missa est“ („Eikite namo, mišios baigtos“), jis tapo ateistu, Bažnyčios priešu. Armijoje gavęs dviejų savaitių atostogas 1952 m. išvažiavau į Kauną pakalbėti su juo apie Bažnyčios ir ateizmo santykių raidą. Susitikimas buvo draugiškas, bet mūsų ideologinės pažiūros liko skirtingos.

Žinoma, šių dienų žmogus apie eks. kunigą R. jau beveik nieko nežino. Kas jis ir koks? R. - kunigų seminarijos dėstytojas, įklimpo į neleistinų santykių su moterimis liūną. Visa tai žinodamas šėtonas su raudona žvaigžde atėjo pas jį nešinas jo slaptų santykių su moterimi sąrašą ir pagrasino tas žinias paskelbti. „Ką aš darysiu netekęs darbo“, - išsigando R. „Žinoma, Bažnyčia tave atmes su panieka, o aš tave ir tavo mylimąją priglasiu su garbe, ateikite dirbti pas mane, abu gausite didelį butą ir gerą atlyginimą“, - atsakė šėtonas. Vargšas R. pabūgo eiti atgailos keliu ir tarė šėtonui: „Sutarta“. Mintis jis surašė į knygą „Ite, missa est“, suklaidindamas daugelį žmonių.

Skaidu, kad ir mūsų dienomis yra brolių kunigystėje, kurių klaidas pamatęs šėtonas, norintiems eiti atgailos keliu, rodė kalėjimo pančius ir net mirtį. Kartu rodė ir pasigailėjimą, paaukštinimą už pasirengimą dirbti kartu. Sunku tarnauti dviem valdovams, todėl nenuostabu, kad daugelis ieško ramybės butelio dugne. Laikas visiems suprasti, kad atgailos keliu reikia sugrįžti pas Viešpatį, savo Dievą ir rasti ramybę Jame.

Sugrįžkime prie jaunuolio, susižavėjusio R. knyga ir pasidariusio Bažnyčios priešu. Viešpats prisiminė, kaip jaunuolis pirmaisiais mėnesio penktadieniais eidavo išpažinties, priimdavo Komuniją, ir

davė pažadą, kad tokie nežus amžinąja mirtimi, t. y., jų sielos bus išgelbėtos. Todėl jam, laisva valia nusigręžusiam nuo Dievo, buvo parodyta žemiškojo gyvenimo baimės ir garbės beprasmybė. O buvo taip: jaunas, gabus, energingas jaunuolis, atsisakęs tikėjimo, jo manymu - varžančio žmogaus laisvę, pamėgo sportą, o labiausiai - su parašiotu iš dangaus pasiekti žemę. Kartą neišsiskleidus parašiutui jis pamatė ne tik mylimą žemę, bet ir artėjančią mirtį. Tiesa, parašiotas prie pat žemės išsiskleidė, o jis išprotėjo. Gydymas nepadėjo, todėl jis buvo gražintas tėvų globai. Po kelerių metų jis atgavo protą, bet nusilpęs organizmas geso. Susitaikęs su Viešpačiu iškeliaivo Amžinybėn. Dievas savo pažadą įvykdė ir prieš mirtį protą jam gražino, kad protingas susitaikytų su Viešpačiu, kad vėl grįžtų pas jį. Dabar, gal jau būdamas Viešpaties prieglobstyje, gali dėkoti jam už laikinas nelaimės ir amžiną Dievo gailestingumą.

Sapnas

Senas klebonas papasakojo tokį atsitikimą. Jo parapijoje gyveno žmogus. Nežinia, ar su leidimu, ar kieno nors įgaliotas atidarė savo parduotuvę. Supirkęs iš įvairių vietų pilstuką bei kitais įvairiais būdais įsigytas prekes, prekiaudamas praturtėjo ir pasistatė aukštą, gražų mūrinį namą. Po eilinės darbų ir rūpesčių dienos užmigo kietu miegu. Susapnavo, kad jis numirė ir pateko į Dievo teismą. Jį lydėjo jo angelas sargas ir šėtonas, kuris pasiūlė jam brangiai apmokamą darbą. Žmogelis sapne pamatė į aukštą kalną pakeltą savo namą ir į jį išmintus takus. Dar pamatė amžinu miegu užmigusius lavonus, kurie pas jį gėrė. Negana to, jam buvo lemta sapne išgirsti žmonių ir motinų prakeiksmus, kurių vyrai jo parduotuvėje pragėrė savo algas ir pensijas, atimdami iš jų ne vien pragyvenimo šaltinį, bet ir ramybę. Tai girdėdamas šėtonas pašaipiai kalbėjo žmogui: „Pamilai mane žemėje, tai dabar kartu gyvensime pragare“. Tuo tarpu žmogaus jaunystės angelas sargas su skaudančia širdimi parodė savo žemės draugui Viešpatį ir prašė: „Viešpatie, neteisk dar jo, duok laiko pasitaisyti“.

Viešpats išklausė angelo sargo prašymo ir davė žmogui laiko pasitaisyti. Atsikėlęs žmogus susimąstė ir pakeitė savo gyvenimo kryptį. Jis atgailavo, po kelerių metų numirė. Nuėjo ne į amžiną pražūtį, bet pas Viešpatį amžinam gyvenimui. Baigęs savo pasakojimą senas klebonas pridėjo: „Kol dar plaka tavo širdis, Viešpats kantriai laukia paklydusio sūnaus“.

Diogenas

Kaip žinome, Jonas Krikštytojas buvo Dievo siųstas, kad parengtų žmonėms kelią sutikti ateinantį Kristų. Savo apaštališka veikla Jonas Krikštytojas greitai išgarsėjo, minios žmonių rinkosi jo paklausti. Atėjusius Jonas krikštijo Jordano upėje atgailos krikštu. Evangelistas Morkus sako, kad jam taikomi pranašo Izaijo žodžiai: „tyruose šaukiančio balsas, parenkite Viešpačiui kelią“. Jonas tyruose kvietė visus atgailauti. Bet ne tik žemė gali būti dykynė - tyrai, dykynė gali būti ir žmogaus širdis. Turtingas žmogus, tematantis tik save, bet nepastebintis alkano ar nuogo žmogaus, užstoja kelią Kristaus mokslui plisti bei tarpti.

Krikščionybė daug padarė ir tebedaro žmogiškumui įgyvendinti. Krikščionybei paplitus po visą pasaulį, sušvelnėjo žmonių santykiai. Ir vis dėl to, krikščionybė tebestovi ant dykumos pakraščio ir šaukia: „Taisykite Viešpačiui kelią“. Kartą mokinių paklausus, kuo jie norėtų būti, jie atsakė: gydytojai, mokslininkai, inžinieriai, aktoriai, sportininkai, tačiau nei vienas nepareiškė noro tapti kunigu ar vienuoliu. Ar tai nėra ženklas, kad gyvename dykumoje, tyruose. Visi pluša, skuba, kad tik daugiau uždirbus, o dvasiniu gyvenimu visai nesirūpina. Kartą pamatęs 12-os metų rūkantį berniuką norėjau jį sugėdinti, kad rūkymas kenkia sveikatai, tačiau jis man atsakė, kad jo tėvas išgyveno 90 metų. Paklausiau: „tai gal jis nerūkė?“ Berniukas atsakė: „rūkė, ar nerūkė, nežinau, bet jis nekišo nosies kur nereikia...“

Pamokslas, skirtas kunigystės 25-mečiui

Nuoširdžiai dėkoju JE Vilkaviškio vyskupui Norvilai, broliams kunigams, visiems susirinkusiems paminėti mano kunigystės 25-erių metų jubiliejaus. Įdomus mano gyvenimo kelias. Kad svajonės išsipildytų, Dievulis kaip kūdikį vedė mane per sudėtingas gyvenimo kryžkeles, per kančias, kalėjimus ir mano paties klaidas. Tik po gyvenimo vidudienio tarė: „eik ir padirbėk Mano vynuogyne“. „Ar tai dar įmanoma?“ - paklausiau. „Man viskas įmanoma,“ - pasakė Jis, - „sek mane“.

Šiandien, minėdamas kunigystės 25-metį, iš kurių net 16 metų dirbau su Jumis, dėkoju visiems, kurie man padėjo sutvarkyti bažnyčią ir šventorių. Dėkoju bažnyčios - jaunimo ir suaugusių - chorams, vargonininkams, zakristijonui, bažnyčios puošėjams ir valytojai. Bet ypatingai dėkoju toms darbščioms moterims, kurios taip gražiai sutvarkė šventoriaus aplinką. Pradžioje jų buvo daug, šiaudien liko tik dvi darbščiausios ir jauniausios, nors metų joms be dvidešimties šimtas. Per 16 metų dirbdami kartu su jumis pakeitėme Bažnyčios ir šventoriaus veidus.

Pažvelgęs gerojo Ganytojo akimis turiu sakyti - esu kaltas, esu labai kaltas. Viešpats liepė man pavestąsias avis nuvesti į geras ganyklas, o jos klaidžiojo erškėtynuose, maitinosi piktžolėmis. Viešpats liepė kaimenę nuvesti prie tyro vandens šaltinio, tekančio iš Šventovės dešiniojo šono, tačiau jos troškulį malšino gatvės sruutomis, dvokiančiomis alkoholio ir narkotikų nuodais. Juo daugiau geria, juo labiau trokšta. Viešpatie, būk man gailestingas.

Valdant svetimiesiems, matydami didėjančią girtavimą, sakėme, kad jie trokšta išnaikinti mūsų tautą ir todėl, pumpuodami tautai vis didėjančią svaigalų kiekį, laukia neskausmingos tautos mirties. Dabar mus valdo mūsų pačių išrinkti - savi, bet svaigalų gamyba vis didėja. Svetimi laukė tautos mirties, o savi alkoholyje išplautais litais maitina sportą ir kultūrą. Girtą sportininką gatvėje bijome

sutikti, o girtų „kultūra“ sėja kerštą, žudynes, griaua šeimas. Turbūt nesuklysiu sakydamas, kiekvienas blogis, kiekviena nuodėmė slepiasi svaigalų butelio dugne. Aukščiausio teismo tribūnoje 1981 m. buvo pasakyta: „Aš mačiau tautos veidą, skausmo ir kančios prislėgtą. Mačiau aš ją suklupusią negimusią kūdikių kraujuose. Aš mačiau didelę minią, stovinčią anapus gyvenimo slenksčio, tiesiančią į mane rankas ir šaukiančią: „Aš turėjau būti kunigas, aš turėjau būti daktaras.“ Kiti savo motulėms, sengalvėlėms kalbėjo: „Tu turėjai pas mane senatvėje rasti paguodą - dabar esi vieniša.“

Mes Dievo valia paskirti ganytojai kitus mokome: „Negalima tarnauti dviem valdovams, Dievui ir mamonai“, arba „Lengviau kupranugariui pralįsti pro adatos ausį, kaip turtuoliui į Dangaus karalystę.“ Sakoma, kad suklupęs kupranugaris pro žemus vartus kai kada gali patekti į Jeruzalę, o šių dienų turtuolis nepajėgia nusilenkti net Dievo autoritetui. Pagalvokime, ar mūsų pačių neslegia turto našta. Ar suklupsim? Ar pralįsim pro tą adatos ausį? Ar pateksim į amžiną tėvišką naująją Jeruzalę? Bernardas Brazdžionis rašė:

*Tavęs, žmogau, aš dabarty ieškojau
tautos, genties ir gyvasties kovoj,
ir kai prie tavo žemės žygių tik sustojau,
radau tik dulkes prieblandoj žalsvoj.*

*Radau, it kirminą, įnikusį į žemę,
it kurmį, aklą saldės takuose,
radau tėvynę tavo raudančią, neramią
ir klausinėjančią: - Kur ji? diena šviesi?*

(Bernardas Brazdžionis „Atsišaukimas į žmogų“)

Skaudu matyti žiniasklaidą, liejančių moralinį purvą į jaunimo dvasią ir žudančią kūną einančios gyventi tautos. Širdyje prakeikiau tai šimtą kartų, bet lūpos neprabilo ir nepasmerkė jų klastos. Viešpatie, būk man gailestingas.

Tėvas Pijus sakė: „Jūs turite daug kankinių“. Tai tiesa, tik gaila, kad mes jų negerbiame ir neprašome jų užtarimo. Helsinkio grupės narys kun. Bronislovas Laurinavičius, aplankęs Helsinkio grupės narių Mečislovo Jurevičiaus ir Vytauto Juozo Vaičiūno šeimas, grįždamas namo žuvo Vilniuje. Šalia žuvimo vietos žmonės pastatė kryžių, o sava valdžia suprojektavo tualetą. Mes tylime, net nenorime išsiaiškinti tikros priežasties. Vilkinamas kun. Juozo Zdebskio žūties bylos nagrinėjimas, nors turimi dokumentai įrodo, kad jis tikrai buvo nudegintas nežinomomis medžiagomis. Jeigu šie kunigai gindami Bažnyčios ir tautos laisvę buvo nužudyti - jie kankiniai. Bet mums jų nereikia.

ašara Dievo aky

Lietuva ką tu veiki

nieko tavęs neprašau

tik nenutildama šauk

volunge šauk qžuole

akmeniu kelio gale

(J. Marcinkevičius „Du eilėraščiai“, 1976-1977).

Šauk Valančiaus balsu: „blaivybės, blaivybės, blaivybės“, šauk tautos himno balsu: „Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi“. Gal iš apsnūdimo mus pažadins Kudirkos varpo gaudesys: „kelkitės, kelkitės“. Gal išgirsime devynmetės mergaitės aimanas, kurią jau antri metai mokyti „dėdės“ laiko įkalinę, net įslaptinę jos buvimo vietą. Iš jos reikalaujama „nedaug“, tik ištarti keletą žodžių: „Neringa, aš tavęs nemyliu, tu mane skriaudi...“. Mergaitė tyli, ji geriau už mus suprato tautos himno prasmę „ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi“.

Aš atsimenu didvyrius, kovojusius už tautos ir religijos laisvę. Jų vardų neminėsiu, apie juos kalbėjo pasaulio žiniasklaida. Juos minės su pagarba ainiai. Tada Lietuvos Bažnyčia turėjo didelį au-

toritetą savo tautoje ir pasaulyje, laisvoje Lietuvoje šį autoritetą prarado. O kodėl? Man Lietuvos Katalikų Bažnyčia primena upelį, ištekančią iš tyro vandens šaltinio, kuris, prasivėręs pro nutautinimo pinkles, stačiatikių klastą ir raudonojo teroro uolas, dar buvo skaidrus ir tyras. Šių dienų Lietuva savo namus stato ne ant Dievo įstatymo pamatų, o ant liberalizmo-materializmo smėlio, kuris kaip kempinė sugeria moralinį purvą. Mes, ganytojai, sėdėdami nesikišimo į politiką apkasuose, stebime to upelio tekėjimą. Ar ne laikas suprasti, kad stovintis vanduo genda, tik tekantis lieka tyras.

Kristus, gyvendamas žemėje, gydė ligonius, bendravo su beturčiais. Skelbdamas Evangeliją, fariziejus ir rašto aiškintojus vadino pabaltintais karštais, nors dėl to Jis buvo atiduotas pagonims, pasmerktas kančiai ir mirčiai ant kryžiaus. Jeigu Kristus būtų gyvenęs nesikišimo į politiką dvasia, taikoje su to meto valdančiaisiais, Jis nebūtų pasmerktas mirti. Mes gi būtume netekę galios save vadinti Dievo vaikais, amžinojo Gyvenimo paveldėtojais. Tai labai gerai suprato visų amžių kankiniai, atsisakę berti smilkalus ant to meto valdovų altoriaus. Jie savo kančią jungė su Kristaus kančia, laistydami dirvą naujiems krikščionybės daigams. Tai labai gerai suprato ir mūsų tautos kankiniai ir tremtiniai, pasirinkę pančius, net mirtį, bet neatsižadėję savo tikėjimo, tautos, kalbos.

Norėčiau tikėti, kad lietuvių tauta išliks, nors Europa smunka žemyn. Prisiminkime, kaip Romos imperija sugriuvo dėl moralės nuopuolio. Dabar vadovaujantis Europos įstatymais homoseksualai net remiami pinigais, tuo tarpu bibliotekoms, sveikatos apsaugai, skurstančioms šeimoms lėšų visą laiką stinga. Kur mes einame ir kur nueisime? Sumažėjo pašaukimų į kunigystę. Tai labai liūdna. Mokyklose nėra beveik jokio patriotinio auklėjimo. Jei Sąjūdžio metu patirtą dvasinį pakilimą būtume panaudoję geram, tai būtume kalnus nuvertę. Sunkus buvo laikas, patys išsirinkome ne tuos, nes jeigu tuos komunistus būtume „atmetę“, tai tikriausiai Nepriklausomybės nebūtume pasiekę. Reikėjo su visais rasti bendrą kalbą,

jie perėmė šalies valdymą, tie patys žmonės ir dabar valdo. Jų dievas - turtas ir pinigai. Kiti puolė į neviltį, nes mato, kad bet kokio pagerėjimo greitai nesulauks. Visi tikėjosi pasiaukojimo ir doros iš vadovų, ypač didesnio teisingumo, geresnių sąlygų. Nesilaikoma įstatymų, užtat turime tai, ką turime. Tikiu, kad jaunoji karta, pakeitusi senus biurokratus, bus patriotiškesnė.

Paradoksas: turime realią teisę rinkti valdžią, o ką renkame? Mūsų politinė visuomenė dar nebrandi, nesusigauja toje politinių partijų raizgalynėje. Antai, mūsų vadovai su antra, trečia žmona gyvena. Apie kokią dorą šnekame? Gal praregės mūsų rinkėjai ir ateityje rinks tuos, kurie tikrai verti atstovavimo Lietuvai.

Sovietmečiu tikėjimas iš daugelio žmonių buvo atimtas, kolchozai iš lietuvių atėmė net sekmadienį. Net baudžiavos laikais žmonės keturias dienas dirbo ponui, dvi sau, o sekmadienį šventė. Sovietai atėmė visas dienas, sau dirbti paliko tik sekmadienį. Dievą visada reikia turėti savo širdyje!

Šiandien mums baisesnė yra dvasinė krizė. Blogio žmogų daug sunkiau atpažinti nei sovietmečiu, todėl tiems, geriesiems, labai sunku. Bet viską galima įveikti, jei tik nenutolsime nuo Dievo, jei nepadarysime mirtinos nuodėmės. Nuo jos apsisaugoti labai sunku, nes žmogaus sąžinė miega, niekas jos nežadina. Anksčiau kiekviena motina, pasisodinusį vaiką ant kelių, mokė, kas yra gera, o kas nuodėminga. Dabar, deja, tai daro toli gražu ne kiekviena, todėl vaikui labai sunku užaugti doru žmogumi ir įgyvendinti Dievo skirtą misiją.

Darbas ir malda

Kažkoks išminčius pasakė, kad žmogus, norėdamas sugrįžti į Dangiško Tėvo karalystę, turi savo likimo laivelį irkluoti dviem irklais - tai darbas ir malda. Visiems aišku, kad dirbdamas tik vienu irklu suksi savo likimo laivelį tik viena ar kita kryptimi ir liksi atviroje jūroje nepasiekęs tikslo, o teismo dieną iš ten būsi paimtas į neapykantos ir melo karalystę. Tai, kas atsitinka žmogaus likimui, gali atsitikti ir tautoms. Skaudu matyti mūsų buvusią ir esančią vyriausybes, nepajėgiančias nusilenkti Kūrėjo autoritetui, todėl, irkludamos tautos laivelį tik vienu irklu, suka ratus apie žmogiško autoriteto, išminties ir darbo galybės, savojo „aš“ autoritetą. Nors valdantieji mato pasirinkto kelio beprasmybę, bet vis tiek stengiasi iš savęs ir įkalintos tautos išrauti sąžinės jautrumą ir amžinojo gyvenimo viltį. Tikslui pasiekti naudojami įvairiomis visuomeninėmis organizacijomis, mokyklomis, kai kada ir Bažnyčios tarnų, net kunigų blogu pavyzdžiu. Kyla klausimas, kodėl taip atsitiko, jog per laisvus rinkimus galime išsirinkti gerą vyriausybę, bet balsuojame už tuos, kurie daugiau žada, visiškai nereaguodami, kokie aitvarai jiems sunešė turtus. Kai kas pardavinėja savo balsus už butelį degtinės ar 10-15 litų. Išrenkami ir tokie, kurie gyvena su antra ar trečia žmona. Pasitikime jais, nors žmogus, sulaužęs šeimai duotus įsipareigojimus, kažin ar bus ištikimas Tėvynei. Skaudu, kad išrenkame didelę dalį šėtono tarnų.

Šiandien daug kas skundžiasi, kad žmonės tokie žiaurūs, o ypač jaunimas ir paaugliai. Girdėjau, kad vienoje šeimoje augo vienintelis sūnus, kuris jaunystėje, vykstant nusikaltėlių gaujų kovoms, buvo sužeistas ir mirė ligoninėje. Verkdama prie sūnaus kapo motina nejučiom išsitarė, kad sutrukdė septyniems kūdikiams išvysti dienos šviesą, o aštuntąjį, kurį laidojo, paliko. Motina raudėjo: „Jei ir tu būtum neišvydęs dienos šviesos, neturėčiau tokio skausmo, kaip dabar turiu“. Užmigusi motina sapne pamatė sūnų, kuris jai

tarė: „Prieš iškeldamas iš šio pasaulio aš šaukiausi kunigo, išpažinau nuodėmes ir esu skaistykloje, bet iš tavo iščių, jau septynių vaikų žudynėmis apnuodytų, išėjau aštuntas vaikas, paveldėjęs norą žudyti. Skaudu, kad nekrikštyti keturi mano broliai ir trys seserys negali regėti Viešpaties veido, jiems beliko tik žibutėmis prie Viešpaties sosto žydėti.“ Pabudusi motina priėjo prie sūnaus karsto ir verkdamas kartojo: „O Dieve, Dieve, jei ne mano nuodėmės, mes visi džiaugtumėmės regėdami Tave. Tu palaiminai mane gausiu derliumi ir norėjai, kad aš su vaikais džiaugčiausi Tavo akivaizdoje. Deja, paklausiau šėtono, kuris sakė - dar jauna esi, kam tau tie vargai... Taip vieną po kito žudydama apnuodijau savo iščias žiaurumu. Pažindama Tavo beribį gailestingumą drįstu tarti - Viešpatie Jėzau, Dievo sūnau, būk man gailestingas“.

Noris tikėti, kad tautos laiveliui, besisukančiam ratu apie žmogiško „aš“ didybę, mūsų vyriausybė suprastų savo veiksmų beprasmiškumą ir įsakytų irklotojams irkluoti abiem irklais - kad būtų malda, Dievo meilė ir pagarba kiekvienam žmogui. Deja, šiandien aš vis dar matau tautos laivelį besisukantį ratu, o mylinčius Dievą ir atgailaujančius - šokančius į neramią jūrą, tik džiugu, kad daugelis iš jų pasiekia krantą. Dangaus angelai nuskendusiujų jūros gelmėse sielas su kankinio vainikais neša prie Viešpaties sosto. Tai suteikia vilties, kad per kitus rinkimus išrinksime Dievą mylinčių žmonių vyriausybę.

Nepasakyti žodžiai

Lapkričio 10 dieną arkivyskupo Tamkevičiaus 75-erių metų jubiliejaus minėjime kalbėjo Kauno arkivyskupijos ir visos Lietuvos įvairių organizacijų atstovai, dėkodami už jo nueitą garbingą, bet deją, skausmingą gyvenimo kelią. Kovoiant už Tautos ir Bažnyčios laisvę mūsų keliai dažnai susikirsdavo. Prisimenu Žagarę, Nemunėlio Radviliškį, Kybartus, Viduklę ir Šlavantus. Iš čia, tarytum iš penkių Kristaus žaizdų, Viešpats skleidė meilės, aukos ir drąsos dvasią. Aš, eilinis Kristaus karys, dėkoju Jums už Lietuvos Katalikų Bažnyčios kroniką, išgarsinusią Lietuvą visame pasaulyje. Dėkoju Jums už patarimą, padrąsinant mane stoti į išretėjusią Helsinkio grupę. Dėkoju už kalėjimą, kuris pagal Dievo planą turėjo man praminti takus kunigystėn. Kalint Bakalo lageryje tarp nusikaltėlių, maža buvo vilties išlikti gyvam, išgelbėjote Jūs, pranešęs apie mano kančias pasauliui.

Prisimenu laikus, kai mes nieko nebijodami vieningai kovojome su blogiu, nesvarbu iš kur kilo - iš partinės nomenklatūros kabinetų ar iš pataikaujančių valdžiai bažnyčios tarnų. Mūsų vienybės, kuri kilo iš Dievo ir artimo meilės, nepajėgė sunaikinti nei kalėjimai, nei represijos. Išmušus lemtingai valandai, Dievas Jį ir Tėvynę mylinčius sujungė Sąjūdį, kuris eidamas Bažnyčios, partizanų, tremtinių ir kalinių pramintais keliais, kūrė Lietuvą be neapykantos, be melo ir apgaulės. Tai jie, jų tėvai ar anūkai, jauni ir seni, su rožiniu rankose, maldomis ir giesmėmis pasitiko priešų tankus - ir jie pasitraukė. Džiaugėmės iškovota laisve, džiaugėmės gausiais pašaukimais į dvasinį luomą, pilnomis tikinčiųjų bažnyčiomis... Šiandien skaudu, kad po dvidešimties metų daug kas ištaria: „Ar už tokią Lietuvą kovojome?“ Regis, sėjom gerą sėklą, bet atėjęs neprietelis pribarstė raugių. Priaugo piktžolių, kurios savuoju šešėliu uždengia saulę, t. y. Dievo autoritetą. O juk be aukščiausiojo gėrio žmogus gyvulėja. O žmoniškumo šiandien labai daug kur trūksta. Kas atsisako Dievui

tarnauti - pradeda šetonui vergauti. Kodėl taip gausiai liejasi našlių ir našlaičių ašaros? Kodėl klesti neapykanta ir korupcija? Kodėl laisvoje Lietuvoje tiek blogio? O gal todėl atmetę Dievo duotą ramybę, ieškome laimės materijos gelmėse. O ar mes, ganytojai, viską padarėme, kad to nebūtų? Gal kaip Pilotas, norime nusiplauti rankas? Pažvelgę gerojo Ganytojo akimis, turime tarti: „Esu kaltas, esu labai kaltas...“ Viešpats mums liepė savąsias avis nuvesti į gerą ganyklą, prie tyro vandens šaltinio. Jos gi ganosi erškėtynuose, troškulį malšina gatvės srutose. Viešpatie, būk mums gailestingas. Kai buvome svetimų valdžioje, sakėme, jie nori išnaikinti mūsų tautą, todėl į jos organizmą pumpuodami vis didėjančią svaigalų kiekį, laukia tautos mirties. Dabar mus valdo savi, o svaigalų išgeriama dar daugiau. Ko siekia savi? Alkoholyje išplautais pinigais finansuoti sportą ir kultūrą?! O gal iš žmonių ašarų susikrauti turtus? Turbūt nesuklysiu sakydamas, kiekvieno blogio pradžia slepiasi išgerto butelio dugne. Jeigu Tauta netgi dainuoja: „mano brolis - alkoholis, vitaminas - nikotinas, o vietoj duonos - metadonas...“ Tai kokią realiją šitai atspindi? Kodėl taip atsitiko? Ar mes, ganytojai, viską padarėme, kad to nebūtų? O gal mums reikia muštis į krūtinę ir kartoti: „Esu kaltas...“ Juk mums Viešpats liepė nuvesti savąsias avis į gerą ganyklą, prie tyro vandens šaltinio. Tačiau jos ganosi erškėtynuose, o troškulį malšina gatvės srutose. Nesuprantu, kodėl mes, įlindę į nesikišimo politikos apkasus, nedrįstame šių dienų valdovams pasakyti, kad žemiškos laimės namus turime statyti ne ant moralinių griuvėsių, o ant Dievo įstatymo pamatų. Taip, Kristus nesikišo į politiką, nekovojo su Romos imperijos valdžia, bendradarbiavo su muitininkais ir nusidėjėliais, kai jie gailėjosi už savo nuodėmes, bet moralinio purvo skleidėjams, fariziejams ir „juodo rašto“ aiškintojams buvo negailestingas.

Skaudu matant žiniasklaidą, liejančią purvą į jaunų žmonių sielas ir žudančią kūną, einančios gyventi tautos. Širdyje prakeikiau tai šimtą kartų, bet lūpos neprabilo ir nepasmerkė tiesos viliūgų ir jų

tarnų klastos. Viešpatie, būk man gailestingas. Tėvas Pijus sakė, jūs turite daug kankinių. Tik gaila, kad mes jų negerbiame. Štai 1981 m. Helsinkio grupės narys - kun. Bronius Laurinavičius, aplankęs kalinių šeimas, žuvo, o gal buvo pastumtas po mašinos ratais? Žmonės Vilniuje, žūties vietoje pastatė kryžių, o sava valdžia suprojektavo tualetą...

Vilkinamas ir kunigo Zdebskio žūties nagrinėjimas, nors turimi dokumentai teigia, jog jis tikrai buvo nudegintas nežinomomis cheminėmis medžiagomis ir paneigia Varėnos prokuratūros žūties versiją. Jeigu šie kunigai, gindami tautos ir Bažnyčios laisvę, buvo nužudyti, tai jie šventieji, bet mums jų nereikia?

„O ašara Dievo aky, Lietuva, ką tu veiki? Nieko tavęs neprašau, tik nepaliaudama šauk! Volunge šauk qžuole, akmeninio kelio gale“ (J. Marcinkevičius). Šauk Valančiaus balsu, blaivybės, blaivybės, blaivybės. Šauk tautos Himno balsu: „Ir šviesa ir tiesa mūs žingsnius telydi“. Gal iš apsnūdimo pažadins mus Kudirkos varpo gaudesys. Kelkitės, kelkitės, kelkitės! Gal ir mes išgirsime įslaptintoje vietoje laikomos mergaitės aimanas, kurią jau antri metai prievartauja pasakyti tik keletą žodžių: „Neringa, aš tavęs nemyliu“. Mergaitė tyli. Ji geriau už mus suprato tautos himno žodžių prasmę: „Ir šviesa ir tiesa mūs žingsnius telydi“.

Mokykimės iš Kristaus. Jis žemės kelionėje skelbė Evangeliją, atgailaujantiems atleido nuodėmes, o puikybėje užkietėjusius fariziejus ir „juodo rašto“ aiškintojus vadino jų tikrais vardais - pabaltintais karštais pilnais puvėsių. Pagalvokime - jei Kristus būtų gyvenęs nesikišimo į politiką dvasia, pasirinkęs garbės, o ne erškėčių vainiką, tuomet jam nebūtų reikėję mirti ant Kryžiaus, o mes netekę galios vadinti save Dievo vaikais, amžino gyvenimo paveldėtojais. Tai labai gerai suprato Šv. Jonas Krikštytojas, išdrįsęs pasakyti karaliui, tau negalima gyventi su svetima žmona. Tai suprato visų amžių kankiniai, atsisakę berti smilkalus ant pagonių dievų „garbės“ altoriaus - pasirinko mirtį. Tai gerai suprato ir mūsų tautos trem-

tiniai, kaliniai, pasirinkę pančius, net mirtį, bet neatsižadėjo savo tikėjimo, savo kalbos, savo tautos. Tikėdami į Dievo apvaizdą galimą, turėkim vilties, kad išsipildys B. Brazdžionio ateities vizija:

*Ir rast tikiu be keršto, be pavydo,
ir rast tikiu be melo, be klastos
keliaujantį į vieną taką didų
vienų darbų, vienos minties, vienos savos tautos!*

*Tikiu aš dieną, didelę ir šviesią,
tikiu — ne amžiais žemėj siaus ruduo!
Pakilk, žmogau, iš dulkių ir puvėsių,
pakilk, žmogau, ir žmogui ranką duok!*

(Bernardas Brazdžionis „Atsišaukimas į žmogų“)

Su blogiu kovojanti tauta - šaltinis iš Šventovės dešiniojo šono. Bet šį šaltinį galima užtvengti moraliniu purvu. Mes, ganytojai, turime saugoti jį, nes stovintis vanduo - genda... Kristus gi šį šaltinį pavedė saugoti Bažnyčiai. O mums, ganytojams, įsakė patiems išsiplauti jame savo krikšto rūbelį ir savo gražiu pavyzdžiu bei žodžiu kitus traukti prie Kristaus.

(Laisvas laikraštis, 2014, Nr. 2)

Apmąstymai apie Fatimos trečiąją paslaptį

Kristus išeidamas iš šio pasaulio kalbėjo apaštalams: „Einu pas savo Tėvą ir jūsų Tėvą, savo Dievą ir jūsų Dievą. Mano Tėvo namuose yra daug buveinių... Einu jums vietos paruošti... Paruošęs jums vietą, sugrįžęs aš jus pasiimsiu, kad būtumėte su manimi ten, kur jūs, mano broliai ir seserys, išūnytieji dangiško Tėvo vaikai, pasiektumėt tobulą laimę“. O kur yra tas dangus, apie kurį apaštalas Povilas pasakė: „Ko akys neregėjo, ko ausys negirdėjo ir į žmogaus širdį neįėjo - Dievas paruošė tiems, kurie jį myli“. Kur gi yra tas dangus? - Ten, kur yra Dievas, o kur yra Dievas? Tikybos pradžiamokslyje sakoma - Dievas yra danguje, žemėje ir kiekvienoje vietoje. Žemėje Dievo Apvaizda globoja ne tik žmogų, bet ir visą augmeniją, rūpinasi kiekvienu, net ir mažiausiu vabalėliu ar paukšteliu. Ar jūs nepastebite išminties iš Afrikos į gimtąjį lizdą sugrįžtančio paukščio, nulėkusio tūkstančius kilometrų? Kas jam vadovauja kelionėje? Jis neprotauja, tačiau nepadarо klaidų. Sakysite, amžių bėgyje susiformavęs įprotis, bet tas įprotis jau turi būti užkoduotas jam tebesant kiaušinyje.

Mūsų dienomis Kūrėjas leido mums pažinti daugiau gamtos dėsnių, kurių pagalba galime pažvelgti į žvaigždėtą paukščių taką, iki kurio šviesos spindulys skrisdamas 300000 km per sekundę pasiekia mus net po šimtų ar tūkstančių metų. Visatos platybių žmogus niekada neišmatuos, ne tik žvaigždžių, bet ir žvaigždynų ir galaktikų niekuomet nesuskaičiuos. Taip pat ir Dievo išminties didybės žmogus nepajėgs suprasti. Būtų gera, kad žmogus matytų Dievo kūrybos didybę ir kaip Kristaus broliui ir seseriai jam grąžintą išūnystės dovaną. Būtų gera, kad žmogus, matydamas Dievo karalystės didybę, jos sukūrimą, būtų dėkingas ir priimtų Viešpaties kvietimą dalintis Jo meile ne kaip vergui iš prievartos, bet kaip kūriniui, turinčiam protą ir laisvą valią, į Jo meilės kvietimą atsilieptų meile. O kaip mes atsiliapiame? Man skaudu, kad protingas žmo-

gus, skaičiuodamas paukščių tako žvaigždynus, neranda ten Kūrėjo pėdsakų. Sakoma, kad viskas išsivystė, kad gamta sukūrė... Ar gali materija, kuri vykdo tik kito valią, sukurti protingą žmogų? Ar gali aklas vesti aklą? Jei liberaliai mąstantis žmogus sako, kad tai įmanoma, tai aš nesistebiu juo, kad jis pripažįsta gyvenimo būdą, už kurį Sodoma ir Gomora buvo sunaikintos. Gal ir mūsų laukia tas pats likimas?

Portugalijoje, Fatimoje 1917 m. trims vaikams apsireiškė Šv. Mergelė Marija. Fatimos apsireiškimus pripažino katalikų Bažnyčia. Viena iš mergaičių Liucija (mirusi 2005 m.), po Pranciškaus ir Juzintos mirties, perdavė Fatimos paslaptį šv. tėvui Pijui XII, kad jis jas paskelbtų pasauliui. Fatimoje gyvenęs tėvas Augustinas gavo iš popiežiaus Pauliaus VI leidimą aplankyti Liuciją, gyvenusią Kambroje. Skelbti pasauliui šią pranašystę buvo pavesta stigmatizuotam kunigui kapucinui vienuoliui tėvui Pijui. Liucija jam pasakė: „Tėve, Dievo Motina yra labai nuliūdusi, nes mažai kas susidomėjo jos 1917 m. išsakytomis pranašystėmis. Patikėk manimi, baismė ateis. Netrukus daug sielų pražus ir daug šalių išnyks nuo žemės paviršiaus“. Dievo motina pasakė Liucijai: „atskleidžiu pasauliui tai, kas turi įvykti tarp 1959 m. ir 2012 m. Žmonija nepaiso Dievo įsakymų. Piktasis užvaldė pasaulį, sėdamas tarp žmonių neapykantą ir nesantaiką. Šalys gamina mirtį nešančius ginklus, kurie pajėgūs sunaikinti žemę per kelias minutes. Dėl atominio karo didesnė pusė žmonijos žus, kils dideli religiniai konfliktai. Islamas atakuos krikščionybę, kils dideli papiktinimai bažnyčiose ir vienuolijose. Dievas leis, kad žmoniją ištiktų kruša, atšiaurios žiemos, karštos vasaros. Visa tai turi įvykti iki 2012 m. Vienas lietuvis, nuvažiavęs pas tėvą Pijų, paklausė, ar Lietuva išliks, ar ne. Tėvas Pijus atsakė, kad Lietuva turėtų išlikti, nes turi daug kankinių. Todėl šaukiamės jų pagalbos: „Visi Lietuvos kankiniai ir šventieji, melskitės už mus, gelbėkite mus“.

Mūsų Išganytojas Jėzus Kristus pasakė tėvui Pijui šią žinią:

„Mano atėjimo valanda, t. y., Teismo valanda dviem trečdaliams žmonijos yra arti. To atėjimo metu bus gailestingumas ir tuo pačiu baisi bausmė. Iš debesų vienas po kito įvairiose šalyse plūs ugnikalnių ir viesulų srautai, nepalankūs orai, perkūnai, potvyniai ir žemės drebėjimai, griaustiniai truks tris dienas ir tris naktis. Kas yra malonės stovyje ir ieško mano Motinos globos, to aš neapleisiu. Mano Tėvo pyktis šventas, vertas pagarbos. Kas šito patarimo nesilaikys, akimirksniu žus, nes jo širdis tokio vaizdo neišlaikys. Šėtonas triumfuos. Kas kentės nekaltai ir žus, kankiniu įeis į mano karalystę. Trečiąją naktį ugnis ir žemės drebėjimai liausis, o kitomis dienomis pasirodys saulė. Neapsakomas išgelbėtojų dėkingumas kils į dangų karštos padėkos malda. Ateinanti bausmė negali būti lyginama su jokia kita bausme nuo pasaulio pradžios. Du trečdaliai žmonių žus.“

Tėvas Pijus įspėja, skatina mus įspėti ypatingai tuos, kurie netiki, kad šis pavojus grėsia žmonijai. Laikas trumpas, jums nepasakysiu nei dienos, nei valandos, tik Dangiškas Tėvas žino, kada tai įvyks. Visi privalome apgailėti savo nuodėmes, patys būti malonės stovyje ir melstis už kitus.

Kas užgydys mūsų nuodėmių žaizdas

Mes dažnai vienas kito klausiamo, kodėl žmonių žiaurumą Lietuvoje ir pasaulyje sunku sveiku protu paaiškinti.

Vienas, jau išėjęs į amžinybę kunigas, žiaurumo prigimtį paaiškino. Jis kalbėjo, kad vienoje šeimoje, žiaurios ir kerštingos prigimties sūnus, turėdamas vos 25 metus, prekiaavo narkotikais, o jo motina, vos 50 metų turėdama, džiaugėsi sūnaus gabumais ir pinigų gausa. Greitai praturtėję nusipirko brangiausią ir galingiausią BMW automobilį ir ankstyvą pavasario rytą abu išvažiavo pasivažinėti. Slidus kelias, didelis greitis ir „ne vietoje pastatytas stulpas“, naujutėlį BMW automobilį pavertė metalo laužo krūva. Vairuotojas, nuvežtas ligoninėn, tris dienas kentėjęs kančias, mirė. Motina, likusi gyva, staigios sūnaus mirties įskaudinta, dvi dienas sėdėjo prie mirusio sūnaus kojų, laistydama jas ašaromis ir pavargusi užsėmė. Sapne pamatė savo sūnų, atėjusį pas ją su trimis kūdikėliais. Sūnus juos parodė motinai ir tarė: „Štai trys kūdikėliai, kuriuos tu nužudei net vardų nedavusi. O aš žiaurumą, polinkį žudyti bei kerštauti paveldėjau iš žiaurumu apnuodytų tavo iščių, gal todėl Dievas pasigailėjo manęs. Aš išpažinau savo nuodėmes, gavau Ligoninių sakramentą. Turiu vilties gyventi dieviškoje šviesoje. Tada aš klausiau: „Viešpatie, o ką man pasakyti savo mamai?“ „Sakyk jai, - tarė Viešpats, - kad aš nenoriu nusidėjęlių mirties, tegul atgailauja ir skelbia pasauliui, kad negimusių kūdikių žudymas, abortai, yra pati baisiausia žmogžudystė. Žudomas tas, kuris gyvena ir auga motinos įsčiose, t.y. pats silpniausias negalintis nei kalbėti, nei protestuoti, nei melstis. Žudant negimusį iš jo atimama ne vien žemė, bet ir dangus. Kalbėk pasauliui, kad atgailautų. Jei neatgailaus, būsime teisiami ne vien už nužudytųjų skaičių, bet ir jų žemėje neatliktus darbus“. Mačiau tautos veidą, skausmo ir kančios prislėgtą. Mačiau aš ją, suklupusią negimusių kūdikių kraujuose. Mačiau didelę minią, stovinčią anapus gyvenimo slenksčio ir šaukiančią: „Aš turėjau

būti kunigas. Aš turėjau būti daktaras“. Kiti ištiesę rankas į savo tėvus kalbėjo: „Jūs turėjote pas mane senatvėje gyventi, o dabar vargstate visų apleisti“. Mačiau, kaip auga marmuro kolonos, kaip lūšnos skęsta dvokiančiame klane, kaip brolis brolio laisvę vagia, bet tylėjau. Esu kaltas, bauskite mane.

Skaidu, kad laisvos Lietuvos 25-mečio sukaktį minime netekę trečdaliao savo gyventojų. Norisi paklausti, kai mūsų vaikai ir vaikaičiai minės nepriklausomybės 50-metį, ar dar lietuviškai kalbėsime? Pagalvokime, kiek Lietuvoje žmonių gyventų, jei nebūtume žudę negimusių... Manau, kad kelis ar keliolika kartų daugiau... Visos šiandieninės problemos spręstųsi paprasčiau ir garbingiau.

Su džiaugsmu prisimenu 1972 metus. Tuomet, šv. Juozapo globon pavesta, vyskupų Julijono Steponavičiaus ir Vincento Sladkevičiaus palaiminta, savo garbingą žygį į palaimintas laisvės aukštumas pradėjo žengti „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“. Šiandien, pažvelgus iš istorijos aukštumos, norisi padėkoti „galiniams“ Tarybų Sąjungos KGB darbuotojams, kurie mus lydėjo, saugojo ir nedavė užmigtį. Rūpinosi žuvusių palaidojimu, beprotnamiuose uždarytų, kalėjimuose, lageriuose ir tremtyse esančių likimais. Garbė didvyriams, kurie pasirinko mirtį ir kančias, bet nenešė turgun sąžinės parduoti už grašius. 18 metų visų lietuvių (tėvynėje ir užsienyje) pastangomis „LKB kroniką“ tartum vėliavą kėlėme į laisvės aukštumas, stebindami pasaulį. Kai pasiekėme tikslą, paskelbėme nepriklausomybę, SSRS vienybės pamatai subraškėjo. Išsigandęs SSRS prezidentas Michailas Gorbačiovas panoros užgimusį laisvės daigelį tankais sutraiškyti. O tikintys į Dievo apvaizdą tankus pasitiko su kryžiais, rožiniais, maldomis ir giesmėmis: „Apsaugok Aukščiausias tą mylimą šalį, kur mūsų sodybos, kur bočių kapai, juk tėviška Tavo malonė daug gali, mes Tavo per amžius vargingi vaikai... Marija, Marija... užstok prieš Aukščiausią Tėvynę brangiausią, nes viską pas Dievą gali“. Mažutėlių maldas išgirdo Aukščiausias - tankai pasitraukė.

Deja, laisvoje Lietuvoje užaugęs jaunimas mažai teprišmena to meto stebuklus, „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kroniką“ ir jos skleistas idėjas. Kas kaltas? Su skausmu turime pripažinti, kad visų pirma mes, kurie, sugrįžę iš tremties ir lagerių, panorome įamžinti savo vardus didžiųjų katedrų ir bazilikų statybose. Paskendę kasdienybės rūpesčiuose pamiršome, kad visų pirma mes esame ne rankomis statytos Bažnyčios - Kristaus Kūno - nariai. Pamiršome ir Kristaus žodžius: „Morta, Morta, rūpiniesi daugeliu dalykų, o žmogui tereikia tik vieno. Marija išsirinko sau geriausią dalį, kuri iš jos nebus atimta“.

Nepamirškime, kad siekiantis vien žemiškos garbės, nenori jos dalintis su kitais. O pritrūkus pinigų „šviesos angelas“ ateina pagalbon - lietuviškos patarlės žodžiais tariant - kai dviejų draugų purvinos rankos viena kitą plauna, šėtonas jas laimina ir džiaugiasi.

Kol mes kapstėmės didžiųjų statybų pamatuose, šėtonas, užvaldęs beveik visą žiniasklaidą, pradėjo sėti melo, neapykantos, savanaudiškumo ir keršto sėklas laisvos Lietuvos vaikų širdyse. Jeigu mes, sugrįžę iš kalėjimų, su blogio apraiškomis laisvoje Lietuvoje būtume taip ryžtingai kovoję, kaip kovojome priespaudos metais, šių dienų jaunimo veidai šviesiau spindėtų ir seminarijose pašaukimų netrūktų. Skaudu, kad laisvoje Lietuvoje nebuvo išspausdintas nė vienas „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ numeris.

Šiandieninis tikėjimas reiškėsi ne teoriniu Dievo neigimu, loginiais argumentais, bet praktiniu Dievo neigimu gyvenime... Dievas toleruojamas tol, kol garbinamas bažnyčioje, bet kovojama prieš Jo atėjimą į gyvenimą, prieš tikėjimą viešame gyvenime. Pirmoji ir pagrindinė mūsų laikų žaizda, iš kurios kyla dabartinis netikėjimas, yra ne kas kita, kaip Dievo išstūmimas iš gyvenimo, todėl dabar svarbiausias reikalavimas yra Dievą grąžinti į gyvenimą. Dabar žmogus Dievo ieško ne visatoje, o pačiame žmoguje, jo santykiuose su kitu žmogumi. Šia prasme tikėjimo tiesa privalo būti ginama

ne filosofiniais ar loginiais įrodinėjimais, bet gyvu tikėjimu, todėl iš apologetinės plotmės turime pereiti į šventumo plotmę.

Viešpats šv. Faustinai Kovalskai kalbėjo: „Kai siela pamato ir išpažįsta savo nuodėmių baisumą ir prieš jos akis atsiveria bedugnė, į kurią ji yra įpuolusi, tegul neišsigąsta, bet su pasitikėjimu puola į mano gailestingumo glėbį kaip vaikas į mylimosios motinos rankas. Šios sielos turi pirmenybę mano gailestingume. Pasakyk, kad nė viena siela nebuvo nuvilta ir nepatyrė pažeminimo. Ypatingai man artimos tos sielos, kurios pasitiki mano gailestingumu. O jei nusidėjėliai pažintų mano gailestingumą, jų tokia daugybė nežūtų. Kalbėk pasauliui apie mano gailestingumą. Tegul visa žmonija pažįsta mano gailestingumą“.

Nors Dievo gailestingumas yra beribis, bet jo laikas yra limituotas. Todėl turime nedelsiant sakyti: „Ne rytoj išauš mūsų vidinio atsinaujinimo diena, bet šiandien“. Mes - tarytum laiko žiedlapis, trokštantis išvysti saulės šviesą, - maldoje atverkime Dievui savo širdis ir ištarkime: „Štai aš, Viešpatie, esu tavo tarnas“.

Kas žino, gal greitai ir mums „ant amžino gyvasčio slenksčio lazdelę keleivio“ padėti reikės. Todėl nelaukime rytojaus dienos, bet šiandien savo sielos, širdies, minčių, jausmų, troškimų ir darbų atverstą gyvenimo knygą guldykime prie Nukryžiuotojo kojų, kad iš Kristaus perverto šono išteklėjęs kraujas ir vanduo su mūsų gailesčio ašaromis nuplautų ir užgydytų mūsų nuodėmių žaizdas... Nelaukime, nes niekas nežino, ar sulauksime rytojaus. O gal jau rytojaus dieną mūsų darbų, troškimų knygą atvers pats Teisingasis Teisėjas...

(„XXI amžius“)

Garbės kan. V. J. Vaičiūno atsiminimai

Tėvas/ Laimingą šeimos gyvenimą drumstė žalingi tėvelio įpročiai. Grįžus į Žvirgždaičius šeimos nariams teko tarnauti sve-timiems - patirti kumečio dalią. Mamos gyvenimas buvo nelinks-mas. Po mamos mirties tėvas vedė antrą kartą.

Mama/ Ji buvo labai darbšti, pamaldi moteris. Dienomis dirbdavo pas ūkininkus, o vakarais pasodindavo mus ant kelių, sukdama ratelį ar megzdama vis maldelių mokydavo, aiškindavo tikėjimo tiesas. Ryte išeidavo į darbą, o radusi laisvą valandėlę parbėgdavo į namus pamaitinti mūsų - savo vaikų. Šventadieniais mus vesdavosi į bažnyčią. Motulė susirgo džiova 1940 m., ji vis silpnėjo. Norė-damas, kad ji įkvėptų gryno oro, mamą nuvedžiau į netoli esantį miškelį, patiesiau savo švarkelį ir pasodinau ją tarp žydinčių gėlių. Ji paprašė atnešti pieno, o aš, grįždamas, užkliuvau ir dalį pieno iš-liejau. Išsigandęs papildžiau ąsotį, pripyliau stiklinę vandens. Para-gavusi pieno motulė pasakė: „Tas pienas kūdra kvepia“, aš tylėjau, ir ji pieną išgėrė. Atsimenu vargingus 1942 metus. Mane, pieme-nuką, šeiminkai vežė aplankyti tėvelių. Tas vaizdas ir šiandien man stovi akyse: motulė guli karste, vystyklusose - sesutė Ramutė. Pradėjau verkti, sesutė taip pat verkė. Atrodo, niekas mūsų nenorėjo nei suprasti, nei paguosti. Brolis Justinas, kuris slaugė motulę, pri-ėjęs nuramino: „Neverk, brolau! Ji mylėjo Viešpatį ir daug kentėjo, todėl bus amžinai laiminga. O būdama danguje taip pat sergės mūsų žingsnius ir neleis suklupti gyvenimo vingiuose“. Brolis Jonas tų žodžių dar nesuprato, o Ramutė vis verkė.

Brolis Justinas/ jis buvo pusantrų metų vyresnis už mane ir iš pat pradžių pasižymėjo neeiliniais gabumais ir užsispyrimu. Pir-miausia jis baigė Žvirgždaičių pradžios mokyklą, paskui, išlaikęs egzaminus, įstojo į Šakių gimnazijos II-ąją klasę. Pabaigęs toliau mokytis negalėjo, nes nebuvo lėšų. Tada jis kreipėsi į Vytėnuose

1958 m., V. J. Vaičiūnas (grįžęs iš Norilsko) su broliu Justinu Vaičiūnu (*nuotr. iš VJVA*).

įsikūrusius saleziečius, bet iš kun. A. Skelčio gavo neigiamą atsakymą. Justinas taip buvo užsispyręs, kad pėsčias nuėjo apie 40 km į Vytėnus, tada kun. A. Skeltys sako: „Tu mane nugalėjai, jau dabar pasilik“. Ten jis baigė progimnazijos penkias klases. Brolis svajojo būti kunigu, tačiau žinojo, kad jo, kaip ir daugelio kitų gabių jaunuolių, sovietinė valdžia į Kauno kunigų seminariją nepriims. Jis nutarė bėgti į užsienį ir ten įkūnyti savo svajonę. Prieš kelionę atėjo pas mane ir aš jam daviau pinigų. Jis kažkur per Suomiją bėgo į Vakarus ir pateko į kalėjimą, jį nubaudė už pasų režimo pažeidimą. Matyt, iki sienos nepriėjo, aš to gerai nežinau. Už pažeidimą gavo tris metus ir kalėjo Rusijoje, kalėjime dirbo skalbykloje, rašydavo man laiškus. Aš kiek galėjau jam vis siųsdavau pinigų. Kai išėjo iš kalėjimo, jį paėmė į kariuomenę.

Grižęs į Lietuvą dirbo Klaipėdoje, statė bažnyčią. Vėliau brolis studijavo Vilniaus valstybiniame universitete (VVU) Istorijos filologijos fakultete (IFF). Studijavo ir vokiečių kalbą, tačiau mokantis IV-ame kurse, už tai, kad ėmė studentams filosofiskai įrodinėti Dievo buvimą ir kad nuslėpė biografinius duomenis, jis buvo pašalintas iš universiteto.

Brolis buvo uždaras, kunigystei jis pasiruošė savarankiškai. Mano būdas ūkiškas, o jam rūpėjo tik knygos, jis iš gyvenimo daug nereikalavo. Šventimus, kuriuos jam suteikė vysk. J. Steponavičius, Justinas gavo, rodos, tik 1981 m., kai aš jau buvau kalėjime. Neturėdamas savo parapijos, važinėjo į misijas Kazachstane pas vokiečius. Sugrįžęs talkindavo įvairiose parapijose, Šakiuose dirbo pas vysk. J. Žemaitį. Justinas dėstė kun. J. Zdebskio įkurtoje pagrindinėje kunigų seminarijoje. Jam turimų žinių pakako, bet jis skųsdavosi, kad skiriama per mažai laiko perteikti toms žinioms, jis norėjo iš pagrindų gvildenti dėstomą dalyką. Jis parašydavo kai kada straipsnių į pagrindinę spaudą.

Brolis beveik kiekvienais metais važiuodavo į kalnus. Pasakojo, kad patyrė kalnuose nuotykių: pamatė, kad prieš jį kobra stačia stovi:

Justinas Vaičiūnas sovietų armijoje
(nuotr. iš VJVA).

„Ji į mane žiūri, aš į ją žiūriu ir nejudam nė vienas“, tada jis ištiesė ranką, pamosavo ir kobra nušliaužė. Jis mažai apie save kalbėdavo, bet labai mėgo paskaitas skaityti ar moksliskai gvildinti problemą. Jis badaudavo labai dažnai, tie badavimai gal jam ir padėdavo, o gydytojų pagalbos vengė. Vieną sykį buvo paguldė į ligoninę daryti operacijos, bet jis išsigando ir gydėsi visokiomis žolelėmis, pats maistą gaminosi. Apskritai buvo sveikas, stiprus. Gulėdamas Petrašiūnuose slaugos ligoninėje, prisigėręs vaistų šeštadieniais ir sekmadieniais važiuodavo dirbti į Kybartus, nes jis buvo priskirtas prie šios parapijos, tačiau nuo tų vaistų jau svyrudavo. Kai atsirado galimybė jam paskirti parapiją, tada jį pakirto liga - tiesiosios žarnos vėžys. Dirbdamas Krikštonyse dažnai važiuodavau į Kauną, lankydavau Levutę ir Justiną, jau gulintį onkologinėje ligoninėje. Sergantis brolis ligoninėje lankydavo silpnesnius už save, laikydavo šv. Mišias, teikdavo sakramentus. Pagerėjus Justino sveikatai, jis buvo perkeltas į Petrašiūnų „Carito“ ligoninę. Nors ligos prislėgtas, sekmadieniais, kol pajėgė, važiuodavo į Kybartus, padėdavo parapijos klebonui, laikydavo šv. Mišias, sakydavo pamokslus, klausydavo išpažinčių. Brolis baigė savo gyvenimo vargus 1994 04 20, t. y. didįjį Penktadienį, palaidotas Kybartų bažnyčios šventoriuje. Laidotuvėse dalyvavo J. E. Vilkaviškio vysk. J. Žemaitis, būrys kunigų ir gausi parapijiečių minia. Prie jo kapo pastatytas gražus kryžius.

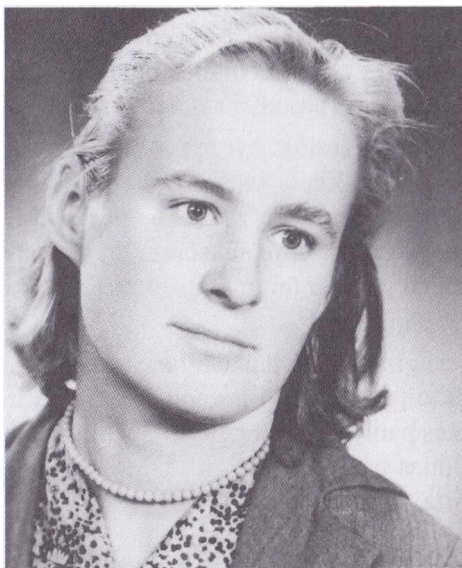
Brolis Jonas/ Jis buvo labai geros širdies. Mėgo meistrauti, pats pagamino radijo siųstuva, nes norėjo klausytis sovietiniais metais draudžiamų užsienio laidų. Jo vos nesusekė saugumiečiai, netoli namų naršė. Jonas buvo jauniausias, bet mirė anksčiausiai, nes pasuko tėvelio pėdom, t. y. pamėgo gerti, ir tai, matyt, sutrumpino jo gyvenimą.

Sesuo Ramutė/ Vos vienerių metų sulaukusi neteko mamos, pradžioje augo Juliaus Endrikio (g. 1894 m.) šeimoje. Vėliau ją ir Joną augino pamotė. Iš pamotės patirtos nuoskaudos, užgauliojimai paliko pėdsakus. Gal todėl Jonas pamėgo alkoholį, taip bandydamas pamiršti vaikystėje patirtą skausmą. Paaugusi Ramutė lankė prie Novužės krantų esančią pradinę mokyklą, vėliau tęsė mokslus

Žvirgždaičiuose, besimokydama pradėjo rašyti eilėraščius. Po to ji lankė Kudirkos Naumiestyje esančią mokyklą, norėjo toliau mokytis, tačiau nebuvo sąlygų. Sesuo buvo jautrios sielos, mylėjo gamtą, rašė eilėraščius. Ji mirė 2009 10 14, o spalio 17 d. Kudirkos Naumiesčio bažnyčioje už ją aukojau gedulingas šv. Mišias. Išleistos dvi Ramutės poezijos knygelės: „Našlaitės dalia“ (Kaunas, 2007) ir „Prisimink mane“ (Kaunas, 2010).

Levutė/ Norilske susipažinau su tremtiniu iš Lietuvos, ir grįžęs, jo paprašytas, nuvykau aplankyti giminaičių į Kauną ir kritau į akį jo dukrai. Ši šeima mane priglaudė. Mano žmona Levutė buvo gera, bet kilusi iš netikinčios šeimos. Vėliau ji persiėmė visais mano idealais. Žmona tapo labai religinga, visiškai pritarė mano veiklai ir ją rėmė. Tuo metu Levutė dirbo Žiegždrių ligoninėje kasininke.

Kai grįžau iš Bakalo kalėjimo, su Levute pasidalinau savo širdies skausmu ir jai pasakiau, kad lageryje daviau pažadą Dievui tapti kunigu. Žmona giliai atsiduso, apsipylė ašaromis, bet nepriekaištavo, nurimusi palaimino mano sprendimą. Ji neragino manęs

Poetė Ramutė Vaičiūnaitė Kurienė (nuotr. iš VJVA).

1960 m., Palanga. Levutė ir Vytautas Vaičiūnas
(nuotr. iš VJVA).

susirasti darbo, leido atostogauti ir studijuoti. Tris metus, jos išlaidas, studijavau pagrindinėje kunigų seminarijoje. Maniau, kad jei laiku neatėjau į kunigystę, tai jos pasieksiu per kančias. Abu nuėjome atsakymo pas vyskupą V. Sladkevičių ir kai jis pasakė, kad gautas sutikimas man būti kunigu, nejučiom pažvelgiau į Levutę, jai vėl pabiro ašaros. Prisipažįstu, kad ir man skausmas pervėrė širdį. Jos auka didesnė, nes ji aukodama tai, kas jai brangiausia, ištarė: „Tebūnie Tavo valia, Viešpatie“. Fizinis nusilpimas ir dvasiniai išgyvenimai jai atnaujino vaikystėje turėtą dusulį. Jau tada plaučiuose buvo pastebėta dėmė, ji išsigydė įvairiomis naminėmis priemonėmis, bet liko kažkas panašaus į astmos pasireiškimus. Pradžius metams po mūsų vestuvių ši liga vėl pasireiškė. Dar po metų priepuoliai pranyko, bet apie 1988 m. vasarą jie vėl pradėjo kartotis ir dažnėti, Levutė nusilpo taip, kad gulėjo be sąmonės. Ją gydanti

gydytoja patarė daktarams prižiūrint badauti (40 dienų badas geriant tik vandenį), bet dietos pabaigoje Levutei įvyko klinikinė mirtis. Prašau Dievo, kad Jis amžinom gėrybėm atlygintų tiems II-ios ligoninės darbuotojams, suradusiems smegenų veiklą atkuriančių vaistų. Pabudusi iš „miego“ Levutė pasijuto sveika ir žvali, daktarai, patikrinę jos sveikatą, nerado jokio dusulio. Pakilusi iš patalo ji net tris metus jautėsi sveika ir energinga. Kilo klausimas, ar man leisti viešai pasirodyti, kad esu kunigas? Šį klausimą turėjo išspręsti kun. Tamkevičius, apsigyvenau Kybartuose pas jį, buvau pavestas jo globon. Slapta laikydavau šv. Mišias, tai buvo 1988 m. rudenio. Maždaug po 2 mėnesių, t. y. lapkričio pabaigoje Kybartų klebonas kun. Tamkevičius nuvyko pas Levutę paklausti, ar ji neprieštarauja, kad pasirodyčiau viešumoje esąs kunigas. Ką jie kalbėjo, nežinau, bet kunigas Sigitas sugrįžęs liepė man skubiai ruošti primicijoms (pirmosioms iškilmingoms šv. Mišioms).

1986 vasaros pradžioje Levutė pradėjo skųstis sveikatos blogėjimu - prarado energiją, rankos pirštų jautrumą, gydytojai nustatė Parkinsono ligą. Ligai progresuojant reikėjo kažkam Levutę globoti. Jos dukterėčia Jūratė, kurią Levutė augino ir globojo jos vaikus, pasakė, kad ta našta jai per sunki. Skaudu buvo man tai girdėti, nes slaugytojai buvo pažadėtas butas su visais jame esančiais daiktais. Po Levutės mirties aš dovanojau jai tą butą, kaip buvo pažadėta. Levutę vežiojau iš vienos vietos į kitą pas draugus, bet žinia, svetima našta visiems per sunki. Vienoje vietoje už Levutės globą pažadėjau dovanoti net man priklausančią sodybą Vilkaviškyje, bet pas globėjus Levutė išbuvo tik porą savaičių, nes jie atsisakė prižiūrėti ligonę. Po ilgų vargų paguldžiau Levutę Petrašiūnų Carito ligoninėje. Kai minėjau savo kunigystės 10- metį, Levutė 1997 04 08 didįjį Penktadienį iškeliavo į kitą gyvenimą ir tikiu, kad Viešpats jai gausiai atlygino, nes ji savo gyvenimą paaukojo - priėmė skaištų bėdų įžadus ir daug iškentėjo. Tik jos aukos dėka Viešpats man davė galią aukoti Jo paties įsteigtą auką, ir aš sunkiomis gyvenimo valandomis prašiau jos užtarimo. Pašarvojome ją ligoninės koplyčioje, o po Velykų nuvežėme į Karmelitų bažnyčią, kur šv. Mišias kartu

su manimi už jos sielą aukėjo parapijos klebonas kun. A. Keina ir Petrašiūnų parapijos kunigai. Gyvendama žemėje Levutė man, jau kaip kunigui, kalbėjo: „Norėčiau dar tau vargelį vargt padėti“. Ji išėjo, o Viešpats jos maldų dėka nepaliko manęs vieno... Levutę nuolat prisimenu, meldžiuosi, aukuju šv. Mišias. Likimas lėmė, kad vaikų nesulaukėme, bet gyvenome darniai, vienas kitą gerbdami ir mylėdami, per 30 vedybinio gyvenimo metų nė karto nesusibarę, net ir tada, kai pasakiau, kad grįžtu prie vaikystės svajonės - noriu tapti kunigu. Lietuvoje, kiek prisimenu, buvo dar vienas toks atvejas, kai vedęs asmuo buvo išventintas kunigu, jo pavardė - Lazdauskas, tačiau jis buvo išventintas Rytų apeigų katalikų kunigu ir neatsisakė moterystės sakramento. Aš su juo šiek tiek palaikiau ryšius, jis man parūpino knygų.

Apvaizda Levutei skyrė pakartoti Abraomo auką. Pažvelgus į Levutės žemišką kelionę reikia pripažinti, kad ją - dorą ir teisingą mergaitę - Dievas panorio išvesti iš tikėjimo supratimu drungnos aplinkos („jei būsi nei šiltas, nei šaltas, o drungnas, aš tave išspjausiu iš savo burnos“ - iš Apreiškimo Jonui). Duotai užduočiai įvykdyti jai reikėjo išeiti iš tokios aplinkos - išėjo, surado vyrą ir siekė darnios šeimos. Laukė palikuonių, tikėdamasi, kad nors vienas įvykdys vyro jaunystės svajones ir taps kunigu. Ilgai gydėsi, bet viskas veltui... Apvaizdai pasaulukus dirbti pogrindinėje veikloje kartu su vyru buvo persekiojama, tardoma, bet nepalūžo ir savo gyvu pavyzdžiu, malda ir žodžiu guodė ir stiprino, kad ir jis nepalūžtų. Jos lūpos niekada neištarė: „Gana, kiek aš galiu kentėti.“ Vyrui įstojus į Helsinkio grupę ji jau žinojo, kad jo laisvės dienos baigėsi. Kai saugumo mašina 1981 03 25 ją atvežė su vyru atsisveikinti, nerodė ašarų, drąsiai tarė: „Klaupkis, palaiminsiu tavo kelionę“ (ašaras liejo sugrįžusi namo). Kiek įmanydama lankė vyrą kalėjime, o išvežus jį į Čeliabinsko sr. Bakalo mieste esantį chuliganų ir narkomanų lagerį, nepraleido nei vieno duoto pasimatymo. Visi stebėjosi, kaip ji su pundaais per Maskvą nežinomom vietovėm važiuodavo lankyti vyro.

Lageryje susirgęs ir pajutęs artėjančią mirtį, kažkokios jėgos veikiamas prašiau: „Dieve, Dieve, jei pagysiu, vėl sieksiu kuni-

gystės.“ Pagijau, nedavė ramybės pasižadėjimas, kurio įgyvendinti atrodė neįmanoma. Pasirodo, kad Dievui nėra neįmanomų dalykų. Sugrįžus mirties akivaizdoje Dievui duotą pažadą reikėjo pasakyti Levutei, ir ji su skausmu ištarė: „Tebūnie tavo valia.“ Tenka pripažinti, kad Dievas, turinčius gerą valią, kaip kūdikius paėmęs už rankos veda savo pramatytais takais. Mes ne visada sugebame suprasti, kodėl vienas ar kitas įvykis atsitiko ir kodėl mes nuėjome tu, o ne kitu keliu. Pradėjau suprasti, kodėl kariuomenėje Dievas leido susitikti su draugais, kurie paskatino mane važiuoti į Norilską, kodėl ten susitikau Levutės tėvą, kodėl tik Kaune prisiregistravau ir radau darbą. Kodėl toli nuo Lietuvos Dievas padėjo išsaugoti pašaukimą kunigystei, o Lietuvoje taip lengvai palūžau. Kodėl lageryje mirties akivaizdoje vėl buvau pašauktas kunigystėn ir kodėl, atrodo neįmanomas prašymas išsipildė. Dievas siekė mūsų abipusės aukos. Levutė savo gyvenimo auką 1987 m. didįjį Penktadienį sudėjo Kristaus kryžiaus papėdėje, turiu vilties, kad ji džiaugiasi regėdama Dievą. Mano gyvenimo kova dar nesibaigė, todėl prašau jos užtarti- mo pas Visagalį, kad Jis stiprintų mano žingsnius.

Kumečio dalia/ Tėvui policijoje netekus darbo, jis su mama tar- navo pas stambų ūkininką Žvirgždaičių Lorantą, su kuriuo buvo sudaryta vienerių metų sutartis. Joje buvo nurodytos darbdavio ir kumečių pareigos: kumetis įsipareigodavo kiekvieną dieną darbuo- tis darbdavio ūkyje, ūkininkas suteikdavo šeimai gyvenamą plotą, duodavo malkų, grūdų, pieno ir kt. maisto produktų. Sekmadie- niais, pašėrus gyvulius, buvo galima ilsėtis.

Tėvai persikėlė gyventi ir dirbti į Bliuvų kaimą 1935 m., jie kumečiavo pas Bliuvų Lorantą. Vieną karštą vasaros dieną pietų pertraukos metu Lorantas vežė savo darbininkus maudytis Šešupės upėje, važiauvau ir aš su tėvu. Aš, truputį paėjęs toliau nuo žmonių, įbridau upėn, ir smarki srovė pradėjo mane nešti. Gal ji būtų išne- šusi mane iš šios žemės vargų, bet Apvaizdos skirta ilgesnė ir var- gingesnė žemiška kelionė išgelbėjo mane. Kai trečią kartą vanduo išmetė mane, tėvas, tai pamatęs, puolė mane gelbėti. Ant jo rankų aš užmigau, ačiū Dievui, ne amžinu miegu. Šiandien, tai prisiminęs,

kartoju poeto Brazdžionio žodžius: „Esu mirtis, kuri tave lydėjau nuo mažo kūdikio sapnų“.

Bliuvų kaime prabėgo mano gražiausi vaikystės laikai, tarnavau pas ūkininkus turėdamas 10 metų. Dvylikos metų tarnavau pas Antaną Kriauciūną. 1941-ųjų metų pavasarį motulė paskutinį kartą išleido mane piemenauti pas šį ūkininką, kuris buvo pažadėjęs jai žiemą leisti man mokykloje užbaigti IV skyrių, jis pažadą išpildė. Ganydamas bandą sužinojau, kad 1941 06 14 naktį rusai kartu su vietiniais kolaborantais suėmė ir ištrėmė į Sibirą labai daug Lietuvos žmonių, kurių tarpe ypač daug buvo inteligentų, mokytojų... Išgąsdinti tautiečiai naktimis slapstėsi rugių laukuose ir laukė karo. Laukti ilgai nereikėjo. Birželio pabaigoje vokiečiai jau žygiavo Rytų kryptimi. Į Kriauciūnų ūkį vokiečių kariai įžengė pirmąją karo dieną apie 10 valandą ryto.

Po Visų Šventų 1942 m. rudenį tėvelis iš Kriauciūno ūkio perkėlė mane pas Bliuvų Noikų. Jam, turinčiam mažai žemės, samdinys buvo nereikalingas, bet jų šeima neturėjo vaikų, todėl mielai priėmė mane kaip savo sūnų. Vėliau, 1943 m. pavasarį, pradėjau dirbti pas stambų ūkininką Motiejų, pas kurį ne piemenavau, bet bernavau. Ten buvo labai blogai, užpuolė utėlės, tada mane laikinai priglaudė mamos brolio Jono šeima, kuri gyveno Pranskabūdžio kaime. Dėdienė Adelė padėjo nuo utėlių išsigelbėti, ji buvo labai gera moteris, bet šeima sunkiai vertėsi, todėl po kurio laiko man surado kitus šeimininkus. Žmonės buvo neblogi, bet ėjo 1944-ieji, teko su vokiečiais trauktis Vokietijos link. Kai grįžau, ūkininkai jau neturėjo gyvulių ir piemens jiems nereikėjo, teko grįžti pas dėdienę.

Žvirgždaičių pradžios mokykloje/ Po Visų Šventų aš su broliu Justinu peržengiau mokyklos slenkstį. Ji buvo įkurta specialiai pastatytoje medinėje troboje, mokytojavo Antanas ir Ona Gružinskai. Gružinskas buvo griežtas, garbingas, visa širdimi ir darbais mylėjo Tėvynę, spindėjo gerumu. Mokytoja Gružinskienė mus - pirmokėlius - sodino į priekinius suolus prieš kryžių virš lentos ir užrašytus žodžius „Ir šviesa ir tiesa mūs žingsnius telydi“, kad geriau suprastume gyvenimo prasmę ir nuo pirmųjų dienų augtume Dievo,

tėvynės ir artimo meilėje. Justinas mokykloje buvo gabus ir darbštus, labai mylėjo knygas, „mokslininku“ buvo vadinamas. Mane dėl judraus būdo, padykusio ir nedidelio noro mokytis „smarkučiu“ vadino. Mokytoja, kuri neturėjo savo vaikų, dažnai mane motiniškai pavaišindavo. Mokykloje visų I-IV skyrių vaikai mokėsi kartu. Pamokos prasidėdavo ir baigdavosi malda. Tikybos pamoka, išskyrus žydikus, buvo privaloma visiems, ją dėstė Žvirgždaičių bažnyčios klebonas.

Artėjo sunkūs laikai, 1939 m. vokiečiai užėmė Klaipėdos kraštą ir Lietuvai tai buvo labai skaudu - jautėmės pažeminti. Sudarę sutartį su Rusija įsileidome svetimą kariuomenę į savąją teritoriją ir atgavome Vilnių ir dalį Vilniaus krašto. Visi džiaugėsi, tik vienas „Pupų dėdė“ liūdnai dainavo: „Vilnius mūsų, o mes rusų...“. Mokykloje vietoje kryžiaus, trispalvės vėliavos ir Lietuvos himno atsirado „tėvo“ Stalino paveikslas ir naujos LSSR pasididžiavimo simbolis su kūju ir pjautuvu.

Esant vokiečių okupacijai 1941 m. rudenį pradėjau mokytis IV skyriuje, mokykloje vėl kabojo kryžius, pamokos vėl prasidėdavo ir baigdavosi malda. Į mokyklą sugrįžo ir tikybos pamokos, bet mokytoja buvo kita, nes Gružinskienę Vabalaitę Oną, Jono, g. 1904, okupantai 1941 m. išvežė į Sibirą, Bijską (Altajaus kr.), 1942 m. ji buvo ištremta į Jakutiją, vėliau persikėlė į Jakutską. Į Lietuvą ji grįžo 1956 m., o mirė 1974 m. Jos vyras A. Gružinskas pasitraukė į Vakarus. Brolis Justinas jau mokėsi Vytėnuose, kunigų saleziečių gimnazijoje, o aš tuo tarpu kasdien su medinėmis klumpėmis brisdamas per sniegą ėjau į Žvirgždaičių mokyklą.

Vytėnų gimnazijoje/Aš atvažiavau 1945 m. mokytis į saleziečių globojamą mokyklą. Prieglobstį radau saleziečių vienuolijos pradininko ir patriarcho Lietuvoje kun. Antano Skelčio Jurbarko rajone įkurtuose saleziečių vienuolijos namuose prie Nemuno krantų. Čia galėjau nemokamai siekti mokslo, jausti tėvišką direktoriaus A. Skelčio meilę, buvau kaip savas jaunimo aplinkoje, kurioje buvo vadovaujamas šv. kun. J. Bosco auklėjamąja metodika ugdant gerus krikščionis ir dorus tėvynės piliečius.

Gyvenimas Vytėnų saležiečių įstaigoje - patys gražiausi mano jaunystės metai. Ši įstaiga turėjo apie 30 ha žemės ir parką prie garsiosios Panemunės pilies. Prie pat gimnazijos išteklėjęs šaltinėlis maitino aplink pilį iškastus 15 tvenkinių, kuriuose plaukiojo įvairiaspalvės žuvelės. Gražių rožių alėjos dar labiau puošė aplinką. Mokykloje veikė 5-ios klasės, buvo dėstoma sustiprinta lotynų kalba ir visai nauja disciplina - italų kalba.

Prisimenu energingą artimą tėvui Skelčiui mokytoją Joną Stašaitį, kuris dėstė lotynų kalbą ir matematiką. Jis turėjo ir rašytojo gabumų, rašė eilėraščius. Prisimenu mokytoją ir kun. Bronių Paukštį, SDB. Kiti mokytojai jau buvo pakrikę, ir jų mokymo sistema nebuvo stipri. Kiek aš prisimenu, mokytojai daugiausia buvo pasauliečiai, apsistoję Vytėnuose. Tarp jų buvo daug tokių, kurie slapstėsi nuo kariuomenės.

Prisimenu tokį įdomų epizodą: kai mano brolis jau mokėsi Vytėnuose, tai jis norėjo, kad ir aš ten mokyčiausi. Pokaris buvo labai sunkus, už mokslą teko mokėti maisto produktais, paskirdavo, kam ir kokių produktų reikia atvežti. Justinas mąstė, kur jų gauti? Nutarė elgetauti ir gavo tiek, kad užteko abiejų daliai. Kai maistą nuvežė, direktorius buvo šokiruotas, bet šis faktas rodo gerą brolio širdį ir didelį užsispyrimą. Vytėnuose spėjau baigti tik dvi klases, nes 1947 m. rusai gimnaziją uždarė, liepę per dvi valandas išsikraustyti. Niekas nepaklausė, nei kur gyvensi, nei ką valgysi. Pokario metais buvo daug našlaičių ir niekam jie nerūpėjo, eik, kur nori...

Šlapaberžės Žemės ūkio mokykloje/ Prie Kėdainių r. Šlapaberžės dvare įkurtos Žemės ūkio mokyklos bendrabučio, kuriame gyvenau, stovėjo bažnyčia. Mes eidavome į pamaldas. Tuometinė valdžia sekmadieniais 12 val., kad žmonės negalėtų dalyvauti šv. Mišiose, darydavo susirinkimus. Protestavau, pasakiau, kad pažeidžiamos žmonių teisės, turbūt todėl man net nesiūlė stoti į komjaunimą. Mokyklos direktoriui mano protestas patiko, ir jis mane palaikė. Gaudavau stipendiją 120 rublių. Dauguma moksleivių buvo iš kaimo, atsiveždavo maisto, o aš, našlaitis, nieko neturėjau, tai tik nususukdavau, kai kiti valgydavo... Mokyklos virėja vienuolė Lady-

gaitė, garsaus kovotojo nepriklausomybės kovose Ladygos duktė, kartais pagelbėdavo maistu.

Mokykloje išmokau vairuoti traktorių, baigęs kursus tapau elektromechaniku. Šviesiomis spalvomis prisimenu direktoriaus žmoną, kuri mokykloje ruošė vakarėlius, vaidinimus. Man teko deklamuoti Maironio eilėraščius, kuriuos ir dabar prisimenu.

Sovietinėje armijoje/ Mane pašaukė 1951 m. tarnauti sovietinėje armijoje. Tarnavau Bielsko gyvenvietėje (Novosibirsko srityje), statybos batalione. Po apmokymo ir priesaikos priėmimo dirbau elektros mechaniku remonto brigadoje. Tarnyba sovietų armijoje tuomet trukdavo 3,5 metų, bet kadangi draugai man pasiūlė vykti į Norilską (Krasnojarsko sr.), tai išleido mane ir juos anksčiau laiko, t. y. 1951 m. pavasarį, kol Jenisiejaus upė neužšalusi, kad galėtume laivu nuplaukti ir pasiekti norimą gyvenvietę.

Norilske/ Iki Krasnojarsko važiavome traukiniu, o po to plaukėme laivu Jenisiejaus upe. Į Šiaurę atvykome vilkėdami kareiviškais vasariniais rūbais, apsigyvenome gruzinų šeimoje, su kuria susipažinome laive. Mano draugas Jakulovas įsidarbino vairuotoju. Mes, lietuviai, įsidarbinome metalo liejykloje, kurioje vyriausiu elektriku dirbo lietuvis J. Steponavičius. Kadangi aš turėjau elektromechaniko pažymėjimą, mane nusiuntė dirbti elektriku pas buvusį kalinį Gromovą. Gruzinų šeimoje pagyvenome kelias dienas, vėliau įsikūrėme iš lentų sukaltame namuke. Po to aš su Jonu apsigyvenome prieglaudoje pas politkalinį Mitį. Kadangi jo žmona nedirbo, tai už atlyginimą mus maitino ir skalbė mūsų rūbus.

Įdomi politkalinio istorija: jis gimė 1926 m., 17-os metų sulaukęs buvo pašauktas armijom Baigęs 5 mėnesių karininkų kursus jis, kaip jaunesnysis leitenantas, buvo pasiųstas į frontą ir su 12 kareivių būriu užėmė naują priešo vietovę, kurioje turėjo išsikasti apkasus ir laukti. Jo būryje buvo pabėgęs iš vokiečių nelaisvės kareivis, kuris vokiečių kariuomenėje dirbo darbininku, kasė apkasus, kareiviai vokiečiai jo neskriaudė. „Einu, - pasakojo leitenantas Mitia, - pažiūrėti kaip kareiviai save apsikasa, einu pro buvusį vokiečių belaisvį, kuris ir sako: „Pas vokiečius kasiau apkasus net 3 mėnesius ir

mano rankos nebuvo pūslėtos, o dabar tik save apsikasiau, žiūrėkit, kokios rankos,“ - kalbėdamas rodė kastuvėlio kotą.“ Leitenantas Mitia į jo žodžius nekreipė dėmesio ir nuėjo toliau, tačiau po trijų mėnesių jis buvo pakviestas į štabą pas dalinio viršininką, kur rado du savo būrio karius. Viršininkas pakartojo jam buvusio vokiečių belaisvio žodžius, t. y., kad buvo pasakyta, jog vokiečių kastuvėliai geresni už tarybinius. Viršininkas nuplėšė nuo leitenanto antpečius ir atidavė jį į karo lauko teismą, kur buvo nutarta Mitią sušaudyti. Jis parašė pasigailėjimo prašymą ir bausmė buvo pakeista, skiriant 25-erių metų kalėjimo, taip Mitia papuolė į Norilską. Bet čia, sakė jis, pasisekė, nes dirbau su arkliu, kuriam valdžia skirdavo avižų ir dalis arklio davinio atitekdavo ir jam. Prie Smito kalno politkalinys iškasdavo dideles duobes - apkasus, kur laidodavo numirėlius. Į jo lagerį 1944 m. buvo atvežta 3000 kalinių, o vasaros sulaukė tik 500. Jis kiekvieną rytą surinkdavo sušalusius mirusiuosius, lyg kokias malkas sukraudavo į vežimą ir išvežęs sumesdavo į duobes - apkasus. Smito kalno papėdėje palaidota apie 100000 įvairių tautybių kalinių.

Norilske kalėjo ir daug lietuvių, kurie dirbo statybose, kasė griovius, statė namus. Didžioji jų dalis mirė nuo bado ir šalčio. Netoli Norilsko 1942 m. žiemą buvo sušaudyta apie 100 Lietuvos, Latvijos ir Estijos karininkų. Norilske kalėjo generolai: Zenonas Gerulaitis, Jonas Juodišius, Vincas Žilys, 13 pulkininkų, 19 pulkininkų leitenantų, 22 majorai, 64 kapitonai, 106 leitenantai, 41 jaunesnysis leitenantas, 8 viršilos, 16 puskarininkų ir 36 eiliniai. Nuo 1945 m. iki 1949 m. iš Lietuvos į Norilską buvo atvežta 2500 politkalinių, tarp jų buvo daug partizanų ir jų rėmėjų, iš jų ketvirtadalis mirė nuo bado ir ligų. Smito kalno papėdėje palaidota 220 lietuvių.

1952 m. rugsėjo mėn. buvo įkurta lietuvių kalinių grupė „Norilsko vyčiai“, kurios tikslas buvo kovoti prieš lagerio kalinių niekinimą, žeminimą, administracijos parankiniais tapusių kalinių smurtą. Ten tuo metu kalėjo 1500 lietuvių. Krasnojarsko krašto šiaurėje, Norilsko mieste ir jo apylinkėse 1948 - 1954 m. veikė Gorlago lageris, kuris priklausė Norilsko lagerių grupei. 1953 m. pavasarį Norilsko

lagerių grupei priklausė 35 lagerių skyriai, 14 pataisos darbų lagerių punktų. Tarp jų ir Gorlago lageris, kuris turėjo 6 skyrius. Jame kalinti tik politiniai kaliniai. Jų didžiąją dalį sudarė tautinio pasipriešinimo dalyviai iš Pabaltijo valstybių, Vakarų Ukrainos, Vakarų Baltarusijos, Lenkijos, Čekoslovakijos, Vengrijos, Vokietijos ir kitų šalių. Čia buvo kalinama 30-40 tūkst. politinių kalinių. Jų tarpe buvo 2 tūkst. lietuvių. Politkalinių sukilimas įvyko 1953 05 26, tačiau kariuomenė sukilimą numalšino. Norilsko lageris priklausė Krasnojarsko lagerių valdybai (Kroslag). Kaliniai įkūrė ir statė Norilsko miestą, metalurgijos kombinatą, tiesė geležinkelius.

Kai į Norilską atvažiuodavo kunigai, visada aktyviai dalyvaudavau ir patarnaudavau šv. Mišiose. Tačiau tai darė ne visi, nes daugelio lietuvių tremtinių religingumas buvo labai pašlijęs: jie ne tik nedalyvaudavo pamaldose, bet ir stengdavosi visaip pašiepti tikinčiuosius. Norilske teikė sakramentus, t. y. krikštijo, tuokė du unitų kunigai. Unitai pripažino Romos popiežiaus autoritetą, o gyvenimo būdas ir apeigos liko panašios į stačiatikių. Rusams užėmus pietinę Ukrainos dalį, unitų bažnyčios buvo paverstos cerkvėmis, o kunigai privalėjo pripažinti Maskvos patriarcho valdžią. Nepaklusnieji buvo suimti ir uždaryti į kalėjimus. Unitų kunigai galėjo šv. Mišias ir kitas apeigas laikyti savo apeigomis. Lietuviams unitų kunigai šv. Mišias laikydavo lotyniškai, vienas iš jų meldavosi, o kitas patarnaudavo. Man leido Dievulis sulaukti senatvės ir lyg nuo kalno pažvelgti į praėjusias dienas, įvertinti savo nueitą gyvenimo kelią, prisiminti pasiekimus, klaidas bei trūkumus, pastebėti ir tuos būdingus momentus, kai Aukščiausiojo ranka sulaikė nuo didelių klaidų, kurios gyvenimo kelionę būtų pasukusios kita, gal būt pražūtinga linkme.

Vieną tokią kryžkelę, kurioje Aukščiausiojo pagalba apsaugojo mane nuo lemtingos klaidos, noriu aprašyti. Kaimynystėje gyveno žmogus su jauna 16-os metų žmona, kuri jau turėjo kūdikį. Mes susitikdavome, nes jie dažnai lankydavosi Mitios namuose. Ši jauna moteris mane įsimylėjo. Kartą ji ir Mitia su savo žmona nutarė važiuoti į parduotuvę, pasiūlė ir man kartu važiuoti. Traukiniui sustojus visi išėjome pasigrožėti gamta. Jaunoji kaimynė, paėmu-

si mane už rankos, nutempė į atokią vietą. Kažkoks vidinis balsas sulaikė mane: „Tu žadėjai būti kunigu“. Dabar, tai prisiminęs, dėkoju Aukščiausiam, kad apsaugojo mane nuo nuodėmės, kurios pasekmės dažnai būna pražūtingos. Abejoju, ar dar būčiau grįžęs į Tėvynę? Šių dienų žmogus neskaistybės nuodėmės laiko laisvės išraiška - „dorybė“, todėl ar verta stebėtis žudynėmis, našlių ir našlaičių ašaromis... Šiaurėje pagal sutartį išbuvau trejus metus.

Ir vėl Lietuvoje/ Grįžus Lietuvon niekas manęs nepriėmė į darbą. Norilsko antspaudas užkirto visus kelius įsidarbinti, nes darbdaviai įtarė, kad buvau ištremtas, net kaime darbo neatsirado. Gerai, kad parsivežiau apie 15000 rublių, bet juos greitai išdalinau. Petronis norėjo pradėti spausdinti knygas ir prašė pinigų, tačiau tas jo bandymas sužlugo ir taip mano pinigai pražuvo. Kooperatyvo pirmininkas pamatė mano darbo knygele, suprato, kad nebuvau tremtinys ir tuojau mane įregistravo, dar pasakė, kad jei anksčiau būčiau atėjęs, būtų davęs. Į seminariją tuo metu nebandžiau stoti, gal valios pritrūko, o gal toks buvo Dievo numatytas kelias. Noras tapti kunigu neužgeso, nors žinoma, pakliūti į seminariją tuo metu buvo labai sunku. Tai, matyt, ir lėmė, kad aš nestojau. Vėliau Kauno Politechnikume pradėjau mokytis elektrotechnikos, po to mokslus tęsiau Kauno Politechnikos institute, dirbau Kapitalinės statybos valdyboje, kuri priklausė Vykdomajam komitetui. Gavau butą, gyvenimas pagerėjo.

EROS gamyba, ir religinės literatūros spausdinimas ir platinimas/ Paskui įsitraukiau į nelegalią veiklą. Susipažinau su kun. Juozu Zdebskiu, Povilu Petroniu. Aš turėjau motociklą su priekaba, tai su Petroniu ėmėme po Lietuvą vežioti maldaknyges, dauginti religinę literatūrą. Tada pagrindinę spaudą daugindavo „EROS“ aparatu. Sovietų valdžia labai sekdamas, tikrindavo, buvo sunku ką nors padauginti. Kai dirbau Kauno vykdomajame komitete techninės priežiūros inžinieriumi, sužinojęs, kad mano darbovietėje nurašo vieną aparatą, apsiėmiau jį sunaikinti. Kol stovėjo saugumietis, aš tai, kas nesvarbu, deginau, suvirinimo aparatu pjausčiau. Kai saugumiečiui atsibodo laukti, jis paliko mane vieną. Tada aš greitai viską susikroviau ir nusinešiau į rūsį, kur viską sutvarkiau, t.

y. „ERĄ“ atstačiau. Aparatą bandydamas išspausdinau kelis „Kronikos“ numerius, nemažai kitokios religinės literatūros. Dirbau be pirštinių. Tą mano išspausdintą medžiagą P. Petronis įsidėjo į lagaminą, o vėliau tas jo lagaminas kažkur buvo rastas su aiškiais pirštų antspaudais. Padaugintą pagrindinę literatūrą tekdavo išvežioti. Išvežiodavo P. Petronio vairuotojas, kuris, pasirodo, buvo užverbuotas saugumo. Kur tik P. Petronis su tuo vairuotoju buvo nuvažiavęs, ten buvo padarytos kratos. Tai buvo 1973 metais. Tą sykį buvo padaryta apie šimtas kratų.

Tą ERĄ, kurią aš padariau, kažkas išvežė į Žiegždrius pas tokį Gudą. Jis turėjo su ja dirbti. Buvo išbandyta, paruošta, bet nepradėta dirbti.

P. Petronis gyveno mūsų bute. Jį suėmė, tai paskui tardė mane, tardė mano žmoną Levutę. Tardymas vyko gal savaitę.

Kai saugumiečiai mano pirmąją ERĄ paėmė, aš prisipažinau, kad ją padariau. Tardyti mus su Gudu šaukdavo kartu, bet apsimetėme, kad nepažįstame vienas kito.

Mane turėjo pasodinti, bet kadangi aš dirbau miesto vykdomajame komitete, tai ten visi išsigando labiau negu aš. Tiesiog tą faktą jie užtrynė ir manęs neareštavo. Tokio įvykio platesnis paviešinimas būtų daug kam pakenkęs ir dėl to viskas vietoje buvo užglaistyta. Valdžia pasiūlė man išeiti. Tuo metu mano viršininku dirbo buvęs tremtinys Alfonsas Šulcas, su juo mes sutarėme, kad kai aš susirasiu darbą, mes darbe dėl akių inscenizuosime konflikcinę situaciją ir jis mane dėl neva „nesugyvenamo charakterio“ atleis. Aš tada nuėjau dirbti į Statybos derinimo darbų valdybą,

Metęs darbą, septynerius metus niekur nedirbau, o gamindavau dauginimo aparatus, kuriuos vežiodavome po visą Lietuvą (Panevėžį, Birštoną ir kitur). Padariau apie penkias ERAS. Jų pagalba spausdindavau religinę literatūrą, kurią platinau tikinčiųjų tarpe.

Dirbti pradėjau 1980 metais, nes reikėjo sutvarkyti savo pensiją. Kai mane suėmė už eisenos organizavimą į Šiluvą, apie mano dalyvavimą spausdinant pagrindžio spaudą įrodymų neturėjo, nes nepagavo gaminant ir taisant ERAS.

Bendradarbiavimas su kun. J. Zdebskiu

Pateikiami kun. V. J. Vaičiūno prisiminimai ir atsakymai į klausimus apie kun. J. Zdebskį, kurie buvo spausdinami knygoje „Mylėti artimą“ (Vilnius, 1998).

Kokiomis aplinkybėmis ir kada kunigui Juozui Zdebskiui prireikė Jūsų pagalbos?

Dabar neatsimenu tiksliai - 1973 ar 1974 metais. Kai buvo tie patys didieji areštai Lietuvoje. Per vieną naktį padarė net 100 kratų, žinoma, daug areštavo. O pas mane bute suėmė tokį Petronį. Jis nelegaliai mano bute gyveno. Taigi susikaupė daug medžiagos - ir iš tardymo, ir iš kitko. „Kronika“ jau buvo pradėjusi eiti, tai kunigas Zdebskis atvažiavo, kaip jis buvo įpratęs sakyti, pasirinkti medžiagos „Kronikai“. Aš jam surinkau nemažai tos medžiagos, kuri iš tikrųjų pasirodė „Kronikoje“, neatsimenu, kuriuose numeriuose. Taip prasidėjo pažintis. O paskui, kadangi iš jo labai dažnai atimdavo vairuotojo teises, aš išėjau iš darbo ir padėjau jam kaip vairuotojas. Be to, mes kartu darėme dauginimo aparatus (aš buvęs inžinierius). Jis padėdavo surasti visas dalis. Su tais aparatais paskui dauginome „Kroniką“. Taip mudu bendradarbiavome.

Ar neatrodė, kad jis nėra atviras Jums?

Tikrai jam gyvenime dažniausiai pasitaikydavo žmonėmis nusiivilti, tad ir su manimi buvo atsargus, bet netrukus mudu gana neblogai ėmėme sutarti.

Na, čia vienur, čia kitur prie spausdinimo mašinėlės įsitaisydavome dirbti „Kronikai“. Paskui suėmė tokią Onutę Panevėžyje (jos ERA irgi mūsų buvo padaryta). Jinai neišdavė. Paskui suėmė Birštone Bužą. ERA vėl ten mūsų padaryta. Bet įdomus atvejis buvo. Prieš patį Bužo suėmimą man buvo pasakyta, kad reikia kažką pataisyti. Aš buvau tik prieš savaitę pas jį buvęs, todėl nenuėjau. Jei būčiau tada nuėjęs, tai būtų gal ir mane kartu suėmę.

Paskutinę ERA įtaisėme Šlavantų bažnyčios viršuje ir pradėjome ją mėginti. Kartą parapijiečiai įspėjo mus, kad KGB saugo visus įvažiuojančius į Šlavantus. Miške, keliuose dieną naktį saugo. Mes pagal-

vojome, kad čia dėl tos EROS. O iš tikrųjų KGB rūpėjo ne tik ERA, bet ir tas nudeginimas. Kunigas Zdebskis sako - reikia bėgti mums. Mes ne kartą iš daug kur pabėgome. Jis lankydavo ligonius kiekvieno mėnesio pirmą penktadienį. Taigi nutarėme, kad ERA po kaimus išmėtysime po dalelę ir nė lapė nesulos. Bet mus ėmė sekti: viena mašina iš priekio, kita - iš užpakalio lydi. Taigi nieko nepaslėpėme, parsivežėme atgal.

Tai buvo spalio pradžia. Oras labai gražus, naktys mėnesėtos. Apie šeštą valandą aš jį žadinu ir matau, kad jis labai nenoromis keliasi. O jį ėmė veikti tas nudeginimas cheminėmis medžiagomis, kai buvo apipiltos automobilio sėdynės. (Mane irgi paveikė, tik daug silpniau.). Pasiūliau, kad aš, su savo mašina išvažiuoju, pakelsiu triukšmą. Mane jie nusivys, o jis į kitą pusę pabėgs. Žiūriu, kad jis visai nenori. Jau jis tikras ligonis.

Išvažiuojame kartu: kaip bus, taip. Jis pats sėdo prie vairo, be šviesų. Prie pirmos kryžkelės stovi mašina kelio vidury. Na, ką darysi, važiuojam pro šoną. O jie, per naktį budėję, prieš rytą užmigo. Pravažiuojame. Buvo gal 6 val., o grįžome atgal apie 8 val. Na, žinoma, piktumas jų didelis, kad, taip saugodami, nepajėgė nusaugoti. Štai kodėl ir „Akiplėšos“ pravardę kun. J. Zdebskiui buvo davę. Pro pat jų nosį praspukom.

Šiaip kunigas Juozas labai mylėjo jaunimą, labai mylėjo Dievą Eucharistijoje. Jo šūkis - „Dėl vieno žmogaus, dėl vieno nusidėjėlio, jeigu tik jam įmanoma padėti, galima nuvažiuoti kad ir šimtus tūkstančių kilometrų“.

Lankė senelius, ligonius, kartą jis buvo ranką išsinarinęs per petį. Pats vairuoti negali. Vežiau aš. Kitą sykį ne visur privažiuoti galima: šlapia, vanduo. Tai išnarinta ranka, tai šlubas. Taigi, visaip būdavo. Bet ligonius, senelius visada aplankydavo: jei kur būdavo išvažiuoju, kai grįždavo, nors nemigęs, nors naktį, bet nebuvo tokio atvejo, kad jis praleistų neaplankęs savo ligonių, senelių.

Kiek metų truko Jūsų bendravimas su kunigu J. Zdebskiu?

Maždaug 1973 m. prasidėjo, o paskui 1981 m. mane suėmė, tada pasibaigė.

Jūs minėjote, kad patys gamindavote tuos aparatus?

Mes dalis gaudavome, paskui tą visą mechanizmą patys darydavome.

Ar yra tų ERŲ išlikusių, pavyzdžiui, muziejuje?

Muziejuje išlikusių nėra, bet saugume gal kokia liko. Dalių gal likę kiek, būtų galima atkurti, bet tam reikia daug laiko.

Ar Jūs žinote, kaip „Kronika“ pasiekdavo Vakarus?

Aišku, žinojome visi. Bet konspiracija buvo labai gera. Dievo planai išsipildo, jeigu reikia. 10 metų - per 10 metų ėjo be perstojo. Saugumas manė, kad suėmus S. Tamkevičių, nustos ėjusi, bet nenustojo.

Kunigas J. Zdebskis buvo nepaprastai darbštus. Jo darbo valandos, jeigu taip galima sakyti, buvo visa para?

Miegoti nežinau, kada jis miegodavo - kada išeidavo. Buvo darbštus. Tas jo darbas būdavo dažnai susijęs su rizika. Todėl dažniausiai važiuodavo naktimis.

Mėgo humorą. Kartą atėjusį į teismą saugumietis jį klausia:

- Ko tu čia atėjai?

-A, -sako jis, - atvažiavau čia „Kronikai“ medžiagos pasirinkti.

Na visi, ir jie patys, pradėjo juoktis.

Dar vienas toks atsitikimas. Jis ką tik buvo perkeltas į Šlavantus. Kadangi jis dažniausiai naktimis važinėjo, tai vieną kartą grįžta apie 12 val. į Šlavantus. Seirijuose moteris pakelia ranką, paprašo, kad pavažinėtų. Išsikalba, kur važiuoja, kad jinai iš Šlavantų. Jis lyg niekur nieko:

-Tai kas ten Šlavantuose gero girdėti?

Na, ta pasakoja, kad nieko naujo. Tiesa, yra ir naujienų. Neseniai atsiuntė naują kunigą.

-Na, kaip jis jums patinka?

Jį truputį apibūdino ir sako:

-Niurgzlys toks.

Na, niurgzlys, tai niurgzlys. Parveža namo, ji nori išlipti. Jis klausia:

- Kur jūs gyvenate?

- Va čia per mišką du kilometrus reikia paeiti.

- Kaip jūs eisite, aš pavešiu.

Nuveža prie pat durų. Ta dėkoja:

- Pirmą kartą tokį žmogų matau, iš kur atsiradot?

- Tai va, čia aš tas pats „niurzglys“.

- Vaje, - sutriko ta, - geriau kas mane šaltu vandeniu būtų apipylęs...

O kai kur išvažiuodavo ir reikėdavo grįžti, jis bilietus visuomet gaudavo. Lėktuvui, traukiniui. Jeigu negaudavo, kreipdavosi į Aukščiausiosios tarybos deputatus aptarnaujančią kasą. Ir kitose situacijose kelionėse mokėdavo išsisukti. Negauna nakvynės, tai kitą sykį, žiūrėk, įsiprašo nakvoti net kambaryje, kur skirta motinoms su vaikais.

Labiausiai mokėjo iš saugumo seklių pasprukti. Na, vieną kartą važiovome gal vidury vasaros, tiktai baigėsi mokslo metai - paskutinis skambutis buvo. Važiuojam jau po 12-os. Už Balbieriškio stabdo tokia moteris. Sustojame, įsisodiname. Truputį išgėrusi, sakėsi, kad iš Balbieriškio, iš paskutinio skambučio grįžta. Atvažiovome į Prienus, Prienuose prie milicijos paprašė sustoti. Ten paleidome ir važiuojame į Birštoną. Žiūrim - skersai kelio pastatyta juoda „Volga“ ir mus stabdo keletas vyrų. Žinoma, nestojame. Išvažiovome prie kapinių. Sustojome, prisiglaudėme prie tvoros, šviesas užgesinome. Neilgai trukus atvažiuoja ieškoti, bet, mūsų nepastebėję, nuvažiavo toliau į miško gilumą. Kiek palaukę, mes įsijungėme automobilį ir pabėgome. Na, būdavo ir daugiau nuotykių.

Kokią įtaką Jums turėjo kunigas Juozas kaip žmogus?

Na, matote, aš jau suaugęs. Aš jam tiktai padėdavau dirbti tą darbą, kurį tada, jaučiau, reikėjo dirbti. Jaunimui jis labai didelę įtaką turėjo.

Jūs buvote bendraminčiai? Jūs turbūt vienas kitą papildėte, buvote vienas kitam atsvara?

Galima ir taip pasakyti. Kartą jis net pasakė, kad kai su manimi

važiuoja, daug angelų saugoja, - laimingai pravažiuodavome. Na, tikrai, kai jis žuvo, manęs ten nebuvo. Nors gal visiems būtų ta pati dalia tekusi.

Jums jo mirtis buvo netikėta?

Taigi, jį jau ne kartą buvo mėginta pražudyti. Šito buvo galima laukti. Vienas kartas nemelavo. Buvo pasikėsinimų ne vieną kartą.

Vadinasi, nebuvo netikėta?

Galbūt ir ne. Štai, pavyzdžiui, kunigas B. Laurinavičius. Jis vientelis iš Helsinkio grupės buvo likęs sveikas. O jiems reikėjo visus sunaikinti. Tai jis ir buvo užmuštas: išėjo iš to buto, kur buvo apsistojęs, ir jį partrenkė mašina. O J. Zdebskį sergėjo daug seniau. Juo labiau, kad prieš jį jau buvo panaudota ir speciali priemonė, kuriai tik Maskva galėjo duoti leidimą. Kadangi mes kartu dirbome, tai atsitiktinai ir man teko.

Jūs turite omeny nudeginimą?

Taip, nudeginimą. Man nudeginta buvo mažai. Ėjo gandai, kad jie stebėjosi, kaip aš išvengiau ligoninės. O jo nudeginimas buvo II-III laipsnio. Vadavosi mirtimi žmogus.

Sakykite, kaip šiandien kunigo Juozo įtaka jaučiama, ar dar gyva jo dvasia?

Na, gyva. Tai matyti iš jo mirties metinių. Šiomet jau 10-metį minėjome. Suvažiuoja žmonės, nepamiršta. Suvažiuoja ir tie, kurie negirdėję, nematę jo. O tada jo veikla buvo reikalinga kaip druska, kadangi žadino jaunimui Tėvynės meilę, lietuviškų dainų, lietuviškų papročių meilę, aukojimąsi Dievui ir artimui. Labai reikalingi dalykai. Ir dabar reikalingi, ir tada dar reikalingesni buvo.

* * *

Helsinkio grupė/ Helsinkio grupėje aš buvau nuo Kalėdų ir Naujųjų metų iki tol, kol suėmė, t. y. kovo mėnesio 25 d. Į tą grupę pakliuvau tada, kai juos vieną po kito susodino. Mes pasirašėme kelis dokumentus, veikla lyg ir pradėjo atsigausti. Daug nenuveikėme, nes buvo trumpas laikas. Grupėje buvome: Ona Poškienė,

Mečislovas Jurevičius ir kunigas Bronislovas Laurinavičius. Mudu su Mečislovu pasodino. Poškieinė buvo ligonis, tai ir nepavojinga, o Laurinavičių užmušė. Prieš jo žūtį jis atėjo į namus pas manąją, paėmė interviu iš žmonos, jai dar 1000 rublių paliko kaip auką ir pasakė: „Dabar aš jiems parašysiu. Viską parašysiu“. Matyt, bute kiekvienas žodis buvo įrašytas. Gal dėl to, kad jis per daug neparašytų, tai ir pribaiė jį, norėjo visai sunaikinti, nes sodinti nepatogu“.

Kurį laiką Lietuvos Helsinkio grupės nariais buvo A. Terleckas, N. Sadūnaitė ir kt.

Maldininkų eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą/ Pačiuose Tytuvėnuose padrašinau žmones, paskaičiau iš Lietuvos SSR konstitucijos, kad mes turime teisę tiek rengti eisenas, tiek naudotis žodžio laisve. O kas nežino konstitucijos, tas gali mums trukdyti. Padrašinau visus. Apėmė entuziazmas, ir visi ėjom, o aš dar su vėliavėle praleidau juos per kelią, norėdamas sulaikyti mašinas, kad nevažiuotų. Likau paskutinis už eisenos su ta vėliavėle, tai mane ir sugriebė. Truputį patardė ir paleido. Už eisenos organizavimą ir teisę, nors eiseną ir nebuvo mano suorganizuota. O įkalčiai buvo: sovietinė konstitucija ir vėliavėlė! Mane įkišo pas narkomanus, plėšikus.

Suėmimas/ Žinojo, kad aš dirbu, dažnai šaukdavo, bet tiesiog nepasisėkė manęs sugauti dirbant. Vieną kartą klausia:

- Kiek padarei?

O aš:

- O kiek suėmėt?

1981 m. kovo 25 d. mane suėmė už eisenos organizavimą į Šiluvą. Suėmė beeinantį į darbą - vienas saugumietis už vienos rankos, kitas už kitos, įsodino į mašiną ir nuvežė į miliciją. Ten apklausinėjo, dalyvavo saugumietis, o paskui vežė kratos daryti. Kai vežė, tai mano Levutė ėjo į darbą, matyt, specialiai nutaikė. Sakau: „Sustokite, atsisveikinsiu“, o jie: „Dar spėsi, bus laiko“, Namie padarė kratą ir vėl į miliciją nuvežė. Žmoną iš darbo paėmėm ir nieko nesakė apie mano suėmimą pareiškė: „Vyras nori tave matyti“. Kai buvo tokia įtampa, tai ji suprato, kodėl nori pamatyti. Bet apsimetė, kad nieko nesupranta. Tada atveža ją į miliciją ir parodo mane. Ji sako:

„Tai suėmė“. Sakau: „Suėmė“. Toliau ji sako: „Tai nepaleis“. „Jau nepaleis“, -atsakiau. Tada žmona sako: „Klaupkis, palaiminsiu“. Ji peržegnojo mane kryžiaus ženkle ir milicijoje visi sutriko. Jie manė, pamatys ašaras.

Man paskyrė dvejus metus su puse metų, už tai negalėjo daugiau skirti, nes tas straipsnis leido tik iki trejų metų.

Vilniaus Lukiškėse/ Mane iki teismo pasodino į galvažudžių ir chuliganų kamerą Lukiškėse.

Kai pravėriau kameros duris, ten sėdėję kaliniai (jų buvo apie 80) ėmė staugti įvairiais balsais, kad išsigąsčiau. Po to ėmė klausinėti, už ką patekau. Kai sužinojo, kad už antitarybinę veiklą, iškart priėmė į Kauno chuliganų būrį kaip garbės narį, nes H. Daktaras, sužinojęs, kad esu prieš valdžią, savo draugams įsakė manęs neliesti. Lukiškėse kaliniai buvo pasiskirstę į Kauno, Vilniaus ir kaimiečių būrius. Didžiausias teises turėjo kauniečiai. Jie iš kaimiečių atiminėjo maistą, versdavo juos valyti kameras, įvairiai tyčiojosi. O mane visi gerbė, nors saugumiečiai tikėjosi, kad žūsiu nuo nusikaltėlių rankos. Tačiau kaliniai prieš teismą man padėjo nusiprausti, nuskuto. Po penkių dienų mane pakvietė tardytojas ir tikėjosi, kad išgąsdintas chuliganų imsiu prašyti malonės, bet nustėro iš nuostabos, pamatęs, kad atrodžiau tvarkingai, švariai nuskustas. „Jie tik jėgą pripažįsta, kaip čia su tavimi skaitosi?..“ - stebėjosi tardytojas. Paskui mane perkėlė į mažesnę kamerą su informatoriumi. Bet jam nieko nepavyko sužinoti.

1981 m. birželio 27 d. aš parašiau laišką savo žmonai Levutei:

„Laišką rašau iš Lukiškio kalėjimo. Buvai mano teisme ir matei kaip tai, kas vieną dieną buvo atmesta, kitą dieną vėl priimta ir apkaltinta a... taip reikėjo! Priimk kaip auką. Sėdžiu kameroje, kurioje žmonės renkami į tolimesnius etapus. <...>. Čia asmeniniai pasimatymai neleidžiami. Skiriami bendri per stiklo sieną ir kalbamasi telefonu. Turbūt reikia, kad Kūrėjas būtų pagarbintas ir tose vietose, kur jis labiausiai užmirštas. Kartoju Gemos (aut. past. - Stanelytės) žodžius: „Priimk, Viešpatie, mano mažą auką“.

Kadangi vietiniai kaliniai manęs nesunaikino, atkeršydami išvežė į patį blogiausią lagerį Sovietų Sąjungoje-Bakalo miestą Čeliabinsko srityje, Rytų Urale. Ten anksčiau atominę bombą gamino ir dar kažkokius priedus.

Bakalo kalėjime/ Nors jau buvo prasidėjęs devintas dešimtmetis, bet Čeliabinsko srityje, Bakalo mieste esantis kalėjimas priminė niūrius ir gūdžius viduramžius. Kalėjime siautėjo ne tik vagys, narkomanai ir plėšikai, bet ir utėlės, ligos, badas. Sąlygos buvo žiaurios. „Kaptiorkoje“ po 180 kalinių. Tvarką darydavo vagys: „Nusirenk, padėk rūbus, imk skudurą ir plauk grindis“. Jei kas su tokia tvarka sutikdavo - pasirašydavo amžinai vergystei, jei ne- mušdavo. Tačiau aš buvau politinis, apie mane žinojo užsienio organizacijos, todėl mane išgelbėjo kalėjimo viršininkas. Tiesa, jis visus perspėjo, kad manimi ir mano byla domisi pasaulis, ir reikia saugotis, nes kitaip gali sulaukti nemalonumų. Su manimi buvo elgiama si padoriau. Kaip „geresniam“, iš karto surado gultą apačioje, kad nereikėtų ropštis į antrą aukštą. Turėdamas tokią „padėtį“ nelabai tų chuliganų bijojau. Nenusileidau ir valdžiai, vis aiškindavau, kad pažeidinėjamos žmogaus teisės: negalima buvo skaityti lietuviškos spaudos, rašyti lietuviškai laišku, bet aš su tuo nesutikau, rašiau namo tik lietuviškai. Man leido rašyti. Bet ligos, utėlės, niežai taip mane sugraužė, kad būdamas 182 cm ūgio nuo 120 kg numečiau svorio iki 70 kilogramų.

Bakalo kalėjime susirgęs dizenterija patekau į kalėjimo ligoninę, vėliau į Čeliabinsko centrinę ligoninę.

1983 m. vasarą į paskutinį pasimatymą atvažiavusi Levutė pranešė, kad mane išeinantį iš lagerio pasitiks brolis Justinas ir Regina Teresiūtė su savo broliu. Nekantriai laukiau tos dienos. 1983 m. rugsėjo 24 d. 12 val. nakties atsivėrė ir man lagerio vartai. Mane pasitiko brolis Justinas, Regina ir jos brolis. Nors lageryje išbuvau daugiau kaip 2 metus, bet Uralo kalnuotų vaizdų neteko regėti. Nebuvo kada gėrėtis ir lagerio gamta, nes vis sieloje aidėjo šauksmas „Greičiau į tėvynę, greičiau pas savus“.

Lėktuvu per Maskvą su pakeleiviais skridau į Lietuvą. Namuose visi džiaugėmės jų ramybe ir gausiomis vaišėmis. Apie dvi savaites Viešpats leido mums išsikalbėti, pasidžiaugti tarpusavio artumu ir nesutepta meile.

Kelias į kunigystę/ Kunigu svajoju būti nuo vaikystės. Bakalo kalėjime, kai susirgau dizenterija, buvo labai sunku, meldžiausi, sakydavau: „Viešpatie, jei pagysiu, eisiu į kunigus.“ Pagijau. Reikėjo pažadą tesėti.

Dar iki kalėjimo, kai su kun. J. Zdebskiu nuvažiuodavau pas vysk. J. Steponavičių, aš jam primindavau savo troškimą būti kunigu, o jisai juokdavosi: „Nekalbėk garsiai, kai tavo žmona išgirs, tai valgyti neduos“. O kai sugrįžau iš kalėjimo, jisai pritarė mano norui ir nusiuntė pas tėvą J. Danylą, S.J. Tad aš kunigystės siekiau su vysk. J. Steponavičiaus pritarimu, tam pritarė ir vysk. V. Sladkevičius, kai truputį pasidarė laisviau, atvežė Šventojo Tėvo sutikimą. Tiesa, jis tą sutikimą vežė du kartus, nes pirmą kartą buvo nelabai tinkamas, o antrą kartą jau atvežė su antspaudais ir atitiko visus reikalavimus. Dabar tas dokumentas turėtų būti pas jėzuitus ar arkivyskupijos archyve.

Buvo tokia sesuo Paulina (kokiam vienuolynui priklausė, nežinau), ji sirgo apie keturiasdešimt metų. Iš pradžių dar sėdėjo, o vėliau tik gulėjo, bet visą laiką protą turėjo. Kaip paguldo, taip ir guli, paskui apverčia ant kito šono. Kaip grįžau iš kalėjimo, kun. J. Zdebskis nuvežė mane pas ją ir sako Paulinai: „Tu daug kenti, aš tau pavedu šitą žmogų“. O ji atsakė: „Aš nemirsiu, kol tu nebūsi kunigu“. Taip ir įvyko. Aš tapau kunigu, nuvažiavau pas ją, kambaryje aukojau Mišias ir po savaitės ar kiek vėliau jinai numirė. Štai koks atsitikimas.

Dievui mane į kunigus rekomendavo ne bet kas, o popiežius Jonas Paulius II. Studijuojant pagrindinėje kunigų seminarijoje apie mano ryžtą tapti kunigu niekas nežinojo, todėl saugumas manęs nepersėkiojo. Dar prieš įkalinimą dirbdamas pogrindyje rinkau visus kunigų seminarijos konspektus (skriptus), kurie daugiausiai buvo parengti kun. V. Butkaus, ir reikalingas knygas. Mokiausi pats ir

reguliariai važiuodavau pas kun. J. Danylą atsiskaityti, gaudavau naujas užduotis. Kalbėdavau tik su kun. J. Danyla, iš PKS klierikų su niekuo nebendravau. Pažinojau K. Ambrasą, bet toji pažintis buvo iš anksčiau, o ten mes nesusitikdavome, tik mūsų kunigystės šventimai sutapo. Kai kun. J. Danyla atsisakė savo pareigų, tai pas vyskupą J. Steponavičių nuvažiuodavome kartu su kun. J. Boruta. Didžiausi autoritetai man buvo: vysk. J. Steponavičius ir vysk. V. Sladkevičius, kunigai Tamkevičius, J. Zdebskis ir kiti, su kuriais tekdavo susitikti. Vyskupo tremtinio J. Steponavičiaus suteiktus šventimus kartu su Kazimieru Ambrazu gavau 1988 m. rugsėjo 19 d. Skaistgirio Šv. Jurgio bažnyčioje, dalyvaujant vietos klebonui.

Dvasininko veikla

Kybartuose */ Kybartuose, dirbdamas 3 mėnesius vikaru buvau tėvo Tamkevičiaus globoje. 1989 m. pavasarį iškilo klausimas, ką su manimi daryti? Tamkevičių pasiekė visokie samprotavimai. Pamaldžios vienuolės ir moterėlės kalbėjo: „Jeigu leisim jam kunigu dirbti, turėsime daug apkalbų ir nemalonumų.“ Tėvas Tamkevičius pats nuvažiavo pas Levutę ir viską išsiaiškino, o grįžęs liepė man ruošti primicijoms...

Krikščionyse ** /Po to buvau perkeltas į Krykštėnų parapiją klebono pareigoms. Išleisdamas į Krykštėnus Tėvas Tamkevičius liepė man iš savo knygų lobyno pasirinkti kokius nors leidinius. Kai pasirinkau knygas, jis man jas padovanojo.

* Kybartai - miestas nutolęs nuo Vilkaviškio 16 kilometrų, prie pat sienos su Kaliningrado sritimi. Kybartų Eucharistinio Išganytojo bažnyčia pastatyta 1928 m., projekto autorius Vytautas Landsbergis-Žemkalnis.

** Krikščonys - gyvenvietė Lazdijų rajone, kairiajame Nemuno krante. 1932 m. kun. Jonas Reitelaitis pastatė Krikščionyse Kristaus Karaliaus bažnyčią, kuri turi du bokštus. Iš vienos pusės supa kun. J. Reitelaičio pasodintas sodas, o iš kitos - gražus pušynėlis. Bažnyčia stovi ant kalnelio. Krikščonių parapija įkurta 1926 m. Krikščionyse pradėjau dirbti 1989 m. po šv. Petro ir Povilo atleidų. Ten buvo dabartinis vysk. J. Žemaitis, MIC. Be to, buvo prasidėjęs Atgimimas, tai man iš sovietinės valdžios neteko patirti trukdymų. Jeigu būtų buvusi ankstesnė padėtis, tai man būtų visus „ragus“ sukabinę.

Tiesa, parapijoje prieš man ateinant, pasklido gandas, kad tai netikras kunigas, nes buvo vedęs. Net Tėvo Tamkevičiaus brolis skambinęs klausė: „Kokį kunigą mums siuntė?“

Tėvas Tamkevičius paaiškino, kad tai tikras kunigas, nes jį kunigystei rekomendavo pats šv. Tėvas Jonas Paulius II.

Krikščionyse, neradęs tinkamos vietos gyventi, apsistoju pas dabartinio arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus brolių. Su parapijiečiais greit radęs bendrą kalbą, ėmiausi bažnyčios gražinimo darbų, rūpinausi klebonijos statyba.

Po 6 mėnesių mane norėjo perkelti į kitą vietą, bet parapijiečiai susiorganizavę nuvažiavo į Marijampolę pas JE vysk. Žemaitį ir į Kauną pas kardinolą, prašyti, kad Vilkaviškio vysk. dekretas apie perkėlimą būtų atšauktas. Vysk. JE Žemaitis savo dekretą atšaukė ir aš likau Krikščionyse.

Parapijiečiai pušynėlio 40 arų žemės panorą panaudoti kapi-nėms. Kraštotyrininkai man sakė, kad galima tada sunaikinti unikalų gamtos kampelį. Aš pasipriešinau parapijiečiams. Nesutarimams didėjant ir nei vienai pusei nenusileidžiant, meilė tarp parapijiečių virto neapykanta. Tai matydamas Vilkaviškio vysk. JE J. Žemaitis perkėlė mane į Vištyčio parapiją.

Vištytyje* /Vištytyje taip pat nebuvo kada nuobodžiauti. Reikėjo tvarkyti aplinką, remontuoti bažnyčią ir kleboniją.

Dirbdamas Vištytyje, esant gyvai Levutei, lankydamas ją, kiekvieną pirmadienį atvažiuodavau į Kauno Carito ligoninę. Ten lankiau ir kitus gulinčius ligonius, laikydavau šv. Mišias, teikdavau sakramentus.

Norėdamas geriau ir lengviau atlikti tas pareigas, 1997m. pradžioje paprašiau Vilkaviškio vysk. J. Žemaičio perkelti mane arčiau Kauno. Pastarasis paskyrė mane į Šlienavą.

Šlienavoje / Šlienavą sudaro ne vienas kaimas. Jie visi sujungti į

* Vištytis - miestelis, prie Vištyčio ežero. Gyvenvietėje stovi Vištyčio Švč. Trejybės bažnyčia (nuo 1829 m.).

vieną Samylių seniūniją. Šlienavos gyvenvietė remiasi į Kauno marių krantus. Dabartinė Šlienavos parapijos bažnyčia pristatyta prie senos kapinių koplytėlės, kurią pastatė siaučiant didžiajam marui 1709-1713 m. trys broliai ūkininkai ir vietos gyventojai. Tai buvo jų auka Dievui, kad gyvenvietę aplenktų maras.

Vėliau žmonės panoro turėti savo vietinę bažnytelę ir parapiją. 1940-1944 m. prie koplytėlės buvo pastatyta bažnyčios salė, kurioje šv. Mišios buvo laikomos du kartus per mėnesį. 1945 m. vietos gyventojai įkūrė bažnytinį komitetą (pirm. Petrokas), kuris, siųsdamas prašymus į kurią, kovojo dėl parapijos įsteigimo. Taip pat norėjo gauti pastovų kunigą.

Ruošiantis tvenkti Kauno marias, 1956 m. buvo svarstomas klausimas dėl Kampiškių parapijos bažnyčios perkėlimo. 1958 m. oficialiai buvo atidaryta Šlienavos parapijos bažnyčia Kampiškių vardu. Tais metais bažnyčiai buvo suteiktas „Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo“ vardas.

Pirmasis šios bažnyčios klebonas, dirbęs tik pusę metų, - kun. Kazimieras Kazakevičius.

Nuo 1957 m. pabaigos čia dirbo kun. Pranas Šliumpa. Jis dirbo tik vienerius metus.

1958-1961 m. klebonavo kun. Gintautas Skučas. Jis iškasė šulinį, pastatė antrąją bažnyčios zakristiją, perkėlė kleboniją į šventorių.

Nuo 1961 m. iki 1997 m. kovo čia klebonavo Vaclovas Radzevičius, kuris pastatė varpinę.

Aš Šlienavoje pradėjau kunigauti 1997 metų gegužės 11 dieną.

Atvažiuavęs paskirton vieton, radau labai gražų gamtos kampelį, aukštas senas liepas, daug laukinių slyvaičių, usnių, dagių ir dilgėlių. Dviejų kambarių klebonijoje gyveno buvęs politkalinys, ligotas klebonas, kurį aptarnavo iš Žiegždrių ligoninės atvykusi šeimininkė.

Nors išorinės tvoros nebuvo, bet bažnytelės nesimatė, nes gausi, aukšta augmenija slėpė ją. Arti miesto, nepermatomoje vietoje įsikūrusi šventovė sudarė ypatingai geras sąlygas partiniam elitui

ir baikštiesiems krikščionims slapčia krikštyti vaikus, priimti santuokos sakramentą. Iš tikro šioje Šlienavos koplytėlėje buvo labai daug priėmusių santuokos sakramentų ir krikštų. Tikiu, kad buvo dar daugiau žmonių, kurie prašė, kad jų neregistruotų parapijos dokumentuose.

Bažnyčia ir klebonija buvo dengti šiferiu, kuris vietomis buvo kiauras. Reikėjo skubiai taisyti stogus, statyti tvorą, remontuoti bažnyčią ir kleboniją. Man reikėjo gyvenamo ploto.

Sutikau pirmą pasitaikiusį žmogų, kuris mane palydėjo pas netoli bažnyčios gyvenančią šeimą. Šios šeimos galva man pasakė: „Tikiu, kad parapijoje atsiras žmogus, kuris tave priglaus, bet gali gyventi ir pas mus“. Priėmiau pasiūlymą ir neteko gailėtis, nes čia suradau gerus, mylinčius Dievą, Bažnyčią ir Tėvynę žmones. Su šia šeima daugiau kaip 16 metų aš dalinuosi džiaugsmais ir vargais. Darėm talkas, į kurias gausiai rinkosi talkininkai, net savivaldybė iš Darbo biržos atsiuntė po keletą žmonių. Padirbėjus apie porą savaitių pasirodė, kad šventorius labai duobėtas. Teko vežti žemę ir lyginti.

Truputį aptvarkius aplinką, pradėjau galvoti, kad reikia tvora atskirti šventorių nuo gatvės. Bet kaip tai padaryt? Ačiū Dievui atsirado geras žmogus Samuolaitis Antanas, kuris suprojektavo ir pagamino dabar esančią gražią tvorą, kuri nemažai kainavo, o mano kišenė buvo tuščia. Nepaisant to, ėmėmės darbo su viltimi, kad Apvaizda nepaliks mus vienus. Žinoma, tvorą tvėrėm ilgai, bet mano kišenė neištuštėjo. Kaip jau minėjau, buvo kiauras ne tik bažnyčios stogas (dengtas šiferiu prieš 40 metų), bet ir bažnyčios grindys vietomis buvo papuvusios. Stogą dengėm skarda, grindis dėjome naujas, klojom parketą. Reikėjo keisti visas bažnyčios duris, langus, remontuoti bažnyčią iš lauko ir vidaus, statyti bokštą, vėliau remontuoti kleboniją, varpinę, statyti parapijos namus, koplytėlę, puošti šventorių.

Remontuojant išorinę bažnyčios pusę, reikėjo ieškoti dailylenčių. Bet iš kur jų gauti? Mums vykdant darbus, medžiagų pasirinkimo dar nebuvo. Todėl varpinėje įsiruošėm stalių dirbtuves, patys sukonstravome (su A. Samulaičio pagalba) mašiną dailylentėms gaminti.

Šiandien jau iš altaristos aukštumų pažvelgęs į per 16 metų nuveiktus darbus, turiu pripažinti, kad aš asmeniškai neturiu kuo didžiuotis, tik dėkot Apvaizdai, kuri reikiamu metu ir reikiamoj vietoj taip nuostabiai viską sutvarkė ir subūrė žmones, kurie negailėdami nei savo jėgų, nei laiko, su meile sodino šventoriuje gėles, puošė, laistė jas. Dažnai pas mus atvažiuodavo mons. Alfonsas Svarinskas, kuris kartą pažvelgęs į gausybę šventoriuje žydinčių gėlių, man pasakė: „Pas jus tarytum rojaus kampelis, bet tu būtum niekis, jei neturėtum tokių gerų, atsidavusių bažnyčiai žmonių“. Tikrai jis buvo teisus. Todėl dėkoju visiems žmonėms, su meile dirbusiems bažnyčioje ir šventoriuje.

Atvykęs į Šlienavą, radau čia ne vien apleistą parapiją, bet ir daug gerų žmonių. Todėl šiandien jau ne kaip klebonas, o kaip tikinčiųjų bendrakeleivis (16 metų gyvenęs ir dirbęs kartu) dėkingas jiems už čia patirtą šeimos šilumą, už materialinę ir dvasinę pagalbą, už nuostabiai sutvarkytą šventorių, jo aplinką, gėlynus džiuginančius praeivio akį, už naujos tvoros su arkomis ir kryžiaus keliais, už suremontuotą bažnyčią, naują bažnyčios bokštą, varpinę ir kitus pastatus, už kryžius ir daugelį skulptūrų vaizduojančių Kristų, Mariją, angelus ir šventuosius, už viską, ką mes be projektų, pasitikėdami išmintimi sukūrėme.

Prieš porą metų mus aplankęs UAB „Modernių elektroninių technologijų“ komunikacijos direktorius Kostas Šukevičius įvertino kaip gražiausiai sutvarkytą ne tik Lietuvos, bet ir Baltarusijos šventorių.

Prisimenu pas mane atvykusią ekskursiją, kurios atstovai manęs paklausė: „Kas visa taip gražiai suprojektavo?“. Norėjo sužinoti projekto autoriaus pavardę. Aš atsakiau: „Projekto autorius-Dievelis“.

Ėjau su atvykėliais centriniu taku. Štai gražus gamtos trikampis: gėlės, kampuose bukmedžiai, viduje Marijos nuliūdusiųjų paguodos skulptūra. Atrodo viskas apgalvotai suprojektuota. Mes gi nei galvojom, nei projektavom. Šis takas darytas prieš 14 metų. Trūko cemento, todėl nutarėm takų susikirtime palikti žalią veją. Vėliau čia pasodinome didelę agavą. Tik po 10 metų įsigiję Marijos nuliūdusiųjų paguodos skulptūrą suradom jai tinkamą vietą. Taigi, aš noriu jus paklausti: „Kas šio projekto autorius?“.

Einame toliau prie Lietuvos tūkstantmečio paminklo, pastatyto 2009 metais. Jis įsiterpęs tarp marių žuvyčių, paminklinių akmenų ir dviejų gražių tujų, tinkamai įkomponuotas gražiame gamtos kamputyje. Bet ir čia, su draugais pagaminę paminklą, neturim kuo didžiuliotis, nes svajojom jį pastatyti prie klebonijos mažųjų vartelių. Iš tikrųjų, nors nenorėjau paklusti kritikuojančių mergaičių argumentams, turiu pripažinti, kad mano parinktoje vietoje šis paminklas būtų buvęs svetimkūniu.

Tą patį galima pasakyti ir apie Kryžiaus kelius. Tverdami šventoriaus tvorą apie juos net negalvojome. Tiesiog paaukštinom atraminius stulpus, papuošdami kepurėlėmis su kryžiuokais. Atėjus parapijos įkūrimo 50-mečiui, kažkas pasakė: „Reikėtų šią datą kažkaip pažymėti“. Nutarėme, virš kapinių tvoros padaryti koplytėles su kryžiaus kelių paveikslais. Atraminių stulpų paaukštinimai, kepurėlės ir kryželiai virš jų labai gerai tiko. Reikia piešti paveikslus. Kur gauti dailininką? Ir še tau. Menininkė pati atėjo.

Nuo 1957 m. Šlienavos bažnyčios vargonininku dirbo Leonardas Kepežinskas (g. 1924). Prieš tai jis 12 metų vargonininku dirbo Kampiškių bažnyčioje.

2000 m. šioje bažnyčioje susikūrė jaunimo choras, kuriam vadovauja Ieva Salatinskaja.

Geradarių žmonių, kurie padėjo gražinti Šlienavos bažnyčią, šventorių, statyt šventoriuje esančius pastatus, steigti muziejus, buvo puikūs pagalbininkai mano nelengvame dvasininko darbe, vardus reiktų įamžinti parapijos garbės lentoje, bet jie man pasakė: „Žemiška garbė mažina nuopelnus danguje“.

Kai kas sako, kad visi darbai atsiremia į pinigus. Gera dirbti, kai jų daug turi. Atsakau jiems, kad niekuomet mano kišenėje pinigų per daug nebuvo ir niekuomet parapijiečiams nesakiau, kad man jų trūksta, jų neprašiau. Kiek turėjau pinigų, tiek leidau į apyvartą. Bet ačiū Dievui, mano kišenė tarytum Seno Testamento našlės ašotis neištuštėjo. Atsiradus reikalui ji vis papildėdavo Dievo Apvaizdai padedant, atsirado daug gerų žmonių, kurie matydami klebono pastangas laiku atėjo padėti.

Kanauninkas Vytautas Juozas Vaičiūnas dažnai susitikdavo ir bendraudavo su partizanu Alfonsu Slanina. Kanauninko pageidavimu spausdinamas A. ir J. Lesių straipsnis apie A. Slaniną bei jo bendražygius.

Nebaigtas sakalų skrydis

Atsiminimai apie partizaną, politkalinį Alfonsą Slaniną

*NKVD, ko taip dažnai tu mano tėviškę lankai,
Ar ašarota aš tau graži, kad mano kraitį grobi, veži.
Tu mano sesės drobeles, motutės austas juosteles,
Kraitį mano jaunų dienų, veži tu rusams dovanų.
Tu mano tėvą areštavai, šaltan Sibiran išvežei.
Išvežei tėvą, vežk ir mus, ramesnė sąžinė tau bus.
Tu mano brolių areštavai, į šaltus kapus išvežei,
Esi toks kruvinas, žiaurus, ir dar lankai mano namus.
Ant brolio žirgo, jo balne, atjojęs virkdai tu mane.
Manai, kad mano ateitis, šaltas Sibyrus ar mirtis.
Partizanės eilėraštis (autorius nežinomas)*

Koplytstulpio „Pietos“ atidengimas ir pašventinimas

Kauno savivaldybės Viešųjų ryšių poskyrio vyr. specialistės D. Marcinkevičienės straipsnyje „Koplytstulpis Lietuvos partizanams“ (XXI amžius, 2014, Nr. 23) rašoma: „Gegužės 21 dieną Panemunėje, prie paminklo, pastatyto Tauro apygardos Birutės rinktinės partizanų atminimui, buvo atidengtas ir pašventintas skulptoriaus E. Banio sukurtas koplytstulpis „Pieta“ (Motinos skausmas)“. Pareikšta padėka paminklo pastatymo iniciatoriams, įteikti padėkos

raštai. Nužudytų partizanų atminties įamžinimo idėjos iniciatorius, partizanas, politkalinys, Tėvynės sąjungos - Lietuvos krikščionių demokratų partijos narys, patriotas Alfonsas Slanina, nors Kauno savivaldybės bei kitų organizatorių nepakviestas, norėjo tarti savo žodį apie paminklą, bet jam vedantysis davė suprasti, kad renginiui skirtas laikas baigėsi. Apie tai straipsnio autoriams pasakojo Kauno r. Šlienavos bažnyčios altarista kanauninkas Vytautas Juozas Vaičiūnas ir pats Alfonsas Slanina.

Paminklo partizanams statymas

A. Slanina pasakojo, kad Panemunėje, buvusioje turgaus aikštėje, kuklų paminklą Tauro apyg. Birutės rinktinės partizanų atminimui savo lėšomis (aplinkinių gyventojų pažymėtoje vietoje) prieš 17 ar 18 metų pastatė drauge su politkaliniu Alfonsu Šulcu, mirusiu prieš ketverius metus. *„Žinodami, kad turgaus aikštėje buvo niekinami partizanų palaikai, kreipėmės į Kauno miesto savivaldybę, kad ji duotų leidimą toje vietoje paminklo statybai. Bet ši tuo metu leidimo nedavė* Tada A. Slanina ir A. Šulcas ėmė veikti savarankiškai - A. Šulco pastangomis į šią vietą buvo atgabenti 9 akmenys. Ant vieno akmens nežinomas politkalinys iškalė užrašą:

1947 - 1949 METAIS ŠIOJE VIETOJE GULĖJO NUŽUDYTI
IR IŠNIEKINTI TAURO APYGARDOS BIRUTĖS RINKTINĖS
PARTIZANAI.

Ant kito riedulio buvo iškalti žuvusiųjų partizanų vardai, pavardės, slapyvardžiai, gimimo ir žūties metai:

VYTAS PAUŽA - OŽYS • 1927 - 1947,
JURGIS MILIAUSKAS - SAPNAS • 1921 - 1949,
ANTANAS SANTOCKIS - ŠPOKAS • 1928 - 1949,
JUOZAS IŠGANAITIS - DĖDĖ • 1921 - 1949,
VYTAS KABAŠINSKAS - LITAS • 1927 - 1949,
VYTAS VABALAS - GEDIMINAS • 1900 - 1948,
VINCAS RATKELIS - ŽENTAS • 1924 - 1947,
VINCAS PRAJERA - METEORAS • 1923 - 1947.

A. Slanina ir A. Šulcas prie partizanų žūties įamžinimo vietos pasodino tujų, kurios dabar labai išaugusios. Norėdamas apsaugoti šią vietą nuo Panemunės keturkojų, A. Slanina paminklą aptvėrė gražia medine tvorele, kuri ir iki šiol išlikusi. A. Slanina pasakojo: *„Nusipirkęs medienos savo namuose tvorelę dalimis dariau visą naktį. Kitą dieną, ryte nuvykau prie paminklo, A. Šulcas parūpino cemento. Tvorele aptvėrėme riedulius”*. Teigiama, kad 1992 12 20 tas pats Panemunėje pastatytas paminklas partizanams buvo ne atnaujintas ar restauruotas, o vėl atidengtas: *„du granito kauburiai, ant kurių iškalti žuvusiųjų vardai ir pavardės, slapyvardžiai ir metai ir septyni akmenys (jau seniau atgabenti A. Slaninos ir A. Šulco dėka - aut. past.) iškilo Lietuvos Didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų sąjungos narės A. G. iniciatyva, kuriai pritarė Lietuvos tremtinių ir politinių kalinių sąjunga. Paminklą suprojektavo K. Mikšys. Sukūrė skulptoriai S. Žirgulis ir E. Makštutis. Prie paminklo statybos, aplinkos sutvarkymo daug prisidėjo A. Šulcas, Anūkaitis, o lėšomis parėmė Amerikos lietuvis J. Juodelė. Paminklą pašventino monsinjoras A. Svarinskas. Paminklo statybos iniciatoriai stengėsi atkurti čia gulėjusių žmonių vardus ir pavardes. Sekėsi sunkiai, nes juk ir patys partizanai slėpė savo tikruosius vardus ir pavardes, bijodami, kad bus persekiojami jų artimieji. Artėjant šių liūdnu įvykių 70 - mečiui, Lietuvos Laisvės kovos sąjūdžio pirmininkas dim. mjr. Vytautas Balsys <...> pradėjo puoselėti mintį, kad būtų prasminga papildyti 1992 m. pastatytą akmeninį monumentą kryžiumi arba Sopulingosios Dievo Motinos skulptūra”* (ordinariatas.lt). Buvo parengtas projektas ir gautas Kauno miesto savivaldybės leidimas. Tais metais gulėjo paminklo iniciatorių atgabenti akmenys, augo tos pačios tujos, stovėjo ta pati medinė tvorelė...

Paminkle įamžintų partizanų atgarsiai

Buvusioje turgaus aikštėje 1947-1949 m. Aukštosios Panemunės (toliau - A. Panemunės) sribai, norėdami įbauginti gyventojus, partizanų lavonus 3-5 paroms numesdavo aikštėje, o kitus užkasdavo kalnelyje, kur dabar stovi vaikų darželio pastatas.

Pokario laikus atsimena A. Panemunėje gimusi ir užaugusi E. Savickaitė-Lukšienė, kuri pateikė savo prisiminimus: „*Tiksliai pasakyti negalinti, ar 1946-ųjų pradžioje šqlant ir snyguriuojant, prieš jų namus Vaidoto gatvėje akmenimis grįštoje turgaus aikštėje eidama į mokyklą pamačiusi du gulinčius vyrus. Vaikiškas žingeidumas privedė arčiau, tad ir dabar menanti apšarmojusius, nuo sukrešėjusio kraujo pajuodusius jų veidus ir basas pamėlusias kojas. Tada vaikiška širdelė, rodos, sustojo iš baimės ir nevilties... Vyrų kūnai išgulėjo gal tris savaites. Jau šiltam pavasariui atėjus, ant to paties grindinio lyg į rietuvę suversti gulėjo penkių vyrų kūnai. Jie dingo po dviejų ar trijų dienų...*” (Tremtinys, 2012, Nr. 44).

Partizanai, kurių išniekinti kūnai gulėdavo Panemunės turgaus aikštėje, žuvo Pakuonio apylinkėse, Panemunės valsčiuje ir Vaišvydavos miškuose. Panemunėje Vaidoto g. 5 buvo įsikūrusi Valsčiaus taryba, aktyviai rėmusi KGB. Remiantis Lietuvos archyvų dokumentais, periodine bei publicistine spauda, pateikiame žinias apie partizanus, kurių vardai ir pavardės iškalti Panemunės paminkliniame akmenyje. Patiksliname kai kurių Laisvės kovotojų pavardes, vardus, gimimo ir žūties datas bei vietas.

Juozas Išganaitis

„*Išganaitis Juozas - Kryžiuotis, Dėdė, g. 1918 m. Lankelių (buv. Būdviečių) k. Šilavoto vls. Tarnavo Vietinėje rinktinėje, štabo pasiuntinys. 1947-03-29 perkeltas į Vytauto rinktinės 4-qją kuopą, po mėnesio - į Birutės rinktinės Žiedo kuopą. Baigęs puskarininkių mokomosios kuopos 2 - qją laidą buvo pakeltas jaunesniojo puskarininkiu. Buvo kuopos vado pavaduotojas, nuo 1948 m. kovo - kuopos vadas. 1949 m. vasario mėn. - Dabintos k. Kruonio vls. Kaišiadorių aps. buvo sunkiai sužeistas ir paslėptas pas G. Šeiminko išduotas Panemunės sribams 1949 02 13 nusinuodijo*“ (Vilutienė A., Sajauskas J. „*Ištark mano vardą*“).

Juozo Išganaičio sesuo Anelė Valentina Išganaitytė 1998 07 20 rašė: „*Juozas Išganaitis, Motiejaus, gimė 1921 m. Būdviečių kaime Šilavoto vls. Marijampolės aps. Augo 8 - ių asmenų šeimoje: 4*

broliai ir 4 - ios seserys. <...>. Juozukas mokėsi Šiūrupio pradžios mokykloje ir Šilavoto progimnazijoje. <...>. Vokiečių okupacijos metais įstojo į generolo Plechavičiaus rinktinę ir ruošėsi kovai su bolševikais. 1944 m. susitiko su Lietuvos partizanais, tai - Tauro apyg. Geležinio vilko rinkt, partizanai. Prisijungė prie jų kartu su broliu Antanu, slapyvardžiai — Dėdė ir Barsukas. Būrio vadas buvo Briedis ir skyriaus vadas — Žaliukas. Visas būrys pasitraukė į Prienuų šilą. Čia buvo apginkluoti ir praėjo apmokymą. Davė pasižadėjimą kovoti už Lietuvos laisvę. <...>. Brolį Antaną - Barsuką 1946 m. Pajiesio kaime pagavo ir areštavo. Nuteisė 10 m. kalėti ir 5 m. tremties. Juozas - Dėdė buvo tris kartus sužeistas. <...>. Partizanai pasitraukė į Kazlų Rūdos miškus. Čia Dėdė baigė puskarininkių mokomosios kuopos kursus, gavo jaunesniojo puskarininkio laipsnį. 1948 gegužės mėn. paskirtas Tauro apyg. Birutės rinkt, kuopos vadu. <...>. 1948 birželio mėn. Juozo tėvus ir brolį Motiejų ištrėmė į Sibirą. Brolis Klemensas ir sesuo Anelė įstojo į partizanų gretas pas brolį - kuopos vadą Dėdę. 1949 m. vasario mėn. 13 d. Dabintos k. Kruonio vls. G. sodyboje išduotus 4 partizanus užpuolė enkavedistai. <...>. Kuopos vadą Dėdę sunkiai sužeidė į kojas. Sužeistą pasekė ir dar gyvą suėmė. Vežant į Panemunę per Vaišvydavo mišką mirė. 1949 m. birželio mėn. 6 d. Pakuonio MGB daliniui apsupus Vainatrakio kaime J. N. sodybą žuvo brolis Klemensas - Sūnus. Broliams žuvus sesuo Anelė - Valentina slapyvardžiu Ona (Auksė, Valytė) 1951 m. iš aktyvaus pasipriešinimo pasitraukė ir slapstėsi... Tėvai ir brolis Motiejus 1957 m. grįžo į Lietuvą".

Partizanų ryšininkė K. K. tardymo metu teigė, kad Išganaitis Juozas - Dėdė nuo 1946 06 24 buvo Geležinio Vilko rinktinės štabo narys.

Apibendrinus pateiktus duomenis galima teigti, kad Išganaitis Juozas, Motiejaus sūnus, slapyvardis - Dėdė, g. 1921 m. Marijampolės aps. Šilavoto vls. Būdviečio kaime, partizanų tapo 1944 m. (kt. d. - 1946 m.). Nuo 1946 06 24 priklausė Geležinio Vilko rinktinės štabui, nuo 1947 m. kovo - Vytauto rinkt. 4-o s kuopos, nuo 1947 balandžio - Tauro apyg. Birutės rinkt. Žiedo kuopos partiza-

nas, nuo 1948 gegužės - Tauro apyg. Birutės rinkt. Žiedo kuopos vadas, 1949 02 13 žuvo.

Juozo broliui Klemensui užvestoje byloje - formuliare pažymima, kad rezervistas Išganaitis Klemensas, s. Motiejaus, g. 1925 m. Laikelių k. Šilavoto vls. Prienų aps. Remiantis informatorių „Vytautas“ ir „Rak“ pranešimais teigiama, kad Klemensas savo namuose turėjo šautuvą ir vaikščiojo su partizanais. 1949 06 06 remiantis informatoriaus „Albinas“ informacija, karinės operacijos metu Vaintrakio kaime žuvo trys partizanai, vienas iš jų - Išganaitis Klemensas, s. Motiejaus, g. 1929 m., nuo 1948 m. gegužės mėn. buvo partizanų būryje. Pažymima, kad jis buvo brolis partizano, slaptyvardžiu Dėdė, nužudyto 1949 m. Kauno MGB.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės 2000 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. 43 Išganaičiui Juozui pripažintas Kario savanorio teisinis statusas.

Vytautas Kabašinskas

Vytautas Kabašinskas - Litas, g. 1927, gyveno Birštone, buvo Birštono girininko sūnus, Prienų „Žiburio“ gimnazijos moksleivis. Į partizanų būrį įstojo 1945 m. pavasarį. Nuo 1947 vasario- Birutės rinktinės partizanas, 1949 m. paskirtas Geležinio Vilko rinktinės Gedimino tėvūnijos būrio vadu. Žuvo išduotas 1949 08 21 A. Panemunės vls. Guogų k. prie M. Š. sodybos (kt. d. - 1949 08 22 Kaišiadorių aps. Dabintos k.), „Panemunės engebistai, vienos moters paklausti, gyrėsi, kad 1949 m. per šv. Roką nukauto partizano Vytauto Kabašinsko - Lito palaikus sušėrę „keturkojams čekistams“ — šunims. ..“(Juodsnukis V. *Suvalkijos partizanų takais*. Kaunas, 2000).

Jurgis Miliauskas

Jurgis Miliauskas - Sapnas, sūnus Antano, g. 1920 m. Kauno aps. A. Panemunės vls. Vyčiaus k. Nuo 1946 m. buvo partizanų būryje, vėliau - Geležinio Vilko rinktinės Žiedo kuopos būrio vadas.

1948 - 1950 m. Kauno r. A. Panemunės vls. Rokelių k. Onos ir

Jurgio Stasiulevičių sodyboje buvo įrengtas Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės Žiedo būrio partizanų bunkeris (slėptuvė, žeminė), kurioje 1948 m. buvo apsigyvenę Jurgis Miliauskas - Sapnas, Antanas Santockis - Špokas ir kt. parizanai, epizodiškai apsistodavo Juozas Išganaitis - Dėdė, Vytautas Kabašinskas - Litas. J. Miliauskas - Sapnas žuvo Rokelių k. 1950-01-19 išduotas agento „Žibutės“ netoli J. S. sodybos, pakirstas stribo kulkosvaidžio kulkos. Žuvusiojo kūną stribai įmetė į roges ir išgabeno nežinia kur.

Jurgio Miliausko brolis Pranas, g. 1908, gyvenęs Kauno aps. Vyčiaus k., 1949-03-25 buvo ištremtas į Irkutsko sr., į Lietuvą grįžo 1959 m.

Vytas Pauža

Vytautas Pauža (Vytas) - Ožys, Jono sūnus, g. 1924 m. (kt. d. - 1927 m.) Kauno aps. A. Panemunės vls. Rokelių k. Nuo 1946 m. balandžio buvo Geležinio Vilko rinktinės Žiedo kuopos I būrio partizanų, žuvo 1947 m. (kt. d. - 1948 m. naktį iš sausio 25 į 26 d.) A. Panemunės vls. Piliuonos ar Tursono k. pas A. M.

Vincas Prajera (Prajara)

Vincas Prajera - Bėris, Meteoras, Miškas, Kulka, Prano sūnus, g. 1923 Marijampolės aps. Igliskėlių vls. Pavasakės k. (kt. d. - Vilkabūdės k.). Nuo 1945 m. - Geležinio Vilko rinktinės 4-os kuopos I būrio partizanas, paskirtas I būrio skyriaus vadu, vėliau - būrininku. 1947 m. jam suteiktas grandinio laipsnis. Žuvo išduotas 1947 07 17 bunkeryje, Prienų vls. Ašmintos k., Garšvės upelio šlaite su 6 kovos draugais. Visi susisprogdino granatomis.

Agentūrinė byla Nr. 323 „Geležinis Vilkas“ pradėta 1945 07 16, tarp partizanų paminėtas Prajeras Vincas, s. Prano, g. Marijampolio aps. Igliskėlių vls. Pavasakės k., jo slapyvardis - Ežerys.

MVD pažymoje rašoma, kad Pakuonio ir Prienų vls. veikė Tauro apyg. Geležinio vilko rinkt. 4-oji kuopa, sudaryta 1944 m., kurią

sudarė 2 būriai. Į jos sudėtį įėjo apie 20 partizanų. Pirmame būryje buvo: Serbentas, Šermukšnis, Pavasaris, Švyturys, Lapė, Auksinas, Meteoras, Bitinas ir kiti. 1947 07 17 Prienų vls. Ašmintos k. operatyvinės - karinės operacijos metu nužudyti partizanai: kuopos vadas Šarūnas, 1-o būrio vadas Serbentas, Birutės rinkt. Žiedo kuopos vadas Vermachtas - Merkys, partizanai: Meteoras, Šermukšnis, Pavasaris ir septintas neatpažintas partizanas (f. K-1, ap. 58, b. 36734/3, t. 2). 1950 m. rudenį V. Prajera apdovanotas (po mirties) Laisvės Kovos Kryžiaus pasižymėjimo raštu.

Vinco brolis Juozas - Erelis, g. 1921 m., kad nebūtų suimtas Pašlavančio k., 1947 01 06 nusizudė. Kitas brolis Petras - Berželis, g. 1926 m., žuvo 1945 05 22 (kt. d. - 1946 gegužę) Marijampolės aps. Dambavos k. Sesuo Elžbieta, g. 1927 m. - partizanų rėmėja, ištremta į Permės (Molotovo) sr., paleista 1958 m. Jų tėvas Prajaras Pranas, Povilo, g. 1894 m. - partizanų rėmėjas, 1945 08 30 su žmona Prajariene Magdalena, Juozo, g. 1900 m., buvo ištremtas į Permės sr., grįžo 1958 m.

Vincas Ratkelis

Vincas Ratkelis - Žentas, Jono sūnus, g. 1924 m. (kt. d. - 1928 m.) Šilavoto vls. Stuomenų k. Nuo 1945 m. buvo Geležinio Vilko rinktinės Apynio kuopos partizanas. 1946 m. rudenį perkeltas į Žiedo kuopą, vėliau paskirtas I būrio vadu. 1947 m. spalį, žuvus kuopos vadui Viesului, ėjo kuopos vado pareigas. Žuvo 1948 01 07 (kt. d. - 1948 02 07) Kauno aps. A. Panemunės vls. Rokelių k.

Vinco brolis Petras - Strazdas, g. 1926 m., buvo Geležinio Vilko rinktinės 1-os kuopos 2-o būrio partizanas. Jis žuvo 1947 02 11 Marijampolės aps. Rėkiaviškio k.

Antanas Santockis

„Santockis Antanas - Špokas, g. 1922 m. A. Panemunės vls. Patamulšelio k., 1944 m. vengdamas mobilizacijos įstojo į A. Panemunės sribų būrį. Dirbo partizanų naudai, o 1946 m. perėjo į jų gretas.

1949-06-24 išduotas ir kareivių užpultas Vaišvydavos miške pas M. sužeistas nusišovė (Vilutienė A., Sajauskas J. *Ištark mano vardą*).

Antano Santockio sesuo A. Vaišvilienė 1998 07 29 rašė: „*Santockis Antanas, Simono, gimė 1922 06 14 Kauno aps. Panemunės vls. Patamulšelio k. ūkininko šeimoje. <...>. 1944 m. Antanas, būdamas 22 metų, turėjo eiti tarnauti į kariuomenę, kadangi jis priklausė Taurų apyg. Birutės rinkt. Vermachto būriui, todėl milicijos leitenantas J. A., tuo metu dirbęs būrio agentu, įdarbino Antaną milicijoje virėju. <...>. Po metų Antaną išleido atostogauti. Milicijos pareigūnai buvo įsitikinę, jog partizanai jį nužudys. Matydami, jog nieko neatsitiko, pradėjo įtarinėti. Atvykę į namus Antaną suėmė. Vežamas į areštinę jis sugebėjo pabėgti į mišką, į savo būrį. <...>. Prasidėjo persekiojimais, sričiai dažnai lankėsi Santockių ūkyje. <...>. Tuo metu būrio vadas buvo A. Juodis, slapyvardžiu Vermachtas, Antanas davė priešaikį, gavo slapyvardį Špokas. 1948 m. motiną, 2 brolius ir 3 seseris išvežė į Sibirą. Grįžę iš Sibiro sužinojome, kad Antanas 1949 m. buvo nužudytas, ir jo kūnas gulėjo Panemunės turgaus aikštėje, bet niekas negalėjo net prieiti. Naktį juos surinko ir spėjama, kad sumetė kažkur į šulinį*”.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės 1999 m. balandžio 13 d. įsakymu Nr. 45 Santockiui Antanui pripažintas Kario savanorio teisinis statusas.

Alfonsas Vabalas

Taurų apyg. štabo ir Politinės dalies viršininkas bei laikraščio „Laisvės žvalgas“ redaktorius, slapyvardžiu Gediminas, su aukštuoju išsilavinimu, profesija - juristas, pogrindyje turi papulkininkio laipsnį. Požymiai: aukšto ūgio, apvalių veido bruožų. Netiksliais duomenimis - tai Vabalas Alfonsas, sūnus Justo, Vilniaus m. gyventojas, juridinių mokslų daktaras (f. K-41, ap. 1, b. 1265).

Agentūrinė byla „Fašistinės kandys“ pradėta 1945 m. agentui „Viktor“ perdavus medžiagą apie Vilniaus universiteto dėstytojų nacionalistinę veiklą. Tarp dėstytojų 1945 03 23 paminėtas Vabalas Alfonsas, s. Justino, g. 1909 m. Virbalyje, dirbo Liaudies Teisin-

gumo komisariate kodifikacijos sk. konsultantu ir Juridinių kursų direktoriumi, gyveno Vilniaus m. Pažymima, kad anksčiau Vabalas priklausė Krikščionių demokratų partijai, vokiečių okupacijos metais gyveno Lietuvoje, tarp gyventojų vedė antisovietinę agitaciją.

Alfonsas Vabalas - Gediminas, Budrys, Profesorius, Vytas g. 1909 01 15 Kauno aps. Virbališkių k. Baigęs Prienų „Žiburio“ gimnaziją, 1928-1934 m. studijavo Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakultete. Baigęs studijas pradėjo dirbti Lietuvos radijuje, buvo vienas pirmųjų radijo laidų vedėju. 1934-1939 m. studijavo Prancūzijoje, Sorbonos universitete. Ten parengė, apgynė ir išleido prancūzų kalba daktaro disertaciją. Laisvai kalbėjo prancūziškai, vokiškai, rusiškai. 1939 rugpjūčio mėn. pradėjo dirbti Lietuvos užsienio reikalų ministerijoje telegramų agentūros ELTA įgaliotu atstovu Prancūzijoje, 1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, su šeima sugrįžo į Tėvynę. Vokiečių okupacijos metais gyveno Kaune, dirbo suaugusiųjų institute inspektoriumi. Dalyvavo pagrindinėje veikloje, organizavo Tautos tarybos Užsienio reikalų skyrių. 1944 m. sovietams antrą kartą okupavus Lietuvą, kurį laiką dirbo Teisingumo komisariate Vilniuje, vedė juridinius kursus. 1945 m. persikėlė į Kauną, dirbo Energetikos valdybos amatų mokyklos direktoriumi ir dėstė suaugusiųjų progimnazijoje. 1946 m. pavasarį buvo pakviestas į Vytauto Didžiojo universitetą dėstyti prancūzų kalbą, tačiau saugumiečiams mėginant jį užverbuoti, birželio mėn. pasitraukė į mišką pas partizanus. Nuo 1946 09 01 iki 1947 06 12 - Tauro apygardos štabo Politinės dalies viršininkas. Kartu ėjo štabo viršininko pareigas, redagavo apygardos laikraštį „Laisvės žvalgas“ (nuo 1946 08 15). 1946 11 22 buvo paskirtas Karo lauko teismo pirmininku. 1946 12 21 *„už tinkamą, uolą, sumaną ir stropą pavestą pareigą atlikimą kovoje su žiauriuoju okupantu dėl Lietuvos Laisvės ir Nepriklausomybės atstatymo“* A. Vabalas buvo apdovanotas juostele „Už uolumą“. Jis aktyviai prisidėjo prie Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio (BDPS) prezidiumo kūrimo. Nuo 1947 vasario mėn. buvo BDPS prezidiumo nariu, politinio skyriaus viršininku. Parengė memorandumų JTO ir keturių užsienio šalių Ministrų Taryboms pir-

minius variantus, vertė į pranzūzų kalbą dokumentus, rengiamus išgabenti į Vakarus. Išduotas buvusios partizanų rėmėjos žuvo, bandydamas prasiveržti iš apsupties 1948 06 26 Kauno aps. Panemunės vls. Armališkės k., V. sodyboje. A. Vabalas buvo sužeistas į koją ir, nenorėdamas gyvas pasiduoti, nusišovė.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, Politinių kalinių ir tremtinių sąjunga už nuopelnus Lietuvai A. Vabalą apdovanojo Pasipriešinimo dalyvio kryžiumi (po mirties).

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės 1999 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. 39 Vabalui Alfonsui pripažintas Kario savanorio teisinis statusas, suteiktas pulkininko leitenanto laipsnis, o 2001 05 15 Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu jis apdovanotas Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu.

2000 m. rugpjūčio mėn. Alfonso Vabalo - Gedimino žūties vietoje buvo atidengtas obeliskas (A. Vabalas yra režisieriaus Raimondo Vabalo tėvas).

Alfonsas Slanina

Alfonsas Slanina, Petro, g. 1931 m., buvo partizanų rezervinio būrio vadas. Vos sulaukęs 18 metų (1949 m.) buvo suimtas, tardymo metu žiauriai mušamas, kankinamas, tačiau atlaikė pažemintumus ir nieko neišdavė. Buvo nuteistas 10 metų lagerio ir 5 metams tremties.

2003 m. A. Slanina savo iniciatyva ir lėšomis Kairiškių kapinėse pastatė paminklą nežinia kur užkastiems savo broliams partizanams: Jonui Slaninai (Šnekutis, Berželis), Antanui Slaninai (Karuzas, Erelis), Pranui Slaninai (Jokeris, Varna), Aloyzui Slaninai ir kitiems žuvusiems tėviškės rezistentams. Paminklinėje lentoje įrašyti ne tik partizanų, bet ir penkių žuvusių brolių partizanų motinos Bronislavos Slanienės pavardė - kaip įrodymas, kad pokario kovose kovojo ne tik sūnūs, dukros, bet ir jų motinos.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro ge-

neralinės direktorės 2000 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 33 Alfonso, Aloyzui, Antanui, Jonui ir Pranui Slaninoms pripažintas Kario savanorio teisinis statusas.

A. Slanina gerai pažinojo partizaną ir politkalinį Henriką Klimašauską, gimusį 1929 m. (knygos „Bepročių pasaulyje“ autorių), gyvenusį Gironyse - 3 km. nuo Šlienavos. Abu partizanai bendravo, dažnai susitikdavo. Kartą, savo iniciatyva, prie Šlienavos kultūros namų organizavo gyventojams ir mokiniams renginį apie Lietuvos partizanus. Drauge nuvažiuodavo į Kaišiadoris, kur vykdavo renginiai, skirti partizanams ir kuriuose dalyvaudavo Pasipriešinimo dalyvių - rezistentų valstybinės komisijos narys bei DKA vadas Augustinas Švenčionis.

Mirė H. Klimašauskas 2014 gegužės mėnesį. Prie kapo, kaip Lietuvos partizanui ir disidentui, buvo sugiedota Tautiška giesmė. Laidotuvėse dalyvavo apie 50 žmonių, bet nebuvo nė vieno valdžios atstovo.

Didžiosios Kovos apygardos (DKA) memorialinis parkas prie Ukmergės pradėtas kurti 1993 m. mons. Alfonso Svarinsko iniciatyva, jo nuosavame 55 ha žemės sklype. Jis čia kasmet rengdavo partizanų šventę. Buvo pastatyta 14 kryžių paminklų kiekvienam DKA batalionui, apygardos vadams ir Prisikėlimo kryžius. Pirmąjį Kančios kelio kryžių padarė tautodailininkas Algirdas Jurkėnas, visų kitų autorius - tautodailininkas Pranas Kaziūnas.

A. Slanina drauge su kan. V. J. Vaičiūnu padėjo mons. A. Svarinskui steigti šį parką. Jame pagamino apie 80 medinių suoliukų (sėdimos vietos), scenos medinį paaukštinimą. Kan. V. J. Vaičiūnas parėmė parką ne tik savo darbu, bet ir lėšomis.

Mons. A. Svarinskas netoli Ukmergės, Dukstynos kapinėse, kur guli 200 vyrų palaikai, tvarkė ir savo būsimą kapavietę, jis nurodė savo Amžinojo poilsio vietą - kapų viduryje po didžiąja egle. Monsinjoras sakė: „*Administracijai pasakysiu, kad neužimtų mano pasirinktos vietos*“ Jis apgailestavo, kad Amatų mokyklos tvartas pastatytas toje vietoje, kur užkasti partizanai, o pačioje Ukmergėje, po

veikiančiu „Vienybės“ fabriku, taip pat yra daug užkastų partizanų palaikų. A. Slanina apgailestavo, kad nuo 1972 m. su šeima gyvenęs Šlienavoje ir nė karto nebuvo pakviestas į partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės dieną (ji švenčiama trečiąją gegužės sekmadienį). Tiesa, kartą pats buvo nuėjęs į mokyklą, norėjo susitikti su mokiniais ir jiems papasakoti apie partizanų kovas, pateikti surinktus duomenis apie Samylių seniūnijoje kovojusius partizanus, deja, mokyklos vadovybė į tai atsainiai pažiūrėjo.

P.S. A. Slanina mirė 2016 m. sausio mėnesį

*Negrįš kareivis į namus, Motulės nepriglaus,
Ir tiktai vėjas neramus Varteliuose dar siaus.
Gandrai virš stogo suplautos, liūdnai snapu kalens,
Ir ramunėlė suvaitos pražydus prie obels.
O pievoje žiogelis gros ir debesėlis plauks,
Čia žemuogėlė raudonuos, atbėgančiojo lauks.
Vaikai lakstydami basi vis kareivėliais žais,
Nes kai užaugs jie dideli, Tėvynės gint išeis.
Kareivio kapą aplankys ir priesaiką ištars,
Suspaudę ginklą jie laikys, širdis drąsa plevens.
Negrįš kareivis į namus, Motulės nepriglaus,
Ir tiktai vėjas neramus varteliuose dar siaus.
Gandrai virš stogo suplautos, liūdnai snapu kalens,
Ir ramunėlė suvaitos pražydus prie obels.*

Antanas Lesys

Kan. V J. Vaičiūno atsiminimai apie monsinjorą Alfonsą Svarinską

2014 m. netekau savo bendražygio ir gero draugo, tautos dvasininko, disidento ir politinio veikėjo mons. Alfonso Svarinsko. Jis dalį savo gyvenimo metų - sovietinių lagerių kančias - sudėjo ant religijos ir tautos laisvės altoriaus. Jį pasišaukė Viešpats, kad įteiktų teisėjo garbės vainiką, o jo palaikai, kurie ilsisi Dukstynos partizanų kapinėse netoli Ukmergės, šalia gimtojo Kadrėnų kaimo, lauks Prisikėlimo dienos, primindami mums ir ateities kartoms, kad kovojant už Dievo Karalystę žemėje reikia aukoti Viešpačiui visą save.

Amžinosios atminties mons. A. Svarinskas pasirinko pažemini-
mą, kančią, o jeigu būtų buvusi tokia Dievo valia, net mirtį. Bet kovoje už Dievo karalystę žemėje be išlygų ir kompromisų, nes tas, kuris sako: „Viešpatie, aš Tau viską atiduosiu, bet leiski man truputį pasilikti“, - yra netinkamas Dievo karalystei, nes į tą truputį įkelia kojas šėtonas ir po truputį viską pasiima sau. Todėl kunigas A. Svarinskas remontuodamas Viduklės bažnyčią ir kleboniją neprašė valdžios rąstų pūvančioms sienoms, nei medžiagos klebonijos remontui, bet pasitikėdamas Dievo apvaizda kitais keliais gavo reikiamas medžiagas. Jis žinojo, kad šėtonas ir jo tarnai duos tik tiems, kurie sąžinę parduoda už grašius.

Todėl net trečią kartą į kalėjimą išėjo su pakelta galva.

Eksperimentiniai triušiai. „Kartą pakvietė mane Bičkauskas, - prisiminė kun. A. Svarinskas, - ir sako: „Kam tau sėdėti kalėjime, tu juk kunigas, o kunigų mums trūksta. Pasakyk dvi frazes per televiziją, mes nufilmuosime ir eik namo. Pasakyk nedaug „Aš neteisingas ir ateityje nelaužysiu tarybinių įstatymų. Duodam tris dienas, ramiai apmąstyty, netrukdysim, o per Vėlykas jau būsi namuose.“

Taigi tas tris dienas mąščiau. Mokiau vaikus, kad nieko nebijotų, tik nuodėmės, nes tik prieš Dievą turės atsakyti. Jei mane paleis, vienai kunigai džiaugsis, kiti gal kreivai žiūrės, tačiau ką pasakys vaikai?

Po trijų dienų Bičkauskas mane iškvietė ir klausia: „Na kaip?“ - „Kas kaip?“ - „Ar apie filmą pagalvojai?“ - „Vaje, - sakau, - kažkaip visai pamiršau. Buvo tokia įdomi šachmatų partija, aš ir užmiršau. Gal dar tris dienas galėčiau pabūti ramiai ir pagalvoti?“.

„Ne, viskas“, - atsakė Bičkauskas ir perrašė protokolą pagal naują straipsnį - 7 m.“

„Ši A. Svarinsko tvirtybė ir drąsa - vienintelės neišsenkančios versmės Aukščiausio šaltinio“ - sako Dalius Stancikas.

JAV prezidentui Reiganui pareikalavus 1988 m. buvo paleistas iš kalėjimo ir ištremtas be teisės grįžti į Lietuvą. Gyvendamas tremtyje daugel kartų susitiko su popiežiumi Jonu Pauliumi II-uoju. Kalbėjosi su JAV prezidentu Reiganu, lankėsi pas išeivijoje gyvenusius lietuvius, susitiko su kitų šalių garbingais asmenimis. Jam teko net kardinolams ir Vatikano aukštuomenei kalbėti apie padėtį Lietuvoje. Kalėjime iš duonos padarytas rožinis ir kalinio rūbai garbingai saugomi Vatikano muziejuje.

Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, kun. A. Svarinskas grįžta tėviškėn ir Viduklėje išrenkamas pirmojo Seimo deputatu. Vėliau kardinolo Vincento Sladkevičiaus paskirtas kariuomenės kapelionu dirbo Įgulos bažnyčioje.

Kažkam tai nepatiko. Mons. A. Svarinskas buvo iškeltas į Kavaršką. Čia tėvų paveldėtoje žemėje įkūrė Partizanų parką. O sulaukęs garbingo amžiaus persikėlė gyventi į Vilnių, į savo nuosavą butą.

Vilniuje mes - Lietuvos tikintieji - matėme mons. A. Svarinską su bendražygiais, meldžiantis, kad Dievas mus apsaugotų nuo gėjų iškrypimų.

Vilniuje mons. A. Svarinską matėme su Nijole Sadūnaite ir kt. bendraminčiais teismų salėse ginant Eglę Kusaitę nuo KGB susidorojimų. E. Kusaitė buvo klaipėdietė, kuri buvo įtariama sąsajomis su teroristais ir ketinimu susisprogdinti Rusijoje.

Mons. A. Svarinskas aktyviai dalyvavo Garliavos mergaitės gyme, palaikydamas jos gynėjus.

Skaudu mums visiems, kad nepriklausomoje Lietuvoje vaikų tvirkinimo byloje dar galioja poeto žodžiai ir tribunuluose išdidžiai teisiuosius teisia žmogžudžiai.

Mes matėme mons. A. Svarinską prie Seimo rūmų kalbant rožinį t. y. meldžiantis, kad Lietuvoje nebūtų žudomi negimę kūdikiai, ir kad mes lietuviai išsilaisvintume iš girtavimo ir narkomanijos pančių.

Mes matėme mons. A. Svarinską kartu su tikinčiaisiais meldžiantis Katedros suoluose, bet niekada nematėm aukojančio Šv. Mišių prie Dievo altoriaus su broliais kunigais (valdant Kardinolui Audriui Bačkiui).

Dar skaudžiau buvo matant, kai ramybės palinkėjimo metu, išėję kunigai spaudė rankas Vyriausybės ir Seimo nariams bei ministrams, tarsi nepastebėdami praėjo pro mons. A. Svarinską.

Mons. A. Svarinskas pinnas pareikalavo ištirti kun. Juozo Zdebskio ir kun. Broniaus Laurinavičiaus žūties aplinkybes. Jeigu jie buvo nužudyti gindami Tautos ir religijos laisvę, jie kankiniai ir šventieji, bet ar jie mums reikalingi? Tikiu, kad kun. J. Zdebskis ir kun. B. Laurinavičius kartu su mons. A. Svarinsku visą gyvenimą paaukoję, kad ant Dievo įstatymų pamatų tautoje įsiviešpatautų teisingumas ir meilė, šiandien jau Viešpaties prieglobstyje. Todėl prašykime jų užtarimo, kad mūsų savasis aš visuomet nusilenktų Dieviškam autoritetui. Mokykimės iš tų vyrų, kad siekiant amžinybės Viešpatyje, čia žemėje galima viską prarasti, visko netekti, bet išsaugoti nukryžiuotą ir prisikėlusį Kristų.

Dekalogo šauklys

Petro Plumpos kalba, pasakyta

per mons. Alfonso Svarinsko mirties metines

Iš dvasingų žmonių yra tekę girdėti, kad dažnai mirusiuosius labai slegia jų garbei pastatyti didingi paminklai ir užrašyti gražbylystės žodžiai. Ypač jeigu mirusysis išeidamas į anapusinį pasaulį paliko šioje žemėje daug puoselėtų, bet neįgyvendintų taurių minčių ar svajonių. Tiesą sakant, kiekvienas krikščionis turėtų išeiti iš šio gyvenimo jausdamas Dievo Karalystės darbų neužbaigtumą, nuo kurių priklauso šeimų, Bažnyčios, Tėvynės ir visos žmonijos palaimingas gyvenimas. Kuo tauresnis krikščionis, tuo didesnę jautčia savo atsakomybę. Būtent tokią atsakomybę visą gyvenimą jautė ir šiandien minimas monsinjoras Alfonsas Svarinskas. Jis ypatingai pergyveno dėl naujosios Lietuvos gyvenimo. Jau daug kartų girdėtą klausimą galėtume pakartoti ir monsinjoro Alfonso adresu: ar apie tokią Lietuvą jis svajojo? Kitaip sakant, ar galėjo jis svajoti apie laisvą Tėvynę Lietuvą, kurios gyventojai Europoje pragaištingai pirmautų net keliolikoje visuomeninio gyvenimo sričių, tame tarpe:

- pagal savižudžių skaičių,
- pagal emigrantų gausumą,
- pagal alkoholio vartojimą,
- pagal skyrybų procentą,
- pagal patyčias moksleivių tarpe,
- pagal jaunuolių įvykdytas žmogžudystes ir

- dar keliolikoje sričių: nuo transporto vagysčių iki grėsmingo lytinių ligų išplitimo.

Dėl paauglių palaido gyvenimo bei abortų Lietuva jau turi virš 50 000 nevaisingų šeimų ir kasmet jų padaugėja po 2000. Su nevaisingumo problema susiduria kas šešta pora. Po dešimtmečio jau gali būti nevaisinga kas trečia šeima. Todėl visai dėsningai nuo 1990 m. gyventojų skaičius Lietuvoje sumažėjo 20 procentų - 740 000 žmonių. Slinktis tautos išnykimo link juda su grėsmingu pagreičiu.

Monsinjoras Alfonsas tikrai apie tokią Lietuvą nesvajėjo, bet stengėsi visokiais būdais protinti politikus, kad pagaliau susirūpintų moraline tautos gyvenimo kokybe. Tačiau nors Lietuvą pakaitomis valdė įvairių pavadinimų partijos su skirtingomis programomis, realybėje jų valdymo kokybė mažai tesiskyrė, nes politinės deklaracijos iš esmės negalėjo pakeisti komunistinių funkcionierių bei biurokratų sluoksnio, lygiai kaip pakeistos etiketės nekeičia gaminio kokybės. Monsinjoras Alfonsas ne kartą viešai yra kalbėjęs, kad nors Lietuvos valdininkai apsivilkę baltus apdarus, bet jų pamušalas liko raudonas, t. y. jų visuomeninis elgesys liko nesąžiningas, savanaudiškas ir korumpuotas. Jie nenori ir negali atsikratyti sovietinės gyvensenos relikto: įstatymų negerbimo, duoto žodžio nesilaikymo, kombinavimo ir sukčiavimo.

Krikščioniškoje laisvoje visuomenėje tikrą žmogišką tvarką pirmiausiai turi sukurti kiekvienas žmogus savyje, vadovaudamasis Dekalogu. Kokie žmonės - tokia visuomenė, kokia visuomenė - tokia ir demokratinė santvarka. Demokratija tik tada yra pozityvi ir visiems naudinga santvarka, kuomet piliečiai yra padorūs. Todėl ne atsitiktinai ketvirtasis JAV prezidentas bei „Konstitucijos tėvas“ Džeimsas Medisonas yra pasakęs: „Visą mūsų politinių institutų ateitį mes siejame su visuomenės savivalda, su visų ir kiekvieno iš mūsų sugebėjimu valdyti save, vadovaujantis Dešimčia Dievo Įsakymų“. O pirmasis JAV prezidentas Džordžas Vašingtonas 1796 m. rugsėjo 17 dieną savo atsisveikinimo kalboje pasakė: „Kad ir kaip mes pasitikėtume geru švietimu ir jo poveikiu mūsų mintims, bet protas ir patirtis neleidžia tikėtis, jog nacijos dorovė galėtų su-

tvirtėti be religinių principų“. Tai pasakė ne koks nors pamaldus pastorius ar teologas, bet žymus karvedys ir patyręs valstybininkas.

Panašiai ir antrasis JAV prezidentas Džonas Adamsas išreiškė bendrą tuometinių amerikiečių nacijos vadovų nuomonę, kad demokratinei sistemai iš esmės yra būtinas tam tikras visuomenės dvasinis lygis: „Mūsų Konstitucija buvo sukurta tik dėl dorų ir religingų žmonių; ji visiškai netinka visų kitų žmonių valdymui.“ Taigi, nedorų žmonių visuomenėje demokratinė santvarka pavirsta košmaru. Tokį košmarą yra patyrę kai kurių sovietinių lagerių kaliniai, kai dauguma kriminalinių nusikaltėlių atskiruose lageriuose ar kalėjimų kameroje įveda savąją plėšrūnišką tvarką. Politiniai kaliniai, net ir būdami mažumoje, prieš tokią kriminalistų demokratiją sukildavo, nes geriau žūti, negu prarasti savo žmogiškąjį orumą.

Todėl ir demokratinė Lietuva ligi šiol netapo teisingumo šalimi, netapo vilties šalimi, netapo laimės šalimi, nes sovietmetyje sužalotos sąžinės žmonės sudarė daugumą, kuriai valstybės laisvė buvo reikalinga tam, kad galėtų lengviau pasinaudoti kitų žmonių darbu. Deja, ir dabartinėje Europoje vis daugiau demokratinės santvarkos galimybėmis pasinaudoja demoralizuoti gyventojų sluoksniai, kuriems svetimos ne tik krikščioniškos moralinės vertybės, bet ir elementarus žmogiškas elgesys. Jie neslepia savo priešiško krikščioniškoms vertybėms ir gyvenimo būdai, ir netoli tas laikas, kai Europos Sąjungoje seksualinių mažumų poros reikalaus santuokų bažnyčioje, o vyskupams nesutikus, masoniškoji demokratinė dauguma pareikalaus nubausti kunigus, panaikinti krikščioniškas šventes, pašalinti kryžius, vienuoliškus apdarus, uždraus viešai platinti Šventą Raštą ir t.t.

Mes žinome, kad Europos Sąjunga buvo sukurta vadovaujantis krikščioniškomis taikos ir solidarumo idėjomis, o tos idėjos pagrindiniai įgyvendintojai buvo trys žymūs krikščionių politikai - Robertas Šumanas, Konradas Adenaueris ir Alčidė De Gasperis. Tačiau dabartinės Europos politikų dauguma vilčių į Dievą nebededa, o pasitiki bankais ir NATO ginklais. Ir dauguma Lietuvos politikų nuolankiai išpažįsta šią naująją religiją. Bet ar šios finansinės-kari-

nės struktūros gali Lietuvos jaunimui suteikti gyvenimo viltį, panaikinti narkomaniją, savižudybes, suteikti gyvenimui prasmę ir tikslą? Vakarų europiečiai tokių vertybių mums negali duoti, nes jie patys gyvenimo tikslo neturi, nebent hedonistinių siekių patenkinimą čia ir dabar. Bet kuri santvarka gali būti stabmeldystė, kaip kad buvo nacizmas ir komunizmas. Šiais laikais stabu jau tampa ir demokratija, kurios vardu daromos didžiausios šlykštybės, pradedant kūdikių žudymu ir baigiant pagrindinių šeimos vertybių išniekinimu. Lietuvoje dauguma informacijos priemonių propaguoja antikrikščionišką gyvenimo būdą: televizija, žurnalai, jaunimui skirtos knygos ir filmai. Pagal šią gyvenimo būdo reklamą gyvena absoliuti dauguma žmonių. Šis moraliai krintantis gyvenimo srautas vis didėjančiu greičiu neša žemyn ateistus ir tikinčiuosius, protinguosius ir naivuosius. Tie, kurie bando sustoti, tam pražūtingam srautui nepasiduoti, tampa pajuokos objektais, yra laikomi atsilikėliais, užkietėjusiais fanatikais. Todėl ir monsinjoras A. Svarinskas buvo soviet-masoniškos žiniasklaidos patyčių objektu. Ypač buvusiems komjaunuoliams nepatiko griežta monsinjoro moralinė laikysena ir politika - nepriklausomoje Lietuvoje laikytis Dekalogo principų. Ir dauguma politikų Dekalogą ignoruoja, tad nenuostabu, kad jaunimo demoralizacija tapo pagrindine naujosios lietuvių kartos savybe. Tad visai natūralu, kad sekuliarizuotoje Lietuvoje mažėja kunigų ir ypač vienuolių skaičius, nes dabartiniai katalikai nebeišugdo dvasios karių, kurie sugebėtų pasipriešinti moralinio nuopuolio srautui. Tai reiškia, kad katalikiškos šeimos, parapijos, bendruomenės ir organizacijos nesukurs palankių sąlygų dvasinio pašaukimo ugdymui. Tokiu būdu katalikybė, kuri yra kovojanti Bažnyčia, lieka be karininkų, be vadovų, o kartu ir be pačios dvasinės kovos. Tačiau tie Lietuvos krikščionys, ypač jaunieji, kurie nenori tokiai dvasinei griūčiai pasiduoti, turėtų vėl iš naujo prisiminti tai, kad KGB - pati galingiausia pasaulyje totalinio sekimo ir įvairialypio smurto sistema - per eilę metų negalėjo sunaikinti krikščioniškojo Lietuvos pagrindžio: nei slaptų vienuolių, nei pagrindinės seminarijos, nei religinės spaudos. Todėl ir šiandieninės Lietuvos krikščionys, norėdami išeiti iš dabartinės grėsmingos būklės, vėl ir vėl turi įsidėmėti

ši Tomo Kempiečio įspėjimą: „Kur tik būsi, į kurią pusę pasisuksi, būsi menkas, jei neatsigręši į Dievą.“ Šią tiesą nuolat saugojo širdyje sovietinio religinio pagrindžio nariai, todėl išliko nenugalėti. Dievas tas pats vakar, šiandien ir visados, todėl mes galime ir turime išeiti iš nevilties į tikrą dvasinį Atgimimą. Be abejonės, šiandien - ypač jaunimui - savo gyvenimu liudyti Evangeliją yra sunku dėl didelio papročių sugedimo ir visos aplinkos priešiško. Vienas žmogus šeimoje, mokykloje, darbovietėje, norėdamas būti Kristaus sekėju ir liudytoju, tampa ne tik pajuokos, bet ir neapykantos objektu. Todėl dabartiniam krikščioniškam jaunimui būtina kurti glaudžias bendraminčių grupes ar kuopeles, kurios padėtų pažinti ir gilinti tikėjimą, morališkai išsilaikyti, taptų tikro džiaugsmo oazėmis bei naujos, busimosios visuomenės ląstelėmis.

Apie tokią naują visuomenę monsinjoras Alfonsas nuolat galvojo, svajojo, kalbėjo ir to siekė. Siekė iki pat mirties. Manykime, jis to siekia ir dabar, būdamas Amžinojo Tėvo namuose. Todėl Amžinoji Šviesa jam tešviečia.

Petras Plumpa, Mūsų parkas, 2015 07 18

Mintys apie garbės kanauninką Vytautą Juozą Vaičiūną

Garbaus amžiaus sulaukusio kunigo gyvenimas buvo sunkus, bet įdomus. Tai vienas iki įšventinimo santuokoje gyvenusių katalikų kunigų, kuris dėl pašaukimo paaukojo šeimyninį gyvenimą. Parapijiečiai jau daugiau nei dvidešimt metų kunigystei atidavusį dvasininką mini tik geru žodžiu už jo atsidavimą, tarnystę artimui ir begalinį darbštumą. V. J. Vaičiūnas iš kitų kunigų išsiskiria dar ir tuo, kad bažnyčios gražinimui, rekonstrukcijai paskyrė ir visą savo sukaup tą turą, ir per civilinį gyvenimą užtarnautą pensiją.

Genovaitė Baliukonytė

Jau 20 metų - ne visada tinkamai įvertintas, ne visada padėkotas. Nepaisant visų išgyvenimų jis sakė ne „esu pavargęs“, bet „esu Viešpaties pakviestas“, jis įsijungė į tarnystę Dievui. Ir darbuojasi taip, kad mums, jaunesniems, net ausys rausta. Ir net pavydime, kad mes, kaip antrasis Tėvo sūnus, pasakęs, kad „padarysiu, nueisiu“, nenueiname, nepadarome. Kan. V. J. Vaičiūno tarnystės reikia mums kaip pavyzdžio, kad neišsisukinėtume, o padarytume, ir padarytume daugiau nei galime.

Kan. Deimantas Brogys

Besidarbuojantis Viešpaties vynuogyne, išradingas, darbštus, nagingas kunigas dirba nepavargdamas. Nors jaučia, kad jėgų nėra per daug, tačiau, subūręs gražų parapijos bendruomenės branduolį, kan. V. J. Vaičiūnas sugeba daug nuveikti.

Livija Šiugždienė

Apie Kauno pašonėje esančią Šlienavos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčią ir jos kleboną garbės kan. Vytautą Juozą Vaičiūną garsas sklinda jau seniai. Tai tikrai didžiulės pagarbos vertas kunigas. Kanauninko kelias į kunigystę buvo nuklotas fizinėmis ir dvasinėmis kančiomis. Jo gyvenimas jau nuo vaikystės, jaunystės buvo pilnas nepriteklių, sunkių išbandymų. Sąžiningai dirbo jam pavestus darbus. Pasižymėjo darbštumu, pamaldumu. Būdamas pasauliečiu sovietmečiu aktyviai dalyvavo organizuojant tikinčiųjų procesijas iš Tytuvėnų į Šiluvą - Šilinių atleidų metu. Valdžia trukdė šias eitynes: dar prieš atlaidus paskelbdavo apie įvairias gyvulių nagų ligas. Tačiau tai nesutrukė V. J. Vaičiūnui aktyviai dalyvauti švč. M. Marijos garbei skirtose procesijose. Ilgus metus platino „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kroniką“. Kalėjime jis patyrė daug patyčių, vargo, pažeminimo...

Kazimieras Dobkevičius

Ir parapijiečiai, ir svečiai stebėjosi nuostabiai gražiai sutvarkyta bažnyčios aplinka. Tai kan. V. J. Vaičiūnas kartu su jam nuolat pagelbstinčia Bieliauskų šeima rūpestingai tvarko bažnyčią ir jos aplinką, vis surasdami dar ką nors nauja padaryti. Ir šiemet prasiplėtė gėlynai, atnaujinti (ar naujai padaryti) šventoriaus vartai, pastatyti nauji (ar atnaujinti) keli kryžiai, o svarbiausia - bažnyčios pagrindinį įėjimą puošia dvi naujos, iš akmens iškaltos apaštalų šventųjų Petro ir Povilo statulos. Jų pastatymas, kaip ir kiti darbai, kainavo daug pinigų, pastangų ir pasiaukojimo, tad suprantama, kodėl parapijos vadovas pasitenkina dėvėtais drabužiais ir neturi kada pavalgyti: viską atiduoda Dievo namų grožiui. Tie darbai nesustoja net ir tada, kai kan. V. J. Vaičiūnui vis dažniau tenka vykti į ligoninę pataisyti silpstančios sveikatos.

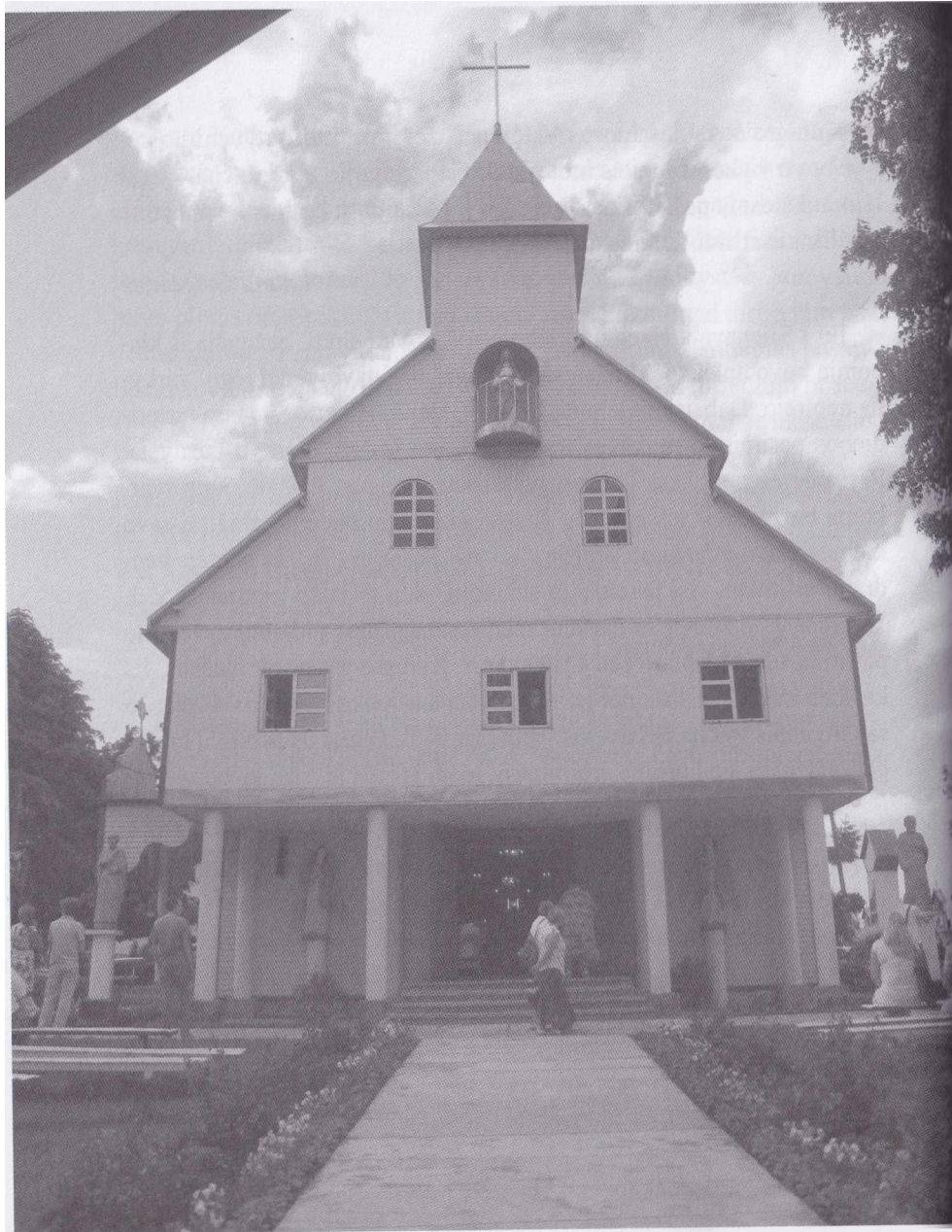
2004 m. „XXI amžius“

Kunigas Vytautas Juozas Vaičiūnas, žmogus, kurio gyvenimo kelyje buvo visko: ir meilės moteriai, ir išsipareigojimų jai, tačiau nugalėjo aukštesnis pašaukimas, atvedęs jį į kunigų luomą ir liepęs jame pasilikti ir atlikti didžius darbus...

Laima Grigaitytė

Iki į Šlienavą atsikeliant klebonui V. J. Vaičiūnui, bažnyčia ir klebonija buvo apleistos. Ankstesnis kunigas negalavo, todėl jėgų tvarkytis neturėjo. Dabartinį kleboną žmonės pamilo iš karto. Jis nuo pirmos dienos pasiraitojo rankoves ir ėmėsi dirbti, statyti, tvarkyti bažnyčią. Pasirodė esąs ūkiškas ir labai praktiškas žmogus. Pamatę, kaip tvarkoma bažnyčia ir jos aplinka, šlienaviškiai taip pat ėmė gražinti savo kiemus. Savo gyvenimo istorija klebonas nesigyrė. Tačiau pradėję bendrauti artimiau, visi pamažu ją sužinojo. Nuo to laiko vietiniai į V. J. Vaičiūną ėmė žiūrėti su dar didesne pagarba. Tokią didžiulę gyvenimo patirtį turinčio klebono žodis yra svarus. Kunigas yra ne tik ūkiškas. Jis kasdien auchoja mišias, net jei į bažnyčią susirenka kelios moterėlės, o savaitgaliais vyksta net dvejų šventos mišios. Daugelis parapijų mums gali pavydėti, kad turime įvairiapusį, įdomų ir išmintingą kleboną.

Vladas Ravka

Šlienavos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia.
(nuotr. iš LAJA)

Mylimam broliui

(kun. V. J. Vaičiūnui)

*Kaip gera prisiglausti prie brolio peties,
Kai būna nepakeliamai liūdna,
Kaip gera pajauti jo meilę širdies,
Kai blogas draugas išduoda.*

*Kartais vienintelio žodžio užtenka,
Kad būtų vėl noras gyventi,
Tada, kada jėgos, atrodo, išsenka
Gyvenimo našta pakelti.*

*Dėkoju tau, broli, už gerumą ir meilę,
Už atvirumą tavo širdies,
Nes broliška meilė sušildo kaip saulė,
Pražysta gražiausiais gerumo žiedais.*

*Šiandien aš lenkiu savo galvą,
Prieš tave, broleli brangus,
Išklausęs skausmingąją maldą
Tave siuntė man pats dangus.*

*Sielos grožis lyg žiedas nevystančios rožės,
Tai niekad negęstanti meilės šviesa,
Žmonijos kartų visad trokštamasis lobis
Palaiminta Kristaus amžinoji tiesa.*

*Lai lydi tave Aukščiausiojo meilė,
Nuoširdi padėka nuo žmonių,
Lai šypsos palankaus likimo saulė,
Einant prasmingu gyvenimo keliu.*

Ramutė Vaičiūnaitė-Kurienė

Dokumentai, foto dokumentai, ilustracijos

Katalikų bažnyčios ir tikinčiųjų padėtis sovietinės okupacijos metais

Istorinė-archyvinė pažyma

Prasidėjus sovietų okupacijai 1940 m. Bažnyčia buvo atskirta nuo valstybės, konfiskuotas jos turtas. Vyko prievartinė ateizacija, religinio gyvenimo kontrolė. Tikinčiųjų persekiojime dalyvavo LSSR prokuratūra, LSSR Religijų reikalų įgaliotiniai, miestų ir rajonų administracijos pareigūnai, sovietinė žiniasklaida, KGB agentai bei patikimi asmenys ir kt. KGB pareigūnai ir valdžios institucijos naudojo įspėjamąsias, profilaktines, administracines, baudžiamojo proceso priemones.

LSSR Vidaus reikalų liaudies komisariato (NKVD) komisaras A. Guzevičius 1940 m. gavo SSSR NKVD komisaro L. Berijos ir Valstybės saugumo liaudies komisaro (NKGB) V. Merkulovo instrukciją, kurioje buvo nurodyta, kaip kovoti su Bažnyčia, pažymima, kad reikia sunaikinti jos bazę, diskredituoti ją katalikų akyse, suskaldyti dvasininkijos vadovybę, sumenkinti jos įtaką tikintiesiems, verbuojant kunigus ir katalikų autoritetus panaudoti jų silpnybes, suimtus kunigus ir religinius veikėjus bandyti užverbuoti, antisovietine veikla užsiimančius dvasininkus suimti ir kt. (*Laisvės kovų archyvas Nr. 11, Kaunas, 1994., I. 136, 137*).

Bažnyčios pasipriešinimas okupaciniam režimui prasidėjo jau 1940 m., ji siekė panaikinti spaudos, tikybos dėstymo, katalikiškų organizacijų draudimą (*LYA, f. K-1, ap. 10, b. 3, l. 72-87*).

Katalikų Bažnyčios (KB) vadovybė ir kai kurie dvasininkai bandė ieškoti kompromiso, stengėsi taikiu būdu spręsti iškilusius nesu-

tarimus, pvz., Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkas kunigas Mykolas Krupavičius 1940 10 07 išsiuntė LSSR Aukščiausios Tarybos (AT) prezidiumui, komunistų partijos (KP) CK ir Liaudies komisariatui memorandumą „Katalikų su komunistais bendradarbiavimo reikalu“. Jame rašoma apie diskriminaciją, vykdomą tikinčiųjų atžvilgiu: parapijinėms ir vienuolynų žemėms taikomos kitokios normos, negu kitiems žemės savininkams; tikinčiųjų vaikai mokyklose bus verčiami mokytis „netikėjimo“; uždrausta leisti katalikišką spaudą; atimta teisė kunigams gauti pensiją ir pan. (*LYAJ.K-l, ap. 46, b. 1611, l. 126*).

LSSR NKGB/MGB/KGB struktūroje 1944-1989 m. veikė Katalikų Bažnyčios ir kitų konfesijų veiklą kontroliavę padaliniai: iki 1946 08-2 sk. 2 psk.; nuo 1946 08 iki 1950 01 - O sk., 1 psk. kontroliavo KB, 2 psk. - kitas konfesijas; nuo 1950 01 iki 1953 04-5 sk. 2 psk.; nuo 1953 04 iki 1960 03 -4 valdybos 3 sk. 1 psk.; nuo 1960 03 iki 1967 09-2 valdybos 2 sk.; nuo 1967 09 iki 1979 m. - 5 sk.; 1979-1989 m. - 5 tarnybos 3 sk.

LSSR NKGB komisaras A. Guzevičius 1944 09 04 pasirašė įsakymą NKGB miestų ir apskričių skyriams dėl agentūrinio-operatyvinio darbo tarp katalikų dvasininkų, kuriame nurodoma sudaryti kunigų, vienuolių, katalikiškų organizacijų vadovų sąrašus; pradėti verbuoti naujus agentus; visų vyskupijų vadovams pradėti bylas-formulius; daugiausiai dėmesio skirti darbui su KB vadovais, siekiant juos pajungti NKGB įtakai; per mėnesį LSSR NKGB 2 sk. pateikti pažymas apie kunigams pradėtas tyrimo bylas (*LYAJ.f. K-l, ap. 10, b. 9, l. 12-13*).

Sovietinė valdžia draudė tikinčio jaunimo organizacijų bei būrelių veiklą, pvz., ataskaitoje apie LSSR MGB Šiaulių aps. sk. agentūrinį-operatyvinį darbą 1947 m. rašoma, kad 1944 m. Kuršėnų bažnyčios kunigas Klemensas Orlauskas įkūrė Ateitininkų būrelį, kuris 1946 m. atnaujino savo veiklą. Į jo sudėtį įėjo Kuršėnų gimnazijos vyresniųjų klasių mokiniai, dvasinės seminarijos studentai, kurie buvo suimti ir apkaltinti antisovietine veikla (*LYAJ.f. K-41, ap. 1, b. 1566, l. 37*).

Per karo ir pokario metus Lietuva neteko daug dvasininkų, 1944-1953 m. LSSR buvo suimti ir įkalinti 362 kunigai (*LYA, f. K-1, ap. 10, b. 3, L 198*).

LSSR AT prezidiumas 1948 06 19 išleido įsakymą „Dėl maldos namų, vienuolynų pastatų ir religinių bendruomenių gyvenamųjų namų nacionalizavimo“, todėl visi maldos namai (bažnyčios, cerkvės, kirchės, mečetės ir kt.) bei religinių bendruomenių gyvenamieji namai tapo valstybės nuosavybe, parapijiniai maldos namai buvo perduoti naudotis tikintiesiems, o likusieji pastatai buvo paskirti vietinių tarybų komunaliniam fondui. Nacionalizuotus ir pagal sutartis neperduotus tikintiesiems maldos namus valdžios organai atidavė naudotis kitoms žinyboms, pvz., Vilniuje šv. Kazimiero bažnyčia buvo paversta ateizmo muziejumi, Vilniaus Katedra - paveikslų galerija, o kai kurios bažnyčios perduotos naudotis gamykloms, įmonėms, restauracijos dirbtuvėms ir pan. (*LYA, f. K-1, ap. B/n-1, b. 97, l. 121*).

LKP CK biuras 1948 07 09 posėdyje priėmė nutarimą „Partinės organizacijos uždaviniai demaskuojant priešišką reakcinės katalikų dvasininkijos veiklą“, kuriame teigė, kad katalikų dvasininkai vykdė antisovietinę agitaciją, bandydami katalikų Bažnyčią parodyti kaip patriotinių idėjų skleidėją; dvasininkai ignoravo valdžios įstatymus dėl mokyklos atskyrimo nuo bažnyčios ir grupėmis katekizavo vaikus, bandė sukurti klerikalines bei nacionalistines organizacijas ir į jas įtraukti studentus bei mokinius. LKP CK biuras pažymėjo, kad partinės organizacijos nepakankamai skatino karingą, puolamąją antireliginę propagandą tarp gyventojų, kovą su religiniais prietarais, dirbančiųjų auklėjimą materialistinės pasaulėžiūros dvasia; nutarta įpareigoti Religinių kultų reikalų tarybos įgaliotinį prie LSSR MT Pušinį ir vietines darbininkų deputatų tarybas atlikti veikiančių bažnyčių ir kulto tarnautojų registraciją (*LYA LKP, f. 1771, ap. 11, b. 111, l. 9-13*).

LSSR MT sprendavo, kuriuos maldos namus uždaryti, o Religinių kultų įgaliotiniai (vėliau Religinių reikalų įgaliotiniai) turėdavo sudaryti sąlygas, kad uždarinėjami maldos namai tarp tikinčiųjų ne-

sukeltų aktyvaus pasipriešinimo, pvz., KGB agentas „Žolnerovič“ 1949 09 09 pranešė, kad jis priklausė Bažnyčios komitetui ir dalyvavo delegacijoje, kuri 1949 m. rugpjūčio pradžioje aplankė Religinų kultų įgaliotinį Pušinį. Pušinis teigė, kad LSSR MT nusprendė uždaryti Katedrą, todėl jis nurodė Katedrai netiekti elektros, uždraudė joje deginti žvakes, groti vargonais ir pan., pagrasino, kad jeigu šių draudimų nebus paisoma, Bažnyčios komitetui reikės mokėti didelius mokesčius. 1949 08 29 Mokslų Akademijos atstovai pranešė, kad Vilniaus Katedroje bus muziejus (*LYA, f. K-30, ap. 1, b. 6, l. 64*).

LSSR 1944-1953 m. uždaryti 47 maldos namai (*LCVA, f. R-181, ap. 3, b. 32, l. 76-78*).

Sovietinėje žiniasklaidoje buvo kritiškai ir neobjektyviai vertinami susiję su religija įvykiai bei asmenys, viešajame gyvenime buvo formuojamas tikinčiojo kaip neišsilavinusio ir nepilnaverčio asmens įvaizdis. Sovietinė spauda, stengdamasi sumenkinti dvasininkų autoritetą, publikuodavo juos niekinančius ir smerkiančius straipsnius. Dažniausiai tokias publikacijas užsakydavo arba paruošdavo LSSR KGB pareigūnai. Kai kurie kunigai nutarė pasipriešinti ateizacijai, gimė sumanymas leisti pogrindinę spaudą.

Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“ pradėta leisti 1972 03 19, paskutinis numeris išleistas 1989 03 19. LSSR KGB pareigūnai ieškojo leidėjų, šiam darbui vadovavo LSSR KGB pirmininko pavaduotojas H. Vaigauskas, 5-os tarnybos viršininkas E. Baltinas ir kiti. Pirmas leidinio numeris kratos metu paimtas 1972 06 26 iš J. Stanelytės. LSSR prokuroras A. Kairelis 1972 07 05 pasirašė nutarimą iškelti baudžiamąją bylą Nr. 345 dėl LKB kronikos gaminimo ir platinimo, parengtinį tardymą turėjo atlikti LSSR KGB Tardymo sk. tardytojai (*LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47707/3, t. 1, l. 2, 3*)

Už LKB kronikos redagavimo, leidybos, dauginimo, platinimo bei perdavimo į Vakarus sekimą buvo atsakingi LSSR KGB 5-os tarnybos 3-as skyrius (dvasininkijos ideologinė kontržvalgyba), tardymo skyrius, operatyvinis techninis skyrius (rus. - ОТО), kurio darbuotojai vykdė priemonės „S“ (telefoninių pokalbių

klausymasis), „T“ (slaptas pasiklausymas iš asmens gyvenamųjų patalpų), „NN“ (išorinis stebėjimas), „D“ (slapta krata) ir kt. SSSR KGB sankcionuotas spec. priemonės atlikdavo 7-os ir kitų tarnybų iš Maskvos atsiųsti KGB darbuotojai.

KGB įrengti slapto klausymosi aparatai buvo tik viena iš priemonių persekiojant sovietiniam režimui besipriešinančių disidentų veiklą. KGB naudojosi ir kitomis priemonėmis, kurių reikšmė ir kenksmingas poveikis sekamųjų sveikatai nėra iki galo išaiškintas. Pvz., 1977-03-24 pažymoje „Apie kontržvalgybiniame procese operatyvinių-techninių tarnybų vaidmens didinimo padėtį ir priemonės“ rašoma, kad 1975 m. KGB 7 sk. iš patyrusių darbuotojų sukūrė operatyvinę techninę grupę, kuri per 2 metus įvykdė daugiau kaip 160 operatyvinių techninių priemonių: „Zakaz“ įvykdė 69 kartus, „Znak“, „Sputnik“, „MTP“, „Zerkalo“, „Pikap“, „MN“, „UN“ ir kt. įvykdė po 24 kartus. Vykdamt spec. priemonę „NN“ padaryta daugiau kaip 5000 slaptų nuotraukų. <...> Dauguma spec. priemonių „T“ vykdomos naudojant laidines priemones ir informacija perduodama į Komiteto centrinę kontrolinį punktą. Tokios pat galimybės sudarytos Kaune ir Klaipėdoje. <...> Vykdamt spec. priemonės „Zakaz“, „Znak“ 7 sk. paruošė originalių maskuočių, dengiančių televizijos įrengimus, kurių pagalba perduodami vaizdai. <...> Įsisavinta vėl gauta technika spec. priemonės „Sputnik“ panaudojimui. <...> Pvz., pagal operacijos „Neris“ planą, patvirtintą SSRS KGB prie MT, glaudžiai bendradarbiaujant su agentūra buvo naudojamos priemonės: „T“, „S“, „D“, „O“, „F“, „U“, „MN“, „UN“, „NN“, „Zakaz“ ir PK. Čekistinės priemonės kompleksiskai naudojamos užsieniečių tyrimui, o taip pat asmenų, kuriems užvestos operatyvinės įskaitos bylos, tyrimui-nacionalistams ir kitiems priešiskai nusiteikusiems asmenims. <...> Pasirašė LSSR KGB prie MT pareigūnai: 1 sk. viršininko pavad. pplk. Naruševičius, 5 sk. viršininko pavad. pplk. Baltinas, 2 valdybos 2 sk. viršininko pavad. mjr. Misiukonis, KGB pirm. vyr. inspektorius mjr. Zacharov. Susipažino: OTO viršininkas mjr. - inž. Stongvilas, 7 sk. viršininkas plk. Bukauskas (*LYA.f. K-1, ap. 10, b. 759, l. 20-31*).

LSSR KGB tardė, suėmė ir kitaip persekiojo daugelį žmonių, dalyvavusių LKB kronikos leidimo veikloje, kai kurie iš jų kalėjo ir buvo tremiami.

LSSR MT 1974 09 20 patvirtino “Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos (KĮLKK) prie miesto, rajono Darbo žmonių deputatų tarybos (DŽDT) Vykdomojo komiteto (VK) nuostatus“, pažymėta, kad tai neskelbtina spaudoje. Teigiama, kad KĮLKK vadovaujasi SSSR ir LSSR įstatymais, SSSR AT prezidiumo ir LSSR AT prezidiumo įsakais, SSSR MT ir LSSR MT nutarimais bei potvarkiais religijų klausimais, taip pat Religijų reikalų tarybos prie SSSR MT paaiškinimais kultų įstatymų taikymo klausimais ir šiais nuostatais. Numatoma, kad KĮLKK turi vadovauti miestų arba rajonų VK, kurie turi nustatyti komisijos narių skaičių, atsižvelgdami į vietovėje esančių religinių susivienijimų skaičių bei gyventojų religingumo laipsnį, komisijos pirmininku tvirtinamas miesto arba rajono VK pavaduotojas. Svarbiausiu uždaviniu laikomas dvasininkijos stebėjimas, atsižvelgiant į tai, kad jiems draudžiama: veikla, nesusijusi su religinių reikmių tenkinimu; labdaros veikla; būrelių, kuriuose mokoma religijos, organizavimas; literatūros leidimas bei platinimas; ekskursijų, kelionių, išvykų rengimas ir pan.; neleidžiama steigti skaityklų, vesti nepilnamečiams religinių apeigų be tėvų žinios ir kt. Nurodomos komisijos teisės ir pareigos bei organizacinis darbas (*LYA, f. K-1, ap. b/n-1, b. 97, l. 43-45*).

LSSR AT prezidiumas 1976 07 28 paskelbė įsaką “Dėl religinių susivienijimų nuostatų patvirtinimo“. Numatoma tvarka norint įregistruoti religinę bendruomenę, jos steigėjai - ne mažiau kaip 20 narių, turėjo kreiptis į DŽDT VK, kuris, priėmęs sprendimą, privalėjo jį siųsti LSSR MT. Tikintiesiems buvo sudaromos galimybės gauti maldos namus, tačiau jie turėjo išsipareigoti vykdyti numatomas sutartyje sąlygas, sutartis turėjo būti sudaroma su miesto ar rajono DŽDT VK. Visuotiniai religinių bendruomenių susirinkimai (išskyrus pamaldas) galėjo vykti tik DŽDT VK leidus. Religiniai susivienijimai neturėjo teisės organizuoti vaikų ir jaunuolių susirinkimų. Pažymima, kad dvasininkų veiklos rajonas apribojamas

jų aptarnaujamo religinio susivienijimo narių gyvenamąja ir atitinkamų maldos namų buvimo vieta (*LYA, f. K-1, ap. B/n-1, b. 97, l. 54-58*).

LSSR MT 1974-09-20 patvirtinti “Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos prie miesto, rajono DŽDT VK nuostatai“, LSSR AT prezidiumo 1976-07-28 paskelbtas įsakas “Dėl religinių susivienijimų nuostatų patvirtinimo“ bei sovietinių valdininkų, KGB veikla nukreipta prieš tikinčiuosius, pažeisdavo jų teises, todėl kunigai Jonas Kauneckas, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Vincentas Vėlavičius ir Juozas Zdebskis 1978 m. įkūrė „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą“ (TTGKK), kuris viešai paskelbė apie TTGKK įkūrimo priežastis, tikslus, nurodė narių adresus (*LYA, f. K-1, ap. 58, b. P-14241, t. 5, l. 1*). LSSR KGB siekė suardyti minėto komiteto veiklą ir tuo tikslu buvo patvirtintas TTGKK kompromitacijos agentūrinių priemonių planas, kurį pasirašė LSSR KGB 5 sk. viršininkas E. Baltinas (*LYA, f. K-30, ap. 1, b. 884, t. 5, l. 148-151*).

LSSR NKGB/MGB/KGB struktūroje 1944-1989 metais veikė Katalikų Bažnyčios (KB) ir kitų konfesijų veiklą kontroliavę padaliniai: iki 1946 metų rugpjūčio - 2 skyriaus (sk.) 2 poskyris (psk.); nuo 1946 metų rugpjūčio iki 1950 metų sausio - O sk., 1 posk. kontroliavo KB, 2 posk. - kitas konfesijas; nuo 1950 metų sausio iki 1953 metų balandžio - 5 sk. 2 posk.; nuo 1953 metų balandžio iki 1960 metų kovo - 4 valdybos 3 sk. 1 posk.; nuo 1960 metų kovo iki 1967 metų rugsėjo - 2 valdybos 2 sk.; nuo 1967 metų rugsėjo iki 1979 metų - 5 sk.; 1979-1989 metais - 5 tarnybos 3 sk.

Lietuvos komunistų partijos centro komiteto (LKP CK) biuras 1948 07 09 posėdyje priėmė nutarimą „Partinės organizacijos uždaviniai demaskuojant priešišką reakcinės katalikų dvasininkijos veiklą“. Jame teigė, kad katalikų dvasininkai vykdė antisovietinę agitaciją, bandydami katalikų Bažnyčią parodyti kaip patriotinių idėjų skleidėją; dvasininkai ignoravo valdžios įstatymus dėl mokyklos atskyrimo nuo bažnyčios ir grupėmis katekizavo vaikus, bandė sukurti klerikalines bei nacionalistines organizacijas ir į jas

įtraukti studentus bei mokinius. LKP CK biuras pažymėjo, kad partinės organizacijos nepakankamai skatino karingą, puolamąją antireliginę propagandą tarp gyventojų, kovą su religiniais prieštaraais, dirbančiųjų auklėjimą materialistinės pasaulėžiūros dvasia; nutarta įpareigoti Religinių reikalų tarybos (RRT) įgaliotinį prie LSSR Ministrų tarybos (MT) ir vietinės darbininkų deputatų tarybas atlikti veikiančių bažnyčių ir kulto tarnautojų registraciją (*LYA, f. 1771, ap. 11, b. 111*).

LSSR MT 1974 09 20 patvirtino „Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos (KĮLKK) prie miesto, rajono Darbo žmonių deputatų tarybos (DŽDT) Vykdomojo komiteto (VK) nuostatus“, pabrėžta, kad tai neskelbtina spaudoje. Teigiama, kad KĮLKK vadovaujasi SSSR ir LSSR įstatymais, SSSR Aukščiausios tarybos (AT) prezidiumo ir LSSR AT prezidiumo įsakais, SSSR MT ir LSSR MT nutarimais bei potvarkiais religijų klausimais, taip RRT prie SSSR MT paaiškinimais kultų įstatymų taikymo klausimais ir šiais nuostatais. Numatoma, kad KĮLKK turi vadovauti miestų arba rajonų VK, kurie turi nustatyti komisijos narių skaičių, atsižvelgdami į vietovėje esančių religinių susivienijimų skaičių bei gyventojų religingumo laipsnį, komisijos pirmininku tvirtinamas miesto arba rajono VK pavaduotojas. Svarbiausiu uždaviniu laikomas dvasininkijos stebėjimas, atsižvelgiant į tai, kad dvasininkams draudžiama: veikla, nesusijusi su religinių reikmių tenkinimu; labdaros veikla; būrelių, kuriuose mokoma religijos, organizavimas; literatūros leidimas bei platinimas; ekskursijų, kelionių, išvykų rengimas ir pan.; neleidžiama steigti skaityklų, pravesti nepilnamečiams religines apeigas be tėvų žinios ir kt. Nurodomos komisijos teisės ir pareigos bei organizacinis darbas (*LYA, f. K-1, ap. b/n-1, b. 97*).

LSSR AT prezidiumas 1976 07 28 paskelbė įsaką „Dėl religinių susivienijimų nuostatų patvirtinimo“. Numatoma tvarka norint įregistruoti religinę bendruomenę, jos steigėjai, ne mažiau kaip 20 narių, turėtų kreiptis į DŽDT VK, kuris, priėmęs sprendimą, privalėtų jį siųsti LSSR MT. Tikintieji, norintieji gauti maldos namus, turėjo įsipareigoti vykdyti numatomas sutartyje sąlygas. Ji turėjo

būti sudaroma su miesto ar rajono DŽDT VK. Visuotiniai religinių bendruomenių susirinkimai (išskyrus pamaldas) galėjo vykti tik DŽDT VK leidus. Religiniai susivienijimai neturėjo teisės organizuoti vaikų ir jaunuolių susirinkimų. Dvasininkų veiklos rajonas apribojamas jų aptarnaujamo religinio susivienijimo narių gyvenamąja ir atitinkamų maldos namų buvimo vieta (*LYA, f. K-1, ap. B/n-1, b. 97*).

LSSR MT 1974 09 20 patvirtinti „Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos prie miesto, rajono DŽDT VK nuostatai“, 1976 07 28 LSSR AT prezidiumo paskelbtas įsakas „Dėl religinių susivienijimų nuostatų patvirtinimo“ bei sovietinių valdininkų ir KGB veikla, nukreipta prieš tikinčiuosius, grubiai pažeisdavo jų teises, todėl kunigai Jonas Kauneckas, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Vincentas Vėlavičius ir Juozas Zdebskis 1978 m. lapkričio 13 d. įkūrė viešai veikiantį „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą“ (TTGKK), buvo atvirai įvardijamos TTGKK įkūrimo priežastys, tikslai (*LYA, f. K-1, ap. 58, b. P-14241*). Parengta ir paskelbta keliasdešimt dokumentų, kuriuose kritikuota sovietų valdžios politika Bažnyčios ir tikinčiųjų atžvilgiu. Šiuose Lietuvoje ir užsienyje platintuose dokumentuose TTGKK nariai nurodydavo savo adresus, jie buvo tiesiogiai susiję su „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ (LKBK) bei kitos pagrindinės spaudos leidyba. Kun. J. Zdebskis TTGKK narys buvo nuo 1978 m. iki 1980 m. LSSR KGB siekė suardyti komiteto veiklą ir tuo tikslu buvo patvirtintas agentūrinių TTGKK kompromitacijos priemonių planas, kurį pasirašė LSSR KGB 5 sk. viršininkas (*LYA, f. K-30, ap. 1, b. 884*).

Helsinkio grupės dokumentų sąrašas

Pateikiamas V. J. Vaičiūno pasirašytų Helsinkio grupės dokumentų sąrašas (Helsinkio grupė, Vilnius, 1999):

1. Dėl represijų prieš Helsinkio grupių narius (1981 02 11, dok. Nr. 28);
2. Pareiškimas dėl represijų prieš Petrą Cidziką (1981 02 28, dok. Nr. 29);
3. Vatikano radijas 1987 11 08 paskelbė, kad Vakarus pasiekė Lietuvos Helsinkio grupės pareiškimas, skirtas SSRS generaliniam prokurorui, kuriuo reiškiamas protestas prieš saugumo komiteto pareigūnų grubų elgesį su N. Sadūnaite, R. Grigu ir kun. R. Puzonu, kurie buvo pagrobti, sumušti, terorizuojami. Šį pareiškimą 1987 09 30 pasirašė Lietuvos Helsinkio grupės nariai: M. Jurevičius, V. Skuodis ir Vytautas Juozas Vaičiūnas (LYA.f.K-l, ap. B/n-l, b. 446, l. 150).
4. Dėl naujo nario Edmundo Paulionio priėmimo į Lietuvos Helsinkio grupę (1988 11 19, dok. Nr. 52);
5. Dėl naujų narių Balio Gajausko, Kazimiero Kryževičiaus ir Nikolės Sadūnaitės priėmimo į Lietuvos Helsinkio grupę (1988 11 20, dok. Nr. 53);
6. Sveikinimas VLIK'ui jubiliejaus proga (1988 11 20, dok. Nr. 54);
7. Dėl vyskupo Julijono Steponavičiaus tremties (1988 11 28, dok. Nr. 55);
8. Pareiškimas dėl Europos Parlamente paskelbtų dokumentų apie Baltijos respublikas (1988 11 28, dok. Nr. 56);
9. Dėl Latvijos Helsinkio grupės nario Jurio Ziemelio mirties (1988 11 28, dok. Nr. 57);
10. Dėl evangelikų liuteronų bažnyčios atgavimo (1988 12 10, dok. Nr. 58);
11. Dėl naujų narių Petro Gražulio ir Alfredo Macijausko priėmimo į Lietuvos Helsinkio grupę (1989 01 18, dok. Nr. 60);

12. Dėl Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio programos (1989 01 18, dok. Nr. 61);
13. Kreipimasis dėl Čekoslovakijos vyriausybės veiksmų prieš Jano Palacho atminimui surengto mitingo dalyvius (1989 01 19, dok. Nr. 62);
14. Dėl Kristinos Nazarienės emigravimo į Kanadą (1989 01 27, dok. Nr. 63);
15. Dėl naujo nario Kazio Sajos priėmimo į Lietuvos Helsinkio grupę (1989 02 05, dok. Nr. 64);
16. Dėl lietuvių jaunuolių, nukentėjusių sovietinėje armijoje (1989 02 20, dok. Nr. 65);
17. Dėl Lietuvos liaudies švietimo ministerijos ir LLKJS Centro komiteto raštų apie padėtį Lietuvos mokyklose (1989 03 07, dok. Nr. 66);
18. Dėl Čekoslovakijos žmogaus teisių gynėjų teismų (1989 03 29, dok. Nr. 67);
19. Dėl represijų prieš atsisakiusį duoti karinę priesaiką Kęstutį Jasulevičių (1989 04 03, dok. Nr. 68);
20. Dėl Vladimiro Raizo emigravimo iš SSRS (1989 04 13, dok. Nr. 69);
21. Dėl politinės padėties Lietuvoje (1989 05 22, dok. Nr. 71);
22. Dėl naujų narių priėmimo į Lietuvos Helsinkio grupę (1990 03 13, dok. Nr. 82);
23. Dėl ginkluotų sovietinės armijos karių įsiveržimo į Naujosios Vilnios psichiatrinę ligoninę (1990 03 28, dok. Nr. 83);
24. Dėl Sovietų Sąjungos kariuomenės veiksmų Lietuvoje (1990 04 18, nenumeruotas dok.);
25. Pareiškimas dėl krikščionių menonitų bendruomenės narių diskriminavimo (1991 08 01, nenumeruotas dok.);
26. Pareiškimas dėl 1991 m. rugsėjo 2 d. įvykių Tbilisyje (1991 09 05, nenumeruotas dok.).

Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika apie V. J. Vaičiūno veiklą ir KGB persekiojimą

Nr. 9. Kratų audra (krata pas V. J. Vaičiūną)

Kauno Vykdomojo komiteto darbuotojas Vaičiūnas, aplankęs mieste statomus objektus, 1973 m. lapkričio 19 d. apie 12 val. grįžo į namus pietauti. Namuose rado buvusį mokytoją P. Petronį. Po 15 min. į duris paskambino vyriškis. Vos pravėrus duris, šeši nepažįstami vyrai įsiveržė į kambarį. Įsibrovėliai neprisistatė, neparodė jokių dokumentų ir išsivedė P. Petronį. Išėjo ne visi, trys liko laukti iki 18 val., t. y. iki kratos pradžios. Jai vadovavo saugumo darbuotojas, ypatingai svarbių bylų tardytojas majoras Limauskas. „Kviestiniai“ - Vladimiras Gluščevskis ir Vladimiras Engelhartas. Saugumiečiai kviestiniais-liudininkais paprastai pasikviečia savus žmones. Lapkričio 19 nesuspėta visko iškrėsti, todėl 22 val. majoras Limauskas kviestinius atleido, o pats išvažiavo, palikęs V. Vaičiūno bute budėti tris saugumiečius. Vienas jų - Vilimas - vėliau šeiminingą tardė.

Kitos dienos rytą pasirodė majoras Limauskas su kitu saugumiečiu ir kviestiniais. Krata buvo tęsiama. Už kelių valandų trys saugumiečiai V. Vaičiūno žmoną Eleonorą nusivedė į sodo namelį ir padarė kratą. Baigę krėsti, saugumiečiai E. Vaičiūnienę nugabeno į Kauno saugumą tardymui, trukusiam apie 9 valandas. Kitą dieną ji buvo tardoma dar 7 valandas.

Pradėdamas daryti kratą, majoras Limauskas paskelbė lapkričio 14 dienos nutarimą padaryti V. Vaičiūno bute kratą ir paimti daiktus ir dokumentus, turinčius reikšmės... Krata baigta 16 val. 20 min. Jos metu paimta:

1. Daug aplankalų su religiniais ir priešalkoholiniais straipsniais: „Katalikų tikėjimo pagrindai“, „Kad kūrėtušis ugnis“, „Stebuklai ir tikėjimas“, „Kelias į laimę“, „Degtinė ne atlyginimas“, „Šventumo keliai“, „Tėvų pavyzdys“, „Tikėjimo pagrindas“, „Tikėjimas išgelbėjo“ ir kt. - viso apie 70 straipsnių.

2. Daug popieriaus lapų su įvairiais užrašais.
3. Maldaknygės „Aukštyn širdis“ (3 egz.), „Jėzus ir aš“ (4 egz.), „Prie altoriaus“ (4 egz.).
4. Užrašų knygutės su įvairiais užrašais.
5. Laikraščių iškarpos.
6. Daug sąsiuvinių su įvairiais religiniais ir priešalkoholiniais tektais.
7. Prieškariniai religiniai žurnalai: „Draugija“ (1 egz.), „Saleziečių žinios“ (3 egz.), „Žvaigždutė“ (5 egz.).
8. Religinės knygos: „Tikiu“, „Raupsuotojų kunigas“, „Tėve mūsų“, „Auklėjimo menas“, „Ką apie Dievą sako šiuolaikiniai mokslininkai“, „O vis tik Šv. Raštas teisus“ ir kt. - viso apie 60 knygų.
9. „Naujasis Testamentas“ (2 egz.).
10. Daug fotonuotraukų ir religinių paveikslėlių - fotografijų.
11. Vokas su adresu „Didžiai gerbiamam Povilui Petroniui“.
13. Magnetofono juostos (2 vnt.).
14. Keli Lietuvos žemėlapiai su pažymėtomis kai kuriomis vietovėmis.
15. Guminis šampukas „Med. f. P. Petronis“.

Vaičiūnas saugumiečiams paaiškino, kad rastieji daiktai priklauso P. Petroniui.

Saugumiečiai taip pat rado popieriui pjaustyti prietaiso dalis, popieriaus lapus su įvairių detalių schemomis, aukštos įtampos bloko „Era-M- 15“ techninį aprašymą ir kt.

V. Vaičiūnas buvo tardomas 4 dienas. Tardymas trukdavo nuo penkių iki vienuolikos valandų.

Nr. 13. Liudytojas V. J. Vaičiūnas P. Petronio ir kitų disidentų teisme

Aukščiausiojo Teismo (Vilnius, Lentpjūvių g. 24) salėje Nr. 101 buvo nagrinėjama LTSR Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla, kaltinant P. Petronį, P. Plumpą, J. Stašaitį, V. Jaugelį ir A. Patrubavičių.

Liudytojas Vytautas Vaičiūnas, teisėjo paklaustas, ką pažįsta iš teisiamųjų, nurodė Petronį ir Stašaitį. Jo santykiai su Petroniu buvę labai geri. Abu drauge važinėdavę po atlaidus, kalbėdavęsi įvairiais gyvenimo klausimais.

- Kokius patarnavimus jūs padarėte Petroniui? - paklausė teisėjas.

Vaičiūnas papasakojo, kad jo darbovietėje buvusi nurašyta „Era“, kuri mėtėsi sandėlyje ir kieme. Vaičiūnas, Petroniui prašant, surinkęs „Eros“ dalis ir parsivežęs namo, o vėliau nuvežęs pas kažkokį žmogų į kaimą ir, ją sumontavęs, paliko.

Teisme Vaičiūnas atsisakė kai kurių parodymų apie Petronį, duotų parengtinio tardymo metu, nors teismas grasino, jog už tai būsias baudžiamas. Vaičiūnas argumentavo, kad 1973 lapkričio 19 saugumo organams pas jį suėmus Petronį, nuvežus tardymui jo žmoną ir jį patį, jis buvęs taip sukrėstas, kad galėjo prikalbėti, ką tik nori.

Paklaustas, ką Vaičiūnas yra girdėjęs apie LKB Kroniką, jis paaiškino, kad apie ją sužinojęs iš Vatikano radijo redakcijos.

Nr. 15. Įstatymas ir tikinčio žmogaus sąžinė (V. J. Vaičiūno laiškas LTSR AT prezidiumui)

Matydamas beteisę tikinčiųjų padėtį, Vytautas Juozas Vaičiūnas 1975 02 09 parašė laišką LTSR AT prezidiumui, „Tiesos“ ir „Kauno tiesos“ redakcijoms, todėl jis 1975 03 03 buvo kviečiamas į Kauno saugumo komitetą (Kronika, Nr. 15, 17). Pas V. J. Vaičiūną 1975 m. kovo 14 d. apsilankė RRT įgaliotinio referentas ir perspėjo, kad panašaus turinio laiškų rašyti nereikia.

Pateikiame inžinieriaus Vytauto Vaičiūno sutrumpintą laišką LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui, „Tiesos“ ir „Kauno Tiesos“ redakcijoms.

Įstatymas ir tikinčiojo žmogaus sąžinė

1973.XI.30 „Tiesoje“ rašoma: „Vienas iš nuostabiausių tarybinės demokratijos triumfo mūsų šalyje pasireiškimas - tvirta teisė į sąžinės laisvę“... „Jokie skirtumai tarp piliečių jų teisių atžvilgiu visiškai neleistini“ (Leninas). Paminėjus pagrindinius įstatymus, garantuojančius sąžinės laisvę, straipsnyje „Įstatymas ir religiniai kultai“ rašoma: „Religinė bendruomenė yra susivienijimas tikinčiųjų piliečių, sulaukusių 18 m. amžiaus.“ Kur dėti 18 m. neturinčius asmenis, jeigu jie nėra bendruomenės nariai? Kam pavesti jų auklėjimą? Gal ateistams? Kaip tai suderinti su SSRS Konstitucijos 124 str.?

Ko kunigai turi klausyti: Bažnyčios ar Valstybės?

Pratęsdama įvairių draudimų sąrašą, „Tiesa“ teigia: „Jie (tikintieji - Red.) neturi teisės steigti savišalpos kasas ir dirbti labdarybės darbą; organizuoti specialias vaikų, jaunuolių ir moterų pamaldas, taip pat bibliją aiškinančius, literatūrinius, darbinius, religijos mokančius ir panašius susirinkimus, grupes, ratelius.“ Kas triumfuoja? Ateistai turi teisę laisvai reikštis per spaudą ir radiją, organizuoti grupes, atidarinti bibliotekas... Mes gi, kaip pamotės vaikai, savo religines pareigas atliekam slapčiomis. Ateistams įstatymas garantuoja teises. Mums gi, kaip pažabotiems juodžiams, lieka tik pareigos.

<...> „Įstatymų apie bažnyčios atskyrimą nuo valstybės ir mokyklos - nuo bažnyčios pažeidimu, užtraukiančiu baudžiamąją atsakomybę pagal BK 143 str., suprantama - nepilnamečių religinio mokymo organizavimas ir sistemingas vykdymas, pažeidžiant įstatymo nustatytas taisykles“ (*LTSR BK Komentarai, V 1974, p. 225*). „Įstatymų nustatytų taisyklių pažeidimu reikia suprasti nepilnamečių religinį mokymą bet kokia forma“ (*t.p., 226 p.*). Niekur tiksliai nepasakyta kokių įstatymų ir kokios taisyklės pažeidžiamos, bet tik pasakyta „suprantama“, „reikia suprasti“. Kodėl tas dirbtinis neaiškumas pagrindiniame klausime, reguliuojančiame Bažnyčios ir Valstybės santykius? Jeigu taip miglotai būtų išaiškinti medžioklės nuostatai, tai mūsų medžiotojas pradėtų dramblius sapnuoti...

„Reakciniai kunigai mėgina kelti triukšmą apie tariamai vergišką bažnyčios padėtį, ardo normalius bažnyčios santykius su valstybe. Tas jų triukšmas be realaus pagrindo... Tenkinant kunigų ir tikinčiųjų poreikius išleista „Apeigynas“, „Maldynas“, „Vatikano Susirinkimo nutarimai“, „Šventasis raštas“.

Pažiūrėkime, kas šioje literatūroje rašoma. <...> „Klebonai telanko namus ir mokyklas, kiek to reikalauja ganytojo pareigos, atsidėję tesirūpina jaunimu” (*VSN Vatikano Susirinkimo Nutarimai*, p. 219).

„Svarbu, kad visi kunigai... padėtų vieni kitiems“ (*VSN*, p. 236).

Tai, kas čia pasakyta, sunku suderinti su P. Mišučio straipsniu „Tarybiniai įstatymai ir religija“ („Kauno tiesa“, 1974.1.6), kuriame rašoma: „Bažnyčiai ir kunigams draudžiama mokyti vaikus katekizmo, panaudoti nepilnamečius religinėms apeigoms...organizuoti įvairias grupes, susirinkimus, grupinius pokalbius... Kunigas neturi teisės tvarkyti ūkinių-finansinių reikalų.“

Ko tada kunigai turi klausyti: Bažnyčios ar Valstybės?

„Pasauliečiai gali ir privalo vykdyti brangią pasaulio evangelizacijos veiklą... pasauliečių veikimas toks religingas, kad bėjo negalima pasiekti veiksmingo ganytojų apaštalavimo... katalikai... yra įpareigoti siekti tikro visuomenės gėrio ir pagal išgales stengtis, kad civilinė valdžia teisingai elgtųsi ir jos įstatymai atitiktų moralinius įstatymus ir visuomenės gerį“ (*VSN*, p.p. 58,359,362).

Šios Vatikano Susirinkimo direktyvos pasauliečius moraliai įpareigoja. Todėl noriu atkreipti jūsų dėmesį į tą priešybių prarają, kurioje stovi tikinčiojo lietuvio sąžinė. Man atrodo, kad ši nenormali padėtis susidaro todėl, kad tarybinių įstatymų aiškintojai į tikėjimą ir tikinčiuosius žiūri pro bobučių pasakų apie raganas ir užburtas pilis akinius...

P. Mišutis straipsnyje „Tarybinis įstatymas ir religija“ kalba: „Tikslinga ir toliau gerinti religingumo tyrinėjimus, stebėti apeigų atlikimo būklę...“

Lietuvos katalikai tokį susidomėjimą gali pergyventi, kaip gru-

bū kišimasi į atskirtos Bažnyčios vidaus reikalus, seklių siuntimą į religinės bendruomenės vidų ir teisėtai paklausti:

- Kuo jūs mus laikote? Nepilnamečiais nusikaltėliais? Ir todėl ėmėtės galingos globėjo-stebėtojo vaidmens. Jeigu taip, tai kiek tolia būklė gali tęstis?

(Lietuvos tikintieji gyvenimo kryžkelėje):

Jeigu mūsų įstatymų aiškintojai gerbtų tikinčiuosius, tikrai nedrįstų pagrindiniam krikščioniškam įstatymui, liepiančiam mylėti kiekvieną žmogų, kaip pats save, priešpastatyti draudimą: „Jie neturi teisės steigti savišalpos kasų ir dirbti labdarybės darbo“.

Skaudu, kad Lietuvos tikintysis, atlikdamas savo krikščioniškas pareigas, jaučiasi einas užminuotu lauku: peržengei „įstatymą“ - nusikaltimas valstybei, prasilenkei su sąžine - dvasinės kančios. Ką daryti?

Jeigu negalima eiti į konfliktus su ateistine sąžine, tai juo labiau su krikščioniška, kuri mums yra Kūrėjo atspindys.

Lietuvos tikintieji priėjo gyvenimo kryžkelę, kurioje krypties rodyklės skelbia: dešinėje - „įstatymų“ veikimo zona, kairėje - krikščioniška sąžinė. Tenka apsispręsti, ką pasirinkti. Norėčiau, kad Jūs bent valandėlę pabūtumėte su čia atėjusiais Lietuvos katalikais. Atkreipkite dėmesį į čia atėjusių tautiečių tragediją... Aš bijau, kad istorikai šioje kryžkelėje nepastatytų trečios rodyklės - lietuviškos moralės kapai.

1975.II.9

Vytautas Vaičiūnas
Kaunas, Hipodromo g. 46-35.

Nr. 17. V. J. Vaičiūno atsisakymas saugume pasirašyti jį kaltinantį perspėjimą

Kaunas. 1975 kovo 3 inžinierius Vytautas Vaičiūnas buvo kviečiamas atvykti į Kauno saugumo komitetą. Kadangi kvietimas buvo įmestas į pašto dėžutę ir Vaičiūno išimtas pavėluotai, tai kviestasis į saugumą nenuvyko. Po kurio laiko iš saugumo kelis kartus skambino telefonu ir vis kvietė atvykti „dėl senų bėdų“. Vaičiūnas atsakė, kad jau teismas praėjęs ir senų bėdų nėra. „Jums dar nebaigtas“, - atsakė saugumietis. V. Vaičiūnas pažadėjo atvykti tik tuo atveju, kai būsiąs oficialiai iškviestas.

Gegužės 12 inžinierius Vaičiūnas nuvyko į Kauno saugumą, kur buvo apibartas už laišką, patekusį į „LKB Kroniką“ (žr. LKB Kronika Nr. 15). Saugumo tardytojas vertė Vaičiūną pasirašyti perspėjimą, kad savo namuose leidęs gyventi valstybiniam nusikaltėliui P. Petroniui, padėjęs jam ir Plumpai įsigyti „Erą“ ir talkininkavęs su motociklu Petronio nusikaltimuose. Jei panaši veikla nesiliausianti, tai būsiąs baudžiamas. Vaičiūnas pasirašyti atsisakė, paaiškindamas, kad ir be parašo galės būti nubaustas.

**Nr. 23. V. J. Vaičiūno laiškas LTSR MT, vysk. L. Poviloniui
dėl kun. J. Zdebskio**

LTSR Ministrų tarybai;

Nuorašas: Jo Ekscelencijai vysk. L. Poviloniui

Š. m. (1976 m.) kovo 10 d. Vilniaus m. buvo sulaikytas kun. J. Zdebskio vairuojama automašina „Žiguli“. Autoinspektorius, apkaltingas vairuotoją girtumu, nusivežė jį į Vilniaus psichiatrinę ligoninę. Ligoninėje buvo suvaidintas iš anksto paruoštas spektaklio pirmasis veiksmas, t. y. iš pulso ritmo nustatytas girtumo laipsnis. Kunigo Juozo vairuotojo pažymėjimo atėmimu baigėsi antrasis šio spektaklio veiksmas. Trečiasis spektaklio veiksmas prasidės po 18 mėn., kai kunigas Juozas mėgins susigrąžinti vairuotojo pažymėjimą.

Noriu keletą žodžių pasakyti apie kun. J. Zdebskį, kurio vardas gerai žinomas ne vien krikščionims, bet ir ateistams. Man teko lankytis Šlavantuose, kalbėtis su šios parapijos tikinčiaisiais. Visi su pagarba kalba apie savo kleboną. Kaip tikras tėvas, jis neatstumia nė vieno, kuris pas jį kreipiasi Net tą nelaimingą Kovo 10 d. rytą nukentėjo vykdydamas artimo meilės įstatymą - veždamas į Vilnių savo parapijietę - invalidę. Jo visas gyvenimas - tai kovos už krikščionybės idealą ir gerų darbų pynė. Neturiu noro prie šio klausimo sustoti. Trumpai tariant: tikinčiųjų mylimas, o ateistų pasmerkta ir apjuodintas.

Noriu atkreipti dėmesį į šio spektaklio rengėjų nelogiškumą. Nuo Šlavantų iki Vilniaus mažiausiai 3 valandų kelionė. Išeina taip, kaip toje pasakoje - iš lovos išsirito ir prisigėrė. Bet kalba eina apie žmogų, kurio niekas niekada nematė girtu. Sulaikymo metu buvo liudininkai, kurie tvirtino, kad nei iš vakaro, nei rytą, nei kelionėje kunigas Juozas degtinės net nebuvo matęs.

Versija, kuriai niekas negali patikėti. Netiki ja ir šio spektaklio rengėjai, nes kaip kitaip paaiškinti atsakymą paimti kraują ištyrimui.

Negi negalima buvo sugalvoti ką nors gudriau, norint apšmeižti kunigą? Spektaklių pas mus tiek daug, kad jų visų nesurašysi net į jaučio odą...

Šv. Kalėdų išvakarėse puošiamos eglutės. Lietuvos Kūčių vakare prie išpuoštos eglutės valgydami Kūčių plotkeles, pamiršta vieni kitiems padarytas skriaudas. Kūčios - tai šeimos susitaikymo šventė.

Pavaikščiokite tą vakarą po miesto gatves ir pamatysite beveik kiekviename bute papuoštą eglutę. Atrodo, viskas paprasta ir gražu, tik aš nesuprantu, kodėl lietuviai Kalėdų eglutę priversti įsigyti įvairiais nelegaliais keliais. Prekystaliuose, tartum pasityčiojimui iš tikinčiųjų, eglutės pasirodo tuomet, kai jos jau nebereikalingos - po šv. Kalėdų.

Nesuprantu, kam reikalingas tas kiekvienais metais pasikartojantis spektaklis, juo labiau, kad iš liaudies Lenkijos galima pamatyti gražiai paruoštą kalėdinę televizijos programą. Mūsų „mokslinė pasaulėžiūra“ bijo kelias dienas anksčiau įžiebtos eglutės lemputės.

Arba vėl - ką ateizmui duoda dažnai niokojamas Kryžių kalnas? Tikriausiai išryškina jų misiją, nes niekas nėra girdėjęs, kad ateistai išniekintų velnio atvaizdą. Priešingai, šiam liaudies menui ateistai jaučia ypatingą pagarbą.

Neapgaudinėkite patys savęs - burbulai, plevėsuojančios varnos, kurios eilinio spektaklio metu buvo iškabintos virš Kauno įgulos bažnyčios kupolų, niekada nevaizduos žemės ir jos palydovų, o tiktai ateistinę neapykantą tikintiesiems. „Bažnyčia nuoširdžiai prisipažįsta, jog visi žmonės, tikintieji ir netikintieji, privalo prisidėti prie šio pasaulio kūrimo, kuriame tenka bendrai gyventi, o šito tikrai negali būti be nuoširdaus ir protingo pokalbio“ (II VSN).

Norėčiau, kad šis raginimas būtų visų išgirstas, nes daugelį metų „moksliškai“ kultivuotoje dirvoje blogio piktžolės nenyksta, bet daugėja. Jų vaisiai - girtavimas, paleistuvavimas, skyrybos, venerinės ligos, beprotnamiai, nepilnamečių kolonijos, kalėjimai, kaip grybas ėda tautos pamatus. Net negimusių kūdikių žudynės tapo sudėtine šeimų planavimo dalimi.

Žvelkime į gyvenimą atviromis akimis ir pamatysime, kad ten, kur nėra nenykstančių vertybių, vien gatvių triukšmas, staklių gaudesys, karvių maurojimas žmogų padaro tuščią, nepajėgų bet ko kiam kilniam darbui.

Kunigas Zdebskis, kovodamas dėl krikščionybės idealo, skleidamas gėrį, jau daug nukentėjo. Jam daromos skriaudos - nauja žaizda tikinčiųjų sieloje. Prašau LTSR Ministrų Tarybą duoti nurodymus atitinkamoms žinyboms sudrausti spektaklių rengėjus!

Vytautas Vaičiūnas
1976 m. balandis. Kaunas,
(*Laiškas surtrumpintas-Red.*)

**Nr. 45. V. J. Vaičiūno sulaikymas KGB organų
Šiluvos bažnyčioje**

Šiluva... išžygiavus iš Tytuvėnų bažnyčios, buvo sulaikytas ir nuvestas į milicijos skyrių inžinierius V. Vaičiūnas, kuris Tytuvėnų bažnyčioje pasakė trumpą kalbą, pabrėždamas eisenos (aut. past. - iš Tytuvėnų į Šiluvą) intenciją ir legalumą. Saugumiečiai iš jo atėmė TSRS konstituciją, kuria remdamasis aiškino, kad tikintieji šia atgailos procesija niekam nenusikalsta. Atėmė ir judėjimo reguliavimo vėliavėlę, - „nusikaltimo įrodymą“. Po to paleido.

**Nr. 46. Šlavantų parapijos tikinčiųjų pareiškimas
SSRS Prokuratūrai dėl kun. J. Zdebskio ir V. J. Vaičiūno
nudeginimo**

SSRS Prokuratūrai

Šlavantų parapijos tikinčiųjų
Pareiškimas

Mes, Šlavantų parapijos tikintieji, esame labai sukrėsti visų tų įvykių, kurių auka tapo mūsų klebonas kun. Juozas Zdebskis. š. m. spalio mėn. pradžioje...<...> Tomis dienomis neišaiškintomis priemonėmis - radiacija, cheminėmis medžiagomis ar kitokiu būdu buvo apdegintas mūsų klebonas ir su juo važiuavęs inž. Vytautas Vaičiūnas...

Prašome Prokurorą šiuos įvykius išaiškinti ir imtis priemonių, kad ateityje tai nepasikartotų.

Šlavantai, 1980 m. spalio mėn

Pasirašė 684 asmenys

Nr. 47. Inž. V. J. Vaičiūno pasisakymas prieš laikraščiuose spausdintą str. „Atviras pokalbis su jaunimu“, aprašantis procesiją iš Tytuvėnų į Šiluvą

Kaunas. 1981 m. sausio mėn. inžinierius Vytautas Vaičiūnas, gyv. Kaune, Hipodromo gt. Nr. 46 bt. 35, pasiuntė pareiškimą Lietuvos KP CK sekretoriui P. Griškevičiui (nuorašus-Raseinių raj. „Naujas rytas“ ir „Komjaunimo tiesos“ laikraščių redakcijoms), kuriame pasisako prieš minėtuose laikraščiuose išspausdintą straipsnį „Atviras pokalbis su jaunimu“, aprašantį procesiją-eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą.

Pirmosiomis straipsnio eilutėmis autorė E. Skudrienė teigia, jog „tiems, kurie dalyvavo toje sumaištyje, o juo labiau organizatoriams, širdies neskaudina sunkiai dorojamas derlius laukuose. Šiandien jie sotūs.“ Savo pareiškime inž. Vytautas Vaičiūnas įrodo, jog tikintieji Lietuvoje sudaro didesnę pusę gyventojų, jie dirba gamyklose, žemės ūkyje, tuo pačiu straipsnio kaltinimai pasidaro nepagrįsti.

Tūkstantinė minia, sausakimšai užpildžiusi Šiluvos bažnyčią, liudija, kad „žmogus gyvas ne vien duona. Reikia arti, sėti, pjauti, bet negalima į žmogų žiūrėti kaip į darbinį jautį ar penimą kiaulę.“ Vytautas Vaičiūnas nesutinka su straipsnio autore, jog pamokslo metu buvo išvardinti blogiausi jaunimo darbai.. Tai grynas prasiimanymas. Pamoksle buvo kalbama apie besaikį girtavimą ir moralinį palaidumą. Jaunimas buvo raginamas būti šių dienų Valančiais, įsijungti į tautos blaivinimo darbą, susigrąžinti prarastąsias vertybes: jaunuomenės skaistumą ir šeimų patvarumą. „Argi tautos nublaivinimo ir nusikalstinimo darbą reikia nustumti kažkur į kalno papėdę? Ar tai kenkia visuomenės ir valstybės interesams?“ - klausia Vytautas Vaičiūnas.

Į priekaištą, kad eisenoms reikia gauti leidimą, t. y. suderinti jas su atitinkamomis organizacijomis, pareiškimo autorius atsako, jog leidimai visų pirma neduodami, be to žmonės į šią eiseną atvyko savo noru, niekas jų nevertė. Tai judėjimas kilęs liaudies gelmėse, ir tie, kurie „egzistuoja liaudžiai ir tarnauja liaudžiai“ (LTSR Konstitucija 6 str.), turėtų žinoti, jog negalima eiti prieš liaudies valią.

Vytautas Vaičiūnas rašo, jog kaltinti eiseną Lietuvos TSR BK

195/3 straipsniu būtų didžiausias nesusipratimas, nes maldininkų kolona, eidama dešinės vietinės reikšmės kelio puse, negalėjo sukelti „transporto ir valstybinių visuomeninių įmonių ar įstaigų darbo pažeidimo“, juo labiau, kad eisenos tapo tradicija - pareigūnai tai žino iš anksto. Ir vis tik, pažymi autorius, 1980 m. gruodžio mėn. LTSR Aukščiausias Teismas nuteisė praeitų metų procesijos dalyvę Jadvygą Stanelytę.

Savo pareiškinge Vytautas Vaičiūnas ieško atsakymo, kodėl mūsų šalyje tiek daug geriama ir atsako: „Valstybinis ateizmas užgesino amžinojo gyvenimo viltį, viską sugriaua ir nieko nesugeba pastatyti... Žmogus ant savo moralinių griuvėsių ieško suraminimo butelio dugne.“

Pareiškimo autorius kelia žmogaus gyvenimo įprasminimo klausimą. Cituojami Jaselskio žodžiai: „Mokslas dar negali atsakyti į šiuos dalykus, būtent: gyvenimo įprasminimo, asmenybės tobulėjimo, mirties ir nemirtingumo klausimus“. Tai ar turi kelti kitiems prasmės klausimą tie, kurie patys nežino atsakymo, ar turi teisę veržtis į žmogaus vidinę šventovę, sugriauti aukos ir meilės aukurą - Dievo altorių, sunaikinti senąją vertybių skalę, jei neturi kuo jos pakeisti?“ - klausia Vytautas Vaičiūnas.

Pareiškime raginama sustoti, suskaičiuoti beprotnamius, venerinių ligų dispanserius, kalėjimus, nepilnamečių kolonijas ir padaryti atitinkamas išvadas - juk tai valstybinio ateizmo vaisiai. Nepatogu šių dienų statistikos palyginti su prieškarinėmis, tačiau užmerkti akis irgi pražūtinga.

Vytautas Vaičiūnas pažymi, jog neužtenka spaudoje diskutuoti apie verselių ir paršelių auginimą ir jų priesvorio didinimą. Tauta serga - reikia ją gydyti. „Mokslinės ateistinės“ pasaulėžiūros prirašyti vaistai netinka jos prigimčiai - negydo, o nuodija dar sveikas ląsteles. Negalima ramiai laukti Tėvynės mirties.

Dalyvavusius eisenoje iš Tytuvėnų į Šiluvą pareiškimo autorius vadina šių dienų didvyriais, išdrįsusiais išeiti į kovą su blogio pabaisa ir galingai šauktis dangaus pagalbos. Vytautas Vaičiūnas išreiškia įsitikinimą, kad jų balsas tarytum stebuklinga J. Biliūno žiburio šviesa, paliesta drąsuolio, pasieks kiekvieno tautiečio širdį.

Nr. 48. Vytauto Vaičiūno teismas

1981 m. kovo 25 d. pas Vaičiūnienę į darbą atvyko du čekistai. Pranešė jog namuose esanti krata ir vyras norįs su ja pasimatyti. Vaičiūnienę išsivežė.

Parvažiavus namo, vyro jau nerado. Vėliau paaiškėjo, jog krata buvo padaryta ir motinos sode, kur buvo laikomas automobilis.

Saugumiečiai, liepę pasiimti maisto, Vaičiūnienę nusivežė į milicijos skyrių. Jai pareikalavus kratos protokolo saugumiečiai paaiškino, jog tai esą ne jos reikalas, - kratos protokolą turįs Vaičiūnas.

- Mes jums viską atsiųsime paštu, - pažadėjo tardytojas Jucys.

Pasimatymo metu už palaiminimą vyro kryžiaus ženklų, Vaičiūnienė buvo skubiai išvesta, nes, matyt, čekistai išsigando, kad ramus ir drąsus žmonos elgesys nepadaryti} didesnės įtakos vyrui, kurį visokiais būdais norėjo išvesti iš pusiausvyros.

Tardytojas Jucys patarė būti „protinga moterimi ir pagailėti vyro“. Ir pats sakėsi, kad jam gaila Vaičiūno: jis geras specialistas, galėtų būti naudingas visuomenei; siūlėsi užstoti prieš prokurorą, žadėjo, kad galimas daiktas, jei žmona „protingai“ atsakinės į klausimus, vyrą greitai paleis.

- Pasakykite, jei norit išgelbėti savo vyrą, kur yra era (elektroninis aparatas)? - vaidino gelbėtoją tardytojas Jucys.

Tardytojas niršo, kam Vytautas Vaičiūnas įstojo į Helsinkio nutarimams ginti lietuviškąją grupę, aiškino sovietinių įstatymų humaniškumą, teiravosi, ką pažįstanti iš kunigų, vyskupų ir su kuo palaiko ryšius?

* * *

1981 m. kovo 26 d. tardytojas Jucys pranešė L. Vaičiūnienei, jog „užmiršęs“ perduoti vyrui maistą, rūbus ir liepė pačiai viską nuvežti į Vilnių.

Kovo 27 d., žmonai nuvykus į Vilnių, tardytojas Jucys pranešė, kad jos vyras bus teisiamas už viešosios tvarkos pažeidimą.

- Mes jam galime pritaikyti kriminalinį arba politinį straipsnį. Galime ir abu kartu. Gaus apie 10 metų, - gąsdino tardytojas.

Saugumiečiai žadėjo Vaičiūnienei, jei duos naudingus parodymus, leisti perduoti vyrui maistą.

TTG Katalikų komitetas balandžio 23 d. pasiuntė pareiškimą Lietuvos KP CK sekretoriui protestuodamas dėl Vytauto Vaičiūno ir Mečislovo Jurevičiaus neteisėto suėmimo, tačiau jokio atsakymo į pateiktą protestą niekas nesulaukė.

* * *

Birželio 24 d. inž. Vaičiūno žmona gavo pranešimą iš Vilniaus II- os juridinės konsultacijos. Advokatas A. Vaičekauskas rašo, kad. š. m. birželio 24 ir 25 d. jam yra pavesta ginti Vytautą Vaičiūną.

Kol L. Vaičiūnienė susirado transportą, kol atvažiavo į Vilnių, atėjo vėlus laikas. Atėjus į Aukščiausiąjį teismą, niekaip nebuvo galima sužinoti, kur vyksta teismas: atvažiavusius siuntinėjo iš vieno kabineto į kitą: iš Prokuratūros į Aukščiausiąjį teismą ir atvirkščiai, kol pagaliau sužinojo, kad teismas bus tik rytojaus dieną Širvintuose.

Birželio 25 d. Širvintų Liaudies teismo būstinė buvo apgulta milicijos ir saugumiečių. Į teismo salę buvo leidžiami tik saugumo darbuotojai ir partijos patikėtiniai. Atvažiavusieji teisiomojo draugai ir tikintieji taip pat norėjo pakliūti į teismo salę, bet jų niekas neleido, nors dar daug buvo tuščių vietų. L. Vaičiūnienei paprašius įleisti į teismo posėdį nors tris jos pažįstamus, atvažiavusius kartu su ja, teismo sekretorė pradėjo šaukti: „Kaip jūs drįstate prašyti teisėją, kad į salę įleistų jūsų pažįstamus?! Jūs laukinė! Jūs miške augusi!“

Į salę einant nepažįstamiems asmenims prie durų stovėjęs vyriškis su raudonu raiščiu ant rankovės, pasakė savo draugui: „Čia eina partiniai darbuotojai“. Pagaliau į salę buvo įleista ir teisiomojo žmona. Įvestas į salę teisiomasis peržvelgė sėdinčiuosius, ieškodamas pažįstamų veidų. Jo žmona, sėdėjusi netoli teisiamųjų suolo, tyliai jam šnibžtelėjo: „Vyteli, nieko nėra! Neįleido! Nesidairyk.“. Ir tuojau pasigirdo netoliese sėdėjusios jaunos moters replika: „Kam meluojate?! Kam meluojate?! Žiūrėkite, kiek daug žmonių!“

Teisiomasis, nors atrodė smarkiai sublogęs, iškankintas, išblyškusi veidu ir nešvariais rūbais, tačiau iš veido spindėjo didelė ramybė ir giedrumas, taip kontrastingas jį supančiai aplinkai - neramiems teismo nariams ir pilnoms pykčio ir pagiežos akims salėje.

LTSR Aukščiausiojo teismo „atviram“ posėdžiui pirmininkavo Jankauskas, prokuroras - Murauskas. Kaltinamasis atsisakė advokato paslaugų.

Inž. V. Vaičiūnas buvo kaltinamas, jog organizavęs eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą.

Dalis liudininkų į teismą neatvyko. Kiti dažnai painiojosi ir melavo.

Tytuvėnų apylinkės pirmininkas Henrikas Juzeliūnas kalbėjo, kad eisenos būna kiekvienais metais, o leidimo niekas neprašė. Jam pareikalavus eisenai išsiskirstyti, niekas jo neklausė. Kadangi buvo ne darbo diena, tai intensyvaus judėjimo nebuvo. Jis matęs vyriškį su vėliavėle, bet ar jis yra tas pats teisiamasis - nežino, nes neįsidėmėjo. Kiek laiko buvo sustabdytas judėjimas - taip pat neatsimena.

Liudin. T. girdėjo kalbantį vyriškį, matė jį buvus su rudu lietpalčiu ir vėliau pastebėjo, kaip tas vyriškis sustabdė judėjimą ir praleido maldininkus.

Liudin. Č. J., važiuavęs su mašina ir pamatęs eiseną, išlipo pasižiūrėti, o kadangi jis mėgstas fotonuotaukas, tai pradėjęs fotografuoti eiseną. Teisiamajam V. Vaičiūnui paklausus, kaip jo nuotraukos pateko į baudžiamąją bylą, liudininkas pasimetė, nežinodamas, kaip jam atsakyti. Padėtį išgelbėjo teismo pirmininkas: „Jūs turbūt pagalvojot, kad tokios eisenos pažeidžia įstatymus ir atnešėte į miliciją, kad vidaus organai imtųsi atitinkamų priemonių“. Aišku, liudininkas mielai patvirtino teismo pirmininko pasufleruotą mintį. Be to, jis matęs vyriškį, kuris sustabdė transportą ir praleido eiseną. Sustojusių mašinų buvo daug.

Liudininkė I. G. neskyrė bažnyčios nuo šventoriaus ir nuolat painiojosi savo parodymuose. Ji, atvažiavusi su autobusu į Tytuvėnus ir pamačiusi minią, susidomėjo, kas ten vyksta. Žmonių minioje pamačiusi vyriškį, kuris dabar teisiamas, vienoje rankoje turintis raudoną vėliavėlę, o kitoje - konstitucijos knygėlę. Minėtas vyriškis su raudona vėliavėle sustabdęs transportą ir praleidęs minią. Judėjimas buvo sutrukdytas apie pusę valandos.

Liudininkas J. D. taip pat atpažino kaltinamąjį ir liudijo, kad jis su raudona vėliavėle sustabdė judėjimą ir praleido maldininkus.

P. K., maršrutinio autobuso vairuotojas, pasakojo, kad jis važiuodamas sutiko maldininkų minią, kuri jam sutrukdžiusi važiuoti. Kitų automašinų, stovėjusių už jo, buvę nedaug. Kaltinamajam pa-

klausus, kiek autobusas pavėlavo į galutinę stotį ir ar už pavėlavimą buvo nubaustas, P. K. atsakęs, kad pavėlavęs 5 min. ir už tai nebuvo nubaustas.

- Teisėjas paklausė Vaičiūno, iš kur pas jį atsirado vėliavėlė. Teisiamasis paaiškino: „Kai tardėte J. G. Stanelytę, ją kaltinote, kad ji pažeidusi eismo taisykles - kolona neturėjusi raudonos vėliavėlės. Todėl šį kartą jaunimas ją atsinešė eismo reguliavimui, o aš ją paėmiau iš mergaitės, bijodamas, kad ji nenukentėtų, kaip anoji.“

(V. Vaičiūnas teisme: „Prokurore, kur jūsų sąžinė? Dėl to, kad aš su maldininkais ėjau melstis į Šiluvą, jūs man siūlote 3 metus?):

Teisiamasis, kadangi atsisakė advokato, gynėsi pats:

„*Mane prokuroras kaltina, jog aš organizavau eiseną ir jai vadovavau. Visų pirma suorganizuoti tokią eiseną reikia laiko, gabumų ir priemonių. Viso šito aš neturėjau. Jokio dokumento ar rašto, įrodančio, jog aš esu jos organizatorių, kratos metu pas mane nerasta, o kaltinimas pateiktas, vadovaujantis šiais keliais liudininkais, kurie buvo jūsų pasamdyti. Jūsų liudininkai, išskyrus Tytuvėnų v. k. pirmininką ir dar vieną liudininką, lengvai mane atpažino, nežiūrint, kad aš dabar esu kitaip apsirengęs, (žmona, pamačiusi teismo metu savo vyrą, vos jį neatpažino ir tai daugiau iš drabužių, negu iš veido: kalėjime teisiamasis buvo išsiauginęs ūsus ir barzdą, Red. pastaba).*

Visi liudininkai yra man nepažįstami. Aš juos matau pirmą kartą. Kodėl nepakvietėte ir neapklausinėjote nė vieno eisenos nuotraukose mano nurodyto žmogaus, kurį aš pažinčiau.

Mane kaltinate, kad eisenai neprašiau leidimo iš vykdomojo komiteto. Kadangi aš jos neorganizavau, tai leidimo neprašiau. Be to, dar kaltinate, kodėl aš neišskirsčiau eisenos, kai buvo pareikalauta išsivaikščioti? Jei jūs per garsiakalbį šaukdami nieko nepadarytė, tai aš be jokių priemonių nė nemėginau skirstyti, niekas manęs nė neklausytų! Kiekvienas tikintis, be jokio raginimo žino, kada ir kur jam reikia eiti melstis. Eisenoje aš dalyvavau ir kalbą sakiau. Esu tikintis ir myliu Mariją; aš ėjau ir eisiu maldauti Jos užtarimo lietuvių tautai, jos jaunimui; kad gelbėtų tautą nuo alkoholio ir paleistuvystės.

Buvo girdėti kalbant, kad sukviesta daug milicijos ir saugumiečių;

kad gaisrinės ruošiasi maldininkus apipilti vandeniu ir pan. Todėl šventoriuje kreipiausi į susirinkusius, aiškindamas mūsų eisenos tikslą, sakydamas, kad tai yra maldavimas Švč. Mergelės padėti mums nublaivinti ir nuskaistinti Lietuvą. Aš jiems aiškinau, kad niekas neturi teisės mus apipilti vandeniu ar išvaikyti. Raginau tikinčiuosius drąsiai melstis, giedoti ir nieko nebijoti, nes pagal Konstituciją, mes turime teisę tai daryti. Konstitucijos knygelę aš paėmiau tam, kad parodyčiau valdžios pareigūnams tą straipsnį, kur yra parašyta, jeigu kartais būčiau sulaikytas. Iš tikrųjų buvau tuojau sulaikytas ir Konstitucija iš manęs buvo paimta.

Aš protestuoju prieš šitą kaltinimą ir laikau save nekaltu. Visi šie liudininkai yra tikriausiai bedieviai, kaip ir Gaubšaitė, neskirianti bažnyčios nuo šventoriaus. Jie yra pasamdyti tam, kad galėtų padėti jums su manimi susidoroti, nes aš esu tikintis lietuvis, o svarbiausia, - kovotojas už tiesą.

Prokurore, kur jūsų tiesa? Kur jūsų sąžinė? Viską jus praradote! Dėl to, kad aš su maldininkaisėjau melstis į Šiluvą, jūs man siūlote 3 metus. Teigiate, kad man nėra nei lengvinančių, nei sunkinančių aplinkybių. Žmogui, kuris išdirbęs 30 metų, neturėjęs jokio papeikimo ir dirbęs atsakinguose poste, pagal „įstatymą“ siūloma aukščiausia bausmė- 3 metai!

Prokurore, šita byla pasaulio akivaizdoje jums garbės neatneš. “ (Vytauto Vaičiūno gynimosi kalba teisme užrašyta iš teismo dalyvio pasakojimo, Red. pastaba).

* * *

Birželio 26 d. buvo paskelbtas teismo sprendimas: Vytautas Vaičiūnas nuteisiamas 2,5 metų pataisos darbams, bausmę atliekant bendro režimo lageryje.

Per abi teismo dienas niekas iš teisiomojo draugų ir pažįstamų nebuvo įleistas į salę. Suvažiavusius neįleido netgi į teismo koridorių, - jie visą laiką prastovėjo aikštelėje prie teismo patalpų, kur nebuvo jokios galimybės atsisėsti ir pailsėti. Atvažiavę kunigai, jaunimas ir pažįstami, nepaisydami nei svilinančios saulės, nei susmeigtų į juos saugumiečių žvilgsnių, ramiai bendrai sukalbėdavo rožančių, jungdamiesi maldoje su teisiamuoju.

Nr. 49. Iš Vytauto Vaičiūno teismo. Paskutinis žodis.

Nuosprendis

Aukščiausio teismo pirmininke, tarėjai, valstybiniai darbuotojai ir kalėjimo sargai, šio jūsų posėdžio aš nesutrukdysiu per daug ilgai. Kaltinamajame akte parašyta, esą aš organizavau neleistinus veiksmus. Ne, aš nieko neorganizavau, aš gerbiu visa, kas šventa ir kilnu mūsų tautoje. Sena tiesa kalba, kad norint kovoti su nusikalstamumu - piktžolėmis, reikia ieškoti dirvos, kurioje jos veisiasi, ir naikinti jų šaknis. Mūsųose kažkodėl elgiamasi priešingai - renkami nusikaltimo vaisiai, sandėliuojami, tiksliau sakant, nokinami; po to išvežti į dar neužterštą dirvą barsto savąsias blogio sėklas.

Š. m. kovo 25 d. aš, kaip pavojingas visuomenei žmogus, buvau suimtas ir patalpintas Lukiškio nusikalstamumo „vaisių“ sandėlyje. Šiandien, stovėdamas Aukščiausiojo teismo akivaizdoje, aš noriu bent trumpai papasakoti apie dirvą, kurioje išaugo mano „nusikalstamumo“ šaknys. Esu gimęs 1930 m. Tada visa Lietuva šventė garbingo tautos kunigaikščio Vytauto Didžiojo 500 mirties metines. Tai buvo Vytauto Didžiojo metai. Aš nešioju šio kilnaus vyro vardą. Stovėdamas jūsų akivaizdoje, galiu drąsiai tvirtinti: per 51 savo gyvenimo metus melu ir apgaule neišniekinau jo. Anot J. Marcinkevičiaus, aš dar atsimenu gyvą lietuvišką dainą: „Kai vakare į guolį saulutę kvietė vakarai, dainuodavo lietuviai varguoliai, nes jau baigti dienos darbai.“ Tada daina buvo laisva, neuždaryta radijo ir televizijos rūmuose, tada ji sklido iš šiaudinių pastogių, iš tyrų širdžių, kartu su lakštutės suokimu ir vyturėlio čiulbesiu užpildė mūsų buitį. Atsimenu tą Lietuvą, kuri vadinama buržuazine. Aš neidealizuojau šios santvarkos pilnumoje; ten buvo ir klaidų, kurias man, kumečio sūnui, teko pažinti ir iškentėti. „Parduotų vasarų“ skonį aš pažįstu ne iš knygų, o iš savo gyvenimo patirties. Bet jei aš tik tiek pasakyčiau, būtų pasakyta pusė tiesos. Stovėdamas Aukščiausiojo teismo akivaizdoje aš galiu drąsiai tvirtinti, „jei nebūtų smiltelėj baudžiauninko prakaito kraujo, nebūtų pėdų knygnešių“, nebūtų to istorinio mūsų, kurį lietuviai šioje vietoje laimėjo prieš lenkų ponus, jei nebūtų dvidešimtmečio, piešiamo vien juodomis spalvomis, kažin ar šioje

salėje beskampėtų lietuviška kalba. Buvau kumečio sūnus, todėl sveikinau auštantį Tarybų Lietuvos rytą. Aš džiaugiausi lygybės, brolybės ir laimės plakatais. Džiaugiausi, kad jau baigiasi mano „parduotos vasaros“, kad jau nereikės ganyti svetimos bandos, o prižiūrėsiu savąją, kad dirbsiu savajame žemės sklypelyje. 1941 m. atsimenu išvežtųjų tautiečių ašaras ir dejones. 1941 m. man atmintini dar ir todėl, kad tai buvo paskutiniai mano motinos žemiškos kelionės metai, kada ji, paskutinį kartą išleisdama mane tarnauti ir jausdama artėjančią mirtį, kaip atlyginimą išsiderėjo, kad busimieji darbdaviai leistų man baigti Žvirgždaičių pradinės mokyklos 4-ąją skyrių. Mano šeimininkai savo pažadą ištesėjo. O tų pačių metų gale, jau vokiečiams valdant Lietuvą, ji iškeliavo. Sakau iškeliavo, nes gyvenu susitikimo viltimi. Ji peržengė Amžinybės slenkstį, paaukojusi Dievui savo keturis vaikus, iš kurių jauniausiam tebuvo vos vieneri metai, baigė žemišką kelionę, palikusi gražų artimo ir Dievo meilės pavyzdį. Aš gi, aplaistydamas ašaromis motinos palaikus, supratau aukos ir kančios prasmę. Vokiečių okupacijos metais mano „parduotos vasaros ir žiemos“ buvo ypatingai sunkios - teko kentėti nepriteklių, fizines ir dvasines kančias, nešti našlaičio dalia. Po karo atėjo atsiskaitymo metas, bet aš juo nepasinaudojau, nes kaip sakiau, supratau aukos ir kančios prasmę, supratau, kad kerštas ir neapykanta tik didina tą gaisrą, kuris mano akivaizdoje degė tautoje, nusinešdamas tūkstančius gyvybių, supratau, kad, norint pataisyti gyvenimą, reikia eiti su meile ir auka. Praeitais metais aš švenčiau savo 50-metį, taigi už Tarybų Lietuvą esu vyresnis 10 -čia metų. Virš 30 m. aš dirbau įvairiose statybose bei gamybose, todėl turiu ne tik teisę, bet ir pareigą kovoti su blogybėmis, pasakyti kai kurias kritines pastabas. Juo labiau, kad LTSR konstitucijos 47 str. įpareigoja valstybinius organus ir visuomenines organizacijas reaguoti į piliečių kritiką, į ją atsakyti ir imtis reikiamų priemonių padėčiai ištaisyti. Atsakydamas Raseinių raj. laikraščio „Naujas rytas“ redakcijai, aš kreipiausi į LKP I-ąją sekretorių drg. Griškevičių ne su kažkokiomis teorijomis, kaip tai kalba kaltinamojoje išvadoje, bet išdėčiau konkrečius dalykus, kalbėjau apie nusikalstamumo didėjimą, reikalavau, kad būtų paskelbta nusikalstamumo statistika. Mūsų spaudoje

daug kalbama apie veršelių ir paršelių auginimą, aš gi kalbėjau apie žmones, bet negavau atsakymo. Buvau suimtas. Todėl turiu teisę paklausti Aukščiausiąjį teisimą, ar šis suėmimas yra atsakymas į mano kritiką? O juk persekioti už kritiką draudžiama, š. m. birželio 5 d. „Izvestija“ atspausdino straipsnį, kuriame kritikuojami nusikaltimai JAV. Perskaičius šias šurpias eilutes nejučiomis kyla klausimas, ar geresnė padėtis pas mus? Deja, aš to nežinau ir neturiu teisės žinoti. Bet gyvenimo praktika rodo, kad pas mus padėtis ne geresnė, štai keletas pavyzdžių: V. G., tik baigęs pataisos auklėjimo darbų mokyklą, per 1-2 savaites užmušė 4 žmones. Teko sėdėti su K. N., kurio visi broliai papuolė už grotų. Ar priėjome mes tą ribą, kurią „Izvestija“ vadina kritine, aš nežinau, bet čia paminėti pavyzdžiai rodo, kad mūsų nusikaltėliai irgi nesnaudžia. Kovoti su šiomis blogybėmis neužtenka vien teisminių administracinių priemonių. „Bausk ir priglausk“, - sako liaudies patarlė. Bausmė, kuri neturi meilės atspalvio, nėra auklėjamojo pobūdžio. Ji žmogų atstumia ir dar labiau sugyvlina. Jeigu į žmogų žiūrėti kaip į gyvulį, jis gyvuliu ir pavirs. Lukiškio kalėjime žmonės saugojami stipriau kaip žvėrys: ant langų uždėtos geležinės užuolaidos, kalinių vadinamos „namordninkais“, o rezultatai? Nusikalstamumas ne mažėja, bet didėja. Zoologijos sode uždarytiems plėšriausiems žvėrims reikalinga saulė ir oras, nes be jų jie negali gyventi, o žmogus negali tobulėti be meilės, be žmoniškumo. Auklėdami žmogų tik bausminėmis priemonėmis, jį atstumiamo, sugyvliname, padarome piktesnį už žvėrį. Baudžiamasis kodeksas neapima viso žmogaus, juo nepakeisi Dievo įstatymų, jis yra bejėgis ten, kur nemato įstatymo saugotojo akis. Tai labai aki-vaizdu, peržengus Lukiškio kalėjimo slenkstį, ten kameroje žmonės nurenginėjami, atimami siuntiniai, o budri įstatymo saugotojo akis to nepastebi. Kur gi ta dirva, kurioje auga nusikalstamumo šaknys? Aš noriu atkreipti jų dėmesį į tą dvasinę tuštumą, į kurią įstūmė žmogų tie, kurie neturėdami atsakymo į žmoniją jaudinančius klausimus (Kam mes gyvename? Kodėl mirštame? Kokia yra aukos ir kančios prasmė?), išdrįso sugriauti Dievo autoritetą, atimti amžinojo gyvenimo viltį. Tušti žemiškos laimės pažadai tik įkaitina sugyvlinto žmogaus aistras, žmogus legaliomis ir nelegaliomis priemonė-

mis pradėjo kurti mikro rojų savo aplinkoje - asmeninę laimę. Kombinacija, spekuliacija, tai vis asmeninės laimės kūrimo padariniai, ši laimė pasiekama tik vingiuotais „blato“ takeliais. Kiti nusivylę laimės ieško išgerto butelio dugne. Girtavimas yra daugelio nelaimių priežastis. Tiesa, alkoholinių gėrimų gamyba ir prekyba duoda didelį pelną, bet prarastas darbo laikas, gamybinis niekalas bei traumos neša ne mažesnius nuostolius. Pažvelgę į auto įvykių statistikas, matome, kad didelė dalis jų įvyksta dėl to, kad vairuotojai ir pėstieji būna neblaivūs. Bet čia tik materialinė medalio pusė, o moralinė? Beprotnamiai, veneriniai dispanseriai, kalėjimai ir nepilnamečių kolonijos. Alkoholio garais apsvaigę, tarytum akli brendame į nusikalstamumo liūną. Paskelbkite nusikalstamumo statistikas, atiškite liaudžiai akis, kol ne vėlu, gal pamatę aklavietę, į kurią mes einame, žmonės susipras ir grįš atgal. Ligonis, jeigu jis nori pasveikti, turi žinoti apie savo ligą, tik nuo mirti pasmerktųjų tai slepiama. O gal kai kas jau netiki tautos gyvastingumu, todėl pumpuodami į jos organizmą vis didėjančių svaigalų kiekį, laukia jos mirties? Aš tikiu, kad tautoje dar yra gyvų ląstelių, galinčių kovoti su blogio mikrobais. Tik reikia, kad visa visuomenė būtų įtraukta į šią kovą, neišskiriant nei tikinčiųjų, kuriuos artimo meilės įstatymas įpareigoja kovoti su blogybėmis, žudančiomis žmogaus dvasią ir kūną. Aš esu kaltinamas už organizavimą eisenos, t. y. už kovą su šiomis blogybėmis. Jaunimas pradėjo tautos nublaivinimo ir nuskaistinimo žygį ir padarė gerą pradžią. Iš 1,5 tūkstančio žmonių nebuvo nei vieno išgėrusio, praėjom 8 km, nepalikom nei vieno tuščio butelio. Gerbiamasis teisme, prieš jus stovi svarstyklės. Vienoje jų pusėje - kova už nublaivinimą ir nuskaistinimą, o kitoje - prokuroro autoritetas, kuris be įrodymų pareikalavo aukščiausios bausmės pagal duotąjį straipsnį. Mane suėmė kaip kokį vagį, einantį į darbą. Du vyrai, neparodę dokumentų, pareikalavo, kad sėdčiau į jų mašiną. Kratos metu surašytas protokolas, reikalaujant mano žmonai, nebuvo jai paliktas, į šį teismą nebuvo įleistas nei vienas mano pažįstamas. Jūs galite mane išteisinti arba nuteisti, tad apsispręskite, kas jums svarbiau: prokuroro autoritetas ar teisingumas, kova už tautos nublaivinimą ir nuskaistinimą. Ar esu kaltas? Jeigu kaltas, tai tik tiek, kad per mažai

mylėjau, per mažai kentėjau, už gėrį per mažai kovojau. Mačiau aš tautą skausmo ir kančios prislėgtą, mačiau aš ją suklupusią negimusią kūdikių kraujuje, mačiau aš didelę minią, turbūt daugiau kaip milijoną vyrų ir moterų, jaunuolių, vaikų ir kūdikių, darbininkų, tarnautojų, inžinierių, daktarų ir mokslininkų. Visi jie rinkosi anapus gyvenimo slenksčio, tiesė į mus rankas. Aš juos mačiau, verkiau kaip kūdikis iš gailėsčio ne kartą, bet nešaukiau: „Atidarykite duris! Beširdžiai, ką jūs darot? Negi nematot, kad mums trūksta darbo rankų, trūksta jaunatviško ryžto, trūksta kūdikiško džiaugsmo!“. Durų niekas neatidarė, o aš tylėjau. Esu kaltas - bauskite mane!

*Kalta mūsų motina, ji davė mums gyvybę,
Ji mokė mus vaikščioti gimto krašto takais.
Kita gali būti tik pamotė, jai nerūpi tautos likimas,
Jei kalbos netektume, būtume vargingi nebyliai.
Tad papuoškime žilų motinų galvas žalių žodžių vainiku.
Ji amžina jaunamartė, ji mokys vaikščioti ir mūsų vaikus.*

Tai E. Mieželaičio žodžiai. Aš mačiau, kaip ši žiloji motina Baltarusijos lietuviškose kolonijose prie pamotės lenkės dar turėjo savąsias mokyklas, o dabar ji jų jau neteko. Prie Nemuno krantų ši žiloji motina savųjų svetimais keiksmožodžiais apspjaudyta pasidarė nedrąsi, vengia viešųjų vietų. O motina mano senoji, gyvasis paminkle senųjų pasaulio kalbų, nejaugi ir tave ištiks toks pat likimas, kuris ištiko tavo jaunesniąsias seseris, t. y. lotynų ir senąją graikų kalbą? Aš tą pavojų mačiau,ėjau nešinas tyliu skausmu po krūtine, bet tylėjau. Aš kaltas - bauskite mane!

*Nukrito ašara. Tai kas,
kažkas ranka numoja.
O gal koks Šlimanas atkas
tą ašarą - kaip Troją.*

*Gal mokslo vyrai tyrinės
po šimtmečio, po kito,
Kokios ji buvo giminės,
kodėl ir kaip nukrito.*

*Kažkas toj ašaroj atras
kaltus. Be abejonės.
Ir nežinau, ar mus supras.
Ir bus mums gėda, žmonės.*

J. Marcinkevičius.

Autorius sakė, kad šis jo eilėraštis nebaigtas. Tikiuosi, kad jis per daug neužpyks, jeigu aš pridėsiu keletą minčių. Amžių glūdumoje ant amžinojo gyvenimo vilties uolos buvo pastatytas pastatas ir pavadintas Lietuva. Jis pragyveno istorijos negandas, nes pamatai buvo sutvirtinti Dievo įstatymais. Dabar „mokslo vardu“ norima pasikasti po šia uola ir susprogdinti ją. Tai daro tie, kurie neturi į ką atremti tautos moralę. Jeigu baudžiamasis kodeksas yra bejėgis, ten, kur nemato budri įstatymo saugotojo akis, nes neapima viso žmogaus, tad ar protinga iš žmonių sąžinės ištrinti žodžius: „Ką padarėte vienam iš mažiausių mano brolių, man padarėte“. Jeigu bus susprogdinta uola, į kurią atremti tautos moraliniai pamatai, jeigu mes pritruksime rankų, kurios sugeba ašarą nušluostyti, išsipildys pranašiški poeto žodžiai: „Po šimtmečio, po kito istorikai, tautos kapą atkasę, tyrinės tautos ašaras, apkaltins mus trumparegiškumu, savanaudiškumu ir mums bus gėda, žmonės...“

*Kas tiki Dievo Apvaizdą galingą,
Tas baimės vaikų nepažįsta silpnos.
Mums teko per amžius dalis nelaiminga,
Bet niekas nežino rytojaus dienos.*

Maironis

Aš tikiu į Dievo Apvaizdą galingą. Tikiu, kad ir mano mažutė auka - kelionė, į kurią išleisdama žmona kryžiumi laimino, neprazus, o bendroje pynėje su Lietuvos kankiniais ir šventaisiais, vienybėje su Kristaus kryžiaus auka persvers Amžinojo teisingumo, skaistinio kovos sėkmę. Aš didžiuojuosi šios eisenos dalyviais, ypatingai jaunimu. Tai pirmieji pavasario žiedai, žibutės, pražydusios dar sušalusioje žemėje, artėjančios derlingos vasaros pranašai.

(„Aš tikiu į Dievo Apvaizdą galingą“, V. J. Vaičiūnas KGB teisme): nuorašas, baudžiamoji byla Nr. 8-4, 1981 m.

NUOSPRENDIS

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos vardu

1981 m. birželio mėn. 26 d.

Širvintų m.

Lietuvos TSR Aukščiausiojo teismo teisminė baudžiamųjų bylų kolegija, susidedanti iš pirmininkaujančiojo teismo nario A. Jankausko, liaudies tarėjų: Masiuko ir L. Ražinsko, sekretoriaujant G. Jablonskaitei, dalyvaujant prokurorui J. Murauskui, teisiamaajame posėdyje išnagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje Vaičiūnas Vytautas, Antano, gimęs 1930 m. kovo 9 d. Šakių rajone, Tupikų kaime, lietuvis, TSRS pilietis, nepartinis, turi aukštąjį išsilavinimą, vedęs, dirbo Kauno paleidimo - derinimo valdyboje inžinieriumi, kilęs iš valstiečių, ne karo prievolininkas, neteistas, gyv. Kaune, Hipodromo 46 bt. 35, - kaltinamas nusikaltimu, numatytu Lietuvos TSR BK 199/3 str. Nustatė: V. J. Vaičiūnas 1980 m. rugpjūčio 14 d. prisidėjo organizuojant grupinius veiksmus, susijusius su aiškiu neklausymu valdžios atstovų teisėtų reikalavimų, kuriais buvo šiuurškčiai pažeista viešoji tvarka ir sukeltas transporto pažeidimas. Taip, be atitinkamo valdžios organų leidimo, piktnaudžiaudamas tikinčiųjų religiniais jausmais, skatino dalyvauti ir organizavo tikinčiųjų, atvykusių į Tytuvėnų bažnyčią, eiseną į Šiluvą ir pats aktyviai dalyvavo, neklausydamas valdžios atstovų teisėto reikalavimo nutraukti tokius veiksmus. V. J. Vaičiūnas, laikydamas rankoje vėliavėlę, kaip organizatorius, Tytuvėnų m. Tarybų gatvėje nutraukė kuriam laikui transporto eismą, nurodė procesijai kelią ir kurstė savo aktyviais veiksmais tęsti procesiją, kuria buvo pažeidžiama viešoji tvarka ir transporto darbo ritmas. Teisiamasis V. J. Vaičiūnas savo kaltę neigia, aiškindamas, kad jis dalyvavęs procesijoje, tačiau jo veiksmai nebuvo organizacinio pobūdžio. Su vėliavėle rankoje sustabdęs transporto eismą, rūpindamasis maldininkų saugumu. Pasakęs susirinkusiems prie bažnyčios kalbą, kuri buvo nukreipta prieš girtavimą ir kitas blogybes.

Tai, kad Vaičiūnas prisidėjo Tytuvėnuose organizuojant grupinius veiksmus, susijusius su aiškiu neklausymu valdžios atstovų teisėtų reikalavimu ir kuriais buvo sukeltas transporto pažeidimas

bei šiurkščiai pažeista viešoji tvarka, įrodyta liudytojų parodymais, daiktiniais įrodymais, foto nuotraukomis.

Iš byloje esamų pažymų matyti, jog Kelmės ir Raseinių rajonų Liaudies Deputatų Tarybų vykdomieji komitetai nesvarstė klausimo dėl leidimų išdavimo organizuoti ir praveisti procesijas iš Tytuvėnų į Šiluvą, nes toks prašymas nebuvo pareikštas (*t. 1, b. 1.8, 12*). Todėl, nesant LDT atitinkamų vykdomųjų komitetų sutikimo, procesijos organizavimas buvo neteisėtas, nes tuo šiurkščiai pažeisti „Religinių susivienijimų nuostatų“ 50 ir 51 str.

Liudytojai H. Juzeliūnas ir Sturys parodė, jog jie kaip valdžios atstovai, per garsiakalbį įspėjo procesijos dalyvius, liepė išsiskirstyti, nes jiems buvo žinoma, jog procesija buvo organizuota be atitinkamo valdžios organų leidimo. Taip pat liudytojas Sturys parodė, jog V. Vaičiūnas, kurio pavardę vėliau sužinojo, eidamas kolonos priešakyje sustabdė su raudona vėliavėle transporto eismą, suteikdamas procesijai pirmenybę, nukreipinėjo koloną link Šiluvos.

Liudytojas Č. Janušonis parodė, jog teisiamedžiavimas kreipėsi į šventoriuje susirinkusią minią, ragindamas dalyvauti procesijoje. Po to su vėliavėle rankoje reguliavo procesijos eiseną, sustabdė gatvėje transportą. Minėtas liudytojas įvykio vietoje fotografavo ir foto juostą perdavė tardymo organams.

Č. Janušonio parodymus pilnai patvirtina ir juos papildo foto-nuotraukos, iš kurių matyti jog teisiamedžiavimas šventoriuje ir procesijoje buvo neeiliniu dalyviu (*t. 1, b.l. 30-44*).

Analoginius parodymus davė ir pateikė nuotraukas iš įvykio vietos liudytojas Ramoška, kur taip pat patvirtina V. Vaičiūno kaltę jam inkriminuotame nusikaltime (*t. 1, l. 52-60*).

Liudytoja I. Gaubšaitė parodė, jog V. Vaičiūnas, kurį pamatė prasidėjus procesijai, buvo aktyvus: mojavą raudoną vėliavėle, sustabdė gatvėje transporto eismą, koloną nukreipė Šiluvos link.

Liudytojai V. Lukonas, V. Čemikienė parodė, jog įvykio dieną prieš procesijos pradžią šventoriuje vyriškas rudos spalvos lietpalčius (kaip nustatyta byloje teisiamedžiavimas V. Vaičiūnas) kreipėsi į minią, ragindamas dalyvauti eitynėse į Šiluvą. Po jo kalbos žmonės pradėjo rikiotis į koloną. Minėti liudytojai parodė, jog eiseną trukdo transporto eismui (*t. 1, l. 45, 49*).

Liudytojai V. Mišeikis ir A. Gečas parodė, kad V. Vaičiūnas, mojuodamas vėliavėlę, uždarė bet kokį transporto eismą Tytuvėnuose, matė gatvėje stovinčius ir laukiančius, kol atlaisvins kelią, automobilius.

Liudytojai J. Daniliauskas parodė, jog eisena trukdė transporto darbui ir jis, kaip maršrutinio autobuso vairuotojas dėl nurodytos priežasties pažeidė eismo grafiką.

Taigi, iš išdėstytų įrodymų seka, jog teisiamašis, V. Vaičiūnas prisidėjo organizuojant grupinius veiksmus, kuriais buvo sukeltas transporto darbo pažeidimas, šiurkščiai pažeista viešoji tvarka, nebuvo paklausyta valdžios atstovų teisėtų reikalavimų. Todėl šie teisiamojo veiksmai atitinka Lietuvos TSR BK 199/3 str. numatytam nusikaltimui.

Skiriant bausmę atsižvelgtina į padaryto nusikaltimo pobūdį ir jo pavojingumo visuomenei laipsnį ir kaltininko asmenybę.

V. J. Vaičiūnas iš paskutinės darbovietės, kurioje dirbo su pertrauka nuo 1976 m., charakterizuojamas teigiamai, kaip darbštus, drausmingas, gerai žinantis savo darbą. Kaip kolektyvo narys buvo uždaras, nekalbus (t. 2, l. 155). Byloje atsakomybę sunkinančių bei lengvinančių aplinkybių nenustatyta. Baudžiamųjų bylų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos TSR BK 331, 333 str., nusprendė:

Vaičiūną Vytautą, Antano pripažinti kaltu, padariusį nusikaltimą numatytą Lietuvos TSR 199/3 str. ir nuteisti jį laisvės atėmimu 2 m. ir 6 mėn. bendrojo režimo pataisos darbų kolonijoje. Iškaičius tardomąjį kalinimą į bausmės laiką, jos pradžią skaičiuoti nuo 1981 m. kovo 25 d. Daiktinius įrodymus palikti prie bylos, išskyrus vėliavėlę, kurią sunaikinti. Nuosprendis kasacine tvarka neskundžiamas ir neprotestuojamas.

Pirmininkaujantis: (pas.) A. Jankauskas

Liaudies tarėjai: (pas.) Masiukas ir L. Ražinskas

Nuorašas tikras:

Teismo narys - A. Jankauskas

* * *

Inž. Vytautas Vaičiūnas po teismo buvo nugabentas į Pravieniškų lagerį, o po kelių mėnesių etapuotas į Rusijos gilumą. Adresas kol kas nežinomas.

Nr. 50. V. J. Vaičiūno laiškas iš Bakalo kalėjimo (1981)

Rašo Vytautas Vaičiūnas

„1981 m. rugpjūčio 10 d. mane išvežė iš Pravieniškių į Vilniaus kalėjimą. Rugpjūčio 15 d. išvežė iš Vilniaus į Smolensko kalėjimą, kur išbuvau visą mėnesį, o rugsėjo 15 d., išdavę sauso maisto davinį, t. y. kepaluką duonos, lyg iš sėlenų keptos, ir sūrios žuvies. Aš žuvies nevalgiau, nes labai sūri, o tie, kurie valgė, po to turėjo labai daug gerti. Kareiviai, kurie mus saugojo, buvo labai žiaurūs, keikėsi ir koliojo kalinius necenzūriniais žodžiais. Po dienos kelionės atvykome į Voronežą, kur visą parą nedavė nieko valgyti. Iš čia, beveik be sustojimo, rugsėjo 19 d. atvykome į Čeliabinską, iš kur vėl rugsėjo 21 d. išvežė ir rugsėjo 22 d. atvežė į Bakalo miestą, kuris yra pietiniame Urale, 200-250 km į vakarus nuo Čeliabinsko. Būdamas Vilniuje du kartus kritau be sąmonės. Labai susimušiau ranką. Virš plaštakos atsirado, nežinau nuo ko, žaizda, kuri negijo. Į mano prašymą suteikti medicininę pagalbą, niekas nekreipė dėmesio. Tik po ilgoko laiko ir jau be mano prašymo ėmė gydyti, ir žaizda užgijo. Lageris, kuriame esu, skirtas 700-750 žmonių, o jų čia yra 1500, dauguma jų — narkomanai. Šį lagerį nori padaryti tik dėl narkomanų. Aplinka labai slegianti. Viską tvarko „blatnieji“, kurie geriau apsirengusį nurengia, o jei pasipriešina — sumuša ir, atėmę jo rūbus, aprenkia savo skarmalais, ir niekam nepasiskūsi, nes niekas nepadės, o jie dar žiauriau po to sumuša, kad bijotų skūstis. Iš manęs taip pat pavogė pagalvę, paklodę, rankšluostį, kojines, nosines. Dabar miegu po galva pasidėjęs šimtasiūlę (kalinio viršutinis drabužis). Į mėnesį duoda nusipirkti už 7 rub., iš kurių dar išskaito už pražudytus daiktus. Yra parduotuvė, kurioje galima nusipirkti tik paprastų saldainių ir margarino. Dirbu elektriku. Reikalauja, kad rašyčiau ir man rašytų laiškus rusiškai, o jei lietuviškai - nepraleis. Laiškus man rašykite tik lietuviškai, registruotus su laiško įteikimo pranešimais, o jei negausiu, apsieisiu be laiškų.“

Nr. 54. V. J. Vaičiūno laiškas iš Bakalo kalėjimo (1982 07)

„Jau antri metai nešioju kalinio pančius, bet laisvos dvasios skrydžio niekas negali surakinti, todėl džiaukimės Viešpatyje ir gyvenime susitikimo viltimi, kuri mums, tikintiesiems, šviečia, ir net mirties šešėliai negali jos užtemdyti. Man Dievas leido eiti aukos keliu, todėl už Jūsų paramą, bendradarbiavimą, aukas ir maldas nuoširdžiai dėkoju. Perduokite mano nuoširdžiausius linkėjimus visiems mylimiems Lietuvoje. Sakykite, kad mano medžiaginės dalies beliko tik pusė (jo buvusio svorio - red.), bet dvasia laisvai jau pakyla į dangaus žydrinę. Esu pasiruošęs viską iškęsti, viską pernešti bei išsaugoti Kristų. Dėkoju Jums už paramą. Aš gyvenu Viešpaties atneštoje ramybėje“.

Nr. 54. V. J. Vaičiūno pasimatymas su žmona ir broliu Justinu (1982 05 29)

1982 m. gegužės 29 d. Vytautas Vaičiūnas, kalinamas Čeliabinsko srityje, Bakalo mieste, turėjo pasimatymą su broliu ir žmona, o rugpjūčio 11 d. pasimatymo metu per stiklo pertvarą galėjo 1,5 val. kalbėti su žmona. V. Vaičiūno sveikata smarkiai pablogėjusi. Neseniai gulėjo ligoninėje, iš kurios buvo išrašytas dar pilnai nepasveikęs, mat lageryje siautė epidemija ir ligoninėje nebuvo pakankamai vietų. Jį beria votys, kojoje didelė žaizda, smarkus viso kūno niežėjimas, o ilgiau pavaikščiojus, tinsta kojos. Pastaruoju metu Vytautas sveria 73 kg (laisvėje svėrė 115 kg). Atlikęs trečdalį bausmės, V. Vaičiūnas prašė išleidžiamas į laisvas statybas (ši lengvata yra taikoma beveik visiems bendro režimo lagerio kriminalistams). Kalėjimo administracija nesutiko išleisti, tvirtindama, jog per daug silpna sveikata. „Tuomet duokite papildomo maisto“, - kreipėsi Vaičiūnas. „Nepriklauso!“ - susilaukė atsakymo. Kriminaliniuose lageriuose, praėjus pusei bausmės laiko, peržiūrimos kalinių bylos, ir jei kalinys nėra prasižengęs, lagerio teismo yra teisiamas ir išleidžiamas į laisvę. V. Vaičiūno byla nebuvo peržiūrėta. Jam rašomi

Nr. 60. V. J. Vaičiūno paleidimas iš Bakalo kalėjimo

Š. m., rugsėjo 24 d. iš Bakalo lagerio, atsėdėjęs bausmę, į laisvę buvo paleistas inž. Vytautas Vaičiūnas. Prie lagerio, garbingą kalinį pasitiko jo brolis ir jaunimas, atvažiavęs iš Lietuvos. Tėvynėje sugrįžusį šiltai pasveikino jaunimas ir bičiuliai.

Inž. V. Vaičiūnas grįžo pavargęs, bet stipria dvasia. Lageris buvo bendro režimo, dėl nešvaros ir gausybės parazitų nuolat kildavo dezinfekcijos epidemijos, kurių metu inžinierius vos išliko gyvas. Šiuo metu V. Vaičiūnas gyvena Kaune

Nr. 76. saugumiečio R. apsilankymas pas kaunietį V. J. Vaičiūną.

1988 m. sausio 23 d. pas kaunietį V. Vaičiūną apsilankė saugumo darbuotojas R. Savickas ir perspėjo, kad jis nedalyvautų vasario 16 d. minėjime. Saugumietį domino, ar V. Vaičiūnas pažįsta vilnietį P. Cidziką, ar žino, kad pas jį buvo padaryta krata ir kas buvo paimta, ar pasirašė po pareiškimu dėl leidimo švęsti vasario 16 d., ar skaitęs „LKB Kroniką“ ir t.t. Išeidamas pareiškė: „Kuo jūs mažiau veiksite, tuo mes mažiau jus varginsime.“

**Nr. 55. V. J. Vaičiūno pasimatymas su savo žmona
1982 10 29 Bakalo kalėjime**

1982 spalio 29 d. Vytautas Vaičiūnas turėjo pasimatymą su žmona. Kalėjimo administracija teigė, kad Vytautą Vaičiūną jau galėtų išleisti, tik jis pats to nenori - neprisipažįsta kaltu.

- Laisvė man labai brangi, bet iš jūsų malonės neprašysiu ir kaltu neprisipažinsiu. Išbuvaui tiek, išbūsiu ir likusį kalinimo laiką, šiuos nelaisvės metus skiriu kaip auką už savo tautą, - kalba Vytautas Vaičiūnas.

Vytauto Vaičiūno sveikata truputį pagerėjusi: pagerėjo mityba - pirmą kartą per visą jo kalinimo laiką į kalėjimo parduotuvę buvo atvežta taukų.

**Nr. 55. V. J. Vaičiūno perkėlimas į Čeliabinskio
centrinę ligoninę**

Įkalinimo įstaigoje V. J. Vaičiūnas susirgo dizenterija, vos nenumirė. Susirgęs jis pateko į kalėjimo ligoninę, kurioje ligonius maitindavo riebiu maistu, kas dar labiau apsunkino jo būklę, jis vos nenumirė. Apie tai sužinojusi Levutė, bijodama, kad vyrą numarins, rašė skundus į įvairias instancijas. Tik tada politinis kalinys buvo perkeltas į Čeliabinskio centrinę ligoninę.

Nr. 60. V. J. Vaičiūno paleidimas iš Bakalo kalėjimo

Š. m., rugsėjo 24 d. iš Bakalo lagerio, atsėdėjęs bausmę, į laisvę buvo paleistas inž. Vytautas Vaičiūnas. Prie lagerio, garbingą kalinį pasitiko jo brolis ir jaunimas, atvažiavęs iš Lietuvos. Tėvynėje sugrįžusių šiltai pasveikino jaunimas ir bičiuliai.

Inž. V. Vaičiūnas grįžo pavargęs, bet stipria dvasia. Lageris buvo bendro režimo, dėl nešvaros ir gausybės parazitų nuolat kildavo dezinterijos epidemijos, kurių metu inžinierius vos išliko gyvas. Šiuo metu V. Vaičiūnas gyvena Kaune

Nr. 76. saugumiečio R. apsilankymas pas kaunietį V. J. Vaičiūną.

1988 m. sausio 23 d. pas kaunietį V. Vaičiūną apsilankė saugumo darbuotojas R. Savickas ir perspėjo, kad jis nedalyvautų vasario 16 d. minėjime. Saugumietį domino, ar V. Vaičiūnas pažįsta vilnietį P. Cidziką, ar žino, kad pas jį buvo padaryta krata ir kas buvo paimita, ar pasirašė po pareiškimu dėl leidimo švęsti vasario 16 d., ar skaitęs „LKB Kroniką“ ir t.t. Išeidamas pareiškė: „Kuo jūs mažiau veiksite, tuo mes mažiau jus varginsime.“

Slaptai Egz. nr. 2

LTSR KGB 5-osios tarnybos viršininkui
pulkininkui drg. E. V. Baltinui

Vilnius

Dėl priešišku nelegalių leidinių autorių ir leidėjų paieškos

Lazdijų rajone gyvena vienas iš DOR Nr. 22 objektų - „Akiplėša“, palaikantis artimus ryšius su Liet. TSR KGB Kauno miesto skyriaus operatyvinės įskaitos objektu „Fanatiku“, kuris pagal specialybę yra inžinierius. Gauti duomenys liudija, kad „Fanatikas“ techniškai įrengia ir aptarnauja nelegalių priešiškų leidinių spausdinimo ir dauginimo taškus. KGB Lazdijų r. psk. stengiasi išsiaiškinti ir nustatyti galimus spausdinimo taškus rajono teritorijoje. Paieškos vykdomos glaudžiai bendradarbiaujant su Liet. TSR KGB 5-osios tarnybos 3-uoju skyriumi bei su KGB Kauno miesto skyriumi, pasitelkiant OTO ir išorinio stebėjimo tarnybos galimybes. Apie objektą „Fanatikas“ turimų operatyvinių-techninių duomenų analizė leidžia spėti, kad vienas iš nelegalių leidinių dauginimo taškų rengiamas Lazdijų rajone ir gali būti Babrų kaime. Buvo gauta požymių, apibūdinančių vienkiemį, kuriame galėtų būti spausdinimo taškas. Tai naujas namas, gerai įrengtas rūsys, įėjimas iš kiemo, iš vienos pusės miškas, o iš kitos - aukšta tvora. Vienkiemyje gyvena tėvas su dukterimi.

Pagal turimus požymius buvo apžiūrėti ir išanalizuoti Babrų kaime esantys vienkiemiai. Rajone yra du Babrų kaimai: vienas Šlavantų, kitas - Švenežerio apylinkėje, vienas nuo kito 6-7 km atstumu. Šventežerio apylinkės tarybos teritorijoje Babrų kaime panašios sodybos nerasta. Kitame Babrų kaime, Šlavantų apylinkės taryboje, vienas vienkiemis pagal požymius panašus į ieškomąjį. Namas prie miško, kieme mūrinis rūsys, čia gyvena 1888 m. gimęs, ligotas, patale gulintis Vabuolas Petras, Juozo, ir jo duktė - 1937 m. gimusi Mazėtienė Danutė, Petro, kuri prižiūri tėvą. Tačiau nepaste-

Visu savo gyvenimu, veikla, kančia, skausminga mirtimi kunigas Juozas įrodė, jog įmanoma patirti tą šventųjų džiaugsmą. Norėtuši priminti, kokiomis sąlygomis teko dirbti kun. J. Zdebskiui bei kitiems dvasininkams.

Kun. J. Zdebskio persekiojimas

Kun. J. Zdebskis į KGB operatyvinę įskaitą įrašytas po šešerių kunigavimo metų. Dėl kunigo pareigų atlikimo - mokinių katekizavimo - kunigas Juozas 1964 metais Marijampolės r. prokuratūros buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn ir 1964 m. lapkričio 26 d. Marijampolės r. Liaudies teismas jį nuteisė laisvės atėmimu vieneriems metams, kunigas buvo suimtas teismo salėje. Iki Aukščiausiojo teismo nuosprendžio jis sėdėjo Lukiškių kalėjime, o iki 1965 m. birželio 4 d. buvo kalinamas Vilniaus Rasų gatvėje esančioje kolonijoje.

Siekdami sužlugdyti jo veiklą, KGB ir sovietinės valdžios tarnautojai naudojo įvairias įspėjamąsias, profilaktines, administracines ir baudžiamojo proceso priemones. Už SSSR MT pirmininkui parašytą pareiškimą dėl kunigų trūkumo - Kauno kunigų seminarijoje leidžiant mokytis itin mažam klierikų skaičiui - 1969 metų vasarį jam vieneriems metams buvo atimtas kunigo registracijos pažymėjimas ir jis neteko teisės oficialiai atlikti kunigo pareigas.

Būdamas Prienų bažnyčios vikaru kun. J. Zdebskis 1971 metais Pirmajai Komunijai paruošė kelis šimtus vaikų, todėl rugpjūčio 26 d. buvo iškviestas pas Prienų tardytoją ir vėl suimtas, kaltinamas dėl vaikų katekizavimo, gyventojų lankymo ir kito pastoracinio darbo. Teismas įvyko 1971 m. lapkričio 11 d. Kaune. Kunigas Juozas iki 1972 m. sausio 3 d. kalėjo Vilniaus Lukiškių kalėjime, vėliau buvo perkeltas į Praveniškių bendrojo režimo vyrų pataisos darbų koloniją, kurioje išbuvo iki kalinimo pabaigos, t. y. iki 1972 m. rugpjūčio 25 d.

LSSR KGB jam suteikė slapyvardį „Naglec“ („Akiplėša“).

Kun. J. Zdebskis 1973 metų vasarą paskirtas Lazdijų r. Šlavantų bažnyčios klebonu ir čia išbuvo 12 metų. Kunigas Juozas, vos tik

Ar Lietuva pasiruošusi po 30 metų įminti kunigo Juozo Zdebskio žūties mįslę?

Šiandien, vasario 5-ąją, sukanka 30 metų, kai 1986 m. vasario 5 d. apie 14 val. tragiškai žuvo kun. Juozas Zdebskis. Jis gimė 1929 m. gegužės 10 d. Marijampolės aps. Krosnos vls. Naujienos kaime. Jo tėvas Vincas Zdebskis (g. 1877 m.) buvo kilęs iš gausios šeimos, motina Ieva Slavėnaitė-Zdebskienė (g. 1897 m.) - iš turtingos ir garsios Slavėnų giminės (astronomas P. Slavėnas - J. Zdebskio dėdė). Vinco ir Ievos Zdebskių šeimoje buvo 4 vaikai. 1941 metais J. Zdebskis baigė Krosnos pradžios mokyklą, 1948 metais - Kalvarijos gimnaziją, 1948-1953 metais mokėsi Kauno tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje. Kunigystės kelią pradėjo 1952 m. rugsėjo 21 d.

Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. rugpjūčio 21 d. dekretu Juozas Zdebskis apdovanotas Vyčio Kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu (dabar - Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro didysis kryžius). Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras (LGGRTC) generalinės direktorės 2007 03 30 įsakymu Nr. 1V-40 Juozui Zdebskiui suteiktas Laisvės kovų dalyvio teisinis statusas (po mirties).

Kun. J. Zdebskis, 1975 m. birželio 15-ąją sakydamas pamokslą apie šv. Antaną, taip kalbėjo apie šventumo kelią: „Daugelis žmonių galvoja, kad būti šventu reiškia, būti gyvu palaidotu <...>, tai reiškia, sėdėti ant patalėlių galvą nuleidus, jiems negalima juoktis, netinka dainuoti, šokti... (Šventas yra tas), kuris sutinka ne sau gyventi, kuris neturi laiko savo skausmą kentėti, matydamas, kad aplink jį marios jo yra... Atrodo, kad jis turi tik vieną aistrą, kad jis norėtų iš visų tą skausmą atimti ir pats iškentėti. Ir įvyksta nuostabus dalykas - jeigu pavyksta iš kito atimti skausmą, jis mūsų rankose džiaugsmu tampa... Štai čia, broliai, yra šventųjų džiaugsmas...“ (LYAJ.K-30, ap. I, b. 883).

Visu savo gyvenimu, veikla, kančia, skausminga mirtimi kunigas Juozas įrodė, jog įmanoma patirti tą šventųjų džiaugsmą. Norėtusi priminti, kokiomis sąlygomis teko dirbti kun. J. Zdebskiui bei kitiems dvasininkams.

Kun. J. Zdebskio persekiojimas

Kun. J. Zdebskis į KGB operatyvinę įskaitą įrašytas po šešerių kunigavimo metų. Dėl kunigo pareigų atlikimo - mokinių katekizavimo - kunigas Juozas 1964 metais Marijampolės r. prokuratūros buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn ir 1964 m. lapkričio 26 d. Marijampolės r. Liaudies teismas jį nuteisė laisvės atėmimu vieneriems metams, kunigas buvo suimtas teismo salėje. Iki Aukščiausiojo teismo nuosprendžio jis sėdėjo Lukiškių kalėjime, o iki 1965 m. birželio 4 d. buvo kalinamas Vilniaus Rasų gatvėje esančioje kolonijoje.

Siekdami sužlugdyti jo veiklą, KGB ir sovietinės valdžios tarnautojai naudojo įvairias įspėjamąsias, profilaktines, administracines ir baudžiamojo proceso priemones. Už SSSR MT pirmininkui parašytą pareiškimą dėl kunigų trūkumo - Kauno kunigų seminarijoje leidžiant mokytis itin mažam klierikų skaičiui - 1969 metų vasarį jam vieneriems metams buvo atimtas kunigo registracijos pažymėjimas ir jis neteko teisės oficialiai atlikti kunigo pareigas.

Būdamas Prienų bažnyčios vikaru kun. J. Zdebskis 1971 metais Pirmajai Komunijai paruošė kelis šimtus vaikų, todėl rugpjūčio 26 d. buvo iškviestas pas Prienų tardytoją ir vėl suimtas, kaltinamas dėl vaikų katekizavimo, gyventojų lankymo ir kito pastoracinio darbo. Teismas įvyko 1971 m. lapkričio 11 d. Kaune. Kunigas Juozas iki 1972 m. sausio 3 d. kalėjo Vilniaus Lukiškių kalėjime, vėliau buvo perkeltas į Praveniškių bendrojo režimo vyrų pataisos darbų koloniją, kurioje išbuvo iki kalinimo pabaigos, t. y. iki 1972 m. rugpjūčio 25 d.

LSSR KGB jam suteikė slapyvardį „Naglec“ („Akiplėša“).

Kun. J. Zdebskis 1973 metų vasarą paskirtas Lazdijų r. Šlavantų bažnyčios klebonu ir čia išbuvo 12 metų. Kunigas Juozas, vos tik

pradėjęs dirbti Šlavantų parapijoje, 1973 metų rudenį iš uolesnių parapijos jaunuolių subūrė Eucharistijos bičiulių būrelį. Lazdijų r. Rudaminos bažnyčios klebonu tapo 1986 metais ir čia darbavosi iki tragiškos žūties. Jis rūpinosi jaunuolių religiniu ir patriotiniu ugdymu, organizavo Eucharistijos bičiulių judėjimo dalyvių išvykas, stovyklas, žygius į Šiluvą, Kryžių kalną, rengė Vasario 16-osios bei kitų nepriklausomos Lietuvos svarbesnių datų minėjimus. Jo pastangomis buvo suorganizuota pagrindinė kunigų seminarija jaunuoliams, kuriems sovietinė valdžia neleido mokytis oficialiai veikiančioje. Kun. J. Zdebskis prisidėjo prie pagrindžio leidinių „Lietuvos Katalikų bažnyčios kronikos“ ir „Aušros“, maldaknygių bei kitos religinės literatūros leidimo, platinimo, perdavimo į užsienį. Jis su kitais bendraminčiais ieškojo slaptaviečių šiai literatūrai gaminti bei laikyti, rašomųjų mašinėlių, dauginimo priemonių ir kt. Dažniausiai važinėdavo naktimis, nes KGB pareigūnų ir agentų buvo nuolat sekamas. Kun. J. Zdebskis rėmė Eucharistijos bičiulių ir Blaivybės sąjungas. Kunigą Juozą jaudino katalikų padėtis ir kitose Sovietų Sąjungos vietose. Kaip misionierius jis 1969-1985 metais lankė sovietinėse respublikose gyvenančius katalikus, politinius kalinius, tremtinius, sovietinėje armijoje esančius jaunuolius, dalyvavo politinių kalinių teismuose, susitikdavo su Rusijos disidentais ir žmogaus teisių gynėjais, buvo aktyvus pagrindinės religinės spaudos leidybos organizatorius, rėmėjas, platintojas. <...>

NKGB-MGB-MVD-KGB pareigūnai prieš asmenis, įtariamus antisovietine veikla, naudojo jų sveikatai ir gyvybei pavojingas medžiagas. Siekdami susidoroti su kun. J. Zdebskiu KGB pareigūnai 1980 m. spalio 3 d. panaudojo jam specialią priemonę - nudegino nežinomomis medžiagomis, tokiu būdu priversdami jį laikinai pasitraukti iš aktyvios veiklos. Tai gali paliudyti garbės kanauninkas Vytautas Juozas Vaičiūnas (jis, kaip ir kunigas Juozas, buvo nudegintas nežinomomis medžiagomis, gydėsi namuose); vienuolė B. Žemaitytė, jau mirusieji monsinjoras A. Svarinskas (jis tai paliudijo savo prašymuose Generelinei prokuratūrai) ir vienuolė G. Drąsutytė (ji slaugė ir gydė kunigą Juozą, yra išlikęs jos dienoraštis, kuriame aprašytas šis tragiškas įvykis); gyd. M. Juozaitis ir kt.

Taip pat minėtos KGB spec. priemonės panaudojimą įrodo dokumentai, esantys kun. J. Zdebskiui KGB užvestoje operatyvinio ištyrimo byloje, saugomoje Lietuvos ypatingajame archyve (LYA):

SSSR KGB 5-osios tarnybos viršininkui 1980 06 19 buvo išsiųstas raštas „Apie kunigo Zdebskio kompromitavimą“, kurį pasirašė LSSR KGB pirmininkas. Šiame rašte teigiama, kad Zdebskio atžvilgiu buvo naudojamos perspėjamosios-profilaktinės ir administracinės-baudžiamosios priemonės. LSSR KGB paruoštų ir išplatintų laiškų pagalba siekė sukompromituoti jį tarp dvasininkų vadovų, kunigų ir aktyvių vienuolių, bet nesėkmingai. Siekiant sustiprinti neigiamą nuomonę apie J. Zdebskį tarp „reakcionierių“ ir vienuolių, prašoma jo atžvilgiu panaudoti spec. priemonę (LYA, f. K-30, ap. 1, b. 880).

LSSR KGB pareigūnas 1981 m. rugpjūčio 10 d. paruošė šifro telegramą Nr.5861, kuri skirta SSSR KGB OTU (rusų k. - operatyvno techničeskoje upravlenije, lietuvių k. - operatyvinė techninė valdyba) viršininkui. Joje rašoma: „SSSR KGB vadovybei leidus ir dalyvaujant SSSR KGB OTU specialistams, 1980 m. spalio 3 d. kunigui Juozui Zdebskiui, Vinco, gim. 1929 m., buvo įvykdyta spec. priemonė. Įvykdžius šią priemonę, taip pat panaudojus kitas ją lydintias operatyvines priemones, pavyko kunigą sukompromituoti prieš dvasininkiją ir tikinčiuosius <...>. Dėl to jis buvo nušalintas iš aktyvios priešiškos veiklos <...>. Apie įvykdytos priemonės rezultatus pranešta SSSR KGB 5-ajai valdybai“ (LYA, f. K-30, ap. 1, b. 885).

LSSR KGB 5-osios tarnybos 3 sk. viršininko 1982 09 14 parengtoje pažymoje, kurioje yra LSSR KGB 5-osios tarnybos viršininko sutikimas, rašoma, kad nuo 1968 m. Zdebskis kartu su kitais kunigais Svarinsku, Tamkevičiumi, Dumbliausku, Kunevičiumi pradėjo aktyviai reikalauti dvasininkams suteikti neribotas teises religinėje veikloje. To siekdami, jie kūrė įvairius laiškus ir siuntė juos į sąjungines ir respublikines instancijas, po jais rinko tikinčiųjų parašus. Zdebskis užmezgė ryšius su Petroniu, Plumpa, Stašaičiu ir kartu su jais nelegaliai ruošė bei platino religinę ir kitokią ideo-

logiškai kenksmingą literatūrą. Būdamas atskirų vienuolių grupių dvasiniu vadovu J. Zdebskis siekė su jų pagalba įtraukti jaunimą į eucharistinius būrelius ir vesti susirinkimus nacionalistine dvasia. 1978 m. J. Zdebskis kartu su kunigais Svarinsku, Tamkevičiumi ir Kaunecku įkūrė „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą“ (TT-GKK). Kaip TTGK komiteto narys jis aktyviai dalyvavo ruošiant ir platinant tiek SSSR, tiek užsienyje daugiau kaip 40 antisovietinių dokumentų, kuriuos plačiai naudojo prieš ideologiniai centrai propagandinėse akcijose prieš SSSR. Prieš J. Zdebskį buvo panaudotos agentūrinės-operatyvinės priemonės siekiant atskleisti, dokumentuoti ir sustabdyti jo veiklą. Tam buvo naudojami agentai dvasininkai: „Daktaras“, „Germantas“, „Gediminas“, „Mykolas“, „Martynas“, „Vitas“, taip pat agentai civiliai asmenys: „Donatas“, „Eva“ ir „Strazdas“. Buvo panaudotos priemonės siekiant sukompromituoti J. Zdebskį, kaip kunigą, tarp bažnyčios vadovybės, kunigų, vienuolynų kongregacijų vyresniųjų ir kt. 1979-1980 m. tarp dvasininkų ir vienuolių buvo paruošti ir išplatinti laišakai apie „amoralų“ J. Zdebskio elgesį, o 1980 m. spalio mėn. jo atžvilgiu buvo panaudota spec. priemonė, po kurios jis buvo galutinai sukompromituotas. <...>. Po to J. Zdebskio aktyvumas kenkėjiškoje veikloje sumažėjo, bet galutinai nuo tokios veiklos jis neatsisakė. LSSR KGB numato toliau jį kompromituoti prieš dvasininkus, vienuoles ir tikinčiuosius (*LYA.f. K-30, ap. 1, b.884*).

Operatyvinio stebėjimo byloje esančiame išrašė iš 1984 metais sudaryto veiksmų plano „Naglec“ (kun. J. Zdebskio) atžvilgiu rašoma: kad „Naglec“ - buvęs „Katalikų komiteto“ (Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas) narys, kunigas - jėzuitas, ekstremistiškai nusiteikęs, buvo teistas už vaikų katekizavimą, ne kartą perspėtas. Kartu su objektu „Fanatikas“ (dabar garbės kanauninkas V. J. Vaičiūnas) organizuodavo spausdinimo „taškus“, rinkdavo medžiagą „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikai“ (LKBK). Spec. priemonių pagalba „Naglec“ buvo sukompromituotas ir išjungtas iš „Katalikų komiteto“. Suėmus Svarinską ir Tamkevičių, „Naglec“ suaktyvino priešišką veiklą, 1983 m. priemonės „T“ pagalba gauti duomenys,

patvirtinantys jo dalyvavimą LKBBK leidime. Tiriant „Naglec“ veiklą numatoma pagrindinį dėmesį skirti jo priešiškos veiklos dokumentacijai ir tolimesniam kompromitavimui bendraminčių akyse, gyvenamojoje vietoje vykdyti priemones „T“ ir „D“, o jo mašinoje įrengti priemonę „Zerkalo“ („Veidrodis“)“ (*LYA, f. K-30, ap. 1, b. 886*).

LSSR KGB pareigūnai persekiojo kun. J. Zdebskį - jis keletą kartų buvo KGB sulaikytas, jo namuose būdavo atliekamos oficialios ir slaptos kratos, klausomasi telefoninių pokalbių, konfiskuojami laišakai, vykdomos provokacijos, sudaromos avarinės situacijos.

Mįslinga avarija

1986 02 05 apie 14 val. kelyje Eišiškės-Varėna susidūrė automašina GAZ-53 (pienovežis) ir automobilis VAZ-2106, priklausantis J. Zdebskiui, Lazdijų r. Rudaminos katalikų bažnyčios klebonui, kuris autoįvykio metu žuvo (*LYA, f. K - 6, ap. 2, b. 212*).

Kitą dieną po avarijos (1986 02 06) LSSR KGB 5-osios tarnybos 3 sk. parengė ir, komiteto pirmininkui pasirašius, išsiuntė į Maskvą SSRS KGB 5-osios valdybos viršininkui šifrotelegramą Nr. 1026, kurioje pranešė: „1986 m. vasario 5 d. 14 val. 30 min. Lietuvos SSR Šalčininkų rajono teritorijoje automobilių avarijos metu susidūrus lengvajam automobiliui „Žiguli“ su sunkvežimiu (pienovežiu) GAZ-53, žuvo <...> „Akiplėša“ - vienas iš kūrėjų ir buvęs narys vadinamojo „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“, kunigas reacionierius - Zdebskis Juozas, Vinco s., g. 1929 m., Lazdijų rajono Rudaminos parapijos klebonas. Drauge su juo žuvo lengvojo automobilio keleiviai, o Žemaitis R. <...> paguldytas į Šalčininkų ligoninę. <...> VAI preliminariais duomenimis, avarijos kaltininkas yra „Žigulių“ vairuotojas - Sabaliauskas A., kuris viršijo greitį, nesuvaldė automobilio, išvažiavo į priešingą judėjimo juostą ir kaktomuša susidūrė su pienovežiu“.

1986 02 23 apie autoavariją buvo rašoma: „Vasario 10 d. Lietuvos VAI televizijos laidoje „Keliai. Mašinos. Žmonės“ pranešta, kad kelyje Varėna-Eišiškės, ties Valkininkų sankryža, J. Zdebskiui priklausantys „Žiguliai“, vairuojami A. Sabaliausko (A.S.), išvažia-

vo į kairę kelio pusę ir susidūrė su pienovežiu. Avarijos metu žuvo trys „Žigulių“ keleiviai, ketvirtas - R. Žemaitis (R.Ž.) - sužalotas. Avarijos priežastys tiriamos“.

Sovietų Sąjungos agentūra TASS, informuodama užsienį, pateikė naują versiją: J. Zdebskio „Žiguliai“, vairuojami A. S., lenkė automobilį ir, išvažiavę į kairę kelio pusę, susidūrė su pienovežiu. Avarijos metu buvo mirtinai sužalotas J. Zdebskis, vairuotojas A. S. ir keleivė, kurios pavardė negarsinama. R. Ž. nuvežtas į ligoninę. Pienovežio vairuotojas nesunkiai sužeistas, nugabentas į ligoninę.

LKB Kronikoje rašoma: „Kun. B. Laurinavičiaus pastūmimas po sunkvežimio ratais, sadistiški kunigų L. Šapokos ir Mažeikos nužudymai, Lietuvos Helsinkio grupės likvidavimas, pastangos bet kokia kaina sunaikinti TTGKK, nuolatiniai saugumo išpuoliai prieš kun. Zdebskį leidžia daryti prielaidą, kad ši avarija nebuvo atsitiktinė, bet rūpestingai suplanuotas ir įvykdytas smurtas“ (*LKBK, 1986 m., Nr. 70*).

Tyrimą pradėjo Šalčininkų r. VK Vidaus reikalų sk. tardymo posk., ir 1986 02 06 šio posk. tardytojas S. G. apklausė liudytoją pienovežio GAZ-53, Nr. 8492 LLU vairuotoją F. K., kuris teigė, kad visą kelią važiavo vidutiniškai 50 km/val. greičiu, likus 50 m iki posūkio, pamatė, jog jam priešais važiuoja lengvoji mašina, kurios greitis, jam pasirodė, buvo 80 km/val. Jam nuspaudus stabdžio pedalą, įvyko susidūrimas, jo stabdžio pedalas nukrito, jis pasuko savo pienovežį dešiniau, po to mašina pati sustojo. Po avarijos jis pribėgo prie automobilio „Žiguli“ ir kartu su maršrutinio autobuso, važiuojančio iš Valkininkų į Eišiškes, vairuotoju ištraukė iš lengvojo automobilio vairuotoją ir pasodino jį į autobusą, po to ištraukė iš automobilio keleivį, sėdėjusį užpakalyje kairėje pusėje ir jį taip pat padėdėjo į autobusą. Kiti du keleiviai buvo mirę. Autobusas nuvažiavo, o jis liko laukti milicijos darbuotojų (*LYA f K - 30, ap. I, b. 887*).

1986 02 11 Šalčininkų r. VK Vidaus reikalų sk. tardymo posk. tardytojas S. G. apklausė liudytoją Šalčininkų Autobusų parko (ATP) vairuotoją M. Mažeiką (M. M.), kuris teigė, kad 1986 02 05 jis važiavo maršrutu Šalčininkai-Valkininkai ir atgal. Iš Valkininkų

išvyko 12 val. 50 min. ir Eišiškęse turėjo būti apie 14 val. 15 min. Apie 14 val. privažiavo prie Varėna-Eišiškės-Valkininkai sankryžos ir prieš sankryžą pamatė, kad viduryje kelio stovi pienovežis. Neprivažiavęs apie 30 m iki pienovežio jis sustojo ir nuėjo sužinoti, kodėl pienovežis stovi viduryje kelio ir kodėl iš radiatoriaus eina garas. Kai jis išlipo iš autobuso, tai pienovežio vairuotojas išlipo iš kabinos ir stovėjo prie durelių. Pienovežio priekyje dešinėje buvo įlenkimas. Kai M. M. priėjo prie pienovežio, pamatė, kad už jo apie 50 m atstumu dešinėje kelio pusėje (važiuojant nuo Eišiškių į Varėnos pusę) prie pat kelkraščio stovi „Žiguli“. M. M. paklausė pienovežio vairuotojo, ar „Žiguli“ yra žmonių, jam vairuotojas atsakė, kad turbūt yra. Pienovežio vairuotojas pasakė, kad jis susidūrė su tuo lengvuju automobiliu. „Žiguli“ stovėjo prieš pat posūkį į Varėną. M. M. ir pienovežio vairuotojas nubėgo prie „Žiguli“ ir pamatė, kad ten buvo trys žmonės - vairuotojas ir už jo sėdintis keleivis buvo gyvi, jie žiūrėjo. Abu vairuotojai nustūmė variklio kapotą ir šoninį stiklą ir pamatė, kad du gyvi, o šalia vairuotojo sėdintis vyras buvo miręs. Tuo metu atvažiavo kitos mašinos ir pasakė, kad jis miręs. Tada M. M. atvarė autobusą prie „Žiguli“, kartu su pienovežio vairuotoju ir kitais vairuotojais įkėlė nukentėjusiuosius į autobusą ir nuvežė juos į Eišiškių ligoninę, po to jis nuvažiavo į Eišiškių ATP ir pranešė milicijai. Vakare jis sužinojo, kad „Žiguli“ buvo dar ketvirtas žmogus - mergina, bet ar gyva ji buvo, ar žuvo, jis nežino. Kada nešė nukentėjusiuosius į autobusą, M. M. teigė, kad merginos nematė (*Lesys Antanas, The knight of church, Vilnius, 2014*).

Tyrimą perėmė Varėnos r. prokuratūra ir prokuroras jaun. justicijos patarėjas A. Paulauskas, 1986 03 25 atlikęs parengtinį tardymą baudžiamojoje byloje, nustatė: „Šioje byloje liudytoju apklausus F. K., jis teigė <...>, kad maždaug 6,5 km nuo Eišiškių, netoli kelio Varėna-Eišiškės susikirtimo su keliu Eišiškės-Valkininkai zonos, jis pastebėjo atvažiuojančią nuo Varėnos m. automašiną „Žiguli“. Automobilio vairuotojas suko į dešinę pusę link Eišiškių, tačiau <...> išvažiavo į priešingos krypties judėjimo juostą ir susidūrė su jo vairuojama mašina. Smūgis teko į priekinį buferį. Po smūgio

jo mašina judėdama į priekį <...> apsuko „Žigulius“ 180 laipsnių kampu ir jis, negalėdamas iš karto sustoti, nuvažiavo apie 40 m ir sustojo. <...>. Iš įvykio vietoje rastų pėdsakų galima padaryti kategorišką išvadą, kad automobilis VAZ-2106 po pinninio kontakto buvo stumiamas atgal ir apsuktas. Iš automobilių apžiūros ir techninės būklės patikrinimo protokolų, automobilio GAZ-53 sugadinimų matyti, kad šis automobilis savo priekio vidine ir dešiniąja dalimi smūgiu kontaktavo su automobiliu VAZ-2106 ir pastarasis buvo „palindęs“ po automobilio GAZ-53 priekiu“ (*LYA, f K-6, ap. 2, b. 212, l. 80-83*).

Šiandien sunku kategoriškai teigti, kad šią autoavariją organizavo KGB pareigūnai, bet įtartina, kodėl bylos tyrimas atliktas aplaidžiai, skubotai, neprofesionaliai, būtent:

1. Skiriasi proceso dalyvių parodymai. R. Žemaitis teigė, kad avarijos metu iškrito pro mašinos langą, neteko sąmonės ir atsigavo greitosios pagalbos automobilyje, kuris jį ir A. S. nuvežė į ligoninę. Šie R. Ž. teiginiai prieštarauja pienovežio vairuotojo F. K. 1986 02 06 ir Šalčininkų ATP vairuotojo M. M. 1986 02 11 Šalčininkų r. VK vidaus reikalų sk. tardymo posk. tardytojui S. G. duotiems parodymams;

2. Neapklausti liudininkai. Šalia autoįvykio vietos gyvenanti E. Keršytė ir pienovežio vairuotojo bendradarbis F. Molis pasakojo, kad 1986 02 05 kelias, kur įvyko avarija, buvo nuvalytas ir jo kraštuose buvo susidariusios aukštos suledijusio sustumto sniego dangos. E. Keršytė teigė, kad įvykus avarijai ji nuėjo į įvykio vietą ir pamatė kryžkelėje stovinčius vienas priešais kitą pienovežį ir lengvąjį automobilį, žmonės kalbėjo, kad po avarijos mašinos buvo pervarytos. F. Molio manymu, susidūrus automobiliui VAZ-2106 su pienovežiu GAZ-53 dešinės pusės priekine dalimi, automobiliai turėjo likti susidūrimo metu buvusioje padėtyje, arba GAZ-53 turėjo nuo smūgio nuslysti į šalikelėje buvusį suledijusį sniegą, ir negalėjo apie 40 m pavažiuoti į priekį. F. Molis tvirtino, kad jis 1986 m. vasario 5 d. buvo nuvykęs į autoįvykio vietą ir matė pienovežį GAZ-53 ir automobilį VAZ-2106, stovinčius vienas priešais kitą.

Pienovežis GAZ-53 dešiniuoju priekinės dalies kampu buvo atsitrenkęs ir įsirėmęs į kun. J. Zdebskio automobilio VAZ-2106 priekį.

3. Nesutampa 1986 02 05 įvykusios avarijos laikas. 1986 02 06 Šalčininkų r. VK Vidaus reikalų sk. Tardymo posk. tardytojo S. G. apklaustas liudytoju pienovežio vairuotojas F. K. teigė, kad jis 1986 02 05 iš karto po 14 val. išvažiavo iš Eišiškių į Kalesninkų tarybinį ūkį. 1986 02 11 Šalčininkų r. VK Vidaus reikalų sk. Tardymo posk. tardytojas S. G. apklausė liudytoju Šalčininkų ATP vairuotoją M. M., kuris teigė, kad 1986 02 05 jis važiavo maršrutu Šalčininkai-Valkininkai ir atgal, iš Valkininkų išvyko 12 val. 50 min. ir Eišiškėse turėjo būti apie 14 val. 15 min. Apie 14 val. privažiavo prie sankryžos Varėna-Eišiškės-Valkininkai (remiantis parodymais, pienovežis ir maršrutinis autobusas turėjo prailenkti Eišiškių m.).

Šalčininkų ligoninės archyve išlikusioje lengvąjį automobilį vairavusio A. S. med. kortelėje Nr. 505 nurodyta, kad 1986 m. vasario 5 d. 16 val. praėjus 3 val. po traumos patyrimo, Eišiškių greitosios pagalbos automobiliu ligonis atvežtas į Šalčininkų ligoninę (remiantis šiuo įrašu, avarija turėjo įvykti 13 val.).

4. 1986 02 05 įvykusios avarijos aprašymas neatitinka tikrovės. Varėnos r. prokuroras jaunesnysis justicijos patarėjas A. Paulauskas, 1986 03 25 atlikęs parengtinį tardymą nustatė: „Šioje byloje liudytoju apklausus F. K. (pienovežio vairuotojas), jis teigė,

..., kad maždaug 6,5 km nuo Eišiškių, netoli kelio Varėna-Eišiškės susikirtimo su keliu Eišiškės-Valkininkai zonos <...> „Žigulių“ vairuotojas suko į dešinę pusę link Eišiškių, tačiau <...> išvažiavo į priešingos krypties judėjimo juostą ir susidūrė su jo vairuojama mašina. Po smūgio jo mašina judėdama į priekį <...> apsuko „Žigulius“ 180 laipsnių kampu ir jis, negalėdamas iš karto sustoti, nuvažiavo apie 40 m ir sustojo <...>. Iš įvykio vietoje rastų pėdsakų galima padaryti kategorišką išvadą, kad automobilis VAZ-2106 po pirminio kontakto buvo stumiamas atgal ir apsuktas. Iš automobilių apžiūros ir techninės būklės patikrinimo protokolų, automobilio GAZ-53 gedimų matyti, kad šis automobilis vidine ir dešiniąja savo priekio dalimi smūgiu kontaktavo su automobiliu VAZ-2106 ir pas-

tarasis buvo „palindęs“ po automobilio GAZ-53 priekiu“ (*LVA, f. K-6, ap. 2, b. 212, l. 80-83*).

Techniniai automobilių ir kelio matavimų duomenys leidžia daryti kitokias išvadas - kelio važiuojamosios dalies plotis tarp sustumtų ir apledėjusių sniego pusnių priešinguose kelkraščiuose avarijos vietoje 1986 m. vasario 5 d. sudarė 6,80 m.; mašinų VAZ-2106 ir GAZ-53 apytiksliai techniniai duomenys: automobilio VAZ-2106 ilgis 4,166 m, plotis 1,611 m (kitais duomenimis, 1,700 m); pienovežio GAZ-53 ilgis 6,395 m (kitais duomenimis 6,485 m), plotis 2,28 m (kitais duomenimis, 2,500 m); pienovežis važiavo maždaug 1 m-0,5 m atstumu nuo dešiniojo kelkraščio; sudėjus automobilių VAZ-2106 ilgį (4,166 m), pienovežio GAZ-53 plotį (2,280 m) ir pienovežio GAZ-53 atstumą nuo kelkraščio (1-0,5 m), gaunami rezultatai: 7,446 m arba 6,946 m (jie abiem atvejais yra didesni už važiuojamosios kelio dalies plotį - 6,80 m); sudėjus automobilio VAZ-2106 plotį (1,611 m), pienovežio GAZ-53 ilgį (6,395 m) ir pienovežio GAZ-53 atstumą nuo kelkraščio (1-0,5 m), gaunami rezultatai - 9,006 m arba 8,506 m (jie abiem atvejais yra didesni už važiuojamosios kelio dalies plotį - 6,80 m). Susidūrus automobiliams GAZ-53 ir VAZ-2106 automobilio VAZ-2106 apsisukti 180 laipsnių kampu 6,80 m pločio kelio važiuojamoje dalyje neįmanoma. Šiuolaikinėmis kompiuterinėmis programomis galima imituoti avarijos aplinkybes, nesunkiai atlikti įvykio aplinkybių tyrimą, patikrinti liudininkų parodymus ir tyrėjų surinktą medžiagą. Be to, liudininkai E. Keršytė, F. Molis bei 1986 02 11 Šalčininkų r. VK Vidaus reikalų sk. Tardymo posk. tardytojo S. G. apklaustas liudytoju Šalčininkų ATP vairuotojas M. M. teigė, kad po automobilių susidūrimo pienovežis stovėjo viduryje kelio.

Nejaugi kun. J. Zdebskio žūties ištyrimas - neįmanoma misija?

Telšių vyskupas Jonas Boruta ir kun. Antanas Gražulis 2015 12 02 kreipėsi į LGGRTC generalinę direktorę T. B. Burauskaitę, 2016 01 12 gavo atsakymą iš Kauno apygardos prokuratūros,

Alytaus apylinkės prokuratūros: „Jūs nesate proceso dalyviai, todėl Jūsų prašymai negali būti pagrindu ikiteisminiam tyrimui atnaujinti“ (pridedami vysk. J. Borutos ir kun. A. Gražulio pareiškimai bei Kauno apyg. prokuratūros, Alytaus apyl. prokuratūros atsakymas).

Vysk. J. Borutos SJ, kun. A. Gražulio SJ bei daugelio liudininkų įtarimus patvirtina LSSR Sveikatos apsaugos ministerijos (SAM) Teismo medicinos ekspertizės biuro 1986 m. vasario 5 d. lavono (kun. J. Zdebskio) teismo med. ekspertizės akto Nr.72 kopijos 3 lapo įrašas, kad „Tarp abiejų antakių ir nosies šaknies srityje yra mušta žaizda 3,5x1,5 cm dydžio siekianti kaulą“.

Konferencijoje „Lietuvos gyventojų sovietinio genocido organizatoriai ir vykdytojai: istorinis, moralinis ir teisinis atsakomybės įvertinimas“, vykusioje 2015 05 22, priimta rezoliucija „Dėl kunigo Juozo Zdebskio žūties išaiškinimo“:

„Prieš Tikinčiųjų Teisių Komiteto narį kunigą Juozą Zdebskį KGB agentai naudojo įvairias teroristines priemones. 1972 metais kalėjimo kameroje buvo surengtas kenksmingas radiacinis apšvitinimas. Paleistas iš kalėjimo, spalio mėnesį Marijampolėje buvo sumuštas iki sąmonės netekimo. Jo paties liudijimu, du kartus buvo sudarytos mirtinai pavojingos avarinės situacijos, stambius metalinius strypus metant į priekinį lenkiamojo automobilio stiklą.

1980 m. birželio 19 d. Lietuvos SSR KGB pirmininkas generolas majoras Juozas Petkevičius į Maskvą SSRS KGB 5-osios valdybos viršininkui F. D. Bobkovui siuntė raštą „Apie kunigo Zdebskio kompromitaciją“ ir prašė atitinkamo leidimo: „Siekiant nutraukti „Akiplėšos“ (J. Zdebskio) veiklą, sustiprinti tarp reakcionierių ir vienuolių neigiamą nuomonę apie jį, manome, kad tolesniam objekto sukompromitavimui būtina prieš jį panaudoti spec. priemonę. Prašome jūsų pagalbos nurodytai priemonei įgyvendinti“. Spec. priemonė prieš J. Zdebskį buvo panaudota 1980 m. spalio 3 d., siekiant visuomenėje paskleisti mitą apie neva venerine liga susirgusį kunigą. Kūno nudeginimui ant automobilio sėdynės buvo išpilta odą ir poodinį sluoksnį pažeidžianti medžiaga - ipritas arba sierinis ipritas. Kauno klinikų medikams buvo duotas nurodymas

konstatuoti kunigui venerinę ligą, tačiau sąžiningi medikai nurodymo neįvykdė ir leido sužeistąjį paslėpti pas privačius asmenis ilgam nudegimų gydymui. LSSR KGB pirmininko pavaduotojas V. Zvezdionkovas nusiuntė į Maskvą KGB gen. leitenantui V. R. Diominui šifrotelegramą Nr. 5861: „Leidus TSRS KGB vadovybei ir dalyvaujant TSRS KGB OTU specialistams, 1980 m. spalio 3 tyrimo objektui kunigui Zdebskiui Juozui, s.Vinco, g. 1929 m., buvo įvykdyta spec. priemonė“. Nors ir smarkiai nukentėjęs, J. Zdebskis savo aktyvios dvasininko veiklos nenutraukė. Jis žuvo 1986 02 05 autoavarijoje. Prieš tai jį labai aktyviai sekė KGB agentai „Mykolas“, „Adomas“, „Žilvitis“, „Gediminas“, „Lilija“, „Vidmantas“ ir kt., todėl po avarijos pirmieji prie žuvusio prisistatė KGB darbuotojai. Po avarijos kunigas galimai dar buvo gyvas, todėl KGB agentai į jo galvą galėjo paleisti mirtiną kontrolinį šūvį. Ši versija iki šiol nėra patikrinta, nėra apklausti kun. J. Zdebskį sekioję agentai ir jo kūną transportavę čekistai.

Konferencija nusprendė: kreiptis į LR Generalinę prokuratūrą dėl kunigo Juozo Zdebskio žūties išaiškinimo ir kaip pirmą žingsnį, tiriant galimą versiją, kad kunigas buvo nužudytas tokiu būdu, atlikti kunigo Juozo Zdebskio palaikų ekshumaciją“.

Peržvelgus surinktą medžiagą yra pagrindo prašyti Lietuvos Respublikos institucijų dar kartą ištirti kun. J. Zdebskio žūties aplinkybes, apklausti daugybę liudininkų, ekshumuoti palaikus, išaiškinti galimai autoįvykyje dalyvavusius trečius asmenis ir automobilius, padaryti kvalifikuotą ekspertizę ir apie rezultatus informuoti Lietuvos visuomenę.

Lietuvos Respublikos garbės reikalas - patikrinti KGB kontroliuoto kun. J. Zdebskio žūties tyrimo rezultatus.

(Jovita Niūniavaitė-Lesienė, 2016 02 05 „XXI amžius“, Nr. 5)

JONAS BORUTA SJ TELŠIŲ VYSKUPAS

Katedros a. 5, LT-87131 Telšiai
tel. (8-444) 51157; faks. (8-444) 52300
2015 m. gruodžio mėn. 2 d.
Nr. 880

Didžiai Gerbiamai
Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro
Generalinei Direktorei
Teresei Birutei Burauskaitei

DĖL KUN. JUOZAPO ZDEBSKIO PALAIKŲ EKSHUMAVIMO IR TIKRUJŲ JO ŽŪTIES APLINKYBIŲ NUSTATYMO

1986 m. vasario mėn. 5 d. paslaptimis aplinkybėmis autoavarijoje prie Eišiškių žuvo mano bičiulis ir bendražygis kun. Juozas Zdebskis. Oficialiai ši žinia Vilniaus televizijos laidoje „Keliai, mašinos, žmonės“ buvo pranešta tik po penkių dienų, t.y. kun. J. Zdebskio laidotuvių dieną. Šis faktas ir visa eilė kitų aplinkybių ir tuomet, ir šiandien daugeliui tikinčiųjų katalikų ir jo draugų kelia visą eilę rimtų abejonų, kad ši avarija nebuvo atsitiktinė, o sąmoningai tuometinės sovietinės valdžios pareigūnų suorganizuota žmogžudystė.

Už poros dienų po kunigo J. Zdebskio žūties man teko dalyvauti jo palaikų atsiėmime Vilniaus morge. Jų paimti iš morgo atvažiavo mano ir velionio bičiulis kun. Antanas Gražulis SJ, tuometinis Alytaus vikaras. Morgo darbuotojas pareiškė, kad velionio kūno negali atiduoti, nes avarijos metu suplėšyti jo drabužiai yra nuvilkti ir nebeįmanoma jais lavono apvilkti, o nuogą kūną išvežti iš morgo esą draudžia įstatymai. Todėl reikia gauti naujus drabužius, o jau vakaras. Taigi kun. A. Gražulis atvyko pas mane į butą Šeškinėje ir paprašė, kad daugiau savo drabužių ir padėčiau jais apvilkti velionio kūną. Taip ir padarėme. Atvykus į morgą, velionio kūnas gulėjo visai be drabužių ant cementinio morgo stalo. Pamatėme, kad ant žuvusiojo kūno buvo palyginti didelė apvali žaizda – anga, o jos gelmėje kita, siauresnė žaizda – gal durtinė, gal šautinė. Morgo darbuotojo teigimu, morgo medikų ta žaizda nesudomino, esą ekspertizė jau atlikta, o mums reikią džiaugtis, jog leidžiama kūną pasiimti ir ruošti laidotuviams. Ne tik mes su kun. A. Gražuliu, bet ir kiti velionio artimieji reiškėme pageidavimą atlikti papildomą ekspertizę, tačiau nei sovietmečiu, nei laisvės laikais nieko nelaimėjome.

Kaip tiesioginis liudininkas, dalyvavęs atsiimant kun. J. Zdebskio kūną iš morgo, laika, kad būtina papildoma ekspertizė, ekshumuojant kun. J. Zdebskio žemiškuosius palaikus, kad būtų nustatyta smilkinio žaizdos paslaptis, t.y., ar tai atsitiktinis mechaninės kilmės sužeidimas, ar šautinė arba durtinė žaizda.

Telšių vyskupas

Jonas Boruta SJ

Kun. Antanas Gražulis SJ
LKD # 196
Rotušės a 7 Kaunas

Didžiai Gerbiamai
Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Generalinei Direktorei
Teresei Birutei Burauskaitei

PAREIŠKIMAS DĖL KUN. JUOZAPŲ ZDEBSKIO PALAIKŲ EKSHUMAVIMO IR
TIKŲ JŲ ŽŲTIES APLINKYBIŲ NUSTATYMO

**Velionio kun. J. Zdebskio kūno parvežimas iš Vilniaus morgo į Rudaminą
(Lazdijų rajone)**

1986 m. vasario 5 d., vakarop, po kun. Juozapo žūties gydytoja sesuo vienuolė Birutė Žemaitytė man, kun. Antanui Gražuliui SJ, pranešė, kad avarijoje prie Eišiškių žuvo kun. Juozapas Zdebskis ir kiti asmenys, o jos brolis sunkiai sužeistas ir paguldytas ligoninėje. Ji švelniai užsiminė, ar aš negalėčiau jo kūno iš Eišiškių parvežti į Rudaminą. Mano klebonas, t.y. Alytaus dekanas Pranas Račiūnas MIC mielai sutiko mane išleisti. Lazdijų dekanas Vincentas Jalinskas tam pritarė. Gavęs žodinį įgaliojimą nedrąsiai nuvykau į Eišiškių milicijos skyrių. Milicijos pareigūnai paklausė, kas aš esu, kodėl būtent aš, o ne artimieji atvyks paimti jo kūno. Paaškinau, jog esu velionio kun. J. Zdebskio draugas ir dekanas Jalinskas manęs prašo, kad pasitarnaučiau. Mano automobilis Žiguli 4-tukas, t.y. su didele bagažine.

Eišiškių milicijos pareigūnai neužilgo susiskambino su KGB pareigūnais, kurie atėjo ir parodė sumaigytą kun. Juozapo automobilį ir nurodė, kad jo kūnas yra išvežtas į Vilniaus morgą, prie autobusų stoties.

Nuvykęs į Vilnių automobilį palikau šalia morgo pastato ir nuėjau sužinoti, iš kur bus galima paimti kun. Juozapo Zdebskio palaikus. Darbuotojas pasakė, kad jam jau buvo pranešta apie galimą mano atvykimą, tačiau pabrėžė, kad be drabužių kun. J. Zdebskio kūno atiduoti negalys, o jo drabužiai yra kruvini ir avarijos metu sudraskyti.

Išėjęs iš morgo pastebėjau, kad mano automobilio kairysis langelis yra išdaužtas ir pradėta draskyti spynelė. Tada nuvykau į Dūkštų gatvę pas kun. (dabar vysk.) Joną Borutą SJ.

Jis mielai davė savo drabužius ir mane palydėjo atgal į morgą. Ten laukė darbuotojas, kurio padedami apirengėme kun. J. Zdebskio kūną. Rengiant pastebėjome, kad prie smilkinio yra atvira didoka žaizda, kurios gilumoje matėsi maža skylė (gal durtinė, o gal šautinė).

Kun. J. Zdebskio kūną įdėjome į automobilį, kun. (vysk.) Jonas Boruta SJ grįžo į savo namus Dūkštų gatvėje (nes kitos dienos rytą buvo įsipareigojęs seserims vienuolėms jų namuose atlaikyti Mišias), o aš nelabai jaukiai jausdamasis tamsią naktį vienas kun. Juozo palaikus pervežiau į velionio paskutinės tarnystės vietą Rudaminos parapijoje Lazdijų rajone.

Niekas iš kitų asmenų toje kun. Juozo Zdebskio žemiškųjų palaikų kelionėje iš Vilniaus morgo iki Rudaminos nedalyvavo.

Palaikau prašymą, kad būtų ekshumuoti kun. J. Zdebskio žemiškieji palaikai, ir kad būtų nustatyta, ar jo žuvimo priežastis – tik atsitiktinė autoavarija, o gal ją sekusi sąmoningai įvykdyta žmogžudystė.

2015.11.25
Kaunas

Kun. Antanas Gražulis SJ

**KAUNO APYGARDOS PROKURATŪROS
ALYTAUS APYLINKĖS PROKURATŪRA**

✓ Telšių vyskupui Jonui Borutai
Katedros a. 5, LT-87131 Telšiai

2016-01-12 Nr. 3S- 2042

Kunigui Antanui Gražuliui
Ronišės a. 7, Kaunas

DĖL INFORMACIJOS SUTEIKIMO

2015-12-28 Kauno apygardos prokuratūros Alytaus apylinkės prokuratūroje gauti Telšių vyskupo Jono Borutos (reg. Nr. 3AP-9877) ir kunigo Antano Gražulio (reg. Nr. 3AP-9895) iš Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros persiųsti nagrinėjimui pareiškimai dėl kunigo Juozo Zdebskio palaikų ekshumavimo ir mirties aplinkybių nustatymo, nurodant, kad avarija, kurioje žuvo kun. J. Zdebskis nebuvo atsitiktinė, o galimai sąmoningai sovietinės valdžios pareigūnų suorganizuota žmogžudystė.

Iš pateiktų pareiškimų, kuriuose suformuluoti analogiški vienas kitą papildantys klausimai, matyti, kad siekiama nutraukti ikiteisminio tyrimo (baudžiamosios bylos) atnaujinimo.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos BPK 217 str., ikiteisminiai tyrimai atnaujinami tik pagal proceso dalyvių skundus arba prokuroro iniciatyva. Atkreipiamo Jūsų dėmesį, kad baudžiamojoje byloje, pradėtoje dar sovietų okupacijos laikotarpiu, dėl 1986-02-05 kelyje Eišiškės-Varenė įvykusios avarijos, kurios metu susidūrus A. Sabaliausko vairuojamam automobiliui VAZ-2106 su F. Kukio vairuojamu automobiliu GAZ-53, žuvo lengvojo automobilio savininkas – kunigas J. Zdebskis bei kartu su juo važiuavę D. Čekaitė ir A. Sabaliauskas, Jūs nesate proceso dalyviai, todėl Jūsų prašymai negali būti pagrindu ikiteisminiam tyrimui atnaujinti.

Nagrinėjant pareiškimus susipažinta su baudžiamosios bylos Nr. 55-2-003-86 medžiaga, kurioje dėl 1986-02-05 cismo įvykio 1986-03-25 Varenės rajono prokuratūroje buvo priimtas nutarimas nutraukti baudžiamąją bylą. Baudžiamoji byla buvo nutraukta žuvus įvardintam cismo įvykio kaltininkui A. Sabaliauskui, vadovaujantis tuometiniu LSSR BPK 5 str. 8 p. Iš minetos bylos taip pat matyti, kad Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje išnagrinėjus Vyčio kryžiaus ordino kavalierių draugijos pirmininko kun. prel. Alfonso Svarinsko 2009-11-12 pareiškimą, įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes ir pareikšime pateiktus argumentus (kurie savo turiniu labai panašūs į dabar keliamus) bei gavus papildomus duomenis, 2009-12-17 buvo priimtas nutarimas atsisakyti atnaujinti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86, nesant tam pagrindo.

Jūsų prašymai nagrinėti Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos prokuratūroje tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. I-3 (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2014 m. spalio 3 d. įsakymo Nr. I-198 redakcija) 70 punkte numatyta tvarka, nes prašymai yra baudžiamosios teisinės prigimties, t.y.

Baudžiosios įstatigos filialas, Laisvės al. 32, LT-44240 Kaunas.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre. Filialo kodas 191884734.
Apylinkės prokuratūros duomenys: M. K. Čarlionio g. 53, LT-65218, Varenė
tel. (8 310) 314 88, faks. (8 37) 409 604, el. p. kaunas@prokuraturos.lt

susiję su baudžiamojo proceso sprendimų priėmimu ir proceso veiksmų atlikimu, tačiau nėra pagrindo šiuos prašymus nagrinėti tvarka, numatyta BPK ar Rekomendacijose dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarkos. Taigi, susipažinus su Jūsų pateiktais prašymais ir byloje esančia informacija, nenustatyta jokių objektyvių duomenų, kurie duotų pagrindo manyti, jog 1986-02-05 Šaltinėlių rajone kelyje Varena-Valkininkai-Eišiškės įvykusi avarija, kurios metu žuvo kunigas J. Zdebskis ir kiti kartu važiuę asmenys, galimai buvo sovietinės valdžios pareigūnų suorganizuota akcija.

Atsižvelgiant į tai, kad klausimas dėl ikiteisminio tyrimo atnaujinimo jau buvo išspręstas Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje bei pripažintina, kad subjektyvaus, prielaidų, pamatymo pobūdžio manymas, nepagrįstas faktiniais duomenimis ar juos patvirtinančiomis faktinėmis aplinkybėmis, negali būti pripažįstami kaip pakankamas faktinis pagrindas dėl ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo, todėl Jūsų prašymai atmestini.

Nesutikdami su šiuo atsakymu dėl Jūsų prašymų išnagrinėjimo, vadovaujantis Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos prokuratūroje tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. I-3 (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2014 m. spalio 3 d. įsakymo Nr. I-198 redakcija) 64 punktu, turite teisę jį apskųsti Kauno apygardos prokuratūros Alytaus apylinkės vyriausiajam prokurorui.

Prokurorė

Živilė Gecevičienė

Lietuvos generalinės prokuratūros Generaliniam prokurorui Dariui Valiui
Kopijos išsiųstos: Kauno arkivyskupui Sigitui Tamkevičiui ir Vilkaviškio vyskupui
Rimantui Norvilai

PAREIŠKIMAS

2011 m. vasario 5 dieną Vilkaviškio vyskupijos Rudaminos bažnyčioje ir Lazdijų kultūros namuose paminėjome kunigo Juozo Zdebskio 25-ąsias žūties metines. 2011 metų balandžio 18 dieną 18.25 val. per LTV 2-ąją programą buvo rodomas kunigo Juozo Zdebskio 25-osioms žūties metinėms skirtas dokumentinis filmas (autorius ir režisierius Dalius Ramanauskas), kuriame teigiama, kad „2011 m. vasario 5 dieną suėjo 25-eri metai nuo kun. J. Zdebskio tragiškos žūties autoavarijoje, kurioje yra akivaizdus slaptųjų saugumo tarnybų braižas“.

Lietuvos ypatingajame archyve saugoma kun. J. Zdebskio, s. Vincento, gimusio 1929 05 10, Naujienos kaime, Marijampolės raj., operatyvinio tyrimo byla, kurioje aprašytas LTSR KGB pareigūnų planuojamos ir naudotos agentūrinės-operatyvinės priemonės siekiant kun. J. Zdebskį sukompromituoti, sumenkinti jo autoritetą tarp parapijiečių, Lietuvos Katalikų Bažnyčios vyskupų ir kunigų.

Kun. J. Zdebskio biografijos tyrinėtojas Algimantas Žilinskas, slapyvardis Vidas Spengla, savo knygoje „Akiplėša“ (1996 m., Vilnius) teigė, kad KGB prieš kun. J. Zdebskį įvykdė specialiąją priemonę, t.y. nudegino jį cheminėmis medžiagomis. Apie tai kalbama ir režisieriaus Juozo Saboliaus dokumentiniame filme „Mylėti artimą“ bei rašoma knygoje „Mylėti artimą“ (1998, Vilnius) ir „Kryžiaus meilės kelias“ (1996, Vilnius).

Apie kun. J. Zdebskio nudeginimą nežinomomis cheminėmis medžiagomis gali paliudyti kan. Vytautas Vaičiūnas, mons. Alfonsas Svarinskas ir kiti. Šį faktą patvirtina Lietuvos ypatingajame archyve saugomoje kun. J. Zdebskio operatyvinio tyrimo byloje esantys dokumentai: 1980-06-19 SSRS KGB 5 tarnybos viršininkui F. D. Bobkovui išsiųstas raštas „Apie kun. J. Zdebskio kompromitavimą“, kurį pasirašė LTSR KGB pirmininkas J. Petkevičius. Šiame rašte teigiama, kad J. Zdebskio (KGB dokumentuose jis įvardintas kaip „Akiplėša“) atžvilgiu buvo panaudotos perspėjamosios-profilaktinės ir administracinės baudžiamosios priemonės. LTSR KGB paruoštais ir išplatintais laiškais siekta sukompromituoti „Akiplėšą“ tarp dvasininkijos vadovų, aktyvių kunigų ir vienuolių. Siekiant sustiprinti neigiamą nuomonę apie „Akiplėšą“, prašoma jo atžvilgiu panaudoti spec.priemonę. 1981-08-11 LTSR KGB 5-os tarnybos 3 skyriaus 2 poskyrio viršininko pavaduotojas P. Vozbutas parengė šifruotą telegramą Nr. 5861, adresuotą SSRS KGB Operatyvinės techninės valdybos viršininkui V. P. Diominui, kurią pasirašė LTSR KGB pirmininko pavaduotojas Zvezdenkov. Joje rašoma, kad gavus SSRS KGB vadovybės sankciją ir dalyvaujant SSRS Operatyvinės techninės valdybos specialistams 1980-10-03 kun. J. Zdebskiui buvo įvykdyta spec.priemonė. Šios ir kitų priemonių pagalba pavyko sukompromituoti kun. J. Zdebskį tarp dvasininkų ir tikinčiųjų.

Nors visuomenėje daug kalbama apie J. Zdebskio gyvenimą ir žūties aplinkybes, tačiau išsamus kun. J. Zdebskio mirties aplinkybių tyrimas dar neatliktas ir viešai neįvardinti kun. J. Zdebskio mirties kaltininkai (užsakovai ir vykdytojai).

Remdamiesi aukščiau išdėstyta, prašome gerb. Prokurorą ištirti kun. Juozo Zdebskio nudeginimo cheminėmis medžiagomis 1980-10-03 aplinkybes ir atskleisti jo mirties autoavarijos metu 1986-02-05 tikrąsias priežastis.

Atsakymą prašome siųsti adresu: Kan. Vytautui Vaičiūnui, Žalioji 23, Šlienava, Samylų paštas 53143 Kauno r. Tel. 8 37 430 326

V. Vaičiūnas
Kan. Vytautas Vaičiūnas Žalioji 23, Šlienava, Samylų paštas 53143 Kauno r.

Mons. Alfonsas Svarinskas

Alfonsas Svarinskas *Uždavinys, D. D. 10-2*
tel. 812 2828
19.08.06/06.02.6

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA**

Varėnos rajono apylinkės prokuratūros
vyriausiajam prokurorui
Gerb. Audriui Matulioniui

2011-09-05 Nr. *17.2 - 16682*

M. K. Čiurlonio g. 53,
LT-65218 Varėna

✓ Vytautui Vaičiūnui

Žalioji g. 23,
Šleinava, Samylų paštas 53143 Kauno rajonas

Vyčio Kryžiaus ordino kavalierių draugijos
pirmininkui kun. prel. Alfonsui Svarinskui

Odminių g. 10-2
Vilnius

DĖL VYTAUTO VAIČIŪNO IR MONS. ALFONSO SVARINSKO PAREIŠKIMO

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų, patvirtintų Generalinio prokuroro 2011-01-11 įsakymu Nr. I-8, 21.4 ir 52.2 punktais, nagrinėjimui persiunčiamame Vytauto Vaičiūno ir Alfonso Svarinsko pareiškimo dalį, kuria prašoma atskleisti kunigo Juozo Zdebskio mirties 1980-02-05 autoavarijos metu tikrąsias priežastis.

Kadangi ikiteisminis tyrimas dėl kunigo Juozo Zdebskio mirties aplinkybių paminėto eismo įvykio metu buvo atliktas Varėnos rajono apylinkės prokuratūroje (baudžiamoji byla Nr. 55-2-003-86), todėl prašome išnagrinėti pareiškimo prašymą, susijusį su kunigo J. Zdebskio žūties aplinkybėmis 1980-02-05.

Apie pareiškimo nagrinėjimo rezultatus prašome informuoti pareiškėjus ir LR generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamentą.

PRIDEDAMA. Vytauto Vaičiūno ir Alfonso Svarinsko pareiškimo kopija, 1 lapas (tik prokuratūrai).

Baudžiamojo persekiojimo departamento
vyriausiojo prokuroro pavaduotojas

Žydrūnas Radišauskas

VARĖNOS RAJONO APYLINKĖS PROKURATŪRA

✓ Vytautui Vaičiūnui
Žalioji g. 23, Šleinava,
Samylų paštas 53143, Kauno r.

2011-09-12 Nr. 5D-1351
I pareikimą

Vyčio Kryžiaus ordino kavalierių draugijos
pirmininkui kun. prel. Alfonsui Svarinskui
Odminių g. 10-2, Vilnius

Kopija:
LR generalinės prokuratūros
Baudžiamojo persekiojimo departamento
Vyriausiojo prokuroro pavaduotojui
Žydrūnui Radišauskui

DĖL INFORMACIJOS SUTEIKIMO

2011-09-09 Varėnos rajono apylinkės prokuratūroje gautas iš LR generalinės prokuratūros persiūstas nagrinėjimui Jūsų pareiškimas (be datos), kuriame nurodyta išnagrinėti pareiškėjo prašymą, susijusį su kunigo J.Zdebskio žūties aplinkybėmis 1986-02-05.

Nagrinėjant pareiškimą susipažinta su baudžiamosios bylos Nr. 55-2-003-86 medžiaga, kurioje dėl šio esmo įvykio 1986-03-25 priimtas nutarimas nutraukti baudžiamąją bylą. Iš minėtos bylos taip pat matyti, kad LR generalinėje prokuratūroje išnagrinėjus Vyčio Kryžiaus ordino kavalierių draugijos pirmininko kun. prel. Alf. Svarinsko 2009-11-12 pareiškimą, įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes ir pareiškime pateiktus argumentus bei gavus papildomus duomenis 2009-12-17 buvo priimtas nutarimas atsisakyti atnaujinti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86.

Susipažinus su Varėnos rajono apylinkės prokuratūroje šiuo metu gauto nagrinėjimui Jūsų pareiškimo turiniu matyti, kad šiame pareiškime nėra nurodyta jokių aplinkybių leidžiančių abejoti priimtų procesinių sprendimų pagrįstumu, o tik pateikti teiginiai, kad tyrimas dar neatliktas ir neįvardinti kun. J.Zdebskio mirties kaltininkai (užsakovai ir vykdytojai).

Atsižvelgiant į tai, kad Jūsų pareiškimas, kuriame buvo prašoma ištirti kunigo J.Zdebskio mirties aplinkybes, jau išnagrinėtas 2009-12-17, šiuo klausimu LR generalinės prokuratūros prokurorės jau priimtas procesinis sprendimas bei išaiškinta priimto nutarimo apskundimo aukštesniajam prokurorui tvarka, o dabartiniame pareiškime nenurodyta jokių aplinkybių, leidžiančių abejoti priimto procesinio sprendimo pagrįstumu, tik iš naujo, be argumentų, prašoma atskleisti kunigo J.Zdebskio mirties autoavarijoje priežastis, todėl toks Jūsų pareiškimas, vadovaujantis LR Generalinio prokuroro 2008-01-03 įsakymu Nr. I-3 patvirtintu „Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos prokuratūroje tvarkos aprašo“ 18, 19 punktais paliekamas nenagrinėtu.

Valstybės biudžetinė įstaiga. Rinktinės g. 5A, LT-01515 Vilnius.

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 288603320.

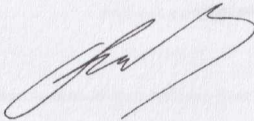
Prokuratūros duomenys: valstybės biudžetinės įstaigos filialas, M. K. Čiurlionio g. 53, LT-65218 Varėna.
Tel. (8 310) 31 073, tel./faks. (8 310) 31 488, el. p. varena@prokuraturos.lt, filialo kodas 190753358

Taip pat pakartotinai siunčiame Jums 2009-12-17 nutarimo atsisakyti atnaujinti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86 ir atsakymo kun. prel. Alf. Svarinskui kopijas.

PRIDEDAMA (tik pirmiems dviem adresatams):

1. Nutarimo atsisakyti atnaujinti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86 kopija, 3 lapai;
2. Atsakymo kun. prel. Alf. Svarinskui kopija, 2 lapai.

Varėnos rajono apylinkės
vyriausiasis prokuroras

Audrius Matulionis

LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA

✓ Vytautui Vaičiūnui

2011-09-21 Nr. 12.2-17751

Žalioji g. 23,
Šleinava, Samylų paštas 53143 Kauno rajonas

Vyčio Kryžiaus ordino kavalierių draugijos
pirmininkui kun. prel. Alfonsui Svarinskui

Odminių g. 10-2
Vilnius

DĖL PAREIŠKIMO

Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje gautas Jūsų pareiškimas, kuriame nurodote, kad LSSR KGB (VSK) pareigūnai galimai panaudojo specialiąsias priemones (nudeginimas cheminėmis medžiagomis) prieš kunigą Juozą Zdebskį, siekiant jį sukompromituoti, sumenkinti jo autoritetą tarp parapijiečių, vyskupų ir kunigų, bei prašote ištirti specialiųjų priemonių panaudojimo 1980-10-03 aplinkybes ir atskleisti kunigo mirties 1986-02-05 autoavarijos metu tikrąsias priežastis.

Informuojame, kad Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje atliekamas ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje dėl sovietų okupacinio režimo Lietuvoje pagrindinės represinės struktūros - LSSR KGB vadovų ir kitų pareigūnų bei su šia struktūra bendradarbiavusių asmenų veiklos, persekiojant civilius Lietuvos gyventojus dėl jų politinių ir religinių motyvų, kurioje tiriamos ir Jūsų pareiškinge nurodytos kunigo Juozo Zdebskio persekiojimo bei specialiųjų priemonių prieš jį panaudojimo aplinkybės.

Pranešame, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų, patvirtintų Generalinio prokuroro 2011-01-11 įsakymu Nr. I-8, 21.4 ir 52.2 punktais, Jūsų pareiškimo dalis, kuria prašote atskleisti kunigo Juozo Zdebskio mirties 1986-02-05 autoavarijos metu tikrąsias priežastis, persiūsta nagrinėjimui Varėnos rajono apylinkės prokuratūrai, kadangi ikiteisminis tyrimas dėl kunigo Juozo Zdebskio mirties aplinkybių paminėto eismo įvykio metu buvo atliktas šioje teritorinėje prokuratūroje.

Baudžiamojo persekiojimo departamento
prokuroras

Sergejus Stulginskis

Lietuvos generaliniam prokurorui Dariui Valiui

Kopijos: Kauno arkivyskupui Sigitui Tamkevičiui
Vilkaviškio vyskupui Rimantui Norvilai

Kanauninkas Vytautas Vaičiūnas,
Žalioji g. 23, Šlienava, Samylų paštas,
LT-53143 Kauno r.
Tel. 8 37 430326

PAREIŠKIMAS

2011-10-17

Dėl kan. Vytauto Vaičiūno ir monsinjoro Alfonso Svarinsko 2011-08-31 pareiškimo papildymo

Gavę Lietuvos generalinės prokuratūros informaciją dėl 2011-08-31 rašto pareiškimo nagrinėjimo (2011-09-05 raštas Nr.17.2-16682 ir 2011-09-21 raštas Nr. 17.2-17751), norime pateikti papildomų duomenų apie kunigo Juozo Zdebskio nužadinimo cheminėmis medžiagomis 1980-10-03 aplinkybes:

1. Aš pats, Vytautas Vaičiūnas, galiu paliudyti tai, kad 1980-10-03 važiuavau kartu su kun. J. Zdebskiu ir taip pat buvau nužegintas nežinomomis cheminėmis medžiagomis. Dėl ant mano kūno atsiradusių žaizdų konsultavausi su gydytoja Gene Drąsutyte (1937–2008) ir gydžiausi namuose. Gyd. G. Drąsutytė gydė ir kun. J. Zdebskį, o po dviejų dienų jį apžiūrėjo ir dėl tolimesnio gydymo konsultavo Valkininkų ligoninės gydytojas Modestas Juozaitis. 1980-10-06 kun. J. Zdebskis buvo paguldytas į Kauno klinikas, o 1980-10-08 gyd. G. Drąsutytė ir aš, V. Vaičiūnas, išvežėme jį į Viduklę, pas kun. A. Svarinską. Vėliau, 1980-10-12, kun. J. Zdebskis vėl buvo pervežtas į Kauną. Čia jį toliau gydė gyd. G. Drąsutytė, o maisto ir vaistų atnešdavo vienuolės Marytė Vitkunaitė ir Teresė Beseckaitė bei kun. A. Svarinskas.

2. Nužadinimo cheminėmis medžiagomis faktą ir aplinkybes taip pat patvirtina 1982-07-07 Lazdijų rajono centrinės ligoninės gydytojos Merkšaitienės pasirašytas raštas, kuriame teigiama, kad Centrinės ligoninės registratūroje yra gauta ligos istorijos Nr. 26933/80 epikrizė: Zdebskis Juozas, Vinco s., gydėsi nuo 80-10-06. Atvyko greitosios pagalbos mašina, buvo nužegęs visas *perineum* (tarpvietę), todėl stacionarizuotas, paskirtas gydymas. Pakartotinai buvo apžiūrėtas dermatologo ir tęstas gydymas. 10.08 dieną 23 val. nežinomi asmenys ligonį iš skyriaus išsivedė, pats ligonis į ligos istoriją įrašė, kad gydytis atsisako. Toliau ligos istorijoje yra l.e.p. vyr. gydytojo P. Miliaus priedašas, kad manoma, jog ligonis gydėsi Kauno klinikose.

Norime dar kartą jus informuoti, kad apie 1980 m. spalio 3 dieną prieš kun. Juozą Zdebskį LSSR KGB įvykdė specialiąją priemonę – nužadinimą nežinomomis cheminėmis medžiagomis – gali paliudyti kan. Vytautas Vaičiūnas, monsinjoras Alfonso Svarinskas, gydytojas Modestas Juozaitis, vienuolė Marytė Vitkunaitė, vienuolė Teresė Beseckaitė ir kiti. Mes galėtume tarpininkauti šios liudytojus kviečiant į apklausą.

Pagarbiai kan. Vytautas Vaičiūnas

V. Vaičiūnas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA

Vytautui Vaičiūnui

2011-11-14 Nr. *AYd.-21281*

Žalioji g. 23,
Šitenava, Samylų paštas,
LT-53143 Kauno rajonas

DĖL PAREIŠKIMO

Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje gautas Jūsų 2011-10-17 pareiškimas, kuriuo pateikėte papildomus duomenis apie kunigo Juozo Zdebskio galimo nudeginimo cheminėmis medžiagomis 1980-10-03 aplinkybes.

Informuojame, kad į Jūsų pareiškime nurodytus duomenis bus atsižvelgta atliekant Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje dėl sovietų okupacinio režimo Lietuvoje pagrindinės represinės struktūros - LSSR KGB vadovų ir kitų pareigūnų bei su šia struktūra bendradarbiavusių asmenų veiklos, persekiojant civilius Lietuvos gyventojus dėl jų politinių ir religinių motyvų, kurioje tiriamos ir Jūsų pareiškime nurodytos kunigo Juozo Zdebskio persekiojimo bei specialiųjų priemonių prieš jį panaudojimo aplinkybės.

Baudžiamojo persekiojimo departamento
prokuroras

Sergejus Stulginskis

Lietuvos generaliniam prokurorui Dariui Valiui
Kopijos: Kauno arkivyskupui Sigitui Tamkevičiui
Vilkaviškio vyskupui Rimantui Norvilai
Telšių vyskupui Jonui Borutai
Panevėžio vyskupui Jonui Kauneckui
Kaišiadorių vyskupui Juozui Matulaičiui
„Lietuvos Caritas“ generaliniam direktoriui kun. Robertui Grigui

Kanauninkas Vytautas Vaičiūnas,
Žalioji g. 23, Šlienava, Samylų paštas,
LT-53143 Kauno r.
Tel. 8 37 430326

PAREIŠKIMAS

2011-11-25

Dėl kan. Vytauto Vaičiūno 2011-10-17 pareiškimo papildymo

Gavęs Lietuvos generalinės prokuratūros informaciją dėl 2011-10-17 mano rašto pareiškimo nagrinėjimo, noriu pateikti papildomų duomenų apie kunigo Juozo Zdebskio nudeginimo cheminėmis medžiagomis 1980-10-03 aplinkybes:

1. Atsižvelgdamas į tai, kad Lietuvos generalinė prokuratūra turi labai darbo ir norėdamas jums padėti siunčiu su šiuo įvykiu susijusius dokumentus (žr. priedus).
2. Noriu atkreipti jūsų dėmesį, kad visi liudininkai yra garbaus amžiaus (taip pat kaip ir aš, nukentėjęs kartu su kun. J. Zdebskiu), todėl jei bylos tyrimas būtų atidėtas vėlesniam laikui, gali nebelikti gyvų liudininkų. Prašyčiau artimiausiu laiku pradėti liudininkų apklausą ir nagrinėti bylą (liudytojų sąrašas apačioje).
3. Prieš kun. J. Zdebskį KGB naudojo represines priemones, tačiau kunigo žūties aplinkybių tyrime, kurį atliko Varėnos rajono prokuratūra, tai neatsispindi ir todėl kelia pagrįstų abejonių. Dar yra gyvų liudininkų, kurie matė žuvusio kun. J. Zdebskio galvoje, jų tvirtinimu, šautines žaizdas, todėl būtų tikslinga atlikti kunigo palaikų ekshumaciją, kad būtų patvirtintos arba galutinai paneigtos abejonės dėl jo žūties.
4. Kun. J. Zdebskis ištikimai tarnavo Bažnyčiai, pasukojo savo gyvybę dėl Kristaus ir tikėjimo, todėl nusipelno būti išaukšintas danguje, įtraukiant jį į šventųjų sąrašą, bet tam, kad jis būtų pripažintas palaimintuoju, reikia **nustatyti kankinystės faktą**.

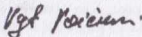
Liudininkai: Kan. Vytautas Vaičiūnas
Vyskupas Jonas Boruta
Mons. Alfonsas Svarinskas
Mons. Vincentas Jalinskas
Kun. Kazimieras Gražulis
Vienuolė Marytė Vitkūnienė
Vienuolė Teresė Beseckaitė
Gydytojas Modestas Juozaitis
Saulius Kelpša.

Galėčiau tarpininkauti šiuos liudytojus kviečiant į apklausą.

Priedai:

1. «Исходящая шифрограмма Но. 5861»
2. «О компрометации ксендза Здебскаса»
3. Lazdijų rajono centrinės ligoninės raštas 1982-07-07 Nr. 475.

Pagarbiai kan. Vytautas Vaičiūnas

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA**

Vytautui Vaičiūnui

2011-12-22 Nr. 17.A.- 24668

Žalioji g. 23,
Šteinava, Samylų paštas,
LT-53143 Kauno rajonas

DĖL PAREIŠKIMO

Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje gautas Jūsų 2011-11-25 pareiškimas dėl 2011-10-17 pareiškimo papildymo, kuriuo pateikėte iš esmės tuos pačius papildomus duomenis apie kunigo Juozo Zdebskio galimo nužadinimo cheminėmis medžiagomis 1980-10-03 aplinkybių.

Pranešame, kad atsakymą dėl kunigo J. Zdebskio žūties aplinkybių Jūs gavote iš Varėnos rajono apylinkės prokuratūros 2011-09-12 raštu Nr. SD-1353.

Dar karta informuojame, kad dėl kunigo Juozo Zdebskio persekiojimo ir specialiųjų priemonių prieš jį panaudojimo aplinkybių 1980 metais yra atliekamas ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje dėl sovietų okupacinio režimo Lietuvoje pagrindinės represinės struktūros - LSSR KGB vadovų ir kitų pareigūnų bei su šia struktūra bendradarbiavusių asmenų veiklos, persekiojant civilius Lietuvos gyventojus dėl jų politinių ir religinių motyvų (renkami archyviniai duomenys, apklausinėjami liudytojai). Šioje byloje Jūs esate apklaustas. Dėkojame už pagalbą tyrimui.

Baudžiamojo persekiojimo departamento
prokuroras

Sergejus Stulginskis

Formos pavyzdys patvirtintas
Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro
2003 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. I-51
(Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro
2011 m. rugpjūčio 31 d. įsakymo Nr. I-212 redakcija)

LIUDYTOJO APKLAUSOS PROTOKOLAS

2012 m. gegužės 3 d.

Vilnius

(sudarymo vieta)

Apklausa pradėta 8 val. 27 min., baigta 9 val. 22 min.

Vilniaus m. apylinkės prokuratūros skyriaus prokuroras Egidijus Šteinis
(įstaigos, padalinio pavadinimas, pareigos, vardas ir pavardė)

dalyvaujant niekam nedalyvaujant

(asmens, kuris dalyvauja ar kurių aktyvazioje atliekama apklausa)

tarybinėse patalpose

(apklausos atlikimo vieta)

vadovaudamasis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 78, 83, 178–179, 183 straipsniais apklaustė kaip liudytoją byloje (medžiagoje) Nr.01-2-0011610

Vardas, pavardė Vytautas Vaitėnas gimimo metai 1930

Liudytojas pareiškė, kad ne lietuvių kalbą (-os).
(moka ar nemoka)

Liudytojas pageidauja duoti parodymus lietuvių kalba.

Apklausoje dalyvauja vertėjas nedalyvaujant
(vardas ir pavardė, vertėjo nurodyti kontaktiniai duomenys, pvz.,

darbovietės adresas, el. pašto adresas, telefono Nr.)

kuris yra įspėtas dėl atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 232 straipsnį už melagingą ar žinomai neteisingą vertimą.

(vertėjo parašas)

Vadovaujantis BPK 179 straipsniu šio tyrimo veiksmo metu daromas įrašas, panaudojant

(techninių priemonių naudojimo sąlygos ir tvarka)

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 3 dalies pagrindu liudytoji išaiškinta, kad draudžiama verst duoti parodymus prieš save, savo šeimos narius ar artinus giminaičius.

BPK 82 straipsnio 2 dalies pagrindu liudytoji, kuris yra įtariamojo ir kaltinamojo šeimos narys ar artima giminaitis, išaiškinta, kad jis gali neduoti parodymų arba neatsakyti į kai kuriuos pateiktus klausimus.

BPK 183 straipsnio pagrindu liudytoji išaiškintos šio Kodekso 81, 83 ir 163 straipsniuose numatytos liudytoji teisės ir pareigos bei atsakomybė:

Liudytojas turi teisę: 1) duoti parodymus savo gimtąja kalba ir naudotis vertėjo paslaugomis, jei apklausa vyksta jam nesuprantama kalba; 2) susipažinti su savo parodymų protokolu ir daryti jame pakeitimus bei pataisas; 3) prašyti, kad būtų daromi jo parodymų garso ir vaizdo įrašai; 4) pats surašyti parodymus; 5) įstatymu nustatytai

pagrindais ir tvarka prašyti taikyti jam apsaugos nuo nusikaltamo poveikio priemones; 6) gauti turėtų išlaid atlyginimą; 7) turėti atstovą.

Liudytojo pareigos ir atsakomybė: 1) kiekvienas šaukiamas kaip liudytojas asmuo privalo atvykti į ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą ir į teismą bei duoti teisingus parodymus apie tai, kas jam žinoma apie aplinkybes, turinčias reikšmės bylai išspręsti; 2) liudytoji, kuris be svarbios priežasties neatvyksta pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą ar į teismą arba be teisėto pagrindo atsisako ar vengia duoti parodymus, gali būti taikoma BPK 163 straipsnyje numatytos procesinės prievartos priemonės; 3) liudytojas, kuris be pateisinamos priežasties neatvyksta pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą ar į teismą, gali būti atvedinamas BPK 142 straipsniu nustatyta tvarka; 4) už melagingų parodymų davimą liudytojas, išskyrus nepilnametį liudytoją, kuriam nėra sucėj 1 metų, atsako pagal BK 235 straipsnį.

(liudytojo parašas)

Pasiūlius liudytoji

Vytautui Vajčiūnui
(vardas ir pavardė)

papasakoti visa, kas jam

gali būti žinoma apie aplinkybes, turinčias reikšmės bylai išspręsti, liudytojas parodė: kad kunigas Juozas Zdebskis buvo du kartus teisias už vaikų katekizaciją. Jis buvo labai aktyvus kunigas, pagrindži darbuotojas, aktyviai prisidėjo prie Katalikų kronikos platinimo. Dėl šios veiklos kunigas Juozas Zdebskis buvo ne vieną kartą perspėtas, buvo aktyviai persekiojamas saugumo pareigūnų. Aš asmeniškai pažinojau kunigą Juozą Zdebskį ir su juo bendravau. 1973 metais po Petronio, Plimpos ir Stašaičio teismo; susipažinau su kunigu Juozu Zdebskiu, kuriam aš padėjau rinkti medžiagą Katalikų Bažnyčios kronikai leidimui. Aš dažnai lankydavausi pas kunigą J.Zdebskį. Tai buvo 1980 metų rudenį. Aš ir kunigas J.Zdebskis sužinojome, kad visi keliai iš Lavantų yra saugomi įtartinų masinų. Dabar tiksliai neprisimenu, bet tai galėtų būti 1980-10-03 kunigas J.Zdebskis pasijuto blogai, kai jis atsisėdavo, toje vietoje likdavo šlapi ir tai būv pastebima. Tada kunigas J.Zdebskis buvo nuvežtas pas doktorą Juozaitį, kuris patarė kreiptis į klinikas. Tac aš jį berods savo automobiliu nuvežiau į Kauno klinikas. Ten J.Zdebskiui buvo nustatytas 2-3 laipsni nuėgimas. Minėtose klinikose kunigas J.Zdebskis buvo gydomas apie 3-4 dienas. Šiose klinikose m sužinojome, jog kunigą J.Zdebskį nori padaryti veneriku. Vėliau aš iš Draudvilienės, tuo metu dirbusi minėtose klinikose, ir kuri mirusi, sužinojau kad gydytojams buvo nurodyta užrašyti neteisingą ligę diagnozę, ką doktorai atsisakė padaryti. Taigi po 3-4 dienų mes kunigą J.Zdebskį perkėlėme pas monsignor Alfonsą Svarinską į Viduklę. Po to kunigas J.Zdebskis buvo perkeltas dar į kitą vietą, kurios aš nežinau, ki buvo pilnai išgydytas. Jo gydymu rūpinosi daktarė Drasutytė, kuri yra mirusi. Manau, jog kunigo J.Zdebsk atžvilgiu buvo įvykdyta speciali priemonė, t.y. pastarojo apatinė kūno dalis buvo tyčia nudeginta cheminėmis priemonėmis. Tai buvo padaryta tikslu sumenkinti jo autoritetą kunigų ir parapijiečių akivaizdoje, pateikiant jog jis serga venerine liga. Taip man leidžia teigti ir tai, jog minėtos priemonės panaudojimo me nukentėjau ir aš, tik žymiai mažiau, t.y. man specialus gydymas nebuvo reikalingas, nudegiau apatinę kū dalį ženkliai mažiau, todėl į gydymo įstaigas nesikreipiau. Aš manau, jog tai galėjo būti padary automobilyje, papilant ar pabarstant kokias nors chemines medžiagas ant automobilio sėdynės. Kadangi m tuo metu važinėjom kartu, tai galėjom būti nudeginti panašiomis aplinkybėmis. Aš nežinau, kada tiksliai m galėjom būti nudeginti cheminėmis medžiagomis, kadangi minėtas nudegimas pasireiškė ne iškart, t.y. J.Zdebskis buvo kantrus žmogus ir ilgai kentėjo skausmus, kol mes tai pastebėjome. Aš taip pat nežinau kokiū būdu bei kokiomis cheminėmis medžiagomis mes buvo nudeginti. Galima tik daryti prielaidą, kad l galėjo įvykti automobilyje. Logiškai mastant šis saugumo bandymas sukompromituoti kunigą J.Zdebs nepavyko, pastarasis ir toliau aktyviai dirbo pagrindyje, todėl manau, jog buvo nuspręsta jį pašali nuzudant. Tai ir buvo padaryta 1986-02-05 autoavarijos metu.

Kunigas kanauninkas Vytautas Vaičiūnas,
gyv.: Žalioji g. 23, Šlienava, Samylų paštas, Kauno rajonas
telef.: + 370 37 430 326

Vyčio Kryžiaus ordino kavalierių draugijos pirmininkas
Kunigas prelatas Alfonsas Svarinskas
gyv.: Odminių g. 10-2, Vilniuje

Felicija Nijolė Sadūnaitė
gyv.: Antakalnio 46-40, Vilniaus

Lietuvos Respublikos Generaliniam prokurorui

Gerb. ponui Dariui Valiui

Rinktinės g. 5A, LT-01515, Vilnius

Nuorašai žiniai:

Lietuvos Respublikos Prezidentei
Jos Ekscelencijai Daliai Grybauskaitei
S. Daukanto a. 3, LT-01122 Vilnius

Europos sąjungos Parlamento nariui
Gerb. profesorui Vytautui Landsbergiui
Traidienio g. 34, LT-08116 Vilnius

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro
Generalinei direktorei Gerb.p. Teresei Birutei Burauskaitei
Didžioji g. 17/1, LT-01128 Vilnius

P A R E I Š K I M A S – P R A Š Y M A S

pradėti ikiteisminį tyrimą pagal Lietuvos Respublikos BK 100 str.

dėl kunigo Juozo Zdebskio bei Lietuvos Katalikų Bažnyčios tikinčiųjų persekiojimo ir tyčinio jų nužudymo

2013 m. balandžio 23 d.

Vilnius

Gerbiamas Generalini prokurore,

2009 m. gruodžio 17 dienos Tamstos vadovaujamos Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros Specialiųjų tyrimų skyriaus prokurorė p. Rita Vaitekūnienė nutarė atsisakyti atnaujinti ikiteisminį tyrimą dėl kunigo Juozo Zdebskio, Algimanto Sabaliausko ir Danutės Čekaitės nužudymo archyvinėje Varėnos rajono apylinkės prokuratūros baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86. Su prokurorės procesiniu sprendimu susipažinome išsamiai.

2009 m. gruodžio 17 d. prokurorės nutarime atsisakyti atnaujinti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86 konstatuojama:

I. „Iš baudžiamojoje byloje surinktos medžiagos matyti, kad pagrindinė sąlyga šiam autoįvykiui kilti techniniu požiūriu buvo automobilio VAZ- 2106 išvažiuavimas į automobilio GAZ-53 judėjimo juostą (priešingos krypties eismo juostą), pastarajam esant betarpiškai arti nuo susidūrimo vietos,

išsivysčius automobilio VAZ-2106 šoniam slydimui kelio posūkyje. Nustatyta, kad A. Sabaliauskas slidžia, apledėjusia kelio danga vairuodamas automobilį, kurio priekinių ratų skirtingi protektoriaus raštai, pasirinko važdavimo greitį, neatsižvelgdamas į kelio ir oro sąlygas, todėl tai ir buvo autoįvykio tiesioginė priežastimi.“ (žr. nutarimo 1 lapo konstatuojamosios dalies 4 pastraipą)

II. „Pagal archyvinius duomenis, 1986 m. žiemą kagebistai teisė J. Zdebskio sekimą ir agentūrinės – operatyvinės priemonės jį sukompromituoti. Tačiau, J. Zdebskio operatyvinio ištyrimo byloje, duomenų apie tai, kad LSSR KGB pareigūnai būtų planavę fizinį jo sunaikinimą, nėra“. (žr. nutarimo 2 lapo konstatuojamosios dalies 2 pastraipos pabaigą)

III. „Jokių faktinių duomenų apie tai, kad pienovežio vairuotojas F. Kukis būtų bendradarbiavęs LSSR KGB pareigūnais taip pat negauta.“ (žr. nutarimo 2 lapo konstatuojamosios dalies 3 pastraipos pabaigą)

IV. „.... jokių naujai paaiškėjusių aplinkybių, rodančių, kad išteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86 buvo nutrauktas nepagrįstai ir šiuo metu yra pagrindas jį atnaujinti, pagal pareiškime nurodytas aplinkybes, o taip pat generalinės prokuratūros iniciatyva gautoje Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro atlikto KGB archyvinį dokumentų tyrimo pažymyje surinktus duomenis ar patikrintos baudžiamosios bylos Nr. 55-2-003-86 duomenis, nenustatyta.“ (žr. nutarimo 2 lapo konstatuojamosios dalies 4 pastraipos pabaigą)

V. „Pagal galiojančio Lietuvos Respublikos BPK nuostatas išteisminis tyrimas gali būti atnaujintas ne pamirintais subjektyviais, asmeniniais vertinimais (prielaidomis, samprotavimais ar kitų asmenų nuomonėmis), o tik tuo atveju jei yra objektyvus pagrindas. Toks pagrindas, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas aplinkybes, pareiškėjo prašymo nagrinėjimo metu nebuvo nustatytas.“ (žr. nutarimo 3 lapo konstatuojamosios dalies 2 pastraipos pabaigą)

Dėl naujai paaiškėjusių faktinių aplinkybių ir būtino profesionaliai kvalifikuoto jų įvertinimo

Negalime neatkreipti Tamstos dėmesio, jog šie prokurorės procesinio sprendimo argumentai, vaizdžiai atskleidžia „tikrintų“ faktinių bylos aplinkybių apimtis bei itin formaliai, paviršutiniškai „atlikto“ šios bylos faktinių duomenų „tyrimo“ pobūdį bei nepaprastai menką kokybę.

Iš nutarimo turinio akivaizdu ir neabejotina, kad tariamo patikrinimo metu absoliučiai nebuvo patikrinti byloje sukaupiti įrodomąją reikšmę turintys duomenys, jų atitikimas tikrosioms įvykio aplinkybėms. Nepatikrintas šio „autoįvykio“ mechanizmas, jo atitikimas sukeltoms pasekmėms, t.y. kunigo Juozo Zdebskio, Algimanto Sabaliausko ir Danutės Čekaitės žūčiai.

Visiškai nepatikrintas ir neįvertintas priežastinis ryšys tarp byloje aprašyto „autoįvykio“ mechanizmo ir sukelto pasekmių, bei jas įtakoję elementarūs gamtos ir fizikos dėsniai.

Absoliučiai nepatikrintos ir neįvertintos 1986 m. kovo 25 d. Varėnos rajono prokuroro jaunesniojo justicijos patarėjo Artūro Paulausko nutarimo (LYA f. K-6, ap. 2, b. 212, l. 80-83) nutraukti bylą išvadų pagrįstumas ir jų atitikimas faktinėms „autoįvykio“ aplinkybėms.

Neįvertinti iš šioje byloje esamų duomenų šaltinių nešališkumas, patikimumas bei jų objektyvumas.

Prokurorės nutarimo turinys vaizdžiai atskleidžia, kad jos atlikto „patikrinimo“ metu absoliučiai nebuvo įvertinti esminiai 1986 m. Baudžiamojo proceso kodekso normų reikalavimų pažeidimai, sąlygoję tuometinio Varėnos rajono prokuroro Artūro Paulausko procesinį sprendimą nutraukti kunigo Juozo Zdebskio nužudymo tyrimą, neatlikus visų, privalomųjų tyrimo veiksmų.

Visiškai neįvertintas procesinio sprendimo nutraukti kunigo Juozo Zdebskio, Algimanto Sabaliausko ir Danutės Čekaitės nužudymo tyrimą atitiktis bendražmogiškosios vertybės ir pamatiniais Teisingumo principams.

Nesimeame analizuoti objektyvūs ar subjektyvūs faktoriai nulėmė būtent šitokią prokurorės nutarimą.

Atsižvelgdami į a+a kunigo Juozo Zdebskio ir bendražygių veiklą, bei absoliučiai neištirtas faktines žūties aplinkybes, o taip pat, tikrovę neatitinkantį ir neabejotinai ydingą jų žūties aplinkybių teisinį įvertinimą sovietmečio laikais, esame priversti kreiptis į Tamstą, prašydami deramai, kvalifikuotai ir profesionaliai atlikti išsamų šio įvykio aplinkybių išteisminį tyrimą.

Kadangi 2009 m. gruodžio 17 d. prokurorės nutarime pabrėžtinai *pamokančiai* nurodyta, jog „*subjektyvaus, prielaidų, pamastymo pobūdžio manymas ar vertinimai nepagrįsti faktiniais duomenimis ar juos patvirtinančiomis faktinėmis aplinkybėmis, negali būti vertinami kaip pakankamas faktinis, o tuo labiau procesinis (teisinis) išteisminiam tyrimui pradėti*“ (žr. nutarimo 3 lapo konstatuojamosios dalies 2 pastraipoje), maloniai prašytume Tamstos, pone Generalini prokurore, rasti galimybę asmeniškai atkreipti dėmesį į akis baidyt- badančius faktus, o būtent:

I. 2009 m. gruodžio 17 d. prokurorės nutarime „*Iš baudžiamojoje byloje surinktos medžiagos matyti, kad pagrindinė sąlyga šiam autoįvykiui kilti techniniu požiūriu buvo automobilio VAZ- 2106 išvažiavimas į automobilio GAZ-53 judėjimo juostą (priešingos krypties eismo juostą), pastarajam esant betarpiškai arti nuo susidūrimo vietos, išsivysčius automobilio VAZ-2106 šoniniam slydimui kelio posūkyje. Nustatyta, kad A. Sabaliauskas slidžia, apledėjusia kelio danga vairuodamas automobilį, kurio priekinių ratų skirtingi protektoriaus raštai, pasirinko važiavimo greitį, neatsižvelgdamas į kelio ir oro sąlygas, todėl tai ir buvo autoįvykio tiesiogine priežastimi.*“ (žr. nutarimo I lapo konstatuojamosios dalies 4 pastraipą)

Šiuos, 1986 m. kovo 25 d. Varėnos rajono prokuroro jaunesniojo justicijos patarėjo Artūro Paulausko nutarimo (LYA f. K-6, ap. 2, b. 212, l. 80-83) nutraukti bylą ir 2009 m. gruodžio 17 d. Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros Specialiųjų tyrimų skyriaus prokurorės p. Ritos Vaitekūnienės nutarimo atsisakyti atnaujinti išteisminį tyrimą išvadas visiškai paneigia 1986 m. vasario 5 d. „*autoįvykio*“ vietos apžiūros metu nustatyti ir užfiksuoti faktai, o būtent:

1. Šalčininkų rajono vidaus reikalų skyriaus tardymo poskyrio tardytojo milicijos leitenanto S.A. Gorlajevo 1986 m. vasario 5 dieną sudarytoje autoįvykio vietos apžiūros schemoje nurodyti šie faktiniai duomenys: kelio važiuojamosios dalies plotį sudarė 6,80 m;

A+a kunigo Juozo Zdebskio automobilis VAZ 2106 (valst. reg. ženkle Nr. E 77-05 JH) stovi atbulas prie pat jo judėjimo iki susidūrimo krypčiai priešingos krypties kelkraščio maždaug už 21 metro nuo sankryžos su kelio posūkiu į Varėną;

Pienovežis GAZ-53 (senesnio pavyzdžio valst. reg. ženkle Nr. 84-98 JLIJY, fonas juodas, o skaičiai ir raidės- baltos spalvos), vairuojamas pil. Felikso Kukio, stovi galu, jo judėjimo iki susidūrimo kryptimi už 42,90 m nuo a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilio priešakio, užpakalinių ratų ašimi per 1,25 m., priekinių ratų ašimi per 1,15 m, nuo kelkraščio t.y. įstrižu kampu kelio ašies atžvilgiu, maždaug už 21,9 m nuo sankryžos su kelio posūkiu į Varėną;

Apytikriai 22,6 m. atstumu nuo sankryžos su kelio atšaka į Varėną, a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilio VAZ-2106 judėjimo iki susidūrimo, Eišiškių gyvenvietės krypties, dešiniojoje kelio juostos važiuojamojoje dalies paviršiuje, 1,4 m - 2,1 m. atstumu nuo dešiniojo kelkraščio 2,1 x 7 m. plote link važiuojamosios kelio dalies ašies, t.y. iš dešinės į kairę, žiūrint Eišiškių gyvenvietės kryptimi, išsibarsčiusios automobilio VAZ 2106 apdailos, radiatoriaus, akumulatoriaus dalys, žibintų ir langų stiklo šukės.

VAZ-2106 automobilio ilgis 4,166 m.

Kairėje kelio važiuojamosios dalies pusėje, žiūrint Eišiškių, t.y. a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilio judėjimo, kryptimi, 13 metru atstumu prieš kelkraštyje stovintį automobilį VAZ-2106, t.y. 17,166 m atstumu nuo pirmųjų automobilio VAZ-2106 atplaišų dalių ir stiklų šukių dešinėje kelio važiuojamosios dalies pusėje, užfiksuotas galimai automobilio GAZ-53 ratų pėdsakas 40° - 45° kampu, t.y. staigiai, pasukantis ir išvažiuojantis į priešingos eismo krypties juostą, užkertant kelią a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilio VAZ 2106 judėjimui.

Šis galimai automobilio GAZ-53 ratų pėdsakas yra užfiksuotas įvykio vietos apžiūros metu sudarytoje schemoje apytikriai 38,166 m. atstumu nuo kelio Eišiškės- Valkininkai sankryžos su posūkiu į Varėną.

Tokiu būdu, remiantis faktiniais „autoįvykio“ vietos apžiūros metu nustatytais ir užfiksuotais duomenimis, neabejotinai faktai, kad:

1.1. a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilis VAZ-2106 (valst. reg. ženklų Nr. E 77-05 ЛИ), kurį įvykio metu vairavo a+a Algimantas Sabaliauskas, iki susidūrimo momento judėjo kelio Eišiškės-Valkininkai dešiniąja važiuojamąja dalimi, nepažeisdamas galiojusių Kelių eismo taisyklių (KET) reikalavimų, ir jam priklausančia važiuojamosios kelio dalies juosta jau buvo nuvažiavęs apytikriai 22- 23 m. atstumą Eišiškių gyvenvietės link, nuo kelio Eišiškės- Valkininkai sankryžos su kelio posūkiu į Varėną;

1.2. a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilio VAZ-2106 slydimo, o ypač šoninio slydimo, pėdsakų, kurie neišvengiamai privalėjo susiformuoti, jei šio automobilio greitis posūkio metu būtų buvęs 70-90 km/h, bei šio automobilio išvažiavimo į priešpriešinio eismo juostą kelyje Eišiškės-Valkininkai nebuvo rasta;

1.3. a+a Algimanto Sabaliausko vairuoto automobilio VAZ-2106 (valst. reg. ženklų Nr. E 77-05 ЛИ) slydimo po susidūrimo ir apsisukimo 180° laipsnių kampu pėdsakų, kurie neišvengiamai privalėjo susiformuoti, kelyje Eišiškės-Valkininkai nebuvo rasta;

1.4. pil. Felikso Kukio „autoįvykio“ metu vairuotas automobilis GAZ-53 (valst. reg. ženklų Nr. 84-98 ЛЛІУ) netikėtai, itin grubiai pažeidžiant KET reikalavimus, išvažiavo į priešingą eismo juostą, likus vos 17,166 m atstumui tarp abiejų automobilių, užkirtu kelią ir susidūrė su a+a kunigo Juozo Zdebskio automobiliu VAZ-2106 (valst. reg. ženklų Nr. E 77-05 ЛИ).

Tai absoliučiai paneigia 1986 m. kovo 25 d. Varėnos rajono prokuroro jaunesniojo justicijos patarėjo Artūro Paulausko nutarimo (LYA f. K-6, ap. 2, b. 212, l. 80-83) nutraukti bylą ir 2009 m. gruodžio 17 d. Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros Specialiųjų tyrimų skyriaus prokurorės p. Ritos Vaitekūnienės nutarimo atsisakyti atnaujinti ikiteisminį tyrimą išvadas.

2. Šalčininkų rajono vidaus reikalų skyriaus tardymo poskyrio tardytojo milicijos leitenanto S.A. Gorjajevo 1986 m. vasario 6 dieną atliktos pienovežio GAZ-53 vairuotojo pil. Felikso Kukio liudytojo apklausos protokole teigiama:

1986 m. vasario 5 d. apie 14:00 val. 3,4 tonų talpos pienovežiu GAZ-53 (valst. reg. ženklų Nr. 84-98 ЛЛІУ) Eišiškių pieno kombinate pasikrovęs 700 kg (0,7 tonos) nuriebinato pieno, išvyko į „Kaliesninkų“ tarybinį ūkį (pastaba: ar šis teiginys apie pieno gabenimą į tarybinį ūkį atitinka tikrovę?).

Keliu Eišiškės- Valkininkai važiavo apytiksliai 50 km/h greičiu (pastaba: ar šis teiginys dėl pakrauto pienovežio greičio apsnigtame kelyje atitinka jo techninių charakteristikų galimybes?).

Likus maždaug apie 50 m iki sankryžos posūkio į Varėną, jis pasuko vairuojamą pienovežį arčiau dešiniojo kelkraščio ir tuo metu pamatė atvažiuojantį lengvąjį automobilį VAZ. Kelkraščiuose buvo suverstos sniego krūvos. Jo vairuojamas pienovežis tuo metu važiavo maždaug 1 – 0,5 m atstumu nuo dešiniojo kelkraščio Valkininkų kryptimi.

Jis pamatė jo eismo juosta, tiesiai priešais jo vairuojamą pienovežį, stačiai kaktomušon, maždaug apie 80 km/h greičiu atvažiuojantį žalios spalvos automobilį „Žigulį“. Tuomet nuspaudė stabdžio pedalą, bet tuo pat metu įvyko susidūrimas. Automobilių susidūrimo metu stabdžio pedalas prasmejo iki grindų, o jis pasuko pienovežio vairą į dešinę pusę. Po to pienovežis sustojo savaime.

Tokiu būdu, remiantis faktiniais „autoįvykio“ vietos apžiūros metu nustatytais ir užfiksuotais duomenimis, neabejotinai konstatuoti faktai, absoliučiai neatitinkantys liudytojo Felikso Kukio parodymų, o būtent:

2.1. „autoįvykio“ vietos apžiūros metu nebuvo rasta automobilio VAZ-2106 pėdsakų priešingoje, t.y. liudytojo Felikso Kukio vairuoto pienovežio GAZ-53 važiavimo krypties juostoje;

2.2. „autoįvykio“ vietos apžiūros metu nebuvo rasta pienovežio GAZ-53 posūkio „į dešinę pusę“ pėdsakų;

2.3. atvirkščiai, rastas ir užfiksuotas galimai automobilio GAZ-53 ratų posūkio į kairę pusę pėdsakas 40° - 45° kampu, t.y. staigiai, pasukantis ir išvažiuojantis į priešingos eismo krypties juostą;

2.4. „autoįvykio“ vietos apžiūros metu nebuvo rasta automobilių GAZ-53 ir VAZ-2106 susidūrimo pėdsakų pienovežio judėjimo krypties kelio juostoje;

2.5. pagal „autoįvykio“ vietos apžiūros rezultatus, kuriuos patvirtina ir a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilio fotonuotraukos, padarytos po šio įvykio, (A. Lesys „Bažnyčios riteris“, psl. 106, Vilnius, 2012 m.) akivaizdu ir neabejotina, kad automobilis susidūrė ne „stačiai kaktomuša“, o pienovežiui GAZ-53 priešakinio buferio dešiniąją dalimi 40° - 45° kampu atsitrenkus į a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilio VAZ-2106 priešakio viduriniąją dalį, ko pasekoje pagrindinis mechaninio smūgio jėgos vektorius buvo nukreiptas į priešakinėje, dešinėje keleivio sėdynėje važiavusį asmenį, t.y. būtent į a+a kunigą Juozą Zdebskį;

2.6. pienovežio vairuotojas Feliksas Kukis liudytojo apklausos metu niekuo neužsiminė, o juolab netvirtino, kad a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilio VAZ-2106 (valst. reg. ženklas Nr. E 77-05 JII), kurį įvykio metu vairavo a+a Algimantas Sabaliauskas, po susidūrimo apsuko 180° laipsnių kampą;

2.7. dėl pienovežio GAZ-53 stabdžių sistemos įrengimo ir atsišakojimo į ratus techninės specifikos, abejotina, kad susidūrimo metu net teoriškai galėjo prarasti sustabdymo galimybę, išskyrus atvejį, jei jis buvo techniškai netvarkingas dar iki susidūrimo su automobiliu VAZ-2106 momentu;

2.8. jei pienovežis iki susidūrimo iš tiesų būtų važiavęs nedidesniu nei 50 km/h greičiu, jo vairuotojas Feliksas Kukis, būdamas įdėmus kelyje, būtų turėjęs realią galimybę laiku sustabdyti savo automobilį arba pasukti į šalį, tačiau jokių būdu net po susidūrimo su automobiliu VAZ-2106 nebūtų nuvažiavęs dar net 42,9 m. atstumo nuo automobilių susidūrimo vietos (pastaba: ar šis klausimas buvo išspręstas ir atsakytas kompetentingų specialistų iki nutraukiant tyrimą?).

Visa tai reiškia, kad Felikso Kukio vairuotas pienovežis GAZ-53 (valst. reg. ženklas Nr. 84-98 JIIJY), dar iki atvykstant į „autoįvykio“ vietą Šalčininkų raj. VRS TP tardytojui milicijos leitenantui S.A. Gorjajevui, o paties arba kitų, suinteresuotųjų asmenų pastangomis sąmoningai, specialiai buvo patrauktas toliau į priekį Valkininkų kryptimi už sankryžos su kelio posūkio į Varėną.

Tai, vėl gi, absoliučiai paneigia 1986 m. kovo 25 d. Varėnos rajono prokuroro jaunesniojo justicijos patarėjo Artūro Paulausko nutarimo (LYA f. K-6, ap. 2, b. 212, l. 80-83) nutraukti bylą ir 2009 m. gruodžio 17 d. Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros Specialiųjų tyrimų skyriaus prokurorės p. Ritos Vaitekūnienės nutarimo atsisakyti atnaujinti ikiteisminį tyrimą dėl kunigo Juozo Zdebskio, Algimanto Sabaliausko ir Danutės Čekaitės nužudymo archyvinėje Varėnos rajono apylinkės prokuratūros baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86 išvadas.

3. „Autoįvykio“ metu susidūrusių automobilių gamyklinių dydžių techniniai duomenys apie automobilių VAZ-2106 ir pienovežio GAZ-53 ilgį bei plotį, o taip pat Šalčininkų raj. VRS TP tardytojo milicijos leitenanto S.A. Gorjajevo 1986 m. vasario 5 dieną sudarytoje autoįvykio vietos apžiūros schemoje ir liudytojo F.Kukio apklausos protokole nurodyti šie faktiniai duomenys:

3.1. kelio važiuojamosios dalies plotis tarp sustumtų ir apledijusių sniego pusnių priešinguose kelkraščiuose „autoįvykio“ vietoje 1986 m. vasario 5 dieną sudarė 6,80 m;

3.2. kelkraščiuose, išilgai kelio važiuojamosios dalies, ištiesai buvo sustumtos aukštos kieto sniego pusnys, trukdžiusios net pakankamai aukštai įrengtoje pienovežio vairuotojo sėdynėje sėdintiems

asmeniui pilnai matyti transporto priemonių judėjimą kelyje nuo Varėnos pusės link kelio Eišiškės-Valkininkai;

3.3. automobilio VAZ-2106 ilgis 4,166 m, plotis 1,700 m;

3.4. pienovežio GAZ-53 ilgis 6,395 m, plotis 2,380 m;

3.5. pienovežis važiuo maždaug 1 – 0,5 m atstumu nuo dešiniojo kelkraščio;

3.6. sudėjęs automobilių VAZ-2106 ilgį 4,166 m, pienovežio GAZ-53 plotį 2,380 m ir vien pienovežio GAZ-53 atstumą nuo kelkraščio 1- 0,5 m, gaunami rezultatai: 7,546 m arba 7,046 m. Jie abiem atvejais yra didesni už važiuojamosios kelio dalies plotį 6,80 m;

3.7. sudėjęs automobilio VAZ plotį 1,700 m ir pienovežio GAZ-53 ilgį 6,395 m ir vien pienovežio GAZ-53 atstumą nuo kelkraščio 1- 0,5 m, gaunami rezultatai: 9, 095 m arba 8,595 m. Jie vėl gi abiem atvejais yra didesni už važiuojamosios kelio dalies plotį 6,80 m;

3.8. automobilių pėdsakų įrodančių, kad bent vienas iš automobilių būtų išvažiavęs už kelkraščiuose ištiesai, išilgai kelio sustumtų sulėdėjusių sniego pusnių, nebuvo rasta;

3.9. jei pienovežio GAZ-53 judėjimo greitis iki susidūrimo automobiliu VAZ-2106 momento sudarė 50 km/h, o automobilio VAZ-2106 greitis galėjo būti 90 km/h, tuomet abu automobiliai rėžėsi vienas į kitą 140 km/h greičiu (pastaba: ar tai buvo patikrinta ir nustatyta iki nutraukiant bylos tyrimą?);

3.10. jei pienovežio GAZ-53 judėjimo greitis iki susidūrimo automobiliu VAZ-2106 momento sudarė 50 km/h, o automobilio VAZ-2106 greitis galėjo būti 80 km/h, tuomet abu automobiliai rėžėsi vienas į kitą 130 km/h greičiu (pastaba: ar tai buvo patikrinta ir nustatyta iki nutraukiant bylos tyrimą?);

3.11. jei pienovežio GAZ-53 judėjimo greitis iki susidūrimo automobiliu VAZ-2106 momento sudarė 50 km/h, o automobilio VAZ-2106 greitis galėjo būti 70 km/h, tuomet abu automobiliai rėžėsi vienas į kitą 120 km/h greičiu (pastaba: ar tai buvo patikrinta ir nustatyta iki nutraukiant bylos tyrimą?);

Elementariai paskaičiuoti šiuos duomenis ir juos palyginti neturėtų būti sunku net vidurinio išsilavinimo matematikos mokslų žinių pagrindus turinčiam žmogui?

Be to, kartu su aukščiau aprašytais dydžiais kompleksiskai visumoje įvertinus papildomų veiksmų duomenis: abiejų automobilių masę susidūrimo metu, kiekvieno jų individualaus judėjimo kryptis ir juos veikiančių mechaninių jėgų vektorius, abiejų automobilių priešpriešinio judėjimo greičius (km/h) bei kiekvieno jų pagreitį- greičio pokytį laiko atžvilgiu (m/s²), individualią kiekvieno automobilio padėtį važiuojamoje kelio dalyje, t.y. atstumus nuo kelkraščių, sniego pusnių aukštį ir jų kietumą, akivaizdu ir neabejotina, kad automobilio VAZ 2106 apsisukimas 180° kampu 6,80 m pločio kelio važiuojamoje dalyje yra realiai niekaip neįmanomas (pastaba: ar tai buvo ištirta kompetentingų specialistų iki nutraukiant tyrimą?).

Tai reiškia, kad a+a Algimanto Sabaliausko vairuotas automobilis VAZ-2106 (valst. reg. ženklų Nr. E 77-05 JIM), dar iki atvykstant į „autoįvykio“ vietą Šalčininkų raj. VRS TP tardytojui milicijos leitenantui S.A. Gorjajevui, kitų, suinteresuotųjų asmenų pastangomis sąmoningai, specialiai buvo pataruktas į kelkraštį.

Vien jau šie fizinių dydžių duomenys kategoriškai prieštarauja 1986 m. kovo 25 d. Varėnos rajono prokuroro jaunesniojo justicijos patarėjo Artūro Paulausko nutarimo (LYA f. K-6, ap. 2, b. 212, l. 80-83) nutraukti bylą teiginiams apie tai, kad susidūrimo metu, po smūgio a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilis VAZ-2106 važiuojamoje kelio dalyje apsisuko 180° kampu ir absoliučiai paneigia bet kokią tokio judėjimo trajektorijos galimybę, net jei būtų pripažinęs, kad automobilis VAZ-2106, vairuotas a+a Algimanto Sabaliausko iki susidūrimo važiuojo savo eismo krypties juosta, kur ir įvyko susidūrimas.

Be to, mums yra žinoma, kad pil. E. Keršytė, gyvenanti Eišiškių seniūnijos Naujadvario kaime patvirtino, jog, įvykus automobilių susidūrimui, ji pati buvo nuėjusi į „autoįvykio“ vietą ir girdėjo žmones kalbant, kad po autoįvykio, dar iki atvykstant milicijos pareigūnams, abu automobiliai buvo pervaryti, t.y. buvo pakeistos jų stovėjimo vietos.

Tai pilnai atitinka ir nustatytus, aukščiau pateiktus fizinių dydžių išmatavimų rezultatus, bei papildomai paneigia buvusio Varėnos rajono prokuroro Artūro Paulausko nutarimo išvadas dėl autoįvykio mechanizmo, priežasčių bei kaltininko.

Nei milicijos, nei prokuratūros pareigūnai apie pil. E.Keršytę žinomas aplinkybes jos neapklausė, nors ji buvo autoįvykio vietoje.

Tuo pačiu, mums yra žinoma, kad pil. F.Molis, gyvenantis Eišiškių mst. Raubiškių g. 53, patvirtino, kad jis kartu su automobilių kolonos viršininku pil. E. Žemaičiu 1986 m. vasario 5 d. buvo nuvykę į „autoįvykio“ vietą. Jiedu abu matė pienovežį GAZ-53 ir automobilį VAZ-2106 stovinčius vienas priešais kitą. Pienovežis GAZ-53 dešiniuoju priekinės dalies kampu buvo atsitrėkęs ir įsitrėkęs į a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilio VAZ-2106 priešakį.

Šių dviejų asmenų pateikti duomenys pilnai atitinka ir nustatytus, aukščiau pateiktus fizinių dydžių išmatavimų rezultatus ir papildomai paneigia buvusio Varėnos rajono prokuroro Artūro Paulausko nutarimo išvadas dėl autoįvykio mechanizmo, priežasčių bei kaltininko.

Tačiau nei milicijos, nei prokuratūros pareigūnai apie pil. F.Moliui ir pil. E.Žemaičiui žinomas aplinkybes jų, buvusių įvykio vietoje, neapklausė.

Be to, visi trys piliečiai: E.Keršytė, F.Molis, E.Žemaitis patvirtino, kad 1986 m. vasario 5 d. kelio atkarpoje ties sankryža Eišiškės-Valkininkai- Varėna kelio kraštuose buvo suformuotos ištisinės aukštos sustūmos ir suledėjusio sniego dangos krūvos.

Šių asmenų iki šiol nerado reikalo apklausti net ir Lietuvos Respublikos pareigūnai.

Visa tai rodo, kad automobilių susidūrimas tokiu kampu net teoriškai niekaip negalėjo įvykti, jei a+a kunigo Juozo Zdebskio automobilis VAZ-2106 būtų išvažiavęs, kaip teigiama buvusio Varėnos prokuroro Artūro Paulausko nutarime, į priešingo eismo juostą ir užkirtęs kelią pienovežio GAZ-53 judėjimui.

Kreipdamiesi tiesiogiai, asmeniškai į Tamstą, Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros vadovą, asmeniškai tiesiogiai atsakingą už tinkamą Lietuvos prokurorų profesinių pareigų vykdymą, savalaikią nusikaltimų išaiškinimą bei kvalifikuotą jų ištirimą ir prokuratūros pareigūnų priimamų procesinių sprendimų kokybę, manome būtinu atkreipti Tamstos dėmesį į tai, kad aukščiau, pradžioje cituoti 2009 m. gruodžio 17 d. Generalinės prokuratūros Specialiųjų tyrimų skyriaus prokurorės p. Ritos Vaitekūnienės nutarimo atsisakyti atnaujinti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86 teiginiai yra pabrėžtinai formalūs, tinkamai neiširti, nepatikrinti bei nepagrįsti ir, o būtent:

„Pagal archyvinius duomenis, 1986 m. žiemą kagebistai tęsė J. Zdebskio sekimą ir agentūrinės – operatyvinės priemonės jį sukompromituoti. Tačiau, J.Zdebskio operatyvinio ištirimą byloje, duomenų apie tai, kad LSSR KGB pareigūnai būtų planavę fizinių jo sunaikinimą, nėra“. (Žr. nutarimo 2 lapo konstatuojamosios dalies 2 pastraipos pabaigą)

Šis teiginys nėra pagrįstas faktine medžiaga. Tuo pat metu jis nepaneigia buvusio LSSR KGB ilgalaikiai ir kryptingai siektų tikslų operatyvinių priemonių ir metodų pagalba, žmogiškumo principams prieštaraujančiu, draudžiamu, o tiksliau nusikalstamu būdu, pašalinti a+a kunigą Juozą Zdebskį iš aktyvios „Katalikų bažnyčios kronikos“ leidybos bei platinimo, aktyvaus dalyvavimo „Tikėnųjų teisių gynimo komitete“ ir aktyvios vaikų katekizavimo veiklos.

Pagaliau, nei vienas iš prokurorės nutarime pateiktų argumentų neatmeta ir nepaneigia tokios priemonės kaip žmogžudystė panaudojimo fakto, sovietų imperinių tikslų įgyvendinimui Lietuvoje.

Be to, prokurorės nutarime nėra nurodyta kieno pateiktus ir kokius konkrečiai dokumentus ji asmeniškai „patikrino“ ir kurie iš jų konkrečiai paneigia LSSR KGB darbuotojų kaltę dėl kunigo Juozo Zdebskio, Algimanto Sabaliausko ir Danutės Čekaitės nužudymo.

„Jokių faktinių duomenų apie tai, kad pienovežio vairuotojas F. Kukis būtų bendradarbiavęs LSSR KGB pareigūnais taip pat negauta.“ (žr. nutarimo 2 lapo konstatuojamosios dalies 3 pastraipsio pabaigą)

Prokurorės nutarime vėl gi nėra nurodyta kokios institucijos pateiktus ir kokius konkrečiai dokumentus ji asmeniškai „patikrino“, bei kurie iš jų konkrečiai paneigia pienovežio GAZ-53 vairuotojo Felikso Kukio galimo bendradarbiavimo su LSSR KGB, specifiskai būtent dėl kunigo Juozo Zdebskio, Algimanto Sabaliausko ir Danutės Čekaitės nužudymo, faktą.

Lygiai kaip ir nėra nurodyta kam, kokiai institucijai ar pareigūniui ji buvo pateikusi prašymą, reikalavimą ar paklausimą patikrinti pil. Felikso Kukio bendradarbiavimo su LSSR KGB arba SSSR KGB faktą specifiskai būtent kunigo Juozo Zdebskio, Algimanto Sabaliausko ir Danutės Čekaitės nužudymo epizode, ir iš kokios institucijos ar pareigūno gavo tai paneigiančius atsakymus arba negavo jų visai.

Dėl kunigo J. Zdebskio, A. Sabaliausko ir D. Čekaitės nužudymo teisinio kvalifikavimo

Gerbiamas Generalini prokurore, Tamstos vadovaujama Lietuvos prokuratūra yra viešai paskelbusi apie pradėtą ir vykdomą išteisininį tyrimą dėl nusikaltimų Žmoniškumui pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 100 str., už „Lietuvos Katalikų bažnyčios kronikos“ leidėjų bei platintojų persekiojimą sovietmečiu.

Tikimės nepaneigsite, kad šis „autoptykis“, tebesantis Lietuvos visuomenei ir mūsų Valstybės istorijai itin reikšmingu ir beveik tris dešimtmečius rezonansu tebeaidinčiu atveju, nėra ir negali būti teisiskai vertinamas, kitaip, kaip iš anksto kruopščiai suplanuotos ir profesionaliai nusikalstamais KGB operatyviniais būdais ir metodais specialiai suplanuotos ir sumodeliuotos tyčinės žmogžudystės būdas.

Tai, net vien formaliu požiūriu, pilnai atitinka visus, Lietuvos Respublikos BK 129 straipsnio 2 dalies 5 punkte (kai nužudyti du ar daugiau žmonių), 10 punkte (dėl nukentėjusio asmens piliečio pareigų vykdymo), 13 punkte (siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl tautybės, kalbos, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų) nustatytuosius nusikaltimo sudėties elementus.

Lietuvos Ypatingajame archyve esančių LSSR KGB Operatyvinio parengimo bylų (*«Дело оперативной разработки»*) medžiaga neabejotinai vaizdžiai atskleidžia ir patvirtina „Lietuvos Katalikų bažnyčios kronikos“ leidėjų bei platintojų, „Tikinčiųjų teisių gynimo komiteto“ narių ir aktyvią vaikų katekizavimo veiklą vykdžiusių kunigų, tame tarpe a+a kunigo Juozo Zdebskio ir jo bendraminčių bei talkininkų, vienuolių ir tikinčiųjų sistemingai įjirtingą persekiojimą sovietmečiu ir jo mastus.

Visa tai, iš tiesų, neabejotinai atskleidžia ir rašytiniais dokumentai autentiškai patvirtina LSSR KGB darbuotojų ir jų vadovų, LSSR KGB veiklą tiesiogiai prižiūrėjusių ir kontroliavusių LSSR prokuratūros prokurorų bei SSKP Lietuvos SSR Centro komiteto sekretorių ir CK administracinių organų skyriaus partinių instruktorių, tiesiogiai vadovavusių LSSR KGB veiksams, veiklos, betarpiškai nukreiptos prieš Lietuvos katalikų bažnyčios kunigus ir tikinčiuosius mastus, ilgalaikiškumą, pastovumą ir sistemiškumą. Tai patvirtina ir sovietmečio KGB represijas Lietuvoje puikiai prisimenantys žmonės.

Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 100 straipsnyje, nustatančiame atsakomybę už Tarptautinės teisės draudžiamą elgesį su žmonėmis teigiama, kad baudžiamojo atsakomybėn traukiamas „tas, kas tyčia, vykdydamas ar remdamas valstybės ar organizacijos politiką dideliu mastu arba sistemingai užpuolė civilius, juos žudė arba sunkiai sutrikdė jų sveikatą; sudarė tokias

gyvenimo sąlygas, kad jos lėmė žmonių žūtį; <...> persekiojo kurią nors žmonių grupę ar bendriją dėl politinių, <...> nacionalinių, etninių, kultūrinių, religinių, <...> motyvų, kuriuos draudžia tarptautinė teisė <...>“.

Tokiu būdu, Lietuvos Respublikos 100 straipsnis pilnai apima ir numato baudžiamąją atsakomybę ne tik už tyčinį asmenų persekiojimą, bet ir jų nužudymą.

Esant aukščiau paminėtoms faktinėms aplinkybėms, 1986 m. vasario 5 d. kelyje Eišiškės- Varėna- Valkininkai įvykdytas kunigo Juozo Zdebskio, Algimanto Sabaliausko ir Danutės Čekaitės tyčinis nužudymas, mūsų giliu įsitikinimu, neabejotinai privalėtų būti kvalifikuojamas pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 100 straipsnyje numatyto nusikaltimo požymius, kaip loginė, Lietuvos Ypatingojo archyvo dokumentais patvirtinta, KGB nuosekliai vykdyto ilgalaikio ir sistemingo persekiojimo pasekmė.

Dėl šio nusikaltimo Žmoniškumui privalėtų būti nedelsiant pradėtas išteisinis tyrimas bei kaltų asmenų baudžiamasis persekiojimas, nepaisant šiandien jų užimamos padėties visuomenėje ir politikoje.

Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 3 straipsnio 3 d. nustatyta, kad baudžiamoji atsakomybė padarytus nusikaltimus, numatytus 100 straipsnyje, turi grįžtamąją galią ir yra taikoma asmenims, padariusiems nusikaltimus iki baudžiamosios atsakomybės nustatymo už juos momento.

Dėl nusikaltimo Žmoniškumui bendrininkų patraukimo baudžiamojon atsakomybėn

Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 24 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad nusikaltimo bendrininku pripažįstamas asmuo savo veiksmais padėjęs nuslėpti nusikaltimą, jo pėdsakus arba savo veiksmais pagelbėjęs nusikaltimą padariusiems asmenims išvengti pelnytų baudžiamosios atsakomybės.

To paties kodekso 26 straipsnio 4 dalyje nustatyta, jog padėjėjas atsako pagal šio kodekso straipsnį, numatantį atsakomybę už vykdytojo padarytą veiką, ir šio kodekso 24 straipsnio 6 dalį.

Lietuvos Ypatingajame archyve esanti bylos medžiaga bei 1986 m. galiojusio LSSR Baudžiamojo proceso kodekso normų redakcija atskleidžia ir patvirtina, kad Varėnos rajono prokuroras Artūras Paulauskas, nebūdamas Šalčininkų rajono prokuroru ir dėl šios priežasties, neturėjo tam būtinų kito rajono vidaus reikalų skyriaus tyrimo veiksmų priežiūros teisės ir privalomų procesinių įgaliojimų.

Tie patys Lietuvos Ypatingojo archyvo dokumentai patvirtina, kad Varėnos rajono prokuroras Artūras Paulauskas, viršydamas savo tarnybinius įgaliojimus bei procesines, teritorinio priklausomumo jurisdikcijos ribas perėmė savo žinion kito, t.y. Šalčininkų rajono Vidaus reikalų skyriaus tardymo poskyrio baudžiamąją bylą Nr. 87-1-026-86, iškeltą 1986 m. vasario 5 dieną dėl autoįvykio sukelusio 3 (trių) žmonių mirtį, pagal LSSR BK 246 straipsnio 3 dalyje numatyto nusikaltimo požymius.

Tuo pačiu metu jis, būdamas Varėnos rajono prokuroru, ne tik neatliko visų privalomai būtinų tyrimo veiksmų, bet ir akivaizdžiai sąmoningai, tyčia suklustodamas faktinius duomenis 1986 m. kovo 25 d. procesiniame nutarime (LYA f. K-6, ap. 2, b. 212, l. 80-83), skubiai nutraukė trijų žmonių žūties bylos tyrimą.

Be to, Artūras Paulauskas, tuo metu būdamas Varėnos rajono prokuroru, tęsė savo neteisėtą, imperinei Sovietų sąjungos ir SSKP Lietuvos SSR Centro komiteto bei LSSR KGB politikai pataikaujančią veiklą ir tuo pačiu 1986 m. kovo 25 d. procesiniu nutarimu (LYA f. K-6, ap. 2, b. 212, l. 80-83) nepaisydamas net SSSR ir LSSR konstitucijose įtvirtintų tikėjimo laisvės „garantijų“, nusprendė sunaikinti jam nepriklausančią, Lietuvos Katalikų bažnyčios Lazdijų rajono Rudaminos parapijos nuosavybę, t.y. nužudytojo kunigo Juozo Zdebskio automobilyje VAZ-2106 (valst. reg. ženklas Nr. E 77-05 ЛИ) 1986 m. vasario 5 d. po „autoįvykio“ rastą išskirtinai religinio turinio literatūrą. Tokiais

savo veiksmams jis asmeniškai pademonstravo savo paniką Lietuvos katalikų bažnyčiai ir tikintiesiems.

Maža to, įsiteikdamas ir talkindamas aukštesnes pareigas vykdžiusiems Sovietų sąjungos imperinės-represinės politikos vykdytojams, to meto baudžiamojo proceso įstatymuose nenumatytu ir neprihalomų, 1986 m. balandžio 14 d. raštu Nr. 242 pranešė apie tyrimo nutraukimą LSSR prokurorui A. Novikovui, apkaltinęs dėl kunigo Juozo Zdebskio ir Danutės Čekaitės žūties niekuo dėtą, nuo kaltinimo apsiginti nebegalinti, dėl sužalojimų mirusį Algimantą Sabaliauską (LYA K-6, ap. 2, b. 212, l. 76-78).

Be to, Lietuvos Ypatingajame archyve saugomi dokumentai (LYA f. K-6, ap. 2, b. 212, l. 76-78 ir 80-83) atskleidžia ir patvirtina, jog Artūras Paulauskas tęsdamas asmeninį bendradarbiavimą su sovietine represine struktūra LSSR KGB, atliko to meto baudžiamojo proceso kodekse nenumatytus, todėl, baudžiamojo proceso nuostatų prasme, neleistinus veiksmus, t.y. pateikė LSSR KGB išskirtinai procesinius nutrauktos baudžiamosios bylos Nr. 55-2-003-86 dokumentus, tuo būdu įsiteikdamas šios nusikalstamos organizacijos operatyviniams darbuotojams ir pademonstruodamas savo asmeninį išskirtinį lojalumą Sovietų komunistų partijos vykdomai politikai Lietuvos tikinčiųjų atžvilgiu.

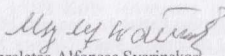
Viešai žinoma ir derėtų nepamiršti, kad, priėmus LSSR KGB palankų nutarimą, nutraukusį kunigo Juozo Zdebskio, Algimanto Sabaliausko ir Danutės Čekaitės nužudymo tyrimą, Varėnos rajono prokuroras Artūras Paulauskas buvo pakeltas pareigose ir perves tas dirbti į atsakingas pareigas SSKP Lietuvos SSR Centro komiteto Administracinių organų skyriuje, tiesiogiai vadovavusiame represinei LSSR KGB ir kontroliavusiame jos veiklą Lietuvos Respublikos teritorijoje.

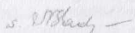
Dėl šios priežasties, neišvengiamai būtina baudžiamosios teisės aspektu teisiškai tinkamai pelnytai įvertinti buvusiojo Varėnos rajono prokuroro Artūro Paulausko veiksmus, sąmoningai iškraipant duomenis apie akivaizdaus nusikaltimo faktus, bei tyčia priimant žinomai neteisingą, tikrovei prieštaraujantį procesinį nutarimą, nutraukusį trijų asmenų nužudymo tyrimą, ir tuo būdu padėjusį LSSR KGB darbuotojams paslėpti nusikaltimo pėdsakus bei išvengti savalaikės baudžiamosios atsakomybės.

Gerbiamas Generalini prokuore, leiskite neabejoti, jog šiuokart Lietuvos Respublikos Generalinė prokuratūra, dorai vykdydama pareigą imtis visų įstatymuose numatytų priemonių, per trumpiausią laiką atsakingai, profesionaliai ir kvalifikuotai atliks tyrimą, atskleis nusikalstamą veiklą, bei patrauks kaltininkus ir padėjėjus pelnyton baudžiamojon atsakomybėn.

Tikimės, kad perdavus šią bylą nagrinėti Teismui, tuo pačiu bus reabilituoti nepagrįstai ir neteisėtai dėl „autoįvykio“ apkaltintas a+a Algimantas Sabaliauskas, bei atkurtas teisingumas šiame, esminę reikšmę turinčiame, Lietuvos Respublikos istorijos epizode.

Kunigas kanauninkas Vytautas Vaičiūnas

Kunigas prelatas Alfonsas Svarinskas

Felicija Nijolė Sadūnaite

LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA

Vilniaus apygardos prokuratūros
vyriausiajam prokurorui
Ramučiui Jancevičiui

2013-05-09 Nr. *17.2. - 9507*

Kopijos

✓ Vytautui Vaičiūnui
Žalioji g. 23
Štenava
Šamylų paštas
Kauno r.

Alfonsui Svarinskui
Odminių g. 10-2
Vilnius

Felicijai Nijolei Sadūnaitė

Antakalnio g. 46-40
Vilnius

DĖL PAREIŠKIMO NAGRINĖJIMO PERDAVIMO

Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros baudžiamojo persekiojimo departamente 2013-05-02 gautas pareiškėjų Vytauto Vaičiūno, Alfonso Svarinsko ir Felicijos Nijolės Sadūnaitės 2013-04-23 pareiškimas-prašymas pradėti ikiteisminį tyrimą pagal Lietuvos Respublikos BK 100 str. dėl pareiškėjų teigimu, buvusios Lietuvos SSR KGB struktūros pareigūnų organizuoto ir vykdyto Juozo Zdebskio bei Lietuvos Katalikų Bažnyčios tikinčiųjų persekiojimo ir įvykdyto tyčinio jų nužudymo specialiai surengtos operacijos metu, imituojančią minėtą autoįvykį. Pareiškėjai taip pat prašo atnaujinti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86 dėl autoįvykio Varėnos r., kurio metu žuvo kunigas Juozas Zdebskis ir dar du žmonės.

Generalinės prokuratūros duomenimis, minėtoji nutraukta baudžiamoji byla Nr. 55-2-003-86, priėmus pareiškėjų skundžiamą prokurorės nutarimą atnaujinti ikiteisminį tyrimą joje. 2011 m. sausio mėn. buvo grąžinta saugoti tuometinei Varėnos rajono apylinkės prokuratūrai.

Vilniaus apygardos prokuratūros Vilniaus apylinkės prokuratūroje šiuo metu vykdomas ikiteisminis tyrimas Nr. 01-2-00116-10 dėl buvusių LSSR KGB vadovų nusikalstamo veiklos, pradėtas 2010-07-02 generalinėje prokuratūroje pagal Lietuvos Respublikos BK 100 str.

Vertintina, kad ikiteisminio tyrimo baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86 atnaujinimo klausimas sprendžiamas tik priėmus atitinkamą prokuroro procesinį sprendimą dėl ikiteisminio tyrimo pagal BK 100 str. pradėjimo pagal aukščiau paminėtą pareiškimą-prašymą.

Atsižvelgdamas į tai, kas paminėta ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos BPK 174 str. 1 d., prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų 7.3, perduodu Vilniaus apygardos prokuratūrai organizuoti generalinėje prokuratūroje gauto aukščiau minėto Vytauto Vaičiūno, Alfonso Svarinsko ir Felicijos Nijolės Sadūnaitės pareiškimo-prašymo nagrinėjimą.

Apie dėl prašymo priimtus sprendimus prašau nustatyta tvarka informuoti par škęjus ir generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamentą.

PRIDEDAMA. Vytauto Vaičiūno, Alfonso Svarinsko ir Felicijos Nijolės Sadūna, 2013-04-23 pareiškimas-prašymas iš 10 lapų (tik pirmajam adresatui).

Baudžiamojo persekiojimo departamento
vyriausiasis prokuroras

Simonas Slapšinskas

VILNIAUS APYGARDOS PROKURATŪRA

Vilniaus apygardos prokuratūros
Vilniaus apylinkės prokuratūros vyriausiajam
Prokurorui Gediminui Bernotavičiui
Rinktinės g. 7, 09201 Vilnius

2013-05-16 Nr. 1.10.-(223)-30308

✓ Kopijos
Vytautui Vaičiūnui
Žalioji g. 23
Šlienava
Šamylų paštas
Kauno r.

Alfonsui Svarinskui
Odminių g. 10-2
Vilnius

Felicijai Nijolei Sadūnaitei
Antakalnio g. 46-40
Vilnius

Generalinės prokuratūros
Baudžiamojo persekiojimo departamento
vyriausiajam prokurorui Simonui Slapšinskui

DĖL PAREIŠKIMO – PRAŠYMO NAGRINĖJIMO PERDAVIMO

Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra 2013-05-10 persiuntė Vilniaus apygardos prokuratūrai pareiškėjų Vytauto Vaičiūno, Alfonso Svarinsko ir Felicijos Nijolės Sadūnaite 2013-04-23 pareiškimą - prašymą pradėti ikiteisminį tyrimą pagal Lietuvos Respublikos BK 100 str. dėl pareiškėjų teigimu, buvusios Lietuvos SSR KGB struktūros pareigūnų organizuoto ir vykdyto Juozo Zdebskio bei Lietuvos Katalikų Bažnyčios tikinčiųjų persekiojimo ir įvykdyto tyčinio jų nužudymo specialiai surengtos operacijos metu, imituojančios minėtą autoįvykį. Pareiškėjai taip pat prašo atnaujinti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr. 55-2-003-86 dėl autoįvykio Varėnos r., kurio metu žuvo kunigas Juozas Zdebskis ir dar du žmonės.

Paminėtoji baudžiamoji byla Nr. 55-2-003-86, priėmus pareiškėjų skundžiamą Generalinės prokuratūros prokurorės nutarimą atnaujinti nutrauktą ikiteisminį tyrimą joje, 2011 m. sausio mėn. buvo grąžinta saugoti tuometinei Varėnos rajono apylinkės prokuratūrai.

Vilniaus apygardos prokuratūros Vilniaus apylinkės prokuratūros Šeštojo skyriaus prokuroras Darius Pranka šiuo metu atlieka ikiteisminį tyrimą Nr. 01-2-00116-10 dėl buvusių LSSR KGB vadovų nusikalstamos veiklos, kuris pradėtas 2010-07-02 Generalinėje prokuratūroje pagal Lietuvos Respublikos BK 100 str. Šio ikiteisminio tyrimo metu atliekamas tyrimas ir dėl Lietuvos SSR KGB struktūros pareigūnų organizuoto ir vykdyto kunigo Juozo Zdebskio persekiojimo (nužadinimo cheminėmis medžiagomis).

Siekiant pilnai iširti Lietuvos SSR KGB struktūros pareigūnų organizuotą ir vykdytą kunigo Juozo Zdebskio persekiojimą, tikslinga Vilniaus apygardos prokuratūrai Generalinės prokuratūros persiustą pareiškėjų Vytauto Vaičiūno, Alfonso Svarinsko ir Felicijos Nijolės Sadūnaite 2013-04-

Baudžietinės įstaigos filialas, Rinktinės g. 5A, LT-01515 Vilnius
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, filialo kodas 191884691.
Apygardos prokuratūros duomenys: Rinktinės g. 5A, LT-09201 Vilnius,
tel. (8 5) 266 2505, faks. (8 5) 273 4253, el. p. vilnius@prokuraturos.lt

23 pareiškimą - prašymą pridėti prie ikiteisminio tyrimo medžiagos ir jį iš esmės išnagrinėti ikiteisminio tyrimo Nr. 01-2-00116-10 metu.

Atsižvelgdamas į tai, kas paminėta ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatu, patvirtintu Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012-08-23 įsakymu Nr. I-268, 9.3 punktu, siunčiu Jums organizuoti Gegeneralinės prokuratūros persiusto anksčiau paminėto Vytauto Vaičiūno, Alfonso Svarinsko ir Felicijos Nijolės Sadūnaitės pareiškimo - prašymo nagrinėjimą.

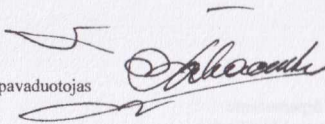
Apie priimtus sprendimus nustatyta tvarka prašau informuoti pareiškėjus ir Generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamentą.

PRIDEDAMA. (tik pirmajam adresatui).

1. Vytauto Vaičiūno, Alfonso Svarinsko ir Felicijos Nijolės Sadūnaitės 2013-04-23 pareiškimas - prašymas, iš 10 lapų.

2. Generalinės prokuratūros 2013-05-09 raštas Nr. 17.2-9507, iš 2 lapų.

Vyriausiojo prokuroro pavaduotojas

Brunonas Maculevičius

**LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO KANCELIARIJOS
ASMENŲ APTARNAVIMO SKYRIUS**

V. Vaičiūnui
Žalioji g. 23
Šlienava
Kauno r.

2013-08-05 Nr. (1D-3046)-2D-4454

į 2013-08-05 Jūsų prašymą

A. Svarinskui
Odminių g. 10-2
Vilnius

F. N. Sadūnaitei
Antakalnio g. 46-40
Vilnius

DĖL JŪSŲ PRAŠYMO

Gerbiamieji,

Informuojame, jog Jūsų prašymas, adresuotas Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui D. Valiui, gautas ir su juo susipažinta.

Dėkojame Jums už pateiktą informaciją.

Pagarbiai

Skyriaus vedėja

Genė Lukaševičienė

EU2013.LT

K. Bukauskienė, tel. 8 706 64 154, el. p. kristina.bukauskiene@prezidentas.lt

Budžetinė įstaiga
S. Daukanto a. 3, LT-01122 Vilnius

Tel. 8 706 64 154
Faks. 8 706 64 145
Svetainės adresas: <http://www.prezidentas.lt>

Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 188609016

LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA

Vilniaus apygardos prokuratūros
vyriausiajam prokurorui
Ramučiui Jancevičiui

2013-08-14 Nr. 17. k. 15338

Kopijos

Vytautui Vaičiūnui
Žalioji g. 23
Šlienava
Samylų paštas
Kauno r.

Alfonsui Svarinskui
Odminių g. 10-2
Vilnius

U Felicijai Nijolei Sadūnaitei
Antakalnio g. 46-40
Vilnius

DĖL PRAŠYMO RAŠTU INFORMUOTI APIE IKITEISMINIO TYRIMO NR. 01-2-00116-10 EIGĄ IR JO METU PRIIMTUS PROCESINIUS SPRENDIMUS

Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros baudžiamojo persekiojimo departamente 2013-08-08 gautas pareiškėjų Vytauto Vaičiūno, Alfonso Svarinsko ir Felicijos Nijolės Sadūnaitės 2013-08-05 prašymas raštu informuoti apie ikiteisminio tyrimo Nr. 01-2-00116-10, atliekamo Vilniaus apygardos prokuratūros Vilniaus apylinkės prokuratūroje, eigą ir jo rezultatus.

Atsižvelgdamas į tai, kas paminėta ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų 7.4, perduodu Vilniaus apygardos prokuratūrai organizuoti generalinėje prokuratūroje gauto aukščiau minėtų pareiškėjų prašymo nagrinėjimą.

PRIDEDAMA. Vytauto Vaičiūno, Alfonso Svarinsko ir Felicijos Nijolės Sadūnaitės 2013-08-05 prašymas iš 2 lapų (tik pirmajam adresatui).

Baudžiamojo persekiojimo departamento
vyriausiojo prokuroro pavaduotojas

Žydrūnas Radišauskas

**VILNIAUS APYGARDOS PROKURATŪROS
VILNIAUS APYLINKĖS PROKURATŪROS
ŠEŠTASIS SKYRIUS**

✓ Vytautui Vaičiūnui
Žalioji g. 23, Šlienava,
Šamylų paštas,
Kauno r.

2013-08-26 Nr. 1.10-(208711)-51585

[2013-08-20 Nr. 1.1-8604(2080000)/2013

Alfonsui Svarinskui
Odminių g. 10-2
Vilnius

Felicijai Nijolei Sadūnaitei
Antakalnio g. 45-40
Vilnius

DĖL PAREIŠKIMO

2013-08-20 Vilniaus apygardos prokuratūros Vilniaus apylinkės prokuratūroje buvo gautas Jūsų prašymas dėl informacijos suteikimo apie ikiteisminio tyrimo Nr. 01-2-0116-10 eigą ir priimtus sprendimus. Informuoju, kad A. Svarinskas ir N. Sadūnaite šiame ikiteisminiame tyrime yra pripažinti nukentėjusiais, todėl apie ikiteisminiame priimtus sprendimus, susijusius su galimai prieš juos padarytomis nusikalstamomis veikomis, bus informuoti raštu, kai tokie sprendimai bus priimti. Šiuo metu ikiteisminis tyrimas tęsiamas, siekiant nustatyti asmenis, padariusius nusikalstamą veiką, numatytą LR BK 100 str. Procesiniai sprendimai, susiję su Jūsų galimu perskiojimu nėra priimti.

Prokuoras

Darius Pranka

PRAŠYMAS DĖL POSTULATORIAUS

2016-03-08

Šventasis Jonas Paulius II 2000-siais metais Apaštalinio laišku kreipėsi į Bažnyčios tikinčiuosius: Mūsų amžiuje vėl atsirado kankinių – tai dažnai neįvardyti, beveik „nežinomi kariai“, kovoję už didį Dievo reikalą. Kiek įmanoma, jų liudijimas Bažnyčioje neturi būti prarastas. [...] vietinėms Bažnyčioms dera padaryti viską, kad kankiniai nebūtų pamiršti, – būtina surinkti visą įmanomą dokumentaciją („Tertio millennio adveniente“, 37).

Jubiliejiniais 2000 m. gegužės 7 d. Romoje, prie Koliziejaus, popiežius Jonas Paulius II vadovavo ekumeninėms pamaldoms, kuriomis paminėtas XX a. tikėjimo liudytojų atminimas. Į Bažnyčios martirologą (kankinių sąrašą) buvo įrašyta ir 114 tikėjimo liudytojų iš Lietuvos, tame tarpe ir kunigas Juozas Zdebskis.

Kun.J.Zdebskis žuvo 1986 m. vasario 5 d. ties Naujadvario kaimu, Eišiškių parapijoje, Vilniaus arkivyskupijoje. Yra nepatvirtintų duomenų, kad tai buvo žmogžudystė, nes prieš Tikinčiųjų Teisių Komiteto narį kun.J.Zdebskį KGB agentai naudojo įvairias teroristines priemones. 1972 m. kalėjimo kameroje buvo surengtas kenksmingas radiacinis apšvitinimas. Paleistas iš kalėjimo, spalio mėnesį Marijampolėje buvo sumuštas iki sąmonės netekimo. Jo paties liudijimu, du kartus buvo sudarytos mirtinai pavojingos avarinės situacijos – stambius metalinius strypus metant į lenkiamo jo automobilio priekinį stiklą. 1980 m. spalio 3 d. prieš kun.J.Zdebskį buvo panaudota spec. priemonė, siekiant visuomenėje paskleisti mitą apie neva venerinę ligą susirgusį kunigą. Kūno nudeginimui ant automobilio sėdynės buvo išpilta odą ir poodinį sluoksnį pažeidžianti medžiaga – ipritas arba sierinis ipritas. Kauno klinikų medikams buvo duotas nurodymas konstatuoti kunigui venerinę ligą, tačiau sąžiningi medikai nurodymo neįvykdė ir leido sužeistąjį paslėpti pas privačius asmenis ilgam nudegimų gydymui.

LSSR KGB pirmininko pavaduotojas V.Zvezdionkovas nusiuntė į Maskvą KGB gen. leitenantui V.P.Diominui tokią šifrotelegramą: Leidus TSRS KGB vadovybei ir dalyvaujant TSRS KGB OTU specialistams, 1980 m. spalio 3 d. tyrimo objektui kunigui Zdebskiui Juozui, s.Vinco, g.1929 m., buvo įvykdyta spec. priemonė.

Nors ir smarkiai nukentėjęs, J.Zdebskis savo aktyvios dvasininko veiklos nenutraukė. 1986-02-05 jo automobilis pateko į autoavariją, bet po avarijos pirmieji prie žuvusiojo prisistatė KGB darbuotojai, kurie į sužeisto kunigo galvą galėjo paleisti kontrolinį mirtiną šūvį. Ši versija ligi šiol dar nėra patikrinta, nėra apklausti J.Zdebskį sekioję agentai, nei jo kūną transportavę čekistai.

Kadangi beatifikacijos bylai pradėti yra kompetentingas tos vyskupijos vyskupas, kurioje mirė (buvo nužudytas) kandidatas į palaimintuosius, tai šiuo atveju tai būtų Vilniaus arkivyskupijos kompetencijoje. Kaip pirmas žingsnis, tiriant galimą versiją, kad kunigas buvo nužudytas, svarbu atlikti kunigo Juozo Zdebskio kūno ekshumaciją. Pasitvirtinus nužudymo versijai, šio Kandidato į palaimintuosius bylą galima nagrinėti „kankinystės“ pagrindu. Kadangi kankinystės byloms nėra reikalingi stebuklai, todėl jų tvarkymas būtų lengvesnis ir trumpiau užtruktų. Kankinystės bylose užtenka bent 30 žmonių, kurie per Dievo tarno užtarimą patyrė malonių, todėl labai svarbu paskirti kandidato į palaimintuosius bylos pastulatorių, kurio adresu įvairių vyskupijų tikintieji galėtų siųsti savuosius liudijimus apie malones, patirtas per kun.J.Zdebskį. (Kai kurie tikintieji jau yra pradėję rinkti liudijimus apie malones, patirtas kun. Juozo Zdebskio užtarimu, tačiau nėra atsakingo kuruojančio ir duomenis kaupiančio asmens).

Su pagarba

Kan. Vytautas Vaičiūnas – apnuodytas automobilyje kartu su kun. J. Zdebskiu 1980-10-3.

s. Nijolė Sadūnaitė PAMI – kun.J.Zdebskio apaštalinės veiklos bendradarbė

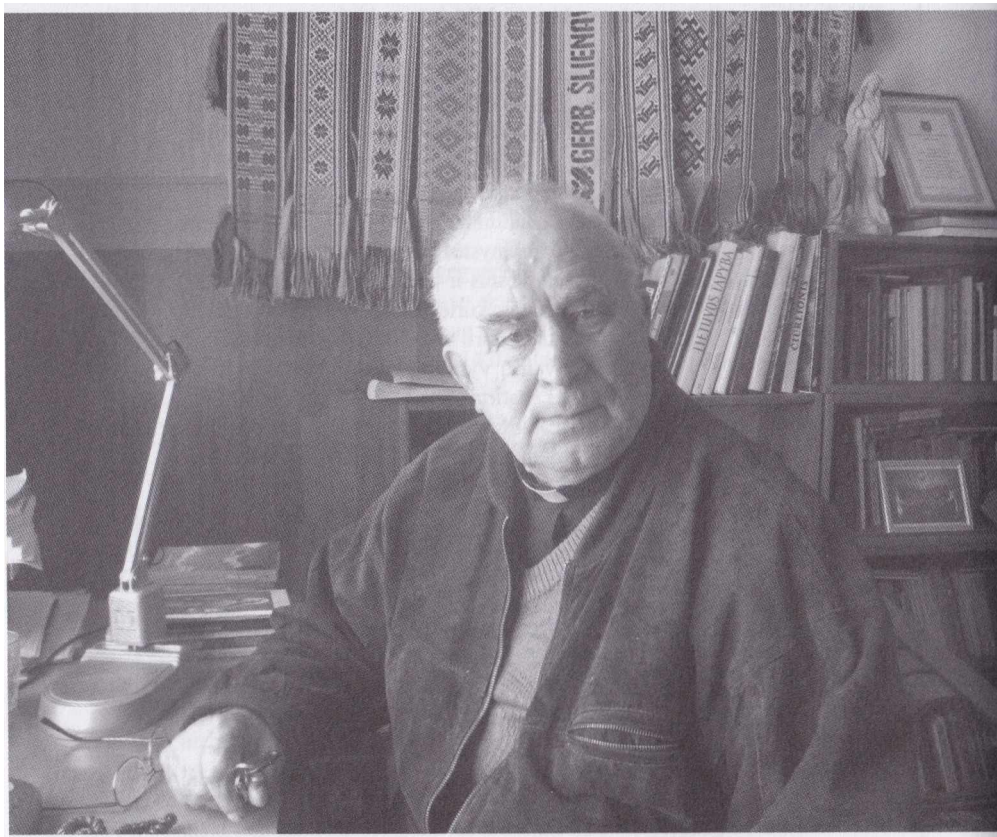
Petras Plumpa – kelionių su kun.J.Zdebskiu bendrininkas 1969-1986 m.

.....
ADRESAS: P.Plumpa, Vydūno al 17-101, Vilnius. Tel. 8682 84032.
Em: ateitininkui@gmail.com

2016-03-09

Įteikta Vilniaus arkivyskupijos kurijos priimamajame.

PRIEDAS: The Knight of Church, 2 egz.

Garb. kan. V.J.Vaičiūnas (*nuotr. iš VJVA*).

Eisena Tytuvėnai - Šiluva. Kunigas Juozas Zdebskis -pirmas iš dešinės.
1980 (nuotr. iš VJVA).

Eisena keliais aplink Šiluvos bažnyčią po ses. G. J. Stanelytės, M. Ju-
revičiaus ir V. J. Vaičiūno arešto. Centre su kryžiumi rankose mons. A.
Svarinskas. 1982 09 12 (nuotr. iš VJVA).

Helsinkio grupės narys kun. Bronius Laurinavičius.

Gema Stanely tė areštuota už eiseną Tytuvėnai - Šiluva. 1979.

Lietuvos Helsinkio grupės steigėjas kun. Karolis Garuckas.

Gyventojai džiaugsmingai pasitiko iš Bakalo lagerio sugrįžusį V. J. Vaičiūną (pirmoje eilėje pirmas iš kairės). 1983, Viduklė (*nuotr. iš VJVA*).

2013, Šlienavos bažnyčia. Garb. kan. V. J. V. kunigystės 25-metis. Iš dešinės: mons. Alfonsas Svarinskas ir jubilatas V. J. Vaičiūnas (*nuotr. iš LAJA*).

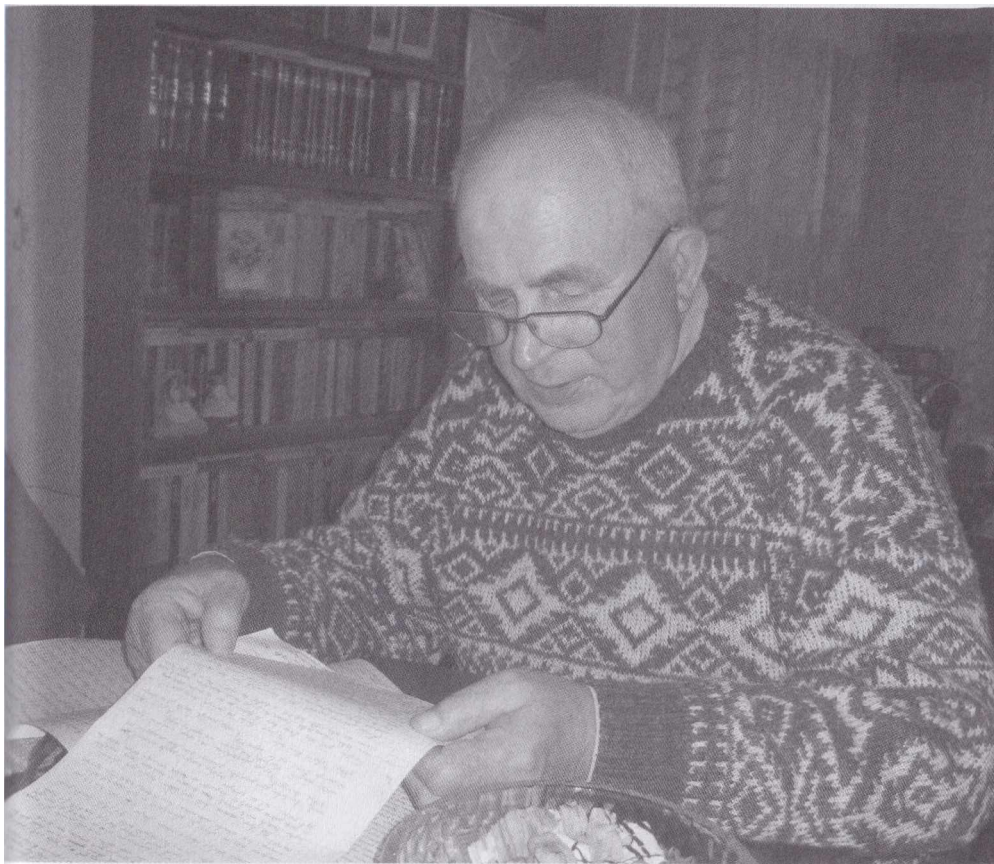
2013, jubiliatą sveikino Šlienavos bažnyčios bendruomenės pirmininkas Steponas Džiugys (*nuotr. iš LAJA*).

2013, Samylių seniūno Sauliaus Banionio sveikinimai jubiliatui (*nuotr. iš LAJA*).

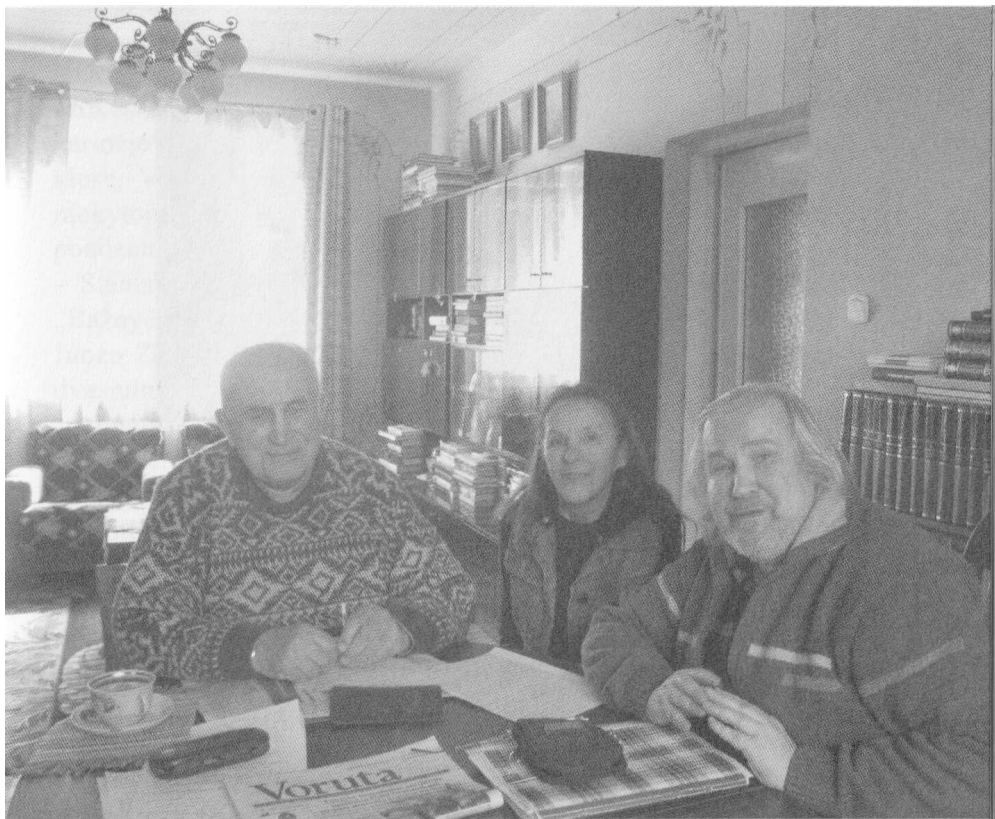
1999 02 16, Vilnius. LR Prezidentas Valdas Adamkus ir garb. kan. V. J. Vaičiūnas, apdovanotas Vyčio kryžiaus IV-ojo laipsnio ordinu (*nuotr. iš VJVA*).

Garb. kan. V.J.Vaičiūnas (nuotr. iš VJVA).

2005, Šlienava, kun. V. J. Vaičiūno gimimo 75-erių metų jubiliejus Bieliauskų šeimos apsuptyje: tėvai Palmira ir Alfonsas, pirma iš kairės dukra - Virginija, ketvirta - dukra Palmira (*nuotr. iš VJVA*).

Garbės kan. Vytautas Juozas Vaičiūnas su knygos autoriais Jovita Niūnia-
vaite-Lesiene ir istoriku Antanu Lesiu (*miotr. iš VJVA*).

Jovita ir Antanas Lesiai (*nuotr. iš LAJA*)

Trumpai apie knygos autorius

A. A. Antanas Lesys gimė 1952 m. Širvintų r. Bilščių kaime, augo Vilniaus kūdikių ir Trakų r. Tamašiavos vaikų namuose. Mokėsi Vilniaus mokykloje-internate, Vilniaus Naujininkų vakinėje ir Juozo Tallat-Kelpšos aukštesniojoje muzikos mokykloje, Vilniaus pedagoginio instituto istorijos fakultete. Dirbo mokytoju, buvo laikraščio „Voruta“ žurnalistas, neetatinis korespondentas. Antanui 2006 m. buvo įteikta žurnalisto, o 2013 m. - Stanislovo Rapolionio premijos. Antanas Lesys parašė knygą „Bažnyčios riteris“ (Vilnius, 2013), kurioje apžvelgiamas kunigo Juozo Zdebskio gyvenimas, veikla, pateikiami dokumentai apie dvasininko tragiškos mirties aplinkybes ir tyrimą.

Jovita Niūniavaitė Lesienė gimė 1952 m. Akmenėje. Mokėsi Šiaulių J. Janonio vid. mokykloje, Šiaulių pedagoginio instituto matematikos fakultete.

Antanas ir Jovita skelbė savo straipsnius laikraščiuose: „Voruta“, „Trakų žemė“, „Valstiečių laikraštis“, „Lietuvos Jeruzalė“ ir kt. Rytų Lietuvos antrajame mokytojų kūrybos almanache „Ties spalio taku“ (Vilnius, 2006) yra publikuojami jų eilėraščiai. Antanas ir Jovita yra bendraautoriai knygų: „Kova už Šalčininkų kraštą ir lietuvių išsaugojimą“ (Vilnius, 2012) bei „Viešpaties pakviestas“ (Vilnius, 2013).

Antanas ir Jovita dalyvavo „Versmės“ leidyklos rengiamose mokslinėse ekspedicijose Aukštadvaryje (Trakų r.), Semeliškėse (Trakų r.) ir Dūkšte (Ignalinos r.), rašė straipsnius „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoms.

Literatūra

- Ambrasas K., Amerikos Lietuvoje, Kaunas, 2007
- Atspindžiai, 2005 m., Nr. 64
- Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios kovos apygardos partizanai. Kaunas, 2007
- Abromavičius S. Partizanų motinos. Kaunas, 2010; Žalio Velnio takais. Kaunas, 1995.
- Atmintinė, sau ir ne sau, Marijampolė, 2003
- Aukštaitijos partizanų prisiminimai, d. 3., Vilnius, 2001
- Brazdžionis B., Poezijos pilnatis, Vilnius, 1989
- XXI amžius: 2005 m., Nr. 24,53,65; 2006 m., Nr. 40, 65; 2007 m., Nr. 38; 2008 m., Nr. 75; 2009 m., Nr. 40, 55; 2010 m., Nr. 1., Nr. 20; 2011 m., Nr. 15, 62; 2014 m., Nr. 23
- Garmutė A. Motinėle, auginai, Kaunas, 1993
- Gaškaitė N. Pasipriešinimo istorija 1944 - 1953 metai, Vilnius, 1997.
- Kauno tiesa, 1974-01-06
- Klimašauskas H. Bepročių pasaulyje, Kaunas, 1992
- Kurienė Vaičiūnaitė R., Našlaitės Dalia, Kaunas, 2007
- Kurienė Vaičiūnaitė R., Prisimink mane, Kaunas, 2010
- Laisvas laikraštis, 2014 m., Nr. 2
- Laisvės kryžkelės (XXXVI). Partizanų nuotraukos. Bemardinai.lt. (internetinio dienraščio), Vilnius 2014
- Lelešius J. Partizanų kapeliono dienoraštis. Kaunas, 2006
- Lesys A., Bažnyčios riteris (apie kun. J. Zdebskį), Vilnius, 2012
- LGRTC genocido aukų muziejaus archyvas
- Lietuvos gyventojų genocidas, t. 1, 1939 - 1941. Vilnius, 1999;
- Lietuvos gyventojų genocidas, t. 2, 1944 - 1947. Vilnius, 2002; t. 4., Vilnius 2012
- Lietuvos naikinimas ir tautos kova (1940 - 1998). Vilnius, 1999
- Lietuvos partizanų Tauro apygarda (1945 - 1952). Vilnius, 2000
- Lozoraitis V. Kaišiadoriečių kančių keliai. Kaišiadorys: Kaišiadorių muziejus, 1999
- Lietuvos gyventojų genocidas, t. 1, 1939-1941, Vilnius, 1999
- Lietuvos Helsinkio grupė, Vilnius, 1999
- Lietuvos naikinimas ir tautos kova, Vilnius, 1999

LKJBK: 1974 m., Nr. 8, t. 2; 1975 m., Nr. 16, t. 3; 1976 m., Nr. 23, t. 4;
 1981, Nr. 47-49, t. 6; 1981 m., Nr. 50, t. 7; 1982 m., Nr. 54-55, t. 7; 1983
 m., Nr. 60, t. 8; 1988 m., Nr. 76, t. 10
 LKBK (V. Spengla), Vilnius, 1997, t. 11
 LSSR BK komentaras, Vilnius, 1974
 Mylėti artimą, Vilnius, 1998
 Pažinsite iš vaisių, Vilnius, 1997
 Pogrindžio kunigų seminarija, Vilnius, 2002
 Spengla V., Akiplėša, Vilnius, 1996
 Spengla V., Bažnyčia, „Kronika“ ir KGB voratinklis, Vilnius, 2001
 Suvalkijos kovų aidai. Sudarytojas Vladas Semeta. Kaunas, 1995
 Tada, kai žuvom dėl Tėvynės...Kaunas, 1996
 Tarp šūvių ir spygliuotų lagerio vielų, Kaunas, 2008
 Tiesa išlaisvina, Kaunas, 2012
 Tėviškės žinios, 2007 m., Nr. 113; 2012 m., Nr. 205-206
 Tomas P. Susitikimas su Alfonsu Slanina. Lietuvos Tautinio Jaunimo
 sąjunga (interneto svetainė). Vilnius, 2011 03 19
 Tremtinys, 2012, Nr. 44
 TTGK komiteto dokumentai, Vilnius, 1994
 Valstiečių laikraštis, 2014 m., Nr. 46
 Varpas, 2004, sausis; 2005, gruodis
 Vilutienė A., Sajauskas J. Išstark mano vardą, Vilnius, 1999
 Vaišvilienė A. Santockio A. biografija, LGGRTC archyvas
 LYA, f. K-I, ap. 10, b. 759, 760
 LYA, f. K-I, ap. 58, b. P-15237, t. 6
 LYA, f. K-I, ap. 58, b. P -14241, t. 7
 LYA, f. K-I, ap. B/n-I, b. 446
 LYA, K-I, ap. 58, b. 36734/3, t. 2
 LYA, f. K-6, ap. 3, b. 284, 344
 LYA, f. K-I 8, ap. 1, b. 117, 175, 177
 LYA, f. K-30, ap. 1, b. 47, 880 - 887, 1183, 1185
 LYA, f. K-J0, ap. 1, b. 199, 223
 LYA, f. K-41, ap. 1, b. 324, 1265, 1424
 LCVA, f. R-743, ap. 2, b. 6352
 VJVA- Vytauto Juozo Vaičiūno archyvas
 LAJA - Lesių Antano ir Jovitos archyvas
<http://www.chekist.ru/article/3245>

Santrumpos

a. b. - asmens byla
ap. - apyrašas
aps. - apskritis
apyl. - apylinkė
apyg. - apygarda
aut. - autorius
AT - aukščiausia taryba
b. - byla
BK - baudžiamasis kodeksas
BDPS - Bendras demokratinio pasipriešinimo sąjūdis
CK - centro komitetas
drg. - draugas
dim. mjr. - dimisijos majoras
DKA - Didžiosios Kovos apygarda
DKR - Didžiosios Kovos rinktinė
GAI (liet. VAI) - valstybinė autoinspekcija
gen. - generolas
g. - gimęs (- si)
gtv. - gatvė
YSB - ypatingai svarbių bylų
JTO - Jungtinių Tautų organizacija
k. - kaimas
kan. - kanauninkas
km - kilometrai
kt. d. - kiti daviniai
kun. - kunigas
KGB - valstybės saugumo komitetas
KP - komunistų partija
LAJA - Lesių Antano ir Jovitos archyvas
LKP - Lietuvos komunistų partija
kpt. - kapitonas
KPZ - kalėjimo izoliatorius

LCVA - Lietuvos centrinis valstybės archyvas
LDT - liaudies deputatų taryba
LGGRTC - Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras
LYA - Lietuvos ypatingasis archyvas
LKP - Lietuvos komunistų partija
ltn. - leitenantas
mjr. - majoras
mons. - monsinjoras
mstl. - miestelis
MT - ministrų taryba
NKVD - Vidaus reikalų liaudies komisariatas
OTO - operatyvinis techninis skyrius
OTU - operatyvinė techninė valdyba
pan. - panašiai
plk. - pulkininkas
„Pikap“ - KGB spec. priemonė - liet. „Pikapas“
pirm. - pirmininkas
plk. - pulkininkas
pplk. - papulkininkis
psk. - poskyris
r. - rajonas
rinkt. - rinktinė
RRT - religijų reikalų taryba
s. - sūnus
slap. (sl.) - slapyvardis
sr. - sritis
str. - straipsnis
TTGKK - Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų komitetas
vysk. - vyskupas
VJVA - Vytauto Juozo Vaičiūno archyvas
VJV - Vytautas Juozas Vaičiūnas
VK - vykdomasis komitetas vls.
- valsčius
VSK - valstybės saugumo komitetas
VSN - Vatikano susirinkimo nutarimai
vyr. - vyresnysis (- nioji) vls.
- valsčius

Niūniavaitė-Lesienė, Antanas Lesys

Ni-182 Fanatikas : Skiriama politiniam kaliniui, kovotojui dėl tikėjimo ir Lietuvos laisvės, Garbės kanauninkui Vytautui Juozui Vaičiūnui / Jovita Niūniavaitė-Lesienė, Antanas Lesys. - Vilnius : Petro ofsetas, 2016. - 240 p. : iliustr.

Bibliogr.: p. 236-237.

ISBN 978-609-420-541-5

Jovitos Niūniavaitės-Lesienės ir istoriko Antano Lesio knyga apie Garbės kan. Vytauto Juozo Vaičiūno gyvenimą, jo pagrindinę disidentinę ir dabartinę veiklą. Leidinyje daug medžiagos iš jo atsiminimų (VJV), asmeninio archyvo (VJVA) ir Lietuvos archyvų, publicistinės bei periodinės spaudos, knygos autorių asmeninio archyvo (AJLA). Knyga iliustruota nuotraukomis, pateikta dokumentinė medžiaga.

UDK 27-722.5 (474.5)(092)+323.28 (474.5) (092)

9786094205415

Spausdino UAB „Petro ofsetas“
Naujoji Rionų g. 25C, LT-03153 Vilnius

Gerbiami skaitytojai,

UAB „Petro ofsetas“ yra išleidęs dar keletą Jovitos Niūniavaitės-Lesienės ir Antano Lėšio knygų.

Antanas Lesys
BAŽNYČIOS RITERIS
Vilnius 2012.-240 p.

Knyga, skirta 625-osioms Lietuvos Krikšto metinėms, prisimenant kunigą Juozą Zdebskį.

* * *

Antanas Lesys, Jovita Niūniavaitė- Lesienė
KOVA UŽ ŠALČININKŲ KRAŠTĄ
IR LIETUVYBĖS IŠSAUGOJIMĄ
Vilnius 2012. - 153 p.

Ši knyga - tai gyvas liudijimas apie Šalčininkų krašto lietuviybės išsaugojimo dramą. Itin daug dėmesio skiriama pasiaukojamam lietuviškų mokyklų mokytojų darbui.

* * *

Antanas Lesys, Jovita Niūniavaitė-Lesienė
VIEŠPATIES PAKVIESTAS
Vilnius 2013. - 144 p.

Knyga, skirta garbės kanauninko Vytauto Juozo Vaičiūno kunigystės 25-mečiui.

* * *

Antanas Lesys
THE KNIGHT OF CHURCH
Vilnius 2014,- 128 p.

*Garbės kandauninkas V. J. Vaičiūnas.
2010, Šlienava*